

Vergetelheid is een groot huis. Er is plaats voor iedereen.

ISBN 978-9492546-94-4

NUR 510, 520

Ter Verpoozing, Peize

© Gerard Stout

Foto omslag & vormgeving: Gerard Stout

Omslagfoto: kerk in Sleen (geboorteplaats A. Dening)

achter: Bongeveen bij Bunne

www.gerardstout.nl

Contact: gerardstout@kpnmail.nl

Druk: Biblion, Zoetermeer

uwboekingoedehanden.nl

Eerste druk: januari 2021

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm, digitale bestanden of op welke wijze dan ook zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

We meent rechten te hebben op (delen van) de inhoud wordt verzocht contact met mij op te nemen.

Reis door literair erfgoed

Um d'olde toren

Analyse van de streekroman

van Albert Dening

door

Gerard Stout

Ter Verpoosing

Inhoud

Inleiding met analyse	5
Conclusie	27
Bronnen	27
Biografie van Albert Dening	28
Um d'olde toren Albert Dening	31
Verantwoording	210

Inleiding

Het einde van de roman

In de jaren '60 schreef Enno Develing een verzameling beschouwingen onder de titel *Het einde van de roman*. Ik las: Het einde van de *streekroman*. Develing probeert aan te tonen dat literatuur een achterhoedegevecht levert. Film, kranten, tijdschriften, televisie hebben literatuur van de plek geduwd. Sociale media bestonden in 1960 nog niet. Samengevat:

Literatuur was bedoeld om te informeren en met de lezer te communiceren over 'het leven' en over de werkelijkheid. De 'werkelijkheid' komt met moderne media bij iedereen op een presenteerblaadje binnen. Literatuur is geworden tot fictie, fantasie en beschrijving van beelden uit het hoofd van de schrijver. Die verbeelding heeft weinig met de werkelijkheid te maken. Daarnaast probeert literatuur - fictie - de mening van de schrijver aan de lezer op te dringen. Wie zich aan het schrijven van (streek)romans wijdt is bezig met egotripperij vanuit een ivoren toren. De schrijver zegt vanuit zijn hemel hoe de wereld eruitziet. Een verhaal is eenrichtingverkeer. Welzeker: het Einde van de roman.

De romanschrijver echter doet nog steeds net of zijn neus bloedt en gaat onverminderd door met tirades van meningen, visies, ideeën, gevoelens en het geven van zijn persoonlijke en totaal oninteressante reacties op de werkelijkheid; zoals gezegd een ongelofelijke zelfoverschatting en een complete minachting voor de persoonlijkheid van de lezer.

Enno Develing pleit voor een andere aanpak. Maak de schrijver anoniem en laat literatuur een collectief kunstwerk

zijn. Architectuur en stedenbouw zijn in zijn ogen voorbeelden van zo'n aanpak, en ook industriële producten. Niemand kent de naam van de vormgevers van huishoudelijk apparaten. Zo hoort het volgens Develing. Democratiseer de literatuur. Werk samen aan de werkelijkheid. En maak vooral geen boeken en geen literaire tijdschriften.

Zij richten zich tot een klein sektarisch publiek, dat de kunst gebruikt als ontvluchtingsmiddel uit de werkelijkheid.

Enno Develing kiest een afwijkende invalshoek. Hij beschouwt zijn werkelijkheid en plaatst die naast of tegenover het vertrouwde. Develing geeft een mooie beschrijving van een andere aanpak van streektaliteratuur. Ik las zijn betoog terwijl ik al was begonnen met mijn analyse van literair erfgoed. Develing schetst een kader voor mijn aanpak. Mijn werkwijze verdraagt zich nauwelijks met verdieping in structuren vooraf. Ik begin en ik laat me leiden door het verhaal. Onderweg kom ik piketpaaltjes tegen en bankjes om op te gaan zitten en na te denken. *Het Einde van de roman* is zo'n bank.

Functie van (streektal)literatuur

Literatuur als informatiebron en richtsnoer heeft zijn tijd gehad. Er zijn andere en betere bronnen om de wereld te beschrijven. Ook psychologische ontwikkelingen kunnen zonder romans. Kranten, tijdschriften, weekendbijlagen, praatprogramma's, documentaires, films, toneel zijn effectievere voertuigen om de ziel te doorgronden. Tijdens de jaarwisseling laten vrijwel alle kranten tientallen beroemdheden aan het woord over hun jeugd, opleiding, loopbaan, huwelijk, echtscheiding, kinderwens, geardheid, voedselvoorkeur, ziekten, revalidaties en dood. Het hele jaar door staat therapie in dagbladen. Wie zich wil spiegelen aan levens van anderen heeft geen streekroman nodig. Niet in boekvorm. De verhalen in de bijlagen zijn streekromans in kort bestek. De structuur van de bijlagenlevensverhalen vertoont veel parallellen met de streekroman.

In het kort: Er is een hoofdpersoon geboren in een armoedig, sociaal achtergesteld milieu, zo mogelijk vernederd, geminacht en slachtoffer van al dan niet seksueel geweld. Dankzij een fee (onderwijzer, oom, vriendin, lerares, imam...) ontworstelt de geïnterviewde zich aan het milieu en schopt het tot hoogleraar, minister, schrijver, muzikant of schaapherder. Andersom kan ook, Geboren in hogere kringen, maar gepest op school vanwege hoge artistieke of cognitieve intelligentie. Het drama van het hoogbegaafde kind. Er volgt een vlucht in drugs, drank en seks. Op latere leeftijd gered door een fee: een mooie, domme, begrijpende vrouw, een coach, een yogalerares, een wijze oude man in donker Afrika of een indianenhoofdman in de Amazone. Gered door een prostituee in Shanghai die Essays van Montaigne naast de handdoeken en condooms op het nachtkastje heeft liggen, of de Bijbel, of de Koran, of een streekroman in het Drents.

Beschrijvingen van familie en vrienden zorgen in de (streek) roman voor de culturele context. Onderzoek van Roel Smeets leert dat ruim 42% van karakters in Nederlandse romans familie van elkaar is. In oudere Drentse streekromans is het hele dorp familie van elkaar. Voor elke cultuur een passende entourage. In weinig verschillen de streekromans van romans van Turkse, Marokkaanse, Surinaamse, Amerikaanse, Russische, Chinese migranten in Nederland. De vorm varieert, de inhoud is gelijk. Welbeschouwd vormen streekromans het merendeel van literaire bestsellers.

Ik overdrijf (niet). Door de overeenkomsten en verschillen op scherp te stellen probeer ik een andere invalshoek open te leggen om een roman te lezen. Deze aanpak is geheel in lijn met de bezwaren van Enno Develing tegen de roman: de schrijver dringt zijn visie op aan de onmachtige en luisterende lezer. Develing heeft gelijk, en ook niet.

Mijn vader las enkel flodderromans van Lord Lister. Hij las nooit een boek. Mijn moeder las in de laatste tien jaar van haar leven streekromans. In haar volle leven heb ik haar nooit een boek zien lezen. Ze heeft mijn werk niet gelezen, althans,

we spraken – net als in een streekroman – nooit over mijn scheppingen.

De streekromans - in het Nederlands - gaven haar herkenning en troost. Moeder herkende de context van gezinnen 'waar iets mee was'. Ze vond troost in de goede afloop. Ook als iedereen aan het slot van de roman was gestorven was er toch troost. Immers; iedereen, ook zij, zou sterven. De (scherpe) eendimensionale tegenstellingen spraken haar aan. Goed tegenover kwaad, liefde tegenover onmin, familiegevoel tegenover eenzaamheid. Onderweg werd de psychologie van de verhouding geschetst, zonder therapeutische taal te gebruiken. In literaire termen: vrijwel alle karakters in de romans waren plat. Platte karakters passen naadloos bij vooroordelen, daarnaast zijn ze gemakkelijk te onthouden. In Erica wisten we van iedereen ook de eendimensionaliteit te benoemen. Een enkeling deugde, de meesten niet. Hoe eenvoudig kan het leven zijn. Streekromans als feest der herkenning, voor troost, vermaak, voor zicht op karakters en karakterontwikkeling; op het eigen karakter en de eigen groei. Streekromans als nabije en veilige spiegel. De lezer is de baas. De platte en ronde karakters spreken niet tegen. Als ik Enno Develing parafraseer zou ik zegen: Karakters in romans zouden de mogelijkheid moeten krijgen om zich van de lezer af te sluiten. De lezer is een gluurder, net als de kijker naar *tearjerker* programma's als Spoorloos. Elke (streek)roman is pornografie; het hele leven open en bloot en door iedere lezer te bezoedelen. Het boek als vormgever en handlanger van zelfbevrediging.

Actie

Mijn analyses van streekromans zijn een uitnodiging aan de lezer om zelf in actie te komen. Het verhaal achter de roman is in grote lijnen bekend, ook zonder dat een bladzijde is gelezen. De lezer kan op zoek gaan naar het - eigen - verhaal tussen de regels. *Um d'olde toren* van Albert Denning is na *Marthao Ledeng* van Harm Tiesing de tweede streekroman onder mijn messcherpe blik. Ik lees mijn verhaal door *close reading* toe te

passen. Geen zin, geen woord ontsnapt aan mijn associatieve geest. In voetnoten vul ik de schrijver aan. In voetnoten verhelder ik mijn bevindingen. Statistiek helpt mij om mijn weg te vinden in het doolhof van het literaire verleden. Wie spreekt met wie en hoe vaak? Welke karakters zijn en blijven plat? Welke karakters vertonen groei en hoe komen ze tot andere inzichten? Welke woorden komen het meest voor? Welke woorden ontbreken? Welke plaatsen krijgen bezoek en wat leert het karakter van de verplaatsingen? In *Um d'olde toren* vindt een enkel uitstapje plaats naar Coevorden. Had dat een andere plaats kunnen zijn? Een kostganger uit Amsterdam logeert in de herberg; had dat een Rotterdammer kunnen zijn?

Woest en ledig

Um d'olde toren speelt rond 1890. Hoe zag het landschap eruit? Ik lees *Het land, de mensen Nederland 1850-1950*. Auke van der Woud schrijft over woeste grond, onmetelijke heidevelden, zandvlakten zonder einde en onland. Hij laat zien hoe het landschap in hoog tempo verandert.

Over de onmetelijke heidevelden schrijft hij dat destijds de bevolkingsdichtheidcijfers in Drenthe tot de laagste van Nederland behoorden.

Dorpen als Rolde, Gasselte, Grolloo, Borger, Westerbork, Odoorn bestonden uit enkele tientallen boerderijen, een straat en een paar zandwegen. Naast het dorp lagen de essen, de veldjes waar de voedselgewassen werden verbouwd. In de buurt van het dorp stroomde een beek, aan weerszijden van het water bevonden zich 'maden' of 'broeken', een land dat in een natte tijd te zacht en te drassig was om er vee te laten lopen en dat daarom ook als hooiland werd gebruikt. De afstand tussen de dorpskom en de buitenkant van de es was ongeveer een kilometer. Daar achter begon de hei.

Auke van der Woudt geeft aan dat binnenlandse volksverhuizingen eerder regel dan uitzonderingen waren. In het hoofdstuk *Binnenlandse migranten en nomaden* beschrijft hij

hoe boeren en arbeiders op zoek gingen naar werk. De staat greep in: voor nieuw ontgonnen land werden de beste mensen geselecteerd, net als in de jaren '50 voor de Noordoostpolder.

Rationeel was ook dat die ontginningsboeren niet zoals vroeger vanuit filantropische motieven werden uitgekozen. Er moest productie worden gemaakt, waarvoor een 'goed slag van mensen' nodig was. Zulke mensen kwamen vaak niet uit de buurt zelf. In de omgeving van de woeste gronden zat men nog te veel vast aan de regels en gewoonten van de primitieve landbouw, waardoor de moderne ondernemersmentaliteit er zeldzaam was en kennis van de moderne landbouw er nogal eens werd gewantrouwd. Drenten vestigden zich in Noord-Brabant, Friezen begonnen met een boerderij in Overijssel, ambitieuze landarbeiders en kleine boeren uit Groningen werden ontginningsboer in Drenthe.

Integratie gaat niet vanzelf schrijft Van der Woud. Hij geeft een voorbeeld van Groningers in Twente.

Huwelijken tussen boeren-immigranten uit Groningen en Twentse autochtonen begonnen toen pas (1934) een beetje acceptabeler te worden. Taal- en cultuurverschillen hadden dat ongeveer 30 jaar lang tegengehouden.

Woest en leeg was het land, maar niet lang meer. – Bij de podagrissen las ik andere antwoorden. Jacob Craandijk wandelde rond 1880 in de regio van deze streekroman. Eerder (1823) vertelde Jacob van Lennep over de heide en de dorpen.

Inzichten

Mijn aanpak is: ik lees het verhaal en tegelijkertijd stel ik tientallen vragen aan de karakters en aan mezelf. Ik verlies me niet in het verhaal. De afloop is aan het begin al bekend. Ik ben

een betrokken buitenstaander, noem mij dorpspsycholoog of streektherapeut.

Inlevend, meelevend en op gepaste afstand naar de families in de streekroman kijken. Vlieg op de muur van de kamer. Aanwezig, onopgemerkt gebleven. Wat gebeurt hier en wat is de context? En na elk hoofdstuk: wat doe ik met mijn leven en wat is mijn context?

De taal van rond 1900 is een andere taal dan ik lees en spreek. Wat zijn verschillen en wat zijn overeenkomsten? Welke woorden zijn inmiddels verdwenen en welke woorden en uitdrukkingen zijn gebleven? Welke liedjes komen naar voren? Ken ik de liedjes?

Wie waren de mensen met een zucht naar drank en dronkenschap? In *Um d'olde toren* komen veel manwijven voor, al krijgen ze vaak een etiket van dom en achterlijk. Enkele vrouwen zijn sterk, andere zijn roddelzieke *wiefies*, de mannen lijken berustend, in beslag genomen door het boerenwerk en door drank. Nergens in dit boek lees ik enige vorm van overspel. Het merendeel van de huwelijken is een onverschillige vechtrelatie. Treiteren is het genot.

In *Um d'olde toren* lees ik veel 'grappen' die ik van mijn vader (geboren in 1913) ken. Misselijke grappen ten koste van een ander. Ieder met een geestelijke of lichamelijke afwijking van het gemiddelde was onderwerp van spot en plagerijen. Nu heet dat pesten, destijds was dat grappig leedvermaak en vrijwel niemand nam er aanstoot aan. Dit zijn onze manieren. Al wie met ons mee wil gaan, die moet onze manieren verstaan. Zo nemen we anderen te grazen. Lees persoonlijke verhalen in weekendbijlagen; alles blijft hetzelfde. Stereotyperingen en de tegenstellingen wij-zij hebben een lange geschiedenis. In de voetnoten heb ik de grappen met humor en humoristisch aangeduid. Het woord humor komt niet in *Um d'olde toren* voor. Digitaal tel ik 30 maal humor in de voetnoten. Ik zal een enkele hebben gemist. Leedvermaak lijkt dagbesteding in *Um d'olde toren*. Niemand protesteert.

Keur & Keur

John en Dorothy Keur – een hoogleraren-echtpaar dat in 1953 een jaar in Anderen veldonderzoek deed – schrijven in *Diep geworteld* over humor in Anderen.

HUMOR: In Anderen komt humor voornamelijk tot uiting bij het vertellen van gebeurtenissen van mensen die men kent of bij het vertellen van grappige verhalen, bij het uithalen van streken en bij het bedenken van grappige spelletjes voor de wedstrijden die tijdens het zomerfeest worden gehouden. Gevatheid of slagvaardigheid komt niet veel voor. De twee mannen uit Anderen die deze kenmerken wel bezaten waren uitzonderingen.

In het algemeen denkt men concreet en is de reactie langzaam.

* De boer en zijn vrouw hebben tijd nodig om alles zorgvuldig te overdenken. Vandaar dat de dorpingen hun grootste plezier pas een dag of een week nadat zij een onderhoudend verhaal of toneelstuk hebben gehoord of gezien schijnen te beleven. En blijkbaar kan dezelfde grap met evenveel pret de tiende keer als de eerste keer worden verteld.

* Toen Prof. John Keur afspraken maakte voor zijn toespraakje over de VS zei hij tegen een boerengezin dat de mensen misschien zouden komen voor de vrije consumpties en dat het goed zou zijn om entreegeld te vragen zodat hij zijn hotelkosten kon betalen. Beide opmerkingen riepen een onzekere stilte op en de grappige bedoeling moet zorgvuldig worden uitgelegd.

Verhalen die men grappig vindt hebben vaak te maken met de vervelende gevolgen van te veel eten en met de moeilijkheden van het “boertje van buten” die naar de grote stad gaat. Hier komt vaak nogal wat gooi- en smijtwerk aan te pas. Als men werkelijk hilariteit wil veroorzaken, komt de “po” op de proppen. Tussen de cadeaus bij een huwelijk stond een po, met een mooie satijnen strik om het handvat, op een prominente plaats. Hij werd dikwijls

omhooggehouden, “bewonderd” en er werd veel om gelachen. De po als loterijprijs na de toneeluitvoering was de hele avond lang de oorzaak van veel grappen en gekdoenerij. Seks wordt echter niet beschouwd als een geschikt onderwerp voor grappen, en “smerige verhalen” erover worden noch verteld, noch getolereerd.

De mensen van Anderen vinden het ook leuk om onschuldige streken uit te halen. Een verhaal van een paar jaren geleden over het bezoek van een aantal “vrijsters” werd ons vaak verteld. Het schijnt dat deze jonge dames een boerenwagen uit elkaar haalden en deze, stukje bij beetje, op het dak van een boerderij hesen, waar zij de wagen weer in elkaar zetten en met mest vulden. De consternatie van de boer toen hij de volgende ochtend zijn met mest gevulde wagen op zo’n idiote plaats vond, zorgde ervoor dat de uitbundigheid ten top steeg. Het jaarlijkse Zomerfeest in Anderen doet een extra zwaar beroep op de spitsvondigheid van de Bijzondere Commissie, want dan zijn nieuwe en grappige spelletjes en wedstrijden een vereiste. Een origineel tintje werd aan de kruiwagenrace gegeven: de vrouwen moesten hun mannen, die een slabbetje voor hadden, voortduwen naar een tafel waarop borden met pap stonden. Daar aangekomen moesten de vrouwen hun mannen met een lepel voeden en als het bord leeg was, terugduwen naar de eindstreep. Een andere wedstrijd waar, zelfs achteraf, hartelijk om werd gelachen, was de poging van vijftig geblinddoekte mannen en jongens een schaap te vangen dat in een omheind stuk weiland was losgelaten. Duidelijk is dat de Drentse humor noch subtiel, noch gekunsteld is, maar men kan wel met zekerheid zeggen dat, overeenkomstig de geaardheid, het niemand ernstig zal kwetsen.

Zwijgcultuur

Um d’olde toren is ook en misschien vooral een roman van het niet-gezegde. Op een uitzondering na praat iedereen voor

het vaderland weg zonder iets mee te delen dat van belang is. Rechtstreeks krijgt iemand zelden iets te horen over de onderlinge relatie. Wat gezegd moet worden gaat via een derde. Een vrouw staat bekend als *nijsblad*. Zij is de dorpsomroeper.

Een uitzondering is d' Ol dokter, de huisarts. Die komt uiteraard van buiten het dorp.

Bertus Henning, de hoofdpersoon, praat met zijn Annie. Hij zegt dat hij verliefd op haar is. Hij vindt haar aardig, wil haar niet kwijt. Meer informatie wisselen ze in het tuinhuisje naast de pastorie niet uit. Elkaars hand vasthouden is de enige uiting van genegenheid. Annie weet niet dat Bert(us) in de avonduren voor onderwijzer studeert. Ze leest zijn examenuitslag in de krant.

Bertus is een ideale schoonzoon. Begripvol, intelligent en zorgzaam. Een enkele keer slaat hij een dorpsgenoot in elkaar, maar veel vaker weet hij zich te beheersen. Op andere momenten is hij naïef en volgzaam. Bertus redt Hilliggen van een zelfdodingspoging. Hij sleept de meid uit een veenput. Twee alinea's en alles is voorbij. Het ga je goed. Het leven is de moeite waard.

Gerriet Dekkers, een leeftijdgenoot van Bertus, gaat met zijn vriendin Roelfien naar het stookhok om te minnekozen. Gerriet kan hanengekraai imiteren. Gerriet laat zich niet tegenhouden. Roelfien is weduwe en daarmee tweede keus. Het staat een huwelijk, ondanks dorpsdruk, niet in de weg. Hij kraait victorie.

Keur & Keur:

Spanningen en onderdrukte emoties

De loop van het dorpsleven is gelijkmatig, bedaald aan de oppervlakte. Toch zijn er diep verborgen spanningen aanwezig, hoewel deze niet gemakkelijk te ontdekken zijn. Openlijke agressie wordt tegen vrijwel elke prijs vermeden en openlijke bliken van genegenheid zijn eveneens zeldzaam, zelfs tussen ouders en kinderen die ouder zijn dan vier of vijf jaar.* Een groot deel van de Drentse bevolking zou van de gemiddelde Europese of Amerikaanse waarnemer het

etiket “zeer verlegen” of “gesloten” opgeplakt krijgen. Het is voor de Drent moeilijk zich los te maken van zaken die hem diep treffen of om zulke belangrijke aspecten als leven, seks, godsdienst en dood te bespreken.

Seks-problemen worden grotendeels voorkomen doordat jonge mensen ‘s avonds in de stookhut tamelijk vrij, maar toch wel heimelijk, op dit gebied kunnen experimenteren. De daaruit voortvloeiende zwangerschappen worden in de Drentse zanddorpen geaccepteerd. Zelfs als de ouders de situatie niet op prijs stellen, zullen ze het in het openbaar afdoen met uitdrukkingen als, “er is toch niets aan te doen” of “wat komt, komt.” In vrijwel alle gevallen huwen de betrokken jonge mannen de meisjes.

*Dr. van der Ree, de psychiater in Assen, herkent dit. Als het raadzaam wordt gevonden om zwakbegaafde of verwaarloosde kinderen tijdelijk in een ander gezin te plaatsen, wordt vrijwel nooit een Drents gezin gekozen omdat de Drent niet bij machte is zijn gevoelens tot uitdrukking te laten komen.

Keur en Keur schrijven ook over gêne, en ontbreken van schaamte. De bewoners van Annen in 1953 staan in een traditie. Ook in *Um d’olde toren* komt de unnerboks voorbij. Pissen en poepen in de schoapstal. Heel gewoon voor wie een huussien (toilet) achter in de tuin heeft. Wildplassen was in mijn kindertijd heel gewoon.

Keur & Keur:

Men heeft geen valse schaamte in verband met het proces van ontlasting. De moeder vraagt het kind in het openbaar en in het bijzijn van vreemden of het moet plassen - “Zus, moet je plassen?”. Op een keer zei een jongetje, toen hij over een pad tussen de velden liep, heel kalm: “Ik moet piesen”, stopte en deed het vlak voor een groep vreemde volwassenen. Dit wordt op dezelfde nonchalante manier opgenomen als haar kammen, het gezicht en armen wassen

en zich omkleden in dezelfde kamer met de rest van het gezin en verzamelde gasten.

ZEDIGHEID: De Drentse houding ten opzichte van het menselijke lichaam is volkomen natuurlijk. Geen gevoel van schaamte of zedigheid belet hem zich aan of uit te kleden in aanwezigheid van anderen. De auteurs praatten in de pompstraat met B.T.'s vrouw toen B.T. binnen kwam, volkomen onverstoort, in zijn dik hemd en lange, eigengebreide onderbroek. Een andere keer trok hij zonder haast te hebben zijn hemd en broek over zijn onderbroek aan in de woonkeuken, waar we koffie zaten te drinken. De huisarts van Anderen vertelt dat verscheidene jaren geleden, toen hij een moeder direct na de geboorte van haar kind waste, de boerenknecht binnenkwam, naar haar bedstee liep en de naakte vrouw van harte feliciteerde.

HET HOF MAKEN: Elkaar serieus het hof maken wordt heimelijk gedaan. Ouders weten wat er aan de hand is, maar zullen er gewoonlijk niet over praten. Het lijkt erop dat de emoties, die zo zorgvuldig werden onderdrukt, in de puberteit vrij baan krijgen, hetgeen resulteert in een grote mate van vrijheid ten aanzien van seksueel verkeer. Gemeenschap voor het trouwen is normaal, en zij die menen het te weten, beweren dat het meestal 's avonds laat gebeurt in de stookhut.

Feesten

Feesten en de jaarmarkt zijn een uitlaatklep en vooral aanleiding om (nog) meer te drinken. Meester Dammers neemt afscheid van de lagere school. Het is een reden voor veel vermaak.

Keur & Keur:

In de afgelopen twintig jaren zijn er twee gevallen van zelfmoord in Anderen geweest, beide door ophanging. De

een was iemand met een bochel die een kruidenierszaak had en zich niet kon schikken in de veranderingen die volgden op de verwoesting door brand van zijn boerderij annex voorraadschuur. Geen motief was bekend van de tweede man, zelfs niet bij zijn vrouw, behalve dan dat hij zich voortdurend ergerde aan een hoge aanslag die hem “ten onrechte” door de belastingdienst was opgelegd. Hoewel deze cijfers laag zijn, is het belangwekkend dat de cijfers voor Drenthe iets hoger liggen dan het landelijk gemiddelde. Het lijkt daarom billijk te zeggen dat het op de gemeenschapszin gerichte sociale leven van het dorp, dat individualisme net zomin aanmoedigt als begunstigt, een remmende invloed heeft op gevoelsmatige uitingen. Er zijn natuurlijk wel een paar sociaal aanvaarde uitlaatkleppen. De toneelvereniging is een bijzonder belangrijke. De uitvoeringen bieden zowel het gehoor als de spelers gelegenheid, al is het tijdelijk en alleen in overdrachtelijke zin, zich intensief in te leven in een gevoelsrijk milieu. Het is derhalve niet verwonderlijk dat de meest geliefde toneelstukken ofwel zeer melodramatisch zijn, ofwel diep tragisch. Ook een belangrijke uitlaatklep, vooral populair bij de dorpsjeugd is de moderne dans, overgewaaid uit de grotere steden. Tenslotte geven de dorpsfeesten, kermissen, jaarmarkten en vakanties, voor jong en oud, mannen en vrouwen, grondbezitter, pachter en knecht, gelegenheid om het strakke juk van nuchterheid af te gooien, waardoor ze zonder vrees voor kritiek toe kunnen geven aan hun emoties.

Over religie

In *Um d'olde toren* is de domnee verslaafd aan drank. Hij zit onder de plak van zijn vrouw. De dorpingen zijn tevreden over zijn preken. Vooral zijn eigen zondigheid en zwakheid vallen in de smaak. Een bijbelcolporteur wordt daarentegen - door d' ol Dokter - het dorp uitgejaagd. Niemand heeft belang bij praatjes van een zeloof. Ook Bijbelvaste Kris de schilder krijgt snerende opmerkingen over zijn religieuze overtuigingen. Wie

alles zeker weet kan beter vertrekken. Tegen het slot schrijft Dening over zijn natuurbeleving in Drenthe, een van de weinig filosofisch getinte passages. De natuur, dat is zijn geloof en religie. Ook Annie blijft het liefst in Drenthe, om nooit weer weg te gaan. Gelukkig voor haar kan dat met verse echtgenoot Bertus als onderwijzer aan de dorpschool. Nooit weer weg.

Keur & Keur:

Wijsgerige Beschouwingen

Mensen zoals de Drenten, die eenvoudig en beslist in hun leven en taal zijn, geven slechts zelden uitdrukking aan wijsgerige ideeën en begrippen. De Drent heeft zeker “religieuze gevoelens” maar voor zover wij konden nagaan brengt men het niet onder woorden. Hun onpersoonlijke en gezamenlijke beleving van de godsdienst stimuleert het abstracte denken niet. Af en toe worden opvattingen over werk, zuinigheid, natuur en dood onder woorden gebracht. Hard werken “hoort zo” en is “goed”. Men hoort spaarzaam te zijn, zijn begeerten te beperken.

Dommigheid en leedvermaak

De literaire termen ken ik niet voor de verbasteringen in *Um d'olde toren*. Nederlandse en Franse woorden krijgen een eigen draai. Wie wil mag het ironie van de schrijver vinden. Ik vermoed dat het taalgebruik heel gewoon was.

Eengreep uit de oogst. Figeleren (figureren), insecten (effecten op de aandelenbeurs), gomlestiek (gymnastiek), masseseezen (marechaussee), fermiaal (familiaal), perserverboal (proces verbaal), sipeleuren (superieuren), spiktakels (spektakels), solalisten (socialisten), rampelzant (remplaçant; vervanger militaire dienst), persent (present). Vrouwen weten niet wat s.v.p. betekent. O.M. als Openbaar Ministerie is onbekend. Op dat gebrek aan kennis volgt plagerij en leedvermaak.

Enkele dorpsbewoners hebben familie in Den Haag. De tante en neef komen op bezoek. Dening gebruikt de ontmoeting

om de ‘Drenten’ verbasterd Nederlands te laten spreken en tegelijkertijd de westerlingen als dom weg te zetten. Als Haagse tante van de snik (boot) stapt, valt ze in de plomp. Geweldig, het goede loon voor haar arrogantie.

Diverse practical jokes en leedvermaakaneddotes herken ik uit mijn kinderjaren. Dezelfde grappen komen voorbij, soms in lichte variant.

Relaties

Albert Dening heeft het hele dorp mee laten doen. Ik telde bijna 100 namen. Wellicht heb ik enkele personen over het hoofd gezien. De meeste spelers komen slechts een enkele keer opdruven, of maken deel uit van een anekdote (practical joke). Van vrijwel niemand is een persoonsbeschrijving te vinden. Bertus (Bert voor Annie) lijkt op een zigeuner. Bert heeft donkere ogen. Zigeuner heeft een licht negatieve connotatie, maar is veeleer een manier om een donkergetinte persoon aan te duiden. Aan het slot is het een ‘koosnaam’ als ‘zigeuner’ Bert bij Annie op het ziekenhuis komt, waar ze voor verpleegster leert. Ik heb niet geteld wie met wie sprak en hoe vaak. Onbegonnen werk bij 100 karakters. Mijn indruk is: mannen praten veel met mannen en vrouwen roddelen met elkaar. Als man en vrouw met elkaar spreken is het veelal in verwijtende zin. Geen hartelijk woord te vinden.

In niet een van de beschreven huwelijksrelaties komt warmte en genegenheid voor. Gehakketak, plagerij, pesterij, schelden, rauwe taal overheersen. De jongelui proberen een andere koers te varen. Wie weet gaat dat lukken. Ze hebben niet het goede voorbeeld gekregen.

Schrijver Hans Heyting besprak *Um d’olde toren* voor de RONO microfoon. (Regionale omroep Noord en Oost. Nu RTV-Drenthe.) Hij zei:

Dening lardeert zijn verhaal met veel humor, sappige uitspraken en raken situatie-typering. Hij vervalt niet in de uiteenzettingen zoals we die bij Tiesing aantreffen, die graag

uitweidt over het verschil tussen de oude en de nieuwe tijd en over de degelijkheid in de flinkheid van Drentse jongens en meisjes. Um d'olde toren is gewoon een fijne dorpsvertelling. (Nijkeuter 2003)

De lezers waren destijds enthousiast. Het is nu 70 jaar later. Ik begrijp het enthousiasme niet helemaal. Het boek gaf destijds wellicht een herkenbare cultuur weer.

Drents/Nederlands

De streekroman is in het Drents. Dat betekent dat dominee, de vrouw van de dominee, Annie en de Haagse familie Nederlands spreken. Bert spreekt Nederlands als het om officiële zaken gaat, zoals de toespraak bij het afscheid van meester Dammers. De Haagse familie spreekt Haags, pseudo-Hollands.

Diverse Drentse woorden zijn in 2021 uit de (spreek)taal verdwenen. Wie wil kan ze in hedendaags literair Drents werk vinden. De verdwenen woorden hebben vooral betrekking hebben op boerenzaken. Er is geen hilde (hooizolder) meer op een hedendaagse boerderij en ook een grup (mestgoot) maakt geen deel uit van ligstallen met vloerverwarming en waterbedden voor koeien. In de keuken is geen open vuur met een soepketel aan een haak te vinden. De woorden zijn in winterslaap.

Overzicht van de tellingen

	Harm Tiesing Marthoa Ledeng	Albert Dening Um d'olde toren
Tekens zonder spaties	173.000	208.000
Tekens met spaties	212.000	256.000
Spaties	39.000	48.000
Aantal woorden	39.370	49.200
Punten (zinnen)	1573	2168
Vraagtekens ?	203	186
Uitroeptekens !	99	28
Totaal zinnen . + ? + !	1875	2382
Komma's (bijzinnen)	3757	4991
" Spreekzin"	830	1065
% spreekzinnen	830:1875 * 100% = 44%	1065:2382*100% = 45%
Vraagzin ?	203:830 * 100% = 24%	186:1065 * 100% = 17%
Uitroep !	99:830 * 100% = 12%	28:1065 * 100% = 3%
Gem. Woordlengte (let.)	173.000:39.000 = 4,4	208.000: 48.00 = 4,3
Aantal vrouwen/freq.	11/347	27/389
Aantal mannen/freq.	25/683	69/1092
% vrouwen % genoemd (Freq.)	11:36 * 100% = 31% 34%	27:96 * 100% = 28% 26%
% mannen % genoemd (Freq.)	25:36 * 100% = 69% 683:1030 * 100% = 66%	69:96 * 100% = 72% 74%

Analyse / Statistiek

Sommige mannen hebben eenzelfde voornaam, dat maakt bepaling van frequenties niet eenvoudig. Hier en daar zit er een foutenmarge in de aantallen. In de tabel heb ik soms ook de frequentie van de voornaam (Gerhard 3 Knegeters 13) vermeld. Onsympathieke mensen en hogere standen krijgen geen voornaam. Bijna alle mannen zijn boer of boerenknecht. De ambachtslieden komen naar voren en verdwijnen snel weer. Alle vrouwen werken thuis en op het land, op de vrouw van de dominee na. Vrijwel iedereen is aan de drank.

Het aantal mannen is 69. Ze worden totaal 683 x genoemd.

Het aantal vrouwen is 27. Ze worden totaal 389 x genoemd.

Sommigen komen slecht 1x voorbij.

Wit en wit veur; een wit papier achter het vest, zodat het lijkt of iemand een wit overhemd draagt; d.w.z. tot de hogere rangen behoort.

In de tabel op de vorige pagina staan ook meetwaarden voor *Marthoa Ledeng* van Harm Tiesing. De analyse van zijn roman is ook beschikbaar als boek en als pdf op mijn website.

Voor analyse van de trefwoorden heb ik nog geen goede werkwijze. Geld en drank doen heftig mee.

Naam	Relatie	Karakteristiek	Frequentie
Albers	Boer + jongs	Niet zulke besten	6
Vrouw Albers	Vrouw van	Slechte behandeling Zwaantje	1
Zwaantien	Meid bij Albers	Naaister, zingt over heilsoldaat	21
Boelting	Schoonouders kleermaker	Min getroffen met schoonzoon	1
Giesbers	Kastelein	Geen info karakter	5
Bekman		Zijden pet. Bijl in kabinet	15
Gert Boekmans	Lachen achter gordijnen		2
Vrouw Bekman			1
Gerriet Eelting		Min huwelijk	4
Gertien Eelting	Vrouw van Gerriet	Schommel Gertien nieuwsblad, pester	5
Lukas Eelting	Zoon van	Leert voor onderwijzer normaalschool	4
De Wit	Veldwachter		10
Rienes (17) Baks	dronken		7
Vrouw Baks			1
Brinks	Rijke boer	58 totaal schatting 39	39
Vrouw Brinks	Moeder, vrouw		16
Roelfien 55 Brinks 3	Dochter	Vrijt met Gerriet	55
Dinoa 1 Brinks 0	Dochter		1
Hilbert	Knecht bij Brinks plaaggeest.	Door Hilbert ontroond Eenmalig gevecht	30
Buring	Bakker		1
Albert Spanning	Op kermis, dronken		1
Dorus Duffel	Handelaar in stoffen	Bolhoed, hondenbeet	9
Siebegien Duffel	Vrouw van Dorus	Zus Marie in Den Haag	1
Piet Duffel	Zoon, wijsneus	Trouwt aan slot.	2
Stien Duffel	Dochter	Woont in de stad, bekakt.	1
Tante Marie	zus Siebegien	Den Haag	12
Keep	Pottenwinkel		3

Naam	Relatie	Karakteristiek	Frequentie
Schuring	postbode	Ingehouden t.o. vrouw. praat met dominee.	4
Wiltien 32 Schuring 12	Vrouw postbode	Kletsmeier	34
Loeksien	Kraam met stoet		2
Hinnerk	Gemeentebode		4
Minoa 13	Vrouw gemeentebode	Roddelziek	6
Hinnerk 43 Ottens 2	Boer/knecht achter zigeunerin aan		2
Albert Krabbe			4
Wubbegien Krabbe	vrouw van	Zwanger	4
Jaapie	Marktkoopman		1
Zeeman	Timmerman		3
Willem Menting			1
Roelf Bargman	Aannemer		24
Balting	Timmerman		4
Bekman	Boer		15
Bollen Hinnerk	Marktkoopman		1
Sassen Hinnerk			7
Dekkers 31 Gerriet 192	Vrijer van.. hanekraaier	GD 30 meer Gerriets	192
Simon Biestekoper	Veehandelaar		6
Harm van de Scheeper	Grap nieuwjaarskoeken		18
Ansing	Vriend van dominee		1
Elmers 12 Loeks 30	Broers		30
Elmers 12 Wilm 1	Broers	Veel Wilms	1
Ekbert 3 Zuring 1	Sticht brandje		3
Wilm Duuts 12	Fantast		12
Jan Veldman	Brandweer		28
Johan Veldman	zoon Veldman vriend Bertus		4
Oarend Loesman	Buurman brandweerman		7
Bertus	Met hondekar		1
Oaltien 5 Nijhoes 1	Hulp in huishouden, ruige dame		5

Naam	Relatie	Karakteristiek	Frequentie
Dammers	Meester 71		44
Dammers Jan	Zoon vd meester	Misschien vaker meer Jannen	3
Kris Waterkris	Schilder		16
Derk Beugel 3	Smerige boer zonde huussien		2
Jan Boer	Boerenknecht		1
Mans 15 Ronsing 1	Boer		12
Minoa Ronsing	Vrouw van Mans	Laken op dak	7
Jaantien	meid van Domnee		1
Domnee			83
Domnee	Vrouw van	Schatting frequentie	10
Annie	Geliefde van Bertus		133
Bertus Henning	Geliefde van Annie	15x Bert door Annie	306
Jan Henning (89 tot)	Vader boer kroegbaas		4
Moeder Henning	Moeder 7x	Vrouw H 1	8
Dochter Henning	Zus van Bertus		1
Gerriet Dekkers 31	Arbeidersjongen / schuinsmarcheerder		31
Rieks	Scheerbaas		2
Wilm van Rieks	Arbeidersjongen		1
Evert 37 Snieders 5	Kleermaker	Drank. Snijders 4	37
Jaantien 43 Snieders	Vrouw van kleermaker	Snieders jaantien 13	43
Wilm Wessels 27	Gemeentesecretaris	Ww 8 nog een Wilm	27
Hilliggie Wessels	Meid		11
Mans Gelting	Stotteraar, ook + vrouw		1
Kuper			1
Harm Buter	Kiespijn		1
Kupers Trientien 3			2
Derk 32 Boering 7	Boer, kinderen op kar paard op hol	Drank en Derk zien Oaltien?	32
OI dokter			16
Burgemeester			3

Naam	Relatie	Karakteristiek	Frequentie
Geesien			1
Gerhard 3 Knegters 13	Wil Roelfien, R wil hem niet; grap volgt	Met achternaam aangesproken	13
Gossen 1 Mans	Trouwt later		3
Bijbelkolpeteur			3
Rengers	Haagse student 22		26
Fientje	Oudste dochter gemeentesecr.		8
Sanders Margien	Ziekelijk		2
Roelf Dieks	(Mond)harmonica		1
Leffert	Neef van Bertus		3
Tienes Joesten	Zwakbegaaafde scheper		2

Vrouw 186

Wichter 87

Hoes 83

Jongs 60

Drent 33

Geld 30

Baner 18

Vrouwlu 17

Vrouwgien 15

Boeren 15

Wiefien 14

Gulden 14

Piep 14

Knecht 10

Dochter 10

Koever 10

Koejak 10

Spiktakel 10

Dronken 9

Borrel 9

Hoesien 9

Zeun 9

Schande 8

Arbeider 8

Wit veur 8

Glassien 7

Den Haag 6

Tebak 6

Vrijer 6

God 5

Snik 5

Wit veur

Dood 5

Gezellig 5

Sigaar 4

Twijbak 4

Jezus 4

Honnen 4

Rotterdam 3

Amsterdam 2

Liefde 2

Maanlu 2

Vrijen 2

Meier 2

Boer 2

Christus 1

Boerin 0

Conclusie

Um d'olde toren geeft inzicht in plattelandscultuur rond 1890 en wellicht ook in gebruiken rond 1930. Geld, leedvermaak en roddel houden op de achtergrond tradities in stand. Elke afwijking van het gebruikelijke krijgt te maken met vernedering door plagerijen, pesten en practical jokes. Aanpassen of wegwezen is het parool. Ontsnapping aan het keurslijf kan door seks in het stookhok, door zwijgen en door overvloedig drankgebruik.

Er lijkt nauwelijks verschil met hedendaagse *namings and shaming* op sociale media. Wie afwijkt krijgt de volle laag. Vrijheidsdrang vindt een parallel in festivals, drugs en drank.

Waar geld is wil geld wezen. Soort zoekt soort; elk in een eigen bubbel. Prediker 1:9.

Bronnen

- * Enno Develing, *Het einde van de roman* uit 1968 te vinden op dbnl.org
- * Jacob van Lennep, *Nederland in den goeden ouden tijd* 1823. dbnl.org
- * J. Craandijk *Wandelingen door Nederland met pen en potlood*. Deel 5. 1880. dbnl.org
- * John en Dorothy Keur *Diep geworteld de Deeply Rooted* uit 1953. Heruitgave Ter Verpoosing 2018.
- * Roel Smeets *Character Constellations Representations of social groups in present- Day literary fiction*. Dissertatie Radboud Universiteit Nijmegen 12 oktober 2020. In 2021 verschijnt een handelseditie. Pag. 82 This general overview shows that family is the most prevailing relational role (42.39%), followed by colleague (25.49%), friend (16.56%), lover (9.7%), and enemy (5.86%).
- Moeder en dochter komen in de 170 onderzochte romans net een beetje meer voor dan vader en zoon.
- * Lord Lister (ook wel Raffles) is een personage uit een langlopende pulpverhalenbundel dat voor het eerst in verscheen in “Lord Lister, genannt Raffles, der Meisterdieb” in 1908 in het Duits. Deze Duitse verhalen werden geschreven door Kurt Matull en Theo Blakensee. De Lord Lister verhalen zijn een van de meest bekende pulps van de 20e eeuw.
- * Auke van der Woud *Het landschap de mensen Nederland 1850-1940*. Prometheus 2020.
- * Henk Nijkeuter *Gehiedenis van de Drentse literatuur 1816-1956*. Koninklijke Van Gorcum Assen. 2003.
- * *Drents literair tijdschrift Roet* voor hedendaags en archaisch Drents en andere Nedersaksische varianten,
- * *Reis door Drents erfgoed*. Heruitgave van de Podagrissen. Ter Verpoosing 2020.
- * *Reis door literair erfgoed*. Marthoa Ledeng van Harm Tiesing. Ter Verpoosing 2021.

Biografie Albert Dening

(Sleen 1873 - Amsterdam 1949) Schrijver.

Tot zijn 24e werkte hij als boerenknecht in het bedrijf van zijn vader. Daarna werkte hij tot aan zijn pensionering bij de douane. Na het beëindigen van zijn ambtelijke loopbaan - in 1934 - begon hij te schrijven. Twee dialectfeuilletons, die hij onder het pseudoniem D. Enniga voor het *Agrarisch Nieuwsblad* schreef, werden in boekvorm uitgegeven: *Um d'olde Toren* verscheen in 1944 en *Oet 't olde darp* kwam drie jaar later op de markt. Kort na zijn dood verscheen van zijn hand een bundel korte dialectschetsen, getiteld *Oet oes eigen Drenthe*. Een bundel korte verhalen uit het land van hei en struiken. De overwegend humoristische verhalen hadden daarvoor in een gelijknamige rubriek in de *Provinciale Drentsche en Asser Courant* gestaan. Dening schreef ook poëzie. Zijn gedichten publiceerde hij vooral in het maandblad *Drent(h)e*, in de *Nieuwe Drentsche Volksalmanak*, in kranten en op kalenders. Uit zijn gedichten spreekt nostalgie naar vroeger en dus naar Drenthe (hij woonde inmiddels in Amsterdam). Ook schreef hij liedteksten, zoals Drente-lied, Drentse Jongs, Het Drentse Wicht en Een Drents volkslied.

<https://www.geheugenvandrenthe.nl/dening-albert>

Uit het standaardwerk van Henk Nijkeuter het volgende.

Albert Dening 1873-1949.

Albert Dening werd op 7 september 1873 in Sleen geboren zijn vader Jan Dening was afkomstig uit Erm en zijn moeder Aaltje Kruit uit Borger. Ze hadden in Sleen een café annex logement

met een eenvoudige stalhouderij tevens hadden zij een boerderij. Op school was hij een goede leerling. Zijn ouders zijn van plan geweest hem onderwijzer te laten worden, maar daar is waarschijnlijk door geldgebrek niets van gekomen. Tot zijn 24e bleef hij in Sleen en werkte hij als boerenknecht bij zijn vader. Geholpen door de onderwijzer Nijdam studeerde hij in zijn vrije tijd. Hij werd douanier in Groenlo en later in Beek bij Zevenaar. Hij trouwde met Klara Kerkhoven. Uit dit huwelijk werden twee zoons, Jan en Theo geboren.

Hij begon met schrijven kort na zijn pensionering in november 1934. Zijn verhaal *Um d'olde toren* verscheen aanvankelijk van 14 maart tot en met 1 juli 1939 in 48 afleveringen als feuilleton in het *Agrarisch Nieuwsblad* dat drie keer per week uitkwam.

Het feuilleton werd in 1944 in verkorte en gewijzigde vorm als boek uitgebracht. Dit gebeurde met toestemming van de Kultuurkamer, want het boek is achterin voorzien van het gebruikelijke stempel K542. In de uitgave van 1947 zijn enkele passages veranderd niet alleen doordat passages in het verhaal gedateerd waren maar waarschijnlijk nog meer doordat het eerder genoemde *Agrarisch Nieuwsblad* intussen van ganser harte gecollaboreerd had met de bezetter. (Albert Dening blijft ver vandaan bij de Duitse bezetter.)

Geschiedenis van de Drentse literatuur 1816-1956 door
Henk Nijkeuter. 2003. Koninklijke Van Gorcum Assen.

Um d'olde toren

Albert Dening

Veurwoord

't Is 'n vaste woarheid, dat 't bloed krup, woor 't niet goan kan. Ik vuul 't an mij zuls, want hoe lang da'k ok al oet 't olde land van Drente weg zin en hoe wiede er ok vandaon, er giet gien dag veurbij, of ik denk an femilie, vrenden en kennissen, die'k achterloaten heb in dat mooie darpjen, dat doar dicht in 't bosch verscheiden an d' voet van d' olde toren lig; het darp woor'k geboren en opgruid zin.¹

A'k mangs² zoo zit te prakkezeeren, dan giet er 'n hiele film an mij veurbij. Dan zie ik ze weer veur mij al die stoere jongs en wichter, die gien wark te zwoor en gien muujte te groot was um veuroet te kommen, um het van meier³ of arbeider nog ies tot 'n eigen spilliegen⁴ te brengen, en die toch mor bleven harde warkers veur 'n hiel sober bestoan. Dan zie ik mij weer zitten in 't olde vertrouwde hoes; in de winteroavend bij 't vuur, as de vlam unner de groote zwarte ketel speulde⁵ en hum van die wonderleke vrumde lieties luut zingen;⁶ of op zachte meiaovend op de bank unner de linbommen,⁷ as in de bossies an de stege⁸ de nachtegaal zoo mooi zung, daj er stil en weemoedig van wuren. Dan zie ik weer aal die bekende gezichten oet mien jonge jaoren en leef weer in die lang vervleugen tied van zon viefteg jaor leen,⁹ woorvan ik wil perbeeren wat op te schrieven in 't Drentsch, zooas moeder

1 zie biografie.

2 soms.

3 pachtboer.

4 spul, boerderijtje.

5 ketel aan een haak boven open vuur.

6 ruisen (zingen) van water dat aan de kook raakt. Opgeloste lucht vormt gasbellen en verlaat het hete water. In koud water lost meer lucht op dan in heet water.

7 lindenbomen.

8 in het steegje.

9 rond 1880.

mij dat lèrd hef. Doar zit wal klanken in, die'k op papier niet volkomen weer kan geven, mor de Drentsche lezer zal 't er wal um begriepen, en de niet Drent, och, die zal zuk er ok wal deursloan.

Donkeroavond

Waarin we kennis maken met de hoofdrolspelers in deze vertelling, Bertus (Bert voor niet-Drenten) Henning en Annie, dochter van een drankzuchtige dominee en een bazige vrouw.

Bertus is de achttienjarige zoon van keuterboer, annex logementhouder Jan Henning en naamloze moeder. Bertus heeft nog een zus die buiten zicht blijft. Diverse kinderen zijn overleden. Een oudere broer is als soldaat gesneuveld.

'tWas donkeroavond. 'tWark was veur die dag doem¹⁰ en de hoesholling van Jan Henning zat in 't schemeruur stil bij 'n kanner. Voader Henning staarde in gedachten verzunken nao de doovende en dein weer oplaaierende vlammegies van 't zoddenvuur.¹¹ 'n Leven van veul tegenslag had hum zwoormoedig maakt. Hij was aaltied 'n warkzame man west en dee nog van vro tot laat zien best in 't boerdrijgjen, mor zien harde arbeid had hum niet veul geven. As boerenknecht had' met groote zunigheid zon kleine zeshonderd gulden bij 'n kanner spaard en doar wazze doe met introuwd bij zien vrouws stiefvoader, die 't geld er deur bracht in drank¹² en met verkeerde handel op merken en verkoopings. Met mooie beloften had' de jonge man 't geld ofhandig maakt. Op 'n murgen was dat zoo mor op de deel¹³ veur 'n kanner bracht. Jan Henning had hum het muujzaam vergaarde geld op d'hakselkist¹⁴ veurteld, alles in goed vertrouwen en zunner

10 gedaan.

11 zodde = plag. Heideplaggen als brandstof.

12 geld en drank als constanten in deze streekroman.

13 in de schuur van de boerderij.

14 eenvoudig apparaat om stro en ander veevoer te hakselen; in kleinere

ienig bewies; nooit was er 'n cent weer van terecht kommen.

Doe¹⁵ zien schoonvader overleden was, hoopte Henning, dat er beter tied zul anbreken, mor och, as de boedel verschuld is, en ij zit op 'n huurspil,¹⁶ dan is er joa gien doen an. 't Was nog 'n geluk dat er an 't hoes harbarge en lozement¹⁷ verbunnen was, dat gaf met markdage en zoo nog wat inkomsten, mor 't bleef toch knooien.¹⁸ 'n Beste herschup was die eigenaar ok niet; hie dee niks an 't ol hoes. 'tWas 'n inhalege boas, hie luut de meier overal veur opdreien; Henning mus mangs nog stroo koopen um 't dak dicht te hollen.¹⁹ Vaak had' ok tegenslag unner 't vee; gien joar of er gung wal 'n koe of jongbiest de grond in.²⁰ Bij 'tofreken met zien zwoagers was 't ok niet goan zoo 't heurde; die wazzen nog ofkoft.²¹

Henning en de vrouw hadden aal de schulden niet gèrn bloot willen leggen, want dan gung ij nog mor over de brink.²² De rampen, die d'hoesholling te dragen kreeg, bleven niet op de deel; 'twas ok ziekte op ziekte met de kinner, en mienigmoal hadden ze bij Henning de zwoare gang noa 't kerkhof moeten doen.²³ De léste slag overtruf alles, doe wuur heur olste jong, as saldoat²⁴ in dienst, heur ontnummen en wied van hoes begraven.

Dat wazzen zwoare dagen; moeder Henning hef 't veur de dood weghaald.²⁵

Twie kinner hullen ze over, 'n wicht en 'n ankommende jong van 'n joar of achttien, en op die jong²⁶ had Jan Henning zien hoop bouwd. De jong had slag van warken, mor zag niet veul

stukken te snijden.

15 toen, nadat.

16 gehuurde boerderij.

17 logies en ontbijt. Herberg.

18 worstelen.

19 rieten dak met stro repareren.

20 gestorven vee werd begraven.

21 uitkopen van de zwagers; het erfdeel vergoeden.

22 in het roddelcircuit.

23 kindersterfte was heel gewoon.

24 soldaat.

25 Ook bijna gestorven.

26 die jongen. Bert – Bertus – het hoofd karakter in deze streekroman. Over zijn zus komen we niets te weten.

licht in aal dat wruten in anermans grond.²⁷ Hie wol wal gèrn anpakken en zien best doen, mor zag um zuk hen, hoe de mensken knooiden van de murgen tot d'òavend en arm bleven, doodarm. Bertus perbeerde wal ies in stille berusting²⁸ mor wat vot te leven, net as zooveul anern, en zuk an te sluten bij aal die warkers zunner oetzicht, zunner 'n beetien levensgeluk. Mor dubbel kwam het verzet weer boven, azze 's oavens de slovers van 't boerenland oet 't veld of oet de moa²⁹ zag kommen, te mu om op te kieken en met gien aner verlangen dan mor zoo gauw meugelk achter de beddegedienties.³⁰

Bertus zat die oavend tegenover zien voader in 't zoddenvuur te kieken, en was zoo in gedachten, dad' verschrikt opsprong, doe d'ol boas zee:

“De scheper fluit, jong, loat d'schoap³¹ ies in 't hok.”

Hie gung oet d' kamerdeur en zag de woldragers bij d' schuur stoan. Ze wazzen er almoal, veerentwintig, en d'ol ram met zien mooie hoorns. 't Kleine zwartien kreeg 's oavens aaltied 'n stukkien brood en stond Bertus al doadelk met zien zachte snoetien in d'hannen te snuffeln. 't Was nog vro in 't veurjoar, mor an de kestanje, die veur de waskhoekendeur³² stund, kwammen toch al grune bladties. Och, wat was 't mooie zachte oavend.

Mor op de jongs van Albers³³ muuk de vredege rust, die er van de noatuur oetgung, gien indruk. Die hadden veur de baner³⁴ al weer roezie unner mekaar; aaltied mor vluken en te keer goan. Bertus bemuujde zuk mor weinig met heur, hie had er ok wal ies woorden met. “Kale jakhals,” hadden ze hum 'n dag of wat leen³⁵ noaroeppen. Ja, zij hadden zoogenaamd 'n

27 hard werken op grond van een ander.

28 Endemisch; stille berusting. Langzaam komt daar verandering in.

29 maa, madelanden. Onlanden, drassig gebied naast een riviertje, enkel geschikt voor vee en voor hooi. Overstroomt regelmatig.

30 in de bedstee, een 'slaapkast'. gedienties: verkleinwoorden zijn veel voorkomend in de streektaal.

31 schoap als meervoudsvorm.

32 deur van het washok. Daar was een (water)pomp.

33 De kinderen van boer Albers. Henning pacht van boer Albers.

34 baander, (dubbele) schuurdeur.

35 geleden, voorbij.

eigen spil,³⁶ doar gungen ze groot op, al laggen er dan ok zwoere zulvern balken³⁷ in 't hoes. Och, parti mensken³⁸ wilt heur gèrn hier of doar op verheffen. “Kale jakhals,” no ja, dat kun er nog wal bij, doar lag Bertus niet um wakker, zooazze vaak dee um de lasten en zworigheden die voader en moeder hadden.

“'t Is er no mooi boeten!”³⁹ ruup Zwaantien,⁴⁰ de meid van Albers tegen hum. Joa, 't was bijzunner mild in de noatuur. Boeten 't darp horrelde nog 'n wagen over de weg. Jan van de meester⁴¹ speulde op de fluit: “'t Zonnetje gaat van ons scheiden,”⁴² en doarnoa de taptoe van de saldoaten.⁴³ Even kwam er over Bertus 'n gevuul van weemoed, want hie dacht an die groote breur, die nooit, nooit weer kwam. Hie kuierde nog even deur 't kleine hoffien langs de albeeren⁴⁴ bossies en stund 'n oogenblik stil bü d'appelboom, die zien moeder as pit poot had.

Oet domnees hof kwam de zang van 'n paar liesters. Bertus betrapte zuk er weer op, dat zien oogen aaltied noa de pasterij gungen en zien gedachten zoo vaak bij Annie⁴⁵ wazzen, bij domnees Annie. As kinner hadden ze met mekaar hen schoel goan. Ze wazzen even old en hadden aaltied met 'n kanner speuld. Hij had heur an de sommen hulpen, want in 't léren was ze niet stark⁴⁶ en Bertus was op schoel miestal nummer ien. Meester Dammers had vaak zegd, dat ze hum deur muzzen loaten léren, as 't even kun; mor doar was 't bij bleven. 't Wark mus voader Henning ok wat oet d' hannen nummen

36 boerderij in eigendom.

37 boerderij met schulden.

38 sommige/verscheiden mensen.

39 boeten = buiten. oe = ui, een klinkervariant.

40 Zwaantje. Vrouwennamen zijn vaak verkleinwoorden.

41 onderwijzer.

42 liederenbank.nl

1. 't Zon-ne - tje gaat van ons schei-den, 't A-vond-rood

kleurt weër het veld. Zoe - te rust mo - gen wij

De zangvogeltjes. Deel 4 (ca. 1890)–Franz Abt. dbnl.org

43 Misschien: Laffe moord op een soldaat

Hoort taptoe daar wordt geblazen / Alles keert ter ruste weer.

liederenbank.nl

44 aalbessen.

45 Bertus en Annie: de hoofdpersonages in deze streekroman.

46 De vrouw is minder getalenteerd dan de man.

worden, en de middeln wazzen er ok niet.⁴⁷

Doe ze older wuren, was de verholling met Annie wat verstrakt, mor ze was toch aaltied nog even oarig veur Bertus. Deurdat ze in 't darp geboren en met d'aner kinner opgruid was, was 't ok net 'n gewoon⁴⁸ wicht bleven. Mooi was ze niet,⁴⁹ mor ze had zon paar zachte oogen met wonder mooie lichties er in, vund Bertus. 't Was zoo jammer, veural ok veur 't wicht, dat 't er in hoes mangs niet zoo mooi toegung. Domnee kun met de vrouw niet te best overweg en dat had hum an de drank⁵⁰ bracht. Slim ruchtbaar was 't nog niet,⁵¹ mor bij Henning in d' harbarge wuzzen ze er wal van. Bertus zag wal, hoe Annie unner dizze treurege umstandigheden gebukt gung, en het groote verdriet, dat ze stil en ofgetrukken met zuk druug, dee hum zèr. "Gek toch," zeed bij zuk zuls, "da'k aaltied an heur denk. Zullen heur gedachten ok wal ies bij mij wezen? Och nee, te gek um over te proten, 'n mensk verbeeldt zuk mangs van alles."

Zoo stund de jong doar te soezen,⁵² doe zien moeder oet deur kwam en ruup:

"Allo Bertus, in hoes kommen, um vief uur is 't al weer dag."⁵³

Op 'n oavend, doe Bertus allien in de vergunning⁵⁴ was, kwam domnee met 'n opgewonnen gezicht binnen en kommedeerde 'n borrel. De jong stund even in beroad, mor doe zeed' doadelk resoluut: "Dat doe'k niet, domnee, dat stuit mij tegen de burst, dat mag niet."⁵⁵

Doe sluug domnee met de voest op toafel en schriewde wal hoe hard: "Roep je moeder, kwajonge, wou jij mij leeren wat mag en niet mag?"

47 armoede staat scholing in de weg om hogerop te komen. En daarmee op gelijke voet met de dominee te geraken.

48 gewoon. Bijzonder wordt niet op prijs gesteld. Gewoon is een compliment.

49 Dat moest er nog bijkomen! Mooi en intelligent, voor een vrouw!

50 Drank; vaste metgezel in het dorp.

51 Iedereen wist het, niemand sprak erover.

52 Dromen. In Gronings betekent soezen: onzin verkopen/praten.

53 Morgenochtend wachten om vijf uur de koeien en schapen.

54 Een café had vergunning om (sterke) drank te schenken. Verlof A of verlof B. Het bord met 'vergunning' hing aan de buitengevel.

55 Bertus: een jongen met karakter.

Bertus gaf gien antwoord, mor luup de deur oet hen boeten, net doe 't hekkien veur de passerij lus doan⁵⁶ wuur en weer dicht klikte. 'tWas duuster, mor hie begreep, hie vuulde, dat was Annie. Hij gung heur integen⁵⁷ en zee zachies: "Niet schrikken, Annie, ik zin 't, toe wicht, schrei no niet, dat kan 'k niet verdragen."⁵⁸

"O Bert," zee ze, "ik zin zoo bang, 'k heb zon verdriet."

Bescharmend lee Bertus d' arm um heur hen en zee troostend: "Dat weet ik, Annie, en dat hef mij al lang zèr doan. Ik kan 't niet langer bij mij hollen, het mot er no mor oet, ik hol toch zoo veul van je."⁵⁹

Even was het stil in heur, en doe lee ze 't heufd tegen zien scholler. "O Bert, Bert," zee ze heel zachies, "wat maakt mij dat bliede en gelukkig."

56 hekje (verkleinwoord) van de pastorie open werd gedaan.

57 liep haar tegemoet.

58 het wicht (meisje) gaat huilen. Rolvast.

59 ongebruikelijke bekentenis. Geen omheen gedraai.

Gien heigronnd um weigronnd

Roelfien en Dinao, dochters van ‘dikke’ boer Brinks raken in de huwbare leeftijd. Vrijers om de deur. Vrouw Brinks houdt een oog in het zeil. Niet elke kandidaat is geschikt als schoonzoon. We leren de onderlinge verhouding kennen tussen vrouw Brinks en haar drankzuchtige man.

Brinks wichter, Roelfien en Dinao, kunnen vrijers genog kriegen. ’t Wazzen ’n paar flinke jonge vrouwlu en d’ol Brinks zat er nog al goed bij.⁶⁰ ’s Zoaterdagsoavens wuur er dan ok nog al ies an ’t glas tikt en dan was moeder Brinks nog nijsgiereger as de wichter. Ze keek gèrn ies um ’n hoekien wat veur jongs of ’t wazzen. Ze huld Roelfien en Dinao aaltied wal veur, dat ze heur met elk en ien niet of muzzen geven, mor ze wol zulf ok ’n oog in ’t zeil hollen. En toch wuur ze geregeld nog beetnummen, want Rieks zien Wilm⁶¹ en Gerriet Dekkers, twie gewone arbeidersjongs, die ’t met de beide wichter al lang iens wazzen,⁶² deden geregeld ’n vellegien schoon postpapier unner ’t vest,⁶³ en as moeder Brinks dan poolshoogte nummen had, zee ze tegen de wichter: “Goa mor hen boeten, ’t wal goed, ’t zind jongs met wit veur.”

Ja, vrouw Brinks had ’t wal bij ’t goeie ende, gien heigronnd um weigronnd.⁶⁴ ’tWas ’n boazig wiefien.⁶⁵ Zij regelde zulfz het wark van de maanlu in d’ boerderij.

“Zoo wi’k ’t hebben, en zoo zal ’t gebeuren,” zee ze dan, “doar is ’t met oet.”

60 heeft veel geld.

61 Wilm, zoon van Rieks...

62 akkoord met verkering.

63 alsof ze een wit hemd droegen, als een ambtenaar, dominee, geleerde.

64 Heide voor arbeiders en weide voor boeren. Geen huwelijken tussen armelui en rijkaards.

65 Veel bazige vrouwen in deze roman.

Brinks was doar in d' eerste tied van zien trouwen wal tegen opkommen, mor zee later gewoonlik tegen de knecht, as de vrouw op deel de lakens oetdielde: "Wij moet 't mor an de gelêrden overloaten, jong."⁶⁶

Zoo no en dan, as 't hum in hoes wat te slim wuur, sluug d'ol boas bij Henning in d' harbarge ien achterover; dat verzette de zinnen weer ies 'n beetien.⁶⁷ Henning had beste drank, zee Brinks, en hie had er verstand van. 's Oavens, as de vrouw hardop in ien dreun deur de krant zat te lezen, kwam' gewoonlik in d' sloap, mor op 'n keer had' er bij zitten schudden van 't lachen. Hie was al zoo half an 't doezeln, doe de vrouw an de rechtzaken bezig was en hij heur heurde lezen:

"Het olde mensk veroordeelde hem tot twintig gulden boete."

Mor doe zag ze iniens hoe hij in d' hoek zat te grinneken. Ze gooide de krant kwoad achtêroet en snauwde:

"Woor zit ij zoo onwies um te lachen, malle gek?⁶⁸ Doar stiet, O. M., en dat betiekent toch zeker 't ol mensk".⁶⁹

"Joa, joa," zeed', "dat is joa vanzuls, wel⁷⁰ zul dat no anners doen as 't ol mensk, ik had schik um hiel wat anners;⁷¹ mor wa'k zeggen wol, vrouw, moe 'k nog even hen Henning um wat in de flesch te halen, murgen kriej toch de noabervrouwlu op veziet, is 't niet?"

"Doar zurg ik zuls wal veur," zee ze, "ij zind mij te gediensig."⁷²

66 aan de geleerden overlaten, jongen. Geleerde is denigrerend bedoeld.

67 vluchten in drank.

68 aanspreektitel voor echtgenoot.

69 Humor zoals we die vaker tegen zullen komen. Vermeende of echte domheid als onderwerp van spot. Ook geleerdheid komt voor als onderwerp van spot. O. M. Openbaar Ministerie.

70 wie.

71 wegluchten, geen verantwoordelijkheid nemen voor uitspraken en gedrag.

72 Ze kent haar man. Ze zegt wat ze denkt.

Buurveziet

Op de kofffeivisite bij vrouw Brinks, eega van een rijke boer, wisselen dames het laatste nieuws. Rijk en arm verenigd. De vrouwen maken van hun hart geen moordkuil. Alles op tafel.

'tWas 'n gekakel van belang op die buurveziet. Soort zat bij soort.⁷³ Snieders Jaantien⁷⁴ noast Kupers Trientien, meesters vrouw had 'n stoel met 'n kussen⁷⁵ en zat noast de gastvrouw. De meid van domnee had bericht bracht, dat mevrouw niet kun kommen, umdat ze migraine had; en vrouw Brinks had de bosschup weerum doan, dat die juffer gerust met kommen mug, dat 't op ien mèr of minner gil⁷⁶ niet an kwam.

De branwien met suker wuur flink anspreuken, zoodat Snieders Jaantien, dat 'n eerste flapoet was, hoast niet mèr boven d' anern oet kun snatern.

“Nim 't er mor van, vrouwlu,” zee ze, “Brinks is er goed veur. 'k Wol da 'k er ok zoo veur stund,⁷⁷ mor bij mij likt de moeze dood veur de kast en die nog leeft, hebt 't hoar recht overende stoan van ellende. De kinner hebt gien boksien⁷⁸ um an te doen. En hoe kan 't ok anners, oes Evert, mien man, hef met hard warken zes harde gulden in de week, en dan nog op eigen kost.⁷⁹ Doew gistermiddag an toafel zatten, zeed' tegen mij:

“'k Geleuve da'k er mor oet trek, ij zet mij niks anners veur as van die gladde, waterege roegewitten;⁸⁰ doar he'k gil gien

73 mannen en vrouwen gescheiden. Hier: arme kletsmajoors apart van de rijken (vrouw Brinks bij de vrouw van de meester).

74 Jaantien, vrouw van de snieder; de kleermaker.

75 rangorde naar maatschappelijke stand.

76 gil, agil, algeheel, in het geheel.

77 Brinks is een rijke boer. Geld genoeg.

78 boks, broek. Boksien, broekje. Verkleinwoord.

79 Evert hoeft geen kost en inwoning te betalen. Hij eet thuis.

80 witte glazige aardappelen.

stip⁸¹ bij neudig, kiek mor.” En hie nemp mij doar waarachtig ’n erpel oet de teller⁸² en gooit hum tegen d’ washoekendeur, dat ’t zoo klapte; hie zit er nog op, mot hum er zols mor ofhalen, ik kan ’t toch niet helpen, wat is no zes gulden?”

“Joa,” zee vrouw Brinks, “Evert hef aaltied ’n ontevreden noatuur had, en er zind hier wal mèr zoo; niet veul doen en toch zat⁸³ eten, dat is de bedoeling. Toe vrouwlu, no moej ok ankriegen en niet neugen loaten.⁸⁴ Ik zeg aaltied, de mensken muzzen wat mèr tevre wezen.”

“Joa, dat kan wal,” zee Jaantien, “mor met aal die vre⁸⁵ krew niet veul op teller; almoal proties woor ’n arm mensk niks an hef, proties van lu die ’n warm buisien⁸⁶ an hebt en heur in alles goed kunt redden, ’k Mag er nog niet noa lustern. Domnee hef ’t Zundags ok over berusting en vre en noadat d’ mensken zekt, is ’t er in hoes ’n verholling van kat en hond.”

“Zien vrouw mot ok gien makke tante wezen,” zee Derk zien Oaltien, “Annie is wal ’n best wicht, zooas de meid zeg.”

Doar was Schuring Wilmtien ’t nog niet zoo grif met iens.

“Annie⁸⁷ dut zuk mooi veur,” zee ze, “mor stund lést op ’n oavend toch nog mor laat op ’t achteroffien te vrijen met die jong van Henning, oez Annegien⁸⁸ zag ze stoan. Dat wicht hef ze achter d’ elboge; ik vertel dat hier no, mor ’k wil er wieder ok gien proot van maken.”⁸⁹

Meestersvrouw lusterde mèr, as dat ze zee, mor doe Bertus Henninger bij te paskwam, Bertus, die met eigen levensgevoar⁹⁰ heur wichtien oet dat diepe water haald had, vruug ze zoo even langs de neuze weg: “En wat had jo Annegien dan nog zoo laat te figeleeren⁹¹ op dat achteroffien? Mor boetendat, vrijen

81 jus.

82 het bord. Teller (Duits).

83 (meer dan) voldoende.

84 bedien jezelf, wacht niet tot ik aanbied.

85 tevredenheid.

86 buis is een kokerjas. Buisien: verkleinwoord.

87 dochter van de dominee vrijt met Bertus.

88 Annegien is een dochter van de spreekster. Verkleinwoord.

89 Geen verantwoordelijkheid nemen voor mijn kletspraat.

90 Bertus is een held. Hij redde het meisje.

91 figureren, uit te voeren? Wat deed je daar op dat achteraf plekje? Weer een verkleinwoord.

is toch gien schande, dat hew toch almoal doan in oeze tied.”⁹²

“Dan hef Annie nog zon slechte keuze niet,” zee Snieders Jaantien, “n flink jong die Bertus, hie mag zuk zien loaten. Oez’ Evert zeg, hie mot zoo geweldig stark wezen.”

“Dat wi’k wal geleuven,” zee vrouw Brinks, “hie dut mèn an gomlestiek⁹³ as dad’ warkt. Henning hef ’n hiel toer zon snuiter oet Amsterdam in de kost had en die hef Bertus van alles lèrd,⁹⁴ mor niet veul goeds.”

Doe scheuf ze de stapel beschuten wat noa d’aner kaant, dee nog wat klonties in ’t pottien en neugde: “Pak toch toe, vrouwlu, ’n twijbak⁹⁵ dan nog, toe Geesien, do mags nog wal ’n koppien, er is nog genog in, hie beurt ’t bien nog niet op.”⁹⁶

Nee, de groote tinnen koffiekan, ’n geschenk van de familie op ’t viefentwintigjoarig huweliksfeest, was nog lang niet leeg, mor Snieders Jaantien zee, dat er ’n tied van kommen en van goan was en scheuf de stoel achteroet. Ze luut d’ oogen zoo ies even deur de mooie ollerwetse boerenkeuken goan en keek noa de letterdoek boven de deur met de woorden: “In deze woning is Jezus Koning.” “As ’t mor woar is,” zee Jaantien zachies, en dacht an ’t vette zwien, dat ze bij Brinks slacht hadden, woor de burgmeester en domnee elk ’n mooi stukkien van kregen hadden, mor zij in heur armoe, as noaste noaber nog wal, gien krummel.⁹⁷

Jaantien had nog wat op d’ lippen, mor doe kwam net heur olste jonkien veur ’t glas en ruup:

“In hoese kommen, moeder, oese sik is an toe.”⁹⁸

92 Liberale en moderne opvatting in die tijd. Man en paard noemen.

93 sport, gymnastiek. Verbastering van ‘beschaafde’ taal.

94 o.a. boksen. Dat komt nog van pas. Maar Amsterdam deugt niet.

95 Zwieback. dubbelgebakken beschuit.

96 je tilt het been nog niet op. Je gaat nog niet weg. Of: je hebt nog niet genoeg gedronken om te hoeven plassen. De poot optillen als een hond.

97 geen kruimel. Niets.

98 De geit moet gemolken worden. (Misschien een dubbele betekenis.)

Dorpskoning Hilbert krijgt klappen

Hilbert, de knecht van boer Brinks is een vechtersbaas. Op een avond komt hij Bertus tegen. Bertus is verliefd op Annie, de dochter van de dominee. Hilbert dreigt Bertus te pakken te nemen; de zoon van een pachtboer met een domineesdochter dat kan niet. Bertus laat zich niet uit het veld slaan. Hilbert leert zijn les en gaat in elkaar geslagen naar huis.

Dat domnee zuk wal ies an de drank overgaf, was niet goed te proten, mor wij meugt niet zoo gauw met 't oordiel kloar stoan, want elk van oes is wal ies even oetgleen⁹⁹ en van de smalle weg ofraakt.

Domnee was 'n man van groot talent, stund nooit veur stoelen en banken, want hie kun merakel mooi preeken; en vaak wazzen in zien woorden het verdriet en berouw over zien ofdwaling te belustern. Dan had' zuk wal veurnummen, um de drank te loaten stoan, mor och, 'n week of wat later was 't weer mis. Moeder Henning sprak er wal ies ernstig met hum over, en dan keek' stil veur zuk hen.

“Ik weet wel,” zeed' dan, “dat ik heel verkeerd doe als mensch en vooral als herder, maar als je heele leven, waarvan je zooveel moois hebt verwacht, niets dan teleurstelling is geworden, dan knijp je de handen tot vuisten en zoek je een uitweg. Moreel maakt deze vrouw mij kapot, er leeft in haar niets dan zucht naar ongenoegen, plagerij en belediging. Als ik mijn Annie¹⁰⁰ niet had, was ik al lang weg geweest. Alcohol is gevaarlijk, maar ook een ondeugende vrouw leidt een man

⁹⁹ uitgeleden.
¹⁰⁰ dochter.

ten verderve.”¹⁰¹ Op ’n late Zoaterdagavond heurden de jongs, die in ’t darp lupen, dat er in d’ pasterij¹⁰² weer harde woorden vullen. Bertus Henning had gèrn weg willen lopen, mor dat stund ok zoo gek. Hilbert, de knecht van Brinks, ien woor ze almoal zon beetien bang veur wazzen, umdad’ doadelk met ’t mes kloar stund, was achter d’hege goan stoan, um beter te kunnen heuren wat er zegd wuur.¹⁰³ Mor ’t was gelukkig nog al gauw ofgeloopen.

“Zie zoo,” zee Hilbert, “dat hèn weer had. Hèj ’t houwelk¹⁰⁴ al kloar met de kale juffer, Bertus, trouw ij er bij in?”¹⁰⁵

Bertus was even van stuk bracht, mor luut er doe doadelk op volgen:

“Er zind mensken, die je overdag niet ankieken duurt, mor ’n groot woord hebt as ’t duuster is; ’t ongedierte komp ’s oavens ok lus.”¹⁰⁶

“Ik duur jo bij dag best in d’ ooggen zien,” zee Hilbert, “al loop ij ok nog zoo verwaand,¹⁰⁷ ’k Wil je wal ies even over d’ hege gooien, aj doar zin in hebt, dan kuj metten ’t joawoord vroagen.”

“IJ zind ’n hiele Bram,”¹⁰⁸ zee Bertus, “de schrik van d’ gemiente, mor aj denkt, dat de mensken hier met jo¹⁰⁹ weglloopt, dan hèn ’t mis. Aj jo man nog ies treft, lacht ze je almoal oet, en dat komp nog wal ’n keer; ik mag lien,¹¹⁰ dat ’t niet lang mèr duurt. Er is aaltied boas boven boas, dat wor ij ok nog wal ies gewaar, ik groet je.”

Bertus stapte op hoes an, mor Hilbert was an zien naam van darpskeuning wat verplicht, hie gung hum noa en ruup:

“Wacht ies even, herschup, ik wil die proties mor doadelk met je verreken.”

101 De dominee spreekt Nederlands.

102 pastorie.

103 pure belangstelling.

104 huwelijk.

105 met Annie van de dominee. Minachtende opmerking. Wie omhoog wil wordt aangepakt.

106 lus = los.

107 jij probeert aan je arbeidersbestaan te ontsnappen.

108 Misschien van de reuzen Ellert en Brammert.

109 je, jouw.

110 lijden, het zal me aanstaan.

“Dat ha’k verwacht,” zee Bertus, en gaf Hilbert metten ’n bats¹¹¹ op ’t gezicht dat hum ’t vuur oet d’oogen sprung, en de twiede was zoo raak, dad’ tegen de grond zakte. Hilbert krabbelde overende en greep in de buus noa ’t mes, mor ’n stevege greep dreide hum d’arm zoowat oet ’t lid.¹¹² Hie kruunde en zag niks mèr. d’Aner jongs wazzen dichter bij kommen en rapen:¹¹³

“Schei oet, Bertus, ’t giet te slim!”¹¹⁴

“Dit is de léste dan,” zee Bertus, “’t joawoord van de kale juffer.”

Ze brachten Hilbert met ’n man of wat hen hoes, want ’t was oorig ankommen. Hie had’ zien man truffen, mor er was in ’t darp gien ien, die hum beklaagde. Veural Elmer jongs, Wilm en zien breur Loeks, hadden er schik in; die hadden zon haat tegen Hilbert, want hie had heur al wat ploagen doan. ’t Wazzen zulf ok ’n paar roare vrijgezellen; ze deden d’hoesholling en d’boerderij met heur beiden. Op bedde kwammen ze hoast niet, want ze knooiden¹¹⁵ ’s oavens zoo lang deur, dat ze bij ’twark in d’sloap kwammen.

Derk Beugel was er ’s murgens vro ies in hoes kommen, doe hadden ze diep in de rast¹¹⁶ in d’kamer op ’n hoop erpel¹¹⁷ legen, doar wazzen ze ’s oavens er veur met an ’t oetzuken west. Men gung er ’t liefst mor niet zitten, zoo voel¹¹⁸ was ’t er. ’n Hoessien¹¹⁹ hullen ze er niet op noa; Wilm zee, dat er in ’schoaphok raumte genog was.¹²⁰

Volgens vrouw Brinks wazzen ’t flinke, oppassende jongs, die er goed bijzatten.¹²¹ Ze had al ies tegen heur olste dochter zegd, dat ’t doar veur ’n jonge vrouw nog zoo kwoad niet was. Mor Roelfien truk de neuze op.

“Harregat, moeder,” zee ze, “doar is tij toch ok niks te roar, as er mor wat geld zit.”

111 klap, vuistslag.

112 Bertus was in de leer bij de Amsterdammer. Boksles en misschien judo.

113 riepen.

114 te erg.

115 op inefficiënte manier werken. Prutsen.

116 in diepe rust.

117 aardappelen.

118 vuil, smerig.

119 huisje, toilet.

120 poepen in het schaaphok.

121 geld genoeg.

Wachten op een heilsoldaat

De klopperij is nog het gesprek van de dag. De broers Wilm en Loeks zijn blij dat Hilbert een pak slaag heeft gekregen. Ook de dronken handelaar in kuipen weet mee te praten. En passant krijgt Trientien, vrouw van de kuiper, een sneer. Zwaantien heeft de scheur in de jas van Bertus gerepareerd. De arme dienstmeid van Albers wordt uitgebuit en vernederd. Bertus spreekt haar moed in. Of het helpt?

Van 't eten kwam er bij Elmers jongs¹²² niet veul terecht; erpel veur en erpel noa. 's Murgens noa dat geval met Hilbert¹²³ stund Wilm ok al weer in 'n iezern pot met negenwekers¹²⁴ te stampen. Loeks keek um de deur en vruug of 't er gauw an toe was, mor Wilm schudde met 't heufd, wreef met d' haand 'n drup van d' neuze en zee: "Nee jong, zie zind nog niet nat genug."¹²⁵

"O kerl," zee Loeks, "no moej die knecht van Brinks ies zien. d'Oogen hef' dicht zitten, ooren en neuze in de lappen en d'rechterarm in 'n doek."

"Dat dut mij pleizeer," zee Wilm, "wel zul hum dat leverd hebben?"

"Dat wee'k niet," zee Loeks, "ik heurde vrouw Brinks an de bode vertellen, dat de knecht 't akstersnust¹²⁶ in d'ieken boom achter 't hoes oethaald had, umdat d' aksters heur de kukens wegkaapten, en dad' oet d' boom vallen was, mor 'k

122 de broers Wilm en Loeks.

123 Hilbert door Bertus betrokken (= in elkaar geslagen).

124 vroeg gerooide aardappelen. Na negen weken.

125 Van nieuwe aardappelen, pasgerooid, laat het velletje gemakkelijk los. In een emmer met water en met de punt van een klomp 'stampen'. De knollen glijden langs elkaar en laten het vel los. Ik heb het vaak gedaan, jaren '50.

126 eksternest. Smoes.

geleuf er niks van ,want d'burgmeester hef die aksters al lang doodscheuten."¹²⁷

Doe Hilbert 's oavens veur de baner¹²⁸ stund, kwam de kuper¹²⁹ met 'n kidde¹³⁰ an 't touw van Koevermark. Hie dee nog wal ies wat in de pèrdehandel en had weer 'n oarege druk op, want hie gung gien heilig hoesien¹³¹ veurbij.

“How ies even,¹³² zeed' tegen 't pèrdtien, en zien jenever oogies begunnen te gluien, “luster ies even, Hilbert, ij moet de musten niet zoo hoog zuken, in d'hege veur de passerij timmert ok 'n akster.”¹³³

Wieder kwam' niet, want hie mus zoo lachen en kreeg 't zoo met de snuk¹³⁴ te stellen, dad' zuk an de kidde vast mus hollen.

Zien vrouw, Trientien, die wat slecht van gezicht was, stund boeten op de weg oet te kieken met d' haand boven d'oogen.

“O lieve tied,” zee ze tegen de kinner, “wat is die man met dat pèrdtien an 't touw joa dronken. Foj, foj, mensken nog toe, wat is 't toch wat. Stil ies even... kom hier kinnnes, allo, vort... in hoes, 't is jo voader.”¹³⁵

Bertus Henning had bij dat gevecht met Hilbert 'n snee in de jas kregen, mor Zwaantien, de meid van Albers,¹³⁶ had dat mooi weer in udder¹³⁷ maakt.

“Nee,” zee ze, “k wil er niks veur hebben, 'k zin bliede, da 'k dit veur jo doen kun. Doe 'k van 't winter de hannen zoo kepot had', hèj mij ok an zalve hulpen. In hoes luten ze mij mor knooien, ze keken er niet noa um. 't Zind niet zukke besten bij Albers, ik hol 't er ok niet vol.”¹³⁸

Zwaantien kun goed met de naalde; Bertus had de jas al

127 burgemeester met een jachtgeweer.

128 baander, dubbele schuurdeur.

129 kuipmaker.

130 klein paard.

131 hij was dronken. Ging geen café voorbij zonder een borrel te nemen.

132 Stop eens even. Houd eens even op met lopen.

133 plagerij. De misstap van eerder nog eens inwrijven. Dit 'humoristische' gedrag komt veel vaker voor.

134 schokkend lachen.

135 Voorbeeld van dom gedrag van een vrouw. Ook humor.

136 boer.

137 in orde.

138 rijke boer die de meid slecht behandelt. Stereotyp.

weer an, deed' deur de stege¹³⁹ op 't veld an gung, um nog wat zoddien in diek te zetten.¹⁴⁰ In de stege was alles al in 't blad, och, wat was 't er mooi. An de weg achter d' elzen bossies laggen de hoffies¹⁴¹ veur wortels en aner gruunte, en in ien van die hoffies kreup Zwaantien over de grond achter 't onkroed an. Bertus had aaltied meedlieden met 't wicht, want stark was ze niet en ze mus as meid bij Albers hard anpakken, zoowal in 't boetenwark as in hoes, ze spaarden heur niet. Voader en moeder had ze al vro verleuren.¹⁴² Ze verdiende viefendartig gulden in 't joar met 'n paar stukkies kleer toe,¹⁴³ en vrouw Albers luut heur vaak genog vulen, dat doar nog al wat veur doan diende te worden.

Zwaantien kreup doar mor wat hen en weer. De grond was wal wat kold, mor ze zung nog heur best. 'tWas weer heur lievelingsdeuntien:

“Staat te wachten kwart voor achten op een heilsoldaat.”¹⁴⁴

Gelukkig, dat zon wicht nog zoo opgeruimd was; de mooie dagen in heur bestoan wazzen toch wal te tellen. Gien aner veuroetzicht dan 'n leven van dienstbaarheid. Misschien over 'n paar joar trouwen met 'n arbeider; 'n koppeltien kinner en 'n schroale spinde.¹⁴⁵

Bertus nam 'n kloetien van de grond en gooide dat over 't bosch noa Zwaantien.

“Wel dut dat doar?” ruup ze, “ja, ik zie 't al, kom hier ies hen, Bertus, ik wol je wat vroagen, hoe kwam ij zoo an die snee in d' jas?”

“Niet nijsgierig wezen, Zwaantien, ik vraag toch ok niet, wat veur 'n heilsaldoat op tij stiet te wachten.”

“Moej net denken, Bertus, ze loopt nog al har¹⁴⁶ um 'n arme boerenmeid. Ja, 'n enkele stiekemert, die mij overdag niet ankik, wil mij wal ies opwachten, as 't duuster is, mor dat zind

139 steegje.

140 plaggen spitten en op een langwerpige hoop te leggen voor transport.

141 tuintjes (verkleinwoord). Elders in Drenthe: goorns, gardens (Engels).

142 Ook dat nog. Vader en moeder vroeg verloren.

143 betaling in natura: kleding.

144 nog niet gevonden. 18 treffers voor heilsoldaat op www.liederenbank.nl

145 kast met huishoudelijke spullen, linnengoed.

146 hard, veel.

de rechten niet. Ik duur 't jo wal vertellen, die Wilm Wessels, de zeun van d' wetholler, stiet aaltied um 'n hoek of 'n kaant, a'k ies wat laat boeten zin,¹⁴⁷ en gemiene proties dad' hef, ik schaam mij um ze noa te vertellen."

"As 'tweer gebeurt," zee Bertus, "zeg dan mor, daj zien trotsche zusters doar ies over an zult spreken, dan is 't wal oet. Ik goa wieder, Zwaantien, hol dij mor goed, misschien komp de ware heilsaldoat wal gauw opdagen."

147 als ik nog laat buiten ben.

Drentse volk

We krijgen een korte schets van enkele dorpsbewoners. Veelal eendimensionale karakters met een platte stereotypering. Zo zijn die mensen. Opvallend veel verkleinwoorden. Drenthe als land van dubbelties en kwarties. Inhalige en boze vrouwgies met bloemegies en stroaties. Gelukkig ook een bazige Minoa Ronsing. Haar Mans bezit zijn ziel in lijdzaamheid.

Och, 't wazzen in 't darp beste, brave mensken, die 'n kanner in nood en dood as leden van ien gezin bijstunnen, mor er is gien gemienschup of er schoeit wal 'n enkele vrumde tusken en zoo was 't doar ok.

d'Ol snieder¹⁴⁸ bijveurbeeld; azze van hoes gung, deed' de suker de koffie en 't brood achter slot; 't zwakke vrouwgien¹⁴⁹ mus in zien ofwezigheid overal ofblijven.

Bij Boelting wazzen ze deur en deur slecht veur d' jonge vrouw, want ze hadden dacht, dat heur jong er hiel wat met betrouwd had en dat was slim tegenvallen.¹⁵⁰

Dan haj doar Benning¹⁵¹ en de vrouw; die wazzen zoo zuut en zoo vroom, mor lokten de jongs met drank, um heur dochters an de man te kriegen.

't Inhalege vrouwgien¹⁵² van d' sikketaris luup 't darp plat um hier of doar d'eier en de melk 'n halfien goedkoop te kriegen.

Voader en moeder in 't armhoes, drugen 't halve geslachte zwien 't hoes oet hen heur getrouwde kinner. Dat was ok wal 'n zwienenboedel eerste klas, um d'armen te bestelen.

148 Snijder, kleermaker.

149 zwak vrouwtje. Stereotyp en verkleinwoord.

150 hun zoon (jong) getrouwd. De vrouw is tegengevallen.

151 Benning, dus geen Henning. Platte karakters. Zo zijn ze.

152 Inhalig vrouwtje. Weer verkleinwoord.

En dan Dorus, met de bijnoam Duffel,¹⁵³ umdad' in lappies dee en met 't pak luup. Dorus rookte d' hiel dag veur niks. Hie gung 's murgens met 'n stuk of zeuven piepen in d' buus op stap, enazze¹⁵⁴ 's oavens weerum kwam, wazzen ze almoal flink gestopt; de gastvrije Drent presenteert joa al doadelk 'n piep tebak, en daor muuk Dorus gebroek van.¹⁵⁵

Albert Krabbe en Wilm Menting, ja, ok 'n paar boetenbienties, Albert juug zien biest in anermans land en Wilm wol op d' esch wal ies 'n voorstien¹⁵⁶ 'n paar handbried verzetten.

Och, 't kwam almoal neer op het krab noa jo toe, en op de heb.¹⁵⁷ Mor veur de rest wazzen de mensken in 't darp almoal deur en deur èrliek en trouw en dat is gil¹⁵⁸ gien nijs, want doar stiet 't Drentsche volk wal veur bekend.¹⁵⁹

Bertus had de zodden overende¹⁶⁰ en stapte over d' heide weer op hoes an. Wat was 't zoo van 't veld of 'n mooi gezicht op 't darp. Van de hoeze¹⁶¹ was niet veul te zien, zoo dicht zat alles in 't bosch en as schutspatroom stak doar d' olde grieze toren bovenoet. 't Hoes van Mans Ronsing was dudelk zichtbaar, want dat stund an de boetenkaant. As Mans in t veld an 't wark was, gooide Minoa, zien vrouw, tegen de middag 'n wit laken unner op de doak.¹⁶² Dan wus Mans genog, dan had Minoa d' erpel ophangen.¹⁶³ Er wazzen wal mèr, die heur noa dat sein regelden, en zoo kwam 't 'n keer veur, doe Minoa de klok op 'n biester¹⁶⁴ had, dat aal de zoddenstekers al um elf uur

153 Duffel, o.a. duffelse jas. Een duffel, houtje-touwtjejas of montycoat is een jas van duffel die oorspronkelijk ontworpen was voor Engelse soldaten tijdens de Eerste Wereldoorlog. Na de Tweede Wereldoorlog werd de duffelse jas erg populair onder de burgerbevolking.

154 en als hij.

155 misbruik.

156 afscheidingssteen. De markering verplaatsen en zo land stelen.

157 krab het naar je toe. Haal het naar je toe, vanwege de heb; eigendom.

158 agil, algeheel, helemaal.

159 gastvrij en inhalig.

160 heideplaggen op een stapel.

161 huizen.

162 wit laken opde onderkant van het dak. Sein.

163 aardappelen in een kookpot boven het open vuur gehangen.

164 Biest1; Betekent oorspronkelijk 'plaats waar biezen groeien', maar daar deze open plaatsen met een poel zich soms leenden tot (dorps)plein, vindt men in Kiliaans woordenboek van 1599 als betekenissen 'ruimte, ruime plaats, plein, markt'. etymologiebank.nl

op de middagpot ofkwammen.

Minao was 'n nuver vrouwgien.¹⁶⁵ 't Was er in hoes deur en deur heller. Mooie gediene en bloempies veur 't glas, o, 't was zon pronks wiefien. Veur 't hoes unner de ramen had ze 'n stroatien an loaten leggen van fel rooie stienen. Ze had wal zoo lang anhollen, dat Mans met d' wagen hen 't holtstek veurd¹⁶⁶ was. Mor deed¹⁶⁷ weerum kwam, keurde Minoa de stienen of, ze wazzen niet rood genug.

„Goa d'r mor doadelk met weerum en haal anern,” zee ze.

Mans stund wal even beduud te kieken, mor anvaardde de reize van 'n dik uur veur de twiede keer. Hie kende Minoa en had in zien trouwen al 'n hoop lèrd, veural berusting.

't Was hum in 't begun wal ies muujlik west, dat boazege en aaltied dat geveeg en gefissel in hoes.¹⁶⁸ Dat wazze niet gewend. Bij zien moeder gung de bessem over de vloer en doar met oet. Doar was 't niet zon kaskenade;¹⁶⁹ doe muggen wal met d' klompen an en met d' hoozen vol heujkaf¹⁷⁰ in d' keuken kommen, mor dat muzze no¹⁷¹ niet perbeeren, hie stund no unner struksie¹⁷² van Minoa en ze was geweldig persies. As ze Mans koffie noabracht in de bouw¹⁷³ en zoo, dan lee ze 'n mooi wit doekien over 't pottien of kannegien,¹⁷⁴ dat er gien stof bij kun kommen. Doar lachten de lu um; mor wat gung 't heur einlik an, wat kun 't heur schelen, dat Minoa zukke mooie gediene had en dat Jaantien¹⁷⁵ as 'n juffer over de weg drilde! Mor zoo was 't no ienmaol, ze muggen mekaar gèrn zon beetien bevitten.¹⁷⁶

De klok = het laken op de biezen (dakbedekking). Biester is hier: bijster. Ze had zich in de tijd vergist.

165 schier vrouwtje. Aardig, verstandig vrouwtje. Verkleinwoord. Ook bloempies, wiefien en stroatien.

166 naar de houtopslag gereden.

167 toen hij terug kwam.

168 bazige vrouw aan het vegen en poetsen.

169 opeenvolging, gedoe.

170 sokken met kaf van hooi.

171 nu.

172 hij stond onder instructie (bevel) van Minoa.

173 bij de oogst van graan.

174 verkleinwoorden.

175 Jaantien Snieters, vrouw van de kleermaker.

176 was sich liebt das neckt sich. Dat vitten zie ik nog steeds om me heen.

Dorpsgenoten

Bertus mijmert over zijn Annie. We leren dorpsgenoten kennen. Mannen uit een stuk verdriet. Drank, roddel en meewarige humor. Leedvermaak is heel gangbaar. Dit zijn onze manieren in 1880 en later.

Bertus sluug links of de stege in, 't wuur al weer oavend. De zun zakte zachies weg achter 't dennenbossien. Langs de grune veldweg gungen joelende kinner achter koppelties koenen op 't dorp an. Rechts van de meul kwam 'n groote sliert krien anzetten, op weg noa heur lozement, heur sloapploas, doargin in 't bosch. Mor de torenkoanen¹⁷⁷ dachten nog niet an rust; Bertus zag ze nog inen oetvliegen, en hie dacht weer an Annie, die al ies twie van die zwartjassen, doe ze as jonge vogels oet 't nust vallen wazen, opkweekt had. Annie, 't was aaltied weer Annie, wat lag dat wicht hum toch hoog. En zij, och, ze was toch ok zoo dol op Bertus.

“Bert,” zee ze, “ij zind net 'n zigeuner,¹⁷⁸ ik wor mangs doezlig van je zwarte oogen.”

Hiel in 't geheim kwammen ze in de passerijhof¹⁷⁹ geregeld bij 'n kanner, en unner de seringjenboom vuulden ze heur dan as in 'n paradies. Och ja, zon eerste jonge liefde is ok joa¹⁸⁰ ien van de hoogtepunten in 's mensken leven.

177 torenkraaien / kauwen.

178 zigeuners kwamen af en toe langs met paard en (woon)wagen. Nu Roma en Sinti. 'Jij bent net een zigeuner' betekende niet altijd een compliment. Mijn moeder had ook donkere ogen. In de jaren '50 reden zigeuners over de Kerkweg.

'Pappe, wie binnen dat?'

'Dat is familie van joen moe.'

Humor, ook dat was grappig bedoeld. Niet iedereen waardeerde en begreep die luim.

179 pastorietuin.

180 ondertoon: gaat wel weer over. Licht badinerend.

't Was al weer wied in d' Harfst; 't heuj en 't koren was goed binnenkommen, d'erpel wazzen er hoast oet¹⁸¹ en de brandstof zat in d'schuur.¹⁸² Dat was al weer 'n hiele voldoening en gerustheid. Mor ja, geld was er niet unner d' mensken. 't Vee was slim goedkoop, de zwienen kunnen ze niet ies kwiet, as d'lu er onverkoft in d' wagen met van 't mark kwammen, en 't met de tolboas kloar kunnen krieggen, betaalden ze met 'n bikkien.¹⁸³ In zon tied giet er vanzuls in d' harbarge niet veul um, en zodoende stund d' hoesholling van Jan Henning er nog minner veur dan gewoonlik. Mor in 't lést van de week was er nog 'n beetien geld inkommen bij d' oetbesteding¹⁸⁴ van 'n burgerwoning veur reken van Roelf Bargman.

Bargman had 'n vrouw met geld trouwd¹⁸⁵, en zien baantien¹⁸⁶ in d' stad er angeven, um in zien geboortedarp te renteneeren.

Noa ofloop van die oetbesteding wazzen er nog wat timmerlu, varvers en zoo blieven plakken. Bargman was op d' stoel in sloap kommen, die had te veul. Later bleek ok wal, dat 't mor 'n zwadde¹⁸⁷ van 'n kèrtien was. Simon, de biestkooper,¹⁸⁸ zat ok nog met an toafel en ze kregen 't met 'n kanner over 't gelove.

“Er is mor ien gelove in de wereld,” zee Simon, “en dat is dit, dat 't vleis beter is as de botten.”¹⁸⁹

En um ien van de varvers,¹⁹⁰ die nog al slim kerksch¹⁹¹ was, en woor 't aaltied met an de stok had, dwas te zitten,¹⁹² gung Simon wieder: “Die 't hardst hen de kerk loopt, zind de besten nog niet. De goeien wi'k neit te noa kommen, mor ik ken ze hier wal, diej in de gaten hollen moet, al loopt ze ok nog zoo hard achter domnee an.¹⁹³ Ik veur mij gelouf niet

181 aardappelen bijna allemaal gerooid.

182 turf en wellicht ook hout.

183 biscuit, koekje. Bikkie en likkie.

184 aanbesteding van het woonhuis.

185 geld als romankarakter.

186 baantje. Verkleinwoord.

187 flapdrol. Zwad is gemaaid gras, koren.

188 Simon, Jood, was veehandelaar.

189 vlees is beter dan de botten. Heb ik vaar gehoord in mijn kindertijd. '60.

190 schilders.

191 heel gelovig. Strak in de leer.

192 humor. Plagerij, dat heet nu pesten, sarren, jennen. Geen repect voor andere overtuigingen.

193 In mijn (r.k.) jeugd werd zo over gereformeerden gesproken. Heel

veul, wa 'k zulf niet zie. Proot mij niet van wondern oet d' ol tied; ja, vroeger luten ze de rooie zee was ies leegloopen; Kris, de varver, die hier tegenover mij zit, hef dat zelf met maakt, doarum is die ok zoo vast in de lèr. En misschien heb ik nog mèr vertrouwen in 't hiernoamoals as Kris, want 't lig er toch mor an hoe daj as mensk leefd hebt, onverschillig in wat veur geleuve. Nee, 't geleuve zeg niks, wij zind veur oez' Lieve Heer almoal 't zulfde."

Doe sprung 't kleine varvertien,¹⁹⁴ dat ok al 'n drup op had', overende van drift. In 't darp nuumden ze hum aaltied "Waterkris," want hie had' ies 'n karwei doan, waarbij de varve weer schoon van deuren en ramen ofregend was.¹⁹⁵ Kris wuur wit van kwoadheid, de lippen begunnen hum te trillen. Hie sluug met d' voest op toafel en schrieuwde:

"IJ hebt jo aaltied al vergrepen an wat geschreven stiet, eigenwieze, brutoale bolhoed, de iewege verdoemenis wacht jo, er komp gien ien van je terecht, wol ij nog proten van vertrouwen?"

Even was 't stil, doe zee Simon:

"Toe dan mor, Kris, dan mor gien vertrouwen, ik betwiefel anners, of ij jo ok wal zoo rustig vuult. Zie zekt hier ten minsten, daj met dunner en onweer as 'n vodde unner in d' keiler zit,¹⁹⁶ daj 't gelove en vertrouwen dan glad oet hebt. Zoo slim is 't met mij nog niet, en over vergriepen gespreuken, och, d' ien stelt,¹⁹⁷ d' aner knooit met varve, die niks wérd is, en zoo kuj wal deurgoan. 't Gelove kan oes niet redden, Kris, nee mienjong, wij moet mèr oes best doen, um 't leven veur 'n kanner mooier te maken. Denk doar mor ies goed over noa, er is veur jo ok nog hiel wat te léren."¹⁹⁸

Simon stapte metien op. Kris keek van d' ien op d' aner en zee:

"He 'k hum dat doar niet ies goed zegd?"

"Joawa," zee Zeeman, ien van de timmerlu, "do hèz 't goed

gewoon.

194 klein en verkleinwoord. En aan de drank.

195 Schilderde met verf op waterbasis. Het regende voor de verf droog was.

196 als een vod in de kelder. Het sarren gaat door.

197 stelmaker. Timmerman.

198 de ander de les lezen; niet reflecteren op de eigen rol.

zegd, mor Simon is tij oarig halfweg kommen.¹⁹⁹ Mor wa 'k zeggen wol, jongs, wij muzzen nog mor ien nimmen op reken van Bargman, die zit toch te sloapen.”

Doar was timmerman Balting stark veur. “Dat doew,” zeed, “kiek mor, hie knikt²⁰⁰ dat 't goed is; 't fundament²⁰¹ mot bij 't bouwen ok beheurlik slempt worden, anners komp 't hoes an 't verzakken.”

Begun April wuur d' eerste stien veur 't nije hoes al legd. Bij Gèrt Boekmans kregen ze er 'n oarege bril met veur d' neuze,²⁰² en ze hadden vroeger aaltied 't hiel daarp deur kunnen kieken. As Sassen Hinnerk 's Zundags noa 't pandoeren²⁰³ heur deur oet gunk en 'n stuver of acht verleuren had, wat hum zoo dwas zat, dad' met d' kop umdeel, zunner op of um te kieken, met d' hannen in de boks over de brink op hoes an schoeide, dan stunnen ze bij Boekmans achter de gedienen te lachen²⁰⁴ en kunnen ze hum noa loeren tot in de baner;²⁰⁵ mor no raakten ze 't vrije gezicht glad kwiet.

Ja, Sassen Hinnerk²⁰⁶ was inhalig, mus aaltied an de winnende hand wezen. Jong, dan kun' zoo lachen, de mond met de zwarte brakkies tannen wied lus. Vertéren deed' nooit 'n cent; er wuur wal ies zegd, dad' op gelegenheden de glassies van anern leeg drank.²⁰⁷ Hie was ok bij 't slempen van de fundamente veur 't nije hoes van Bargman. 't Jongvolk was verzugt um doar veur 'n flinke borel 'n middag an te helpen. De flesch gung geregeld rond, en Hinnerk had 't al twee moal klor speuld, dad' 'n dubbele beurt kreeg, met 't gevolg, dad' al gauw achter 'n hoop stienen lag. Zien voader mus hum met de koar²⁰⁸ in hoes halen.

199 een begin van een weerwoord dat niet afgemaakt wordt.

200 knikkebolt door de drank.

201 fundament van de woning moet geëgaliseerd worden en ook: bodem met drank in de maag.

202 het uitzicht werd belemmerd.

203 Pandoeren is een oud Nederlands kaartspel voor vier spelers.

204 Leedvermaak. Humor.

205 nakijken tot hij achter de baanderdeur verdween.

206 Hinnerk, de zoon van Sassen

207 eendimensionale stereotypering. Zwarte brakke tanden, gierig...

208 kar, kruiwagen.

“Och Hinnerk,” zee d’ ol man, “hoe hèj dat no toch, jong?”
Hinnerk sluug d’ oogen even op en brabbeld:
“Stil mor voader. stil mor... alles... alles veur niks... ’t hef
mij... gien cent kost.”

Heidebraantie en hondenbeet

Ekbert Zuring veroorzaakt een kleine heidebrand. Een bekeuring blijft achterwege. Castor, de hond van Hilbert, bijt een koopman. Op de begraafplaats bekent Hilbert nogmaals zijn liefde voor Annie.

't Was dat veurjoar 'n heel zachte Meitied; 'n merakel zoo mooi as de vruchtbommen bluiden, mor 't was zoo jammer veur de blussem, dat er alle dage zon dikke veenrook hung, woor doe de damp van die groote heidebrand nog bij kwam.

Kèrl, wat 'n spiktakel; Ekbert Zuring, wol gauw even 'nplattien zoddenveld ofbrannen en doe wuur 't vuur hum meester.²⁰⁹ Hie gooide de klompen achteroet en kwam in d'unnerboks,²¹⁰ deur de kampen²¹¹ schriewen. 't Hoar hung hum nat in 't gezicht, 't zwiet brak hum oet van benauwdheid.

“Help mij mensken, help mij toch,” raup Ekbert, “'t vuur is mij in 't veld boas worden.”

Doar mus 't hiel darp doe an te pas kommen.

Brandmeester Jan Veldman was ok niks te spreken over die onveurzichtigheid van Ekbert.

“Is dat ok 'n wark,” zeed', “met dat pragel²¹² van 'n kèrltien hèw aaltied wat. Hie mot mor perses²¹³ hebben, mot mor ies op de bon.”

“Och jong,” zee Oarend Loesman, de noaber van Veldman, “dat moej nog mor niet doen,²¹⁴ Jaan, zon braantien betieKent joa niks, ik heb 't ies metmaakt, 't was in 1834... ”

209 Heide werd gecontroleerd afgebrand om daarna - in de as - boekweit te verbouwen. Rook veroorzaakte 'zonsverduistering' tot in Holland.

210 onderbroek. De Drent geneert zich niet voor zijn onderkleding. Keur&Keur in *Diep geworteld*. Annen in 1953. Zie inleiding.

211 akkers.

212 prugel. Opdondertje.

213 proces verbaal. Bekeuring.

214 milde manier van zeggen: doe dat niet.

Loesman wol wieder vertellen, mor ien van zien jongs kwam tuskenbeide.

“Och man, schei toch oet,” zeed’, “ij wazzen in achttienveerendartig nog gil²¹⁵ niet geboren, ij proot mor zoo wat vot.’

“No ja,” zee Oarend, “t mag dan wezen, zoo ’t wil, mor ij meugt tegenwoordig niks mèr doen. Zie kommedeert jo al woor daj de mesbult²¹⁶ zetten moet, ij zind joa gien boas mèr op je eigen grond en no wilt ze mij ok nog ’n stuk van d’ hof ofritsen um de weg brieder te maken, mord ’t gebeurt niet, ze zind met mij nog niet kloar. Niks as fratserij. Die nije burgmeester maakt oes hier wat te doen, stek overal d’ neuze in. Gistern stund’ hier ok weer te loeren en dan aaltied met ’t geweer unner d’ arm; d’ vogels hebt nargens gien rust mèr. As die no ok nog ies ’n geweer kunnen hanteeren, dan was ’t nog zon beetien gelieke petij. Bertus Henning hef lést al ’n briefien an de boom plakt, en doar had opschreven: Wees goed veur de dieren, spaar de vogels!²¹⁷

Ja, die jong duurt wal,²¹⁸ mor ’k geleuve hoast, dat ’t ’n sociaal²¹⁹ is, en dat is no niet zoo mooi, want dat volk is ontevre, zie wilt aal mor mèr verdienen, ’n aner d’r oet jagen en er zulf inkrupen, mor van ’t miende blijft ze of, dat geef ik ze op ’n briefien. Kiek, doar komp Bertus net an met d’ hond veur de kar,²²⁰ hie zal wal hen d’ meul²²¹ willen, ’n Starke boas, dat kuj zoo wal zien; d’ muller zee lést, dad’ ’n mudde²²² rogge zoo mor van d’ grond over d’ scholler²²³ gooit.”

Bertus had ’n mooie groote hond; doar kun’ net met proten as met ’n mensk.²²⁴ Dan lee Castor hum de pooten over d’

215 gil, agil, algeheel.

216 mestbult.

217 Bertus Henning; ideale schoonzoon. Tekst in Nederlands.

218 durft wel.

219 socialist. Rode rakker tegen de (veen)bazen, tegen gezag.

220 Tot in de jaren ‘50 waren er nog hondenkarren. De hond als trekdier. Ik weet het nog. Naast de kar van de melkboer.

221 molen. muller is mulder is molenaar.

222 volumemaat. Varieerde. In 1820 op 100 liter vastgesteld.

223 op de schouder.

224 *Apport*, *Kasper apport*. In deze novelle praat de hond met mij. In Deel III.

schollers, en keek zoo bliede, och, wat had zon dier dan mooie oogen. Hie dee gien kindkwoad, mor veur de kar was 't'n rakker, veural azze ien zag, die 'n zak of 'n pak druug,²²⁵ dan was er gien hollen an. En no wol net 't ongeluk, dat Duffel Dorus met 't pak op d' nak bij Veldman oet d' baner²²⁶ kwam. Bertus had 'n ogenblik gien arg in d' hond en doar haj 't spiktakel goande. Castor met de kar en al achter Dorus en die was zoo ellendig bang veur honnen; schriewen dad' toch dee en mor loopen met dat zwoare pak, um nog bij Oarend Loesman in d' zieddeur te kommen, mor hie kun 't niet halen, 't Garriballihoeien²²⁷ rolde over de weg, 't pak kwam op de kar terecht en Dorus d'r unner, met 'n flinke haal oet de boks.²²⁸ 't Zwiet brak hum oet, mor doe Bertus hum weer overende hulpen had, kwam de koopman al doadelk weer bü hum boven.

“Dat zij mij betalen,” zeed', “d' hiele boks kepot, doar nim ik gien geuguen met.”²²⁹

“Dat komp in udder,” zee Bertus, “ij kriegt van 't joar aal oez' haankukens²³⁰ veur niks, heur.”

Hie truk de kar recht, en doe gung 't er weer oet, dat 't zoo zoesde. Bertus en Castor hadden 't veurjoar in 't bloed. Er is ok joa gien antrekleker tied veur al wat leeft as de Lente. Jong en old montert op, as alles in de natuur weer wakker wordt en nij leven krig. In de passerijhof stunnen al hiele parkies bloemen, en tusken 't jonge, grune blad was er 'n levendig vertier van vogels. Mor doar achter lag 't kerkhof; doar was diepe rust; 'n rust, die je 't gevuul gaf, daj mor hiel zachies proten muggen aj er langs gungen. Doar bluide ok wal 'n enkele bloem, die ieder veurjoar 'n lieve doode gedacht, mor 't was net of er stille weemoed van oetgung. Tusken dizze sombere akker en domnees hof was as scheidung 'n wal met wat boompies, en over die wal kun Bertus aaltied ongezien bij Annie kommen,

Reis door Drents erfgoed en in mijn Verzameld Werk. (web).

225 honden blaffen vaker tegen wat afwijkt van doorsnee.

226 uit de baanderdeur.

227 Italiaans hoedje. Verkleinwoord.

228 scheur in de broek.

229 verdrenst Nederlands.

230 (waardeloze) haantjes. Voor de slacht. Hennen voor eieren.

want an de kaant van 't kerkhof kwammen de mensken 't oavens niet gèrn, de miesten vunnen 't er dan griezellig.

Op 'n rustege Meioavond zatten Annie en Bertus weer bij 'n kanner op 't bankien unner de seringboom. Oet d'ol toren kwam zoo of en toe het klagelik roepen van 'n katoel²³¹ en hiel oet de veerte het geblaf van 'n hond, mor dan was 't weer moesstil.

“'t Is net 'n spoekoavond”, zee Annie, “en dan zoo vlak bij 't kerkhof. Ik kruup mor dicht tegen je an, Bert. 's Nachts dreum ik ok zoo naar, dan moe'k bij jo weg, hiel wied vot, toch zoo gek, 'k wor er bang van.”

“Och meid,” zee Bertus, “dreumen is bedrog en wees veur 't kerkhof mor niet bang, de dooden doet ons gien kwoad; de levenden doar moej veur oppassen. Zie zult 't oes benauwd genog maken. 'tIs ok joa zoo hiel ongewoon,²³² Bertus Henning met Annie van domnee. Mor ik heb de moed niet um weg te blieden, Annie, ik kan je niet missen. As 'tmot, dan in Godsnaam, mor ik wil er veur vechten. Aj veul van 'n kanner hold, dan heur ij toch bij mekaar. Mor zoo giet 't niet; 'n wicht met 'n gollen oorierzer²³³ mag zuk an mij niet verslingern. Doar heurd 'n jong bij met 'n gollen alozieket,²³⁴ en dan zeg moeder, net as vrouw Brinks: “Toe moar wicht, 't zind fiksche lu, zie kunt 't wal doen.”²³⁵

Mor beloof mij, Annie, as de tied mug kommen, da 'k je in de weg loop, zeg het mij, dan wi'k berusten, hoe zwoor 't ok mag vallen, mor anners veur gien mensk. Wat no, troanen? Kom... wicht... , zoo dan, is 't no weer goed? Niet zoo gek doen, tannen op 'n kanner, wat hèw ok an aal die moezennusterij.”²³⁶

“Heur ies, Bert,” zee ze, “in hoes vroagt ze mij aaltied woor 'k west heb en dan zeg ik, bij vrouw Dekkers, bij Gerriet zien moeder; a'k doar nog mor niet ies met vastloop. Kom, breng mij no mor weg, 't is al laat.”

231 uil.

232 tegen de traditie. Standsverschil.

233 rijke meid.

234 horlogeketting.

235 zij kunnen het wel betalen.

236 nee, tranen kunnen we niet gebruiken. Muizenissen.

“Zie zult er toch wal ies achter kómmen,” zee Bertus, “en dan heur wij er wal mèr van. Nacht²³⁷ Annie, en no niet weer dreumen.”

Bertus stapte even later weer over de wal op 't kerkhof. Hie was niet bang van oard, mor toch ok 't liefst mor weer op de gewone weg. En zoo in iens, 't was of' in de grond zunk, 't zwiet brak hum oet; doar schoffelde hum wat langs de bienen, en op 't zulfde oogenblik wuren hum 'n paar groote pooten over d' schollers legd.

“O Castor, Castor,’ zeed’, “dat moej nooit weer doen.”

237 goede nacht. Droom lekker.

Huzaren

Vrouw Brinks roddelt over de vrijerij van Bertus en Annie. Ze waarschuwt haar dochters Roelfien en Dinoa vooral om met een rijke man te trouwen.

Huzaren nemen hun intrek bij Henning. Ze zijn gekomen om opstandige veenarbeiders onder controle te houden. De socialisten roeren zich in de venen.

Over de verholling tusken Annie en Bertus had in 't darp al eerder 'n protien goan, dat ok zachies weer ofzakt was. Mor an vrouw Brinks²³⁸ te heuren, wuzzen ze er no²³⁹ mèr van:

“'t Zal hier niet goan,” zee ze tegen heur dochter Roelfien, woor ze 't met an de stok had, “as met dat wicht van domnee en die jong van Henning. 't Wordt hoog tied, dat domnee en de vrouw inlicht wordt met die vrijerij in d' hof,²⁴⁰ 't liekt joa nargens op.”

Dat was zóó kommen: ze was in de krant met d' advertenties bezig en doe zee ze tegen Roelfien: “Kiek, doar stiet 't al weer, — oetverkoop wegens vertrek noa elders — woor lig dat ploasien toch, Roelfien, woorum zullen doar zooveul lu hentrekken?”²⁴¹

“Och moeder,” zee 't wicht, “dat betiekent vertrekken noa 'n aner ploas, do hèz aaltied wal wat bijzunnars met dat krantien.”

“Stil mor met dat gesnar,” zee de vrouw, “ik lees de krant zoo lang as 't mij past. Boas za'k blieven, en denk er um, loat die jong doar bij 't veen weg niet weer veur niks loopen, want dan reken ik met tij of. 't Zul joa 'n schande wezen, um zukke fiksche lu veur d' kop te stooten, mensken, die 't zoo best doen kunt. Met die Gerriet Dekkers, die loeris, woor ik tij

238 vrouw - nog zonder voornaam - van rijke boer Brinks.

239 nu.

240 ontmoetingen in de pastorietuin.

241 domme vrouw, ook al is ze rijk. Humoristisch.

gisteroavend weer bij zag stoan, zal 't oet wezen; hèz' mij goed begrepen?"²⁴²

Doe dee voader Brinks de deur lus en ruup: "Kiek ies oet 't glas, wat doar an komp!"²⁴³

Jonge, jong, 't hiel darp luup oet, 't was pèrdevolk, wal zestig huzaren.

"O mensken, mensken," zee Kupers Trientien, en 't rèren stund heur noader as 't lachen, "no giet 't nog zoo op oorlog an."

"Ik wus er al wat van," zee Brinks, "bij Henning hadden ze 't er al over."

"En wat had ij bij Henning in d' vergunning²⁴⁴ verleuren?" vruug de vrouw.

"Doar ha'k niks verleuren," zeed', "mor er was trouwerij, ik zin getuge west. Zie zeeden, dat er opreur in de venen was. d'Arbeiders zind in verzet kommen, dat ze bij de veenboas, woor ze bij warkt verplicht wordt heur winkelwaar en aal wat ze neudig hebt te betrekken. Er wazzen hoeshollings, wuur er zegd, die 't hiele zommer muzzen warken, veur wat ze 's winters op de pof bij zon boas haald hadden, en er zul ok nog al met dubbel kriet schreven worden."²⁴⁵

"Daor zit weer solalisten²⁴⁶ achter," zee de vrouw, "opstokers, die ze almoal in 't hok²⁴⁷ muzzen stoppen, 't Volk is gewillig genog, mor 't lat zuk opjagen. Is 't al niet mooi genog, dat die veenboazen d' lu wat loat verdienen? Mor ik zal je ies wat zeggen, Roelfien en Dinoa, ij komt 's oavens de weg niet mèr op met aal die saldoaten in 't darp. Doar zit van alles tusken mor niet veul goeds, want mensken, die 't wal doen kunt, koopt 'n rampelzant."²⁴⁸ Dat hebt ze bij Brands ok doan; vroeger hadden

242 moeder bepaalt de partnerkeuze; denkt ze.

243 deur open, en, kijk uit het raam.

244 in het café.

245 gedwongen winkelnering. Bedrieglijke boekhouding. Opstanden in het veen rond 1880.

246 socialisten. Zie ook *Pan onder de mensen* van Theun de Vries.

247 gevangenis.

248 remplacant; vervanger. Rijke lui kochten hun zoons vrij van de dienstplicht door een arme jongen te sturen tegen geringe betaling. Ook beschreven in *Reis door Drents erfgoed* Deel III.

die 't niet zoo bried, mor zie hebt in insecten²⁴⁹ doan en die lupen zoo hoog op, dat 't diknakken²⁵⁰ worden zind.

Bij Henning was 't 'n drokte van belang. De kaptein met nog 'n paar hoogen²⁵¹ kwammen bij heur in de kost, en de manschappen met de pèrde kregen unnerdak in de schuur van wetholler Wessels en doe de pèrde verzurgd wazzen, trakteeerde de kommedant aal de saldoaten op 'n borrel en 'n sigaar, 't Was 'n beste boas, zeeden de jongs. Ja, vanzuls, bij 'n saldoat kuj toch nargens beter met in de pas kommen. Die oavend schetterde veur 't eerst in het anners zoo stille Drentsche darp de trompet veur de taptoe. Moeder Henning wuur er kold van. Vol weemoed gungen heur gedachten noa heur olste jong,²⁵² en ze keerde 't gezicht of, um de troanen te verbargen.

Er brandden in die dagen nog gien lanterns in 't darp, zoodat Jan Boer, die in 't duuster over de weg op hoes an kuierde en net langs de trompetter kwam, doe die 't hoorntien an de mond zette, 'n sprong in d' locht dee van schrik en de zokken er in zette, 't Zat hum drie dagen later nog in de bienen.²⁵³

249? Ik vermoed verbastering van effecten.

250 mensen met een dikke nek een speknék. Rijkaards.

251 in militaire rang.

252 gesneuveld.

253 alles wat ongewoon is jaagt schrik aan. Ook humoristisch bedoeld.

Bij oes in hoes

Bertus neemt bloemen mee voor zijn moeder. De onmin tussen Hilbert en Bertus verdwijnt. Hilbert had een moeilijke jeugd, dat verklaart zijn vechtersmentaliteit.

De roem van Hilbert, de knecht van Brinks, had noa dat geval met Bertus 'n hiele knak kregen. De schriewerd was ok oarig kalmer worden. Mor Bertus vund 't vervelend, dad' met ien van de jongs oet 't eigen darp wat had hadde, want dagelijks kwammen ze 'n kanner op zon klein ploasien tegen en wrokken was hum vrumd. Hie vuulde ok niks veur 't darpskeuningschap en had gil gien schik in de roem, die van Hilbert op hum overgoan was. „'n Mooie roem,” zeed' bij zuk zols, “um te boek te stoan as 'n eerste vechtjas.”

Nee, Bertus bracht liever zun in 't leven van 'n aner as verdriet.²⁵⁴

Vaak kwam' oet 't veld met 'n bossien bloemen, dad' an de wal of slootkant plukt had veur zien moeder, die zoo op bloemen gesteld was. Doar lachten de lu wal ies um, en zeeden tegen 'n kanner, dat ze 't zoo kinnerachtig vunnen veur 'n groote kèrl. 't Wiefien van wetholler Wessels stund er ok um te gnieren,²⁵⁵ doe Bertus met zon bossien veur heur baner langs gung. Dat ondugtien had heur moeder nooit 'n goed woord geven en no 't ol mensch op 't kerkhof lag, druug ze potties geraniums hen 't graf.²⁵⁶

“Met bloemen,” zee Bertus, “kom ij nooit te vro, mor wal ies te laat.”

En doet' Hilbert op 'n middag in de stege zag ankommen,

254 Herkenbaar karakter. Bertus deugt,

255 grijnzen.

256 verwijtcultuur. Je deugde niet, nu krijg je je verdiende straf. Verwijt van inconsequentie. Pas als je niet verandert dan deug je.

zeed' bij zuk zols: "t Is ok nooit te vro, um 'n kanner d' hand toe te steken."

Hilbert wol net op zied oetgoan, mor Bertus ruup hum en zee: "Hilbert, heur ies even, hier hèn mien hand, wordt 't no hoast gien tied, daw 't an de kant maakt?"

"Dat wi'k hiel gèrn," zee Hilbert, "want 't was mien schuld. Mor 'k zin er wiezer van worden. Wal 'n veertien dage was ik gien halve in 't wark. Brinks is mij d'r niet lastig over vallen, mor de vrouw is doar boas en die hef mij de bosschup al doan, da'k wal wat van 't loon mug loaten vallen, umdat 't wark er unner leen had."²⁵⁷

"Ja," zee Bertus, "dat is 'n vrouwgien van halen, hebben en hollen; mor dan wil ik de scha met jo dielen."²⁵⁸

Doar wol Hilbert niks van weten; "nee," zeed', "ij zind er ok niet zunner kleerscheuren ofkommen. Mor 'k wol wal, daj mij ies lèrden, hoe daj 't gedoan kregen, um mij zoo gauw tegen de grond te timmern; ik miende aaltied nog al, da'k oarig stevig op de bienen stund."

"Dat is 'n kwessie van rap en bij de hand wezen," zee Bertus, "wij hebt 'n joar lang 'n kostganger oet Amsterdam had en die nuumde dat boksen, 'k Heb hiel wat rake tikken van hum had, want hij was er 'n boas in en wij wazzen nog al vaak an 't stoeien. Zodoende heb ik er ok 'n beetien van lèrd. Aj er zin in hebt, dan wi'k wal met je ofspreken op 's Zoaterdagsoavens bij oes in d' schuur. Mor ij moet mij beloven, dat 't gien anleiding veur je zal wezen, um er dan later mor wat op lus te rrammen, mor wal dat 't je dan te min zal wezen, um noa 't mes te griepen, Hilbert."²⁵⁹

"Dat belooft ik," zeed', "ik zin in d' léste tied ok tot aner gedachten kommen. Mor ij weet niet, hoe 't bij oes in hoes was; mien voader was ok niet mak;²⁶⁰ a'k noa 'n feest of gelegenheid

257 de onredelijkheid zelve.

258 Bertus gaat mee in verwijt. Hij is dus geen heilige. Kenmerk van een rond karakter. Bertus heeft ook zijn zwakke kanten. Hij wil de schade delen en de helft van het gemiste loon betalen.

259 De preek van de leek.

260 Ik ben het slachtoffer van mijn opvoeding, van mijn jeugdjaren in een moeilijk gezin.

gung, vrugge mij, o'k 't mes wal in de buus²⁶¹ had, en dan zeed':
"denk er um, ik zie je liever met 'n snee over 't gezicht as deur
de nak, dan wee'k tenminsten daj niet op d' loop goan zind."²⁶²
Mor 't zal no anners worden, niet da'k mij op de kop zal loaten
zitten, mor 'k wil gien veurvechter mèn wezen."

"Dat stiet mij best an," zee Bertus, en doe gungen ze
opgelucht elk 'n kaant oet.

261 broekzak.

262 Mijn vader tegen mij, begin jaren '60. 'As ie joen klompen kepot slaon op
dat mispunt van X, krieg ie van mijn neie klompen.

Pieptebak

De huzaren zijn aantrekkelijk voor jonge meiden. De vrouw van de gemeentesecretaris schraapt haar kost bij elkaar. Bargman, dronken, draagt een beledigend rijmpje voor. Loeks wrijft pijptabak op een schone vloer en spuugt vlekken in de rondte. Een smakelijk verhaal over beschaving in het dorp.

Bertus luup veur Wessels baner²⁶³ langs. Wat was 't doar um hoes met aal die saldoaten 'n leven en beweging, koatspeulen,²⁶⁴ poetsen, schriewen²⁶⁵ en te keer goan van belang. Wessels wichter zungen as liesters en hadden aaltied wal wat achter 't hoes te doen, want doar zatten de beide wachtmeesters gewoonlik ok unner d' kestanjeboom. 't Wazzen 'n paar hiel oarege jongs. Ze zeeden tegen Hilliggien, dat ze zukke mooie oogen had en tegen Dinoa, dat ze zoo slank van figuur en zoo zacht van tint was, en dat blauw heur beide zoo mooi stund. Dorus Duffel sluug er 'n goeie slag met; hie verkoft bij Wessels 'n lap ziede veur twie jurken, en nog al 't ien en aner mèr, alles in 't blauw.

In 't darp was er 's oavens ok veul mèr geloop en drokte as vroeger. Parti wichter²⁶⁶ stelden de bosschuppen²⁶⁷ oet tot 't donker wuur en dan gung 't er mangs roar van langs, want de jongs met d' léren boks²⁶⁸ wazzen aaltied persent.

Bij Henning was alles in de voeding; veur de saldoaten was 't zeuven stuver per man en per dag; lang niet genoeg, mor d'

263 schuurdeer van wethouder Wessels.

264 kaartspel, geen kaatsen.

265 schreeuwen, geen schrijven.

266 verscheidene meiden.

267 winkelen.

268 jongemannen met leren broeken.

burgmeester had zegd, dat stund er veur. 'tEten was best en volop en zoo kwam 't, dat de broodkursten achteroet gooid wuren. Bertus had al 'n paar keer 'n zak vol opgaard,²⁶⁹ mor later was 't wiefien²⁷⁰ van d'sikketaris hum ieder keer veur west. "t Is zuk best spil veur oez' sikken," zee ze.

Op 'n murgen zag Bertus heur met 'n schoet vol brood dwas over d'weg goan; hie was net met de turfschuur an 't opramen²⁷¹ en zat dik unner 't stof, mor gung er toch doadelk even achteran.

"Ik zul d'inhaligheid mor niet te wied drieven," zeed', "wel gef dij 't recht, um dat eten doar weg te halen?"²⁷²

"Loop rond, kèrl," zee 't vrouwgien, "ij meugt jo eerst wal ies wasken, veur daj 'n fesoenlik mensk anspreekt."²⁷³

"Elk nuumt zuk tegenwoorig mor fesoenlik," zee Bertus, "en mien voeligheid zit nog an de boetenkant, mor bij dij kan er gien water bijkommen."²⁷⁴

Kwoad luup ze weg en dee heur beklag bij Oaltien Nijhoes, die ze 'n paar dage in de week had veur 't roege wark.

"Die aap van Henning," zee ze, "hef proties tegen mij over voeligheid en hie zut er zulf oet as 'n zwien. Dat de mensken toch niet zinleker zind, 't water is goedkoop genog. Ik wash mij alle week van kop tot tienen, dat hef 'n mensk neudig."²⁷⁵

"Joa," zee Oaltien, "'n muuj²⁷⁶ van mij dut dat ok aal week. Er zind wal mèr lu, die slim op moet passen, dat ze niet in 't ongemak komt. Mien moeder zeg, dat 't mensken zind, die veul onzuvere dampen bij heur hebt."

't Vrouwgien keek Oaltien verbiesterd an, mor Oaltien zee niks mèr en dacht: "Steek mor in de buus, krabbekat, 'k zal dij wal léren, 'n arme warkster te beknibbelen en tegen 't eten weg te sturen."²⁷⁷

269 verzameld.

270 wijfje. Negatieve connotatie.

271 opruimen, schoonmaken.

272 De herberg is van de vader van Bertus. Hij kleedt de vraag voorzichtig in. 273 in de aanval.

274 superieure olie op het vuur. Uit de hoogte.

275 naar een derde om verder te klagen.

276 tante.

277 wrok en dubbele agenda's.

De vrouw wol nog even verhaal zuken, mor wuur ofleid deur heur noaber Bargman in 't nije hoes, woor ze 't ok al met an d' stok had. Ze had met 'n stien nao zien hoener gooid, mor heur eigen sik²⁷⁸ truffen, die no op drie bienen luup. Bargman luup in d' hof te scharreln en had stellig weer 'n drup op,²⁷⁹ want hie zung zien best:

“O die juffrouw Fikke

Gooit steenen naar mijn kippe,

Maar kan zoo goed niet mikke,

En raakt haar eigen sikke.”

“Doar hèj die malle kèrl ok weer,”²⁸⁰ zee ze, en gung mor gauw in hoes. 'tWas heur dag niet, alles zat tegen en doe kwam 's oavens waarachtig die Loeks Elmers²⁸¹ nog met 'n paar groote klompen an bij heur in d' kamer loopen op de pas gevarfde holten vloer.

Loeks had wat an heur man te vroagen²⁸² over 't ien en aner. De piep met 't zwik en passeleinenkop,²⁸³ woor op stund Leve de Landbouw,²⁸⁴ bengelde hum tusken de tannen en was net oet goan. Hie tikte de piep op d' klomp leeg en wreef even met d' voet deur 't hoopien, veur 't geval dat er nog vuur in mug zitten, want Loeks had lèrgeld geven met dat wark. 'n Dag of wat eerder had de hiete piep in 'd buus steuken en was met zien breur, Wilm, op 'n wagen gres²⁸⁵ in d' sloap kommen, mor even later met schrik overende sprungen, want 't was net of hum met 'n scharp ding in d' zied steuken wuur. Dat overkwam hum niet weer; de braandvlek dee no nog zèr, mor hie had er 'n stuk van 'n tebakskladde²⁸⁶ op plakt, dat zul wal helpen.

278 geit.

279 drank als romankarakter. Barg = varken (Fries). Bargman.

280 verwijten heen en weer. Ongetwijfeld een vaak vertelde anekdote. Zie ook Keur & Keur in *Diep geworteld* over humor in Anderen van 1953.

281 van de broers Loeks en Wilm zonder enige beschaving.

282 mannen hebben vragen aan mannen.

283 zwik; houten pen; zie etymologiebank.nl zwik zn. 'houten pen'

Vroegnieuwenederlands swick 'houten pin in een vat, waarmee vloeistof uit het gat getapt kan worden' (1573), 'klein boortje om vaten te openen.

Misschien een pijpenrager. Een porseleinen kop.

284 Ik kan de oorsprong van die leus nog niet vinden,

285 gras.

286 tabakszak. Puut, kladde = zak.

't Vrouwgien zat te dreien op d' stoel, wat muuk zon kèrl toch 'n smèrboel. Doar had ze no met 'n zachte doek zon wark op doan, om de vloer mooi glimmend te kriegen. Ze keek heur man al ies an, mor ja, Elmers jongs hadden heur achthonderd gulden veurscheuten bij 't bouwen van 't hoes, ze mus zuk ok nog 'n beetien in acht nemen.²⁸⁷ Er stunnen wal twie van die driehoekige zandbakkies, die wazzen toch veur de piep en zoo, zag die man ze dan niet? Loeks had d' piep weer ansteuken en hie beug zuk unner 't gesprek no ies links, dan weer rechts, en 't duurde mor even doe zad' rondum in de witte bloempies spij.

Dat wuur de vrouw te slim en ze scheuf de zandbakkies vlak bij zien stoel. Mor Loeks steurde zuk nargens an. Doe zette ze de bakkies niets tegen zien klompen an. Loeks truk de bienen op, schorde met d' stoel achteroet en zee: "No he'k van mien leven, wat doej toch met die malle dingen te schoeven? Aj ze niet weg zet, spij ik er nog bovenin."²⁸⁸

Loeks stapte mettertied op, mor de vrouw was 's oavens over die veziet nog lang niet oetproot.

287 geld als romankarakter.

288 kwispedor, bakje om afgewerkte pruimtabak in te spugen. Deze anekdote illustreert onkunde en onbenul. Humoristisch. Ze zegt niet waar het bakje voor bedoeld is.

Stoken in een verkering

Vrouw Brinks schrijft een anonieme brief aan de dominee om in de verkering van Bertus en Annie te stoken.

De dominee en zijn vrouw hebben geen ruggengraat. Ze volgen het gluisperig schrijven. Annie mag niet meer met Bertus vrijen. Kost wat kost aan de ingeslepen gewoontes vasthouden. Het conflict tussen traditie en vernieuwing in een soap setting. In een kluchtige dorpsstoneeluitvoering zorgt dit leedvermaak voor een gulle lach.

“Ziezoo,” zee vrouw Brinks,²⁸⁹ “no za’k de brief nog even overlezen, en dan weet domnee en d’ vrouw wat er te doen is:

geagte domnee femilei,

Ik nim de pen op uus te schreifen, dat ik nog goet gezond zijn, was het anners zouw mei groote leed wesen, hoopen van uus het selfde, mar nu ies anners, uus dokter anjj heet verkereng met die jong van hennig, komd bei kanner in pasereihof as donker is, naam zet ik niet, wan niks te danken veur mien schreifen, veul kempelment van mei, soo groed ik uus, soo noem ik mei, x x²⁹⁰

Doe domnee en d’ vrouw de brief lezen hadden, keken ze ’n kanner an. Anners wazzen ze ’t zelden iens, mor as ’t um Annie gung, trukken ze ien lien. Het kind was nog d’ienege band tusken heur beide.

“Ze had ook niet altijd thuis moeten blijven,” zee de vrouw, “zoo’n kind groeit hier heelemaal vast, ze spreekt maar

²⁸⁹ vrouw van de dikke (rijke) boer.

²⁹⁰ anoniem in kromme taal. Humor.

Drentsch, alsof ze van ons nooit anders heeft gehoord. Neem toch je vriend Ansing eens in den arm voor een plaatsing als verpleegster, ze is nog jong genoeg.”

“Dat was ik ook al van plan,” zee domnee; “Annie is hier gebleven, omdat ze geen anleg had voor studie, en er zou ook nog het bezwaar van de kosten geweest zijn; van mijn salaris had ik die niet kunnen betalen.”²⁹¹

“Jij kwam ook nooit eens voor ’n behoorlijke plaats in aanmerking,” zee de vrouw.²⁹²

“Ja juist, wordt nu maar weer eens sarcastisch,” bracht domnee doar tegenin; “enfin, jij moet Annie maar eens onderhouden en ik zal met Bertus praten. Ik kan mij begrijpen,²⁹³ dat Annie hem wel mag,²⁹⁴ ’t is een flinke jonge man, en een jongen met een scherp hoofd, ’k Heb op catechisatie wel eens verbaasd over hem gestaan.”

“Jij bent nog al met hem ingenomen,” snibde²⁹⁵ ze, “’t lijkt wél, of je de verhouding wilt goedpraten.”

“Dat niet,” zee domnee, “maar ’k heb wel altijd genegenheid voor die jongen, gehad; doch als het is, zooals de gluisperige schrijfster zegt, het is door een vrouwenhand²⁹⁶ gedaan, dan moeten wij er een eind aan zien te maken.”

Noadat Annie alles toegeven had’ eischte heur moeder de belofte, dat ze veurgoed met Bertus zul breken. Ze ontzag zuk niet, um de jong zooveul meugelk umdeel te halen en verweet Annie, dat ’t ’n schande was, wat ze heur andee. Ze wees heur er op, dat er toch wal betere partij was, zooas de zeun van d’ rieke wetholler Wessels, die ’n goed oog op heur had, en wal mèr anern, die ze aaltied oet de weg gung en ofwees.

Annie heurde ’t stil an, verdrietig, dat heur moeder in ploas van zachtheid, zukke harde, bittere woorden had, en Bertus

291 geen overtuigende reactie van een dominee met enige scholing. Hij gaat voorbij aan de krakkemikkige formulering en aan de anonieme bemoeizucht.
292 nog een rekening te vereffenen. Dorpstoneel tussen de schuifdeuren. Humoristisch.

293 vertaald Drents/Duits. Ik kan mij begriepen. Ich kan mich verstehen.

294 vertaald Drents.

295 kortaf mekkeren.

296 de dominee maakt zich ongeloofwaardig door de gluisperige dames te volgen.

veurstelde as ien woor niks goed an was. 't Was heur op dat oogenblik of zien donkere zigeuneroogen heur vroagend ankeken, en er klunk verzet in heur stem, doe ze zee, dat ze die belofte niet wol doen.

Geen instemming

Bertus hoort van de dominee dat verkering met zijn dochter Annie niet is toegestaan. Bertus zegt dat enkel Annie hem af kan wijzen.

Als Bertus naar huis gaat is hij getuige van een dorpsgrap.

Die oavend stund Bertus um 'n uur of acht in d' studeerkamer van de passerij en wachtte wat er kommen zul.²⁹⁷ Hie dacht wal, dat 't over Annie zul wezen, mor vuulde zuk volstrekt niet onrustig of bangelik. Net stund' veur 'n petret van Annie te kieken, doe domnee binnenkwam.

“Ga zitten, Bertus, ik wilde eens met je praten; een mooi portret, vind je niet?”

“Er giet niks boven de persoon zulf, domnee.”²⁹⁸

“Jij bedoelt, er gaat niets boven haar.”

“kWil niet zoo persoonlijk worden, domnee.”

“Kijk eens, Bertus, ik hoor, dat er tusschen jullie beiden een eenigszins intieme verhouding bestaat, is dat zoo?”

“Zoo is 't, domnee, ik hol veul van Annie en ik geuleuf, zij ok van mij.”

“Zou dat ooit wat kunnen worden, Bertus? Je begrijpt, dat ik voor haar het beste wil, ze is mijn kind.”

“Ik wil veur Annie ok alles wat mooi en goed is, domnee, 'k wil heur geluk niet steuren, mor gèrn verhoogen.”

“Hoor eens, Bertus, je vader en moeder zijn heel brave menschen, en ik heb voor jou ook veel waardeering, maar er komt in 't leven zoo veel kijken, er moet ook uitzicht zijn op een behoorlijke toekomst; daar moet je toch vooral aan denken, nietwaar?”

²⁹⁷ door de dominee op de pastorie uitgenodigd voor een gesprek.

²⁹⁸ gevatte jongen.

“Ik stoa met leege handen, domnee, dat is ’t grootte bezwoor, en doar is niet veul tegen in te brengen, want armoe betieken verdriet, ’k Weet niet, of ’t met mij ooit wat kan worden, mor zoo wiede is ’t nog niet, en ik zal er nooit an denken, ’n stap te doen, die ’k niet kan verantwoorden, doar is Annie mij te lief veur. ’k Heb al goed unnervunnen wat armoe zeggen wil. ’k Zie joa dageliks hoe ’t leven er deur vergald wordt, hoe ’t mooiste in ’n mens er deur verstikt.”

En doe kwam bij Bertus zoo iniens het gemoed in opstand, zoodat ’t er nog heftig oetkwam, deed zee: “Woorum moet mensken, die aaltied arbeidt en heur best doet, toch nog arm wezen, domnee, de wereld is toch zoo ziek, is dat goed, is dat de wil van Christus?”²⁹⁹

“Kalm wat, wind je niet zoo op,” zee domnee, “je bent wat overstuur, en die vragen mag je niet stellen.”³⁰⁰ Er zijn zooveel problemen in ’t menschelijk leven en in de maatschappij, maar je bent nog jong, Bertus, je hebt nog geen voldoende kijk op die dingen,³⁰¹ en verder, wat Annie betreft, ik bedoel niets onvriendelijks voor je, maar, naar ik vertrouwd, wil je er rekening mede houden, dat ik jullie omgang niet goedkeur.”

“Ik rekende ok niet op instemming, domnee, mor ’k zie van Annie niet of, dan op heur eigen verlangen.”

“Dan kunnen we ons gesprek wel sluiten,” zee domnee, “ik praat nog wel eens met je moeder.”³⁰²

“Loat moeder d’r boeten, as ’t even kan,” vruug Bertus, “ze hef al zurgen genog, en ’t hef ok gien zin.”³⁰³

’t Was donker en ’t regende stief op, doe Bertus boeten kwam. Hie zag Bargman en Kris de varver oet d’ vergunning kommen. Bargman kun nog net ’t evenwicht hollen en laveerde veur ’n

299 Bertus staat op het punt te ontdekken dat dit type vragen niet in religie thuis horen. Antwoorden blijven achterwege, niet anders dan: wij begrijpen de almachtige niet, of; het kwade komt van de mensen (straf) en het goede komt van boven. En dat in esoterische variaties.

300 stel geen vragen waar ik geen antwoord op heb.

301 daar ben jij te dom voor. En: ik snap het ook niet, maar dat verzwijk ik.

302 dat wil zeggen: ik neem je niet serieus. Of: je hebt gelijk, maar ik durf dat niet te zeggen.

303 mannen onder elkaar lossen dit op.

klein oponthold³⁰⁴ op de stalmuur an. Kris stund op d' weg te wachten, mor 't duurde hum veul te lang.

“Toe no mor,” zeed', “doe doadelk in hoes mor wieder, ik wor deurnat, kèrl.”³⁰⁵

Onzeker dreide Bargman zuk 'n halve slag um en praanselde: “Kan niet ophollen, Kris... lop aal mor deur... Kris, Kris,... moe'k hier no d'hiele nacht stoan?”³⁰⁶

“Och kèrl, ij zind gek,” zee Kris, die noa hum toeloopen was, “dat dut de regen, die van de doak tikkelt, veuroet no.”³⁰⁷

304 wateren.

305 plas thuis maar verder. Ik word drijfmat.

306 pissen.

307 dorpsgrapje. Het regende. Water drupte van het dak. Bargman is zo dronken dat hij meent steeds maar door te plassen.

De brief

Annie stuurt een brief (nep natuurlijk). Ze maakt de verkering uit. Bertus is met droefheid geslagen. Hij reageert zich af door twee huzaren (Rotterdamers) te betrekken (een pak slaag te geven). Dominee, burgemeester en veldwachter zorgen goed voor onze Bertus.

'n Dag of wat later kreeg Bertus 'n brief, 'n Brief, die hum zon ontzettende schrik en verslagenheid bracht. Hie mus de met onvaste hand geschreven woorden ieder keer weer overlezen, umdad' zien oogen niet kun geleuven, mor het stund er, en 't was toch het schrift van Annie:

Bertus,³⁰⁸ het valt mij o zoo zwaar, maar wij zullen van elkaar af moeten zien. Misschien komen we er wel overheen; ik hoop het voor ons beiden. Schrijf maar niet terug, ik zou je brief toch niet in handen krijgen, want je weet, hoe het er hier bijstaat. Ik wil aan ons blijde geluk van vroeger nog lang blijven denken; denk jij nog eens aan mij, dat zal mij sterken.

Annie³⁰⁹

De dagen, die doe kwammen, wazzen veur Bertus 'n marteling. Het liefste in zien leven had ofgedoan. 's Nachts lag' wakker op 't ledikant in 't kleine kamertien, en dacht dan: "woorum vergiet de wereld no niet? 't Is joa toch overal nacht, er is gien geluk mèr, nargens, in 't veld niet en op d' esch niet."

Ja, hoe was 't meugelk, dat die kleine leeuwerik doar hoog in d' locht zoo kun zingen, no er zon groot verdriet was in 't

308 Geen: Lieve Bertus...

309 Niet: Je Annie...

hart van de jong, die doar in 't veld op 'n hoop plaggen zat en veur zuk oetstaarde noa d' olde toren, die met zien spits zoo scharp umhoog wees. Diepe weemoed kwam er op die groote stille heide over Bertus en allerhande gedachten gungen hem deur 't heufd:

Bidden, zee Annie aaltied, gef groote troost, mor ik kan niet bidden. Veur in 't boek, dat ze mij met mien verjoardag gaf,³¹⁰ hef ze schreven, dat er 'n lamp kwam, doe 't duuster wuur, en 't kompas oetkomst bracht in de mist; mor ik zie nargens gien licht, nargens.

“Ja Castor, 't is goed,” zeed', “ik begriep je wal, ij zind mien allerbeste hond, ij blijft wal bij mij; kom mor jong, al weer 'n dag.”

Castor luup wied veuroet, rolde en schuurde deur d' heide en kwam weer met groote sprongen anzetten. Dicht bij 't darp gungen ze de stege in. Bertus kun 't gekras van de torenkoanen³¹¹ al weer heuren, en dacht bij zuks zuls: “die hebt doar boven tusken d' olde binten en stienen 'n onbezurgd bestoan, die bouwt en trouwt mor en prakkezeert over gien geld of goed.”

Hie bleef even stoan, doet' achter d' elzenbosch 'n hond heurde janken en sprung op d' wal, um te zien wat er goande was. An d'aner kaant zagge doe 'n paar honnen,³¹² Bello van Domnee en Ledi van d'burgemeester, die um beurten 'n tik met 'n stok kregen van 'n paar saldaoten, die er bij stunnen te lachen.

“Loat die honnen met rust, mispunten!” ruup Bertus heftig.

De beide huzaren sprongen verschrikt op zied, mor doe kwam ien er van op Bertus of.

“Loop rond, stomme Drentsche kever,” zeed', “wat moet je van ons, brave boerezeun; heb je al eens een pak ransel gehad van een Rotterdammer, zeg?”

Bertus had d' schoffel in d' grond zet, zien spieren stunnen gespannen, 't vuur scheut hum oet d'oogen.

310 Verjaardagscadeau in 1890?

311 kraaien/kauwen.

312 honden.

“Nee,” zeed’, “nog nooit, mor ’t is ok beter te geven dan te ontvangen.”³¹³

En doe kreeg de Rotterdammer er zoo ollerwets van langs dad’ moord en brand ruup.

“Nee, niet op d’ loop, laffe dierenbeul,” zee Bertus, “ij hebt ’t zoo leen, en dan is jo kammeroad an de beurt.”

Mor nummer twee veegde de stege al deur, of de duvel er achter zat, en of Castor hum al in d’lèren boks greep, er was gien hollen an. De Rotterdammer lag veur merakel tegen de wal. Hie was ok nog met d’ neuze op ’n stobbe³¹⁴ terechtkommen.

“Jammer mor niet langer,” zee Bertus, “k zal gien hand mèr noa jo oetsteken; ’n Drentsche kever valt gien weerlooze an, en ’t kan zoo ok wal, hè?”

d’ Aner dag stund d’ veldwachter al bij tied bij domnee an de bel.

“Ik wol ies zien,” zeed’, “hoe ’t met de hond is.”

“Ik dank je voor de belangstelling, de Wit,” zee domnee, “maar hoe weet je, dat de hond niet goed is?”

“Dat zit zoo, domnee, ’n paar huzaren hebt ’n klacht indiend, dat ze mishandeld zind deur Bertus Henning en Bertus berop zuk er op, dat ze Bello en d’ hond van d’ burgmeester met stokken slugen; zodoende wol ik ies zien, hoe d’ hond er an toe is.”

Bello was nog niet oet de mand west, aj er dicht bij kwammen, begun ’t dier al te krunen.

“k Heb ’t al zien,” zee de Wit, “mor ja, ik moet perserverboal³¹⁵ opmaken. ’k Wol anners niet gèrn, dat die jong doar last met kreeg. Az’ mij lést ’s oavens niet bijsprungen was met dat stel pollerjongs,³¹⁶ dan hadden ze mij unner d’ voet kregen, mor boetendat, ’t is ’n degeleke, beste jong.”

“Dat ben ik met je eens,” zee domnee, “en die zaak mag ook niet doorgaan. Ik zie de burgemeester daar juist bij Henning uitkomen, ga maar eens mee.”

313 “Geven maakt gelukkiger dan ontvangen.” Hand. 20. 29-35.

314 verduurzaamd hout uit het veen.

315 proces verbaal. Een Drent heeft moeite met moeilijke woorden.

316 werkvolk. Polderjongens.

Unner de bedrieven stund Annie gebeugen over de mand bij Bello. Ze streek hum over de kop en zee zachies:

“Stakker, gelukkig dat Bert zoo dicht bij was, mor hie is van mij zoo wied weg. IJ zind gauw weer beter, jong, mor mien verdriet duurt langer. O Bert, wat is er dan toch tusken oes, waarom kom je niet? Ik wacht al zoo lang en mis je zoo arg.”

“Lieve tied,” zee de meid, Jaantien, doe Annie in d’ achterkeuken kwam, “lieve tied, troanen um ’n hond? Dat is overdreven, zoo gevulig zin wij in hoes niet. Doe mien Gerrietoom van de meitied kwam te starven, hef er gien ien van oes zulfs ’n troan um loaten; mor ja, dat was ok aal zien leven ’n prugel van ’n kèrltien.”³¹⁷

d’Burgemeester had de kwessie van de mishandeling al an de kant. Hie had de saldoaten ies goed anspreuken over heur gemien en strafbaar gedrag en doe hadden ze de klacht gèrn intrukken. Eerst had willen hebben, dat Bertus bij de beide huzaren zien spiet zul betugen, mor zoo wied had hum niet kunnen kriegen.

“Nee, burgmeester, doar kan ’k niet toe kommen,” zeed’, “dan liever hen Assen.”³¹⁸

“Dat is dan gelukkig mor weer oet de voeten,” zee d’ veldwachter, en sluug Bertus vertrouwlik op d’ scholler.

317 prugel; dwarsbongel. Kerltien: verkleinwoord.
318 gerechtsgebouw.

Kermis en de dominee op huisbezoek

Alle clichés over domme Drenten komen voorbij. We krijgen inzicht in gebruikelijke omgangsvormen. Meeleunen, niet zeggen wat je denkt en voelt. De ander voor de gek houden. Roddelen.

In 't noajoar was er mark in 't darp. Dat was dan ok metien zon soort kermis. Hier en doar stund al 'n kroam, en kasselein Giesbers was drok an 't schoaphekken zetten. Schoaphandel was heufdzaak, anners betiekende 't mark ok niks. 's Middags kwam dan 't jongvolk, en er wazzen ok nog wal getrouwd, die 's oavens 'n beetien metdeden. Woorum ok niet? 't Darpsleven gaf toch anners ok zoo weinig ontspanning. Mor ja, evengoed wuur doar schande van spreuken.³¹⁹ Och, die doar d' mond vol over hadden, deden ok wal ies wat, dat volgens de wetten van 't darp einlik niet deur de beugel kun, mor die wazzen zo fesoenlik um te zurgen, dat anern doar de neuze niet instakken.

Bertus Henning zat in d' schuur op de sluten³²⁰ en luut de marktoafels en banken umdeel glien.³²¹ Wilmtien, de vrouw van de brievenbesteller, Schuring, had de gedienen wat op zied doan en keek noa 't opzetten van d' malmeul.³²² Ze kun alles mooi zien en had tied genog. As er wat was te loeren, dan kunnen d'erpel anbrannen en d' melk overkoken, dat had ze er wal veur over.³²³ Ze leunde met d'elbogen op 't kleine kastien; de snuusterij, die er op stund, had ze wat an de kaant scheuven.

319 schande; een hardnekkige traditie.

320 zoldering?

321 naar beneden gijden.

322 draaimolen.

323 stereotypering.

't Was zon ollerwets kastien; burogien, zee Wilmtien aaltied, dat klunk defteger.³²⁴ Ze was zoo in andacht wat er boeten gebeurde, dat ze Minoa, de vrouw van de gemientebede, die zoo iniens bij heur in d' kamer stund te schettern, niet ies had heuren ankommen.

“k Heb ies even noa jo zwien keken,”³²⁵ tetterde Minoa, zie zind oet ien nuste mor d'oeze is veul mèr maans, as die van jo.” Van schrik gleeed Wilmtien de bril van d' neuze.

“Foj, foj, Minoa,” zee ze, “wat gies to aaltied te keer. Do schriews joa, oaz’³²⁶ in Roetenbroek in d' neutenbosch³²⁷ zits. Zoo, is jo zwien grooter; dat kan wal, d'oeze krig niks as kleine erpel en ij voort misschien dik op met meel; goa mor even zitten, wat he'k tij in 'n toer niet zien.”³²⁸

“k Heb 't ok aaltied drok, Wilmtien, gien ien die 'n stoel veur mij recht zet, en a'k nog ies wat rust heb zoo 's oavens, as Hinnerk met veldwachter de Wit op siebeljans³²⁹ is, dan zit ik te lezen; van lezen wordt 'n mensk ingewikkeld, dat zeg de Wit ok. Oez' Hinnerk, mien man, dut niks veur mij, die is aaltied op 't pad of zit op 't buro.”

“No moe 'k tij ies wat vroagen,” zee Wilmtien, “k heb dij al zoo vaak over dat buro heuren proten, mor wat dut jo Hinnerk toch aaltied boven op dat kastien te zitten?”³³⁰

“Wacht ies even,” zee Minoa, “joa, verdikkie, domnee komp recht op jo deur an, no goa 'k as de weerlicht vot, ik kom nog wal ies in.”³³¹

“Goa zitten, domnee,” zee Wilmtien, “ik zal gauw even koffie maken.”

324 stereotypering.

325 varken. Bemoeizucht.

326 alsof je in Rütenbrock in een (beukennoten)bos zit. Mij onbekende uitdrukking.

327 In Rütenbrock (Duitsland) in het notenbos. Beukennoten.

328 een (schijnbare) belediging als begin van een gesprek. Ken ik. Bij binnenkomst: wat een rotzooi is het hier. Heb je je niet geschoren? Wat stinkt het hier. En daarna een gewoon vriendelijk gesprek.

329 surveillance. Deze Drent kent geen moeilijke woorden. Stereotypering van domheid.

330 Dommigheid getoond. Humoristisch.

331 vertrekt als de dominee naar haar huis gaat (aan de overkant).

“Nee, dank je wel, vrouw Schuring, ik gebruik geen koffie, kan ze niet goed verdragen.”

“Ja, dat wi’k ok wal geleuven,” zee ze, “stronterij,³³² domnee lust wal ’n koppien,” en ze rammelde al met ’t klontiespottien.

Nee, domnee gung niet zitten, dee ’t overal stoande of.³³³ Hie vruug heur woorum zij en Schuring zoo zelden in d’ kerk kwamen, en wees heur er op, dat ’t niet goed was, de godsdienstige bijeenkomsten noa te loaten. Wilmtien was er wal ’n beetien verlegen unner, want dat ze nooit gungen, was niks as gemakzucht en onverschilligheid. Woor zul ’n mensk zuk zoo druk veur maken, dachten ze, ’t gung er wal goed um.

“Ik hoop je weer eens onder mijn gehoor te zien,” zee domnee bij ’t weggoan, “de geestelijke dingen moogt ge niet verwaarloozen, zorg dat ge licht hebt, vrouw Schuring, als ’t donker wordt.”

Wilmtien kun ’t niet goed volgen, wat bedoelde domnee?

“Joa,” zee ze, “doar zurg ik wal veur, ’k heb nog pas eulie in d’ lamp doan,³³⁴ en wij zult ok wal weer ies in d’ kerk kommen, a’k domnee doar ’n pleizeer met kan doen.”

Ze gung nog even met hen boeten en dreide in ’t hoffien wat rond, um te zien woor domnee wieder hen gung. Ze mus er nog even veur oet ’t hekkien, en doe zag ze hum nog net bij Bekman in d’ baner goan.

Bekman had gien beste dag had; hie was duvels. Zien vrouw was d’ hiel dag hen heur volk,³³⁵ en doet ’s middags met ien van d’ aner jaken³³⁶ hen ’t armhoes mus en de nije zieden pet op wol zetten, zat ’t kamnet³³⁷ op slot en nargens gien sleutel te vinnen. Doe wazze zoo helsch worden, dad’ de biel haald had, ’t mus dan mor bugen of basten. Hie luup op deel wat in zuk zuls te praanseln³³⁸ en bracht net d’ bol³³⁹ ’n emmer water, doe

332 verkapt: aanstellerij.

333 bleef altijd staan.

334 dommigheid getoond.

335 ouders. Familie.

336 diaken.

337 kabinet op slot. De vrouw is de baas thuis.

338 mopperen?

339 stierkalf.

domnee iniens achter hum stund.

“Donders, domnee,” zeed’, “ik schrik van jo, kèrl, ’k Had je niet an heuren kommen, ij moet klompen antrekken, net als ik. IJ treft ’t niet, jong, de vrouw is niet in hoes. Die duvelsche vrouwlu, vezieten dat kunt ze; aj trouwd zind, hèn ’t nog niet wunnen, moej niet denken; doar weet ij ok wal van met te proten.”³⁴⁰

„Ja, Bekman, vrouwen zijn vrouwen. Drinkt zoo’n beest een heele emmer water?”³⁴¹

“’n Hiel emmer? Oes pèrd zop wal twie; woj ’t niet geleuven, dacht ij, da ’k er um stund te liegen? Za ’k jo zien loaten, wacht mor even dar dan, he ’k no geliek, of niet?

’k Zin wal ’n roare, mor farizeërstreken hol ik er niet op noa. Bidden en danken zoo in mij zols, dat doe ’k wal. Oez’ Lieve Heer mag mij best lien, dat wee ’k wal vast. Heur ij mij er wal ies bovenoet zingen in d’ kerk? Och man, ik kan zoo hoog a’k wil. ’t Zingen vin ik aaltied ’t mooist in de kerk. Woj oez’ zwienen ies zien. He ’k gien mooie hoener? En eier, kèrl, zie rappelt heur de staart oet.”³⁴²

“Ja, Bekman, ik heb je in de kerk wel eens gadegeslagen, en dan dacht ik, zijn hart zingt mee. Ja, ja, de schors mag wat ruw zijn, Bekman, maar het binnenste is heel mooi en gaaf; ik kom nog wel weer eens aan, hoor.”

“Dat moej doen, domnee, dat moej doen, ij zind aaltied welkom.”³⁴³

Doe domnee bij Bekman oet d’ zieddeur gung, luup Gèrtien, het dikke wiefien van Gerriet Eelting, al weer in ’t darp te schommeln. Er was vast weer wat nijs te vertellen; woor dat vrommesien³⁴⁴ ’t aaltied vandoan haalde, begreep ij niet, mor ’t was net ’t nijsblad van ’t darp. Ze schommelde recht

340 Clichépraat. Intro om daarna over andere zaken te praten. Gemeenplaats zonder zwaarwegendheid.

341 Tweede omtrekkende beweging.

342 Houd op met het gezeur over mijn kerkbezoek.

343 Betekent: wat mij betreft (van mij) hoef je niet weer te komen.

344 wiefien, vrommesien (vrouwmensje). Verkleinwoorden. Roddeltante.

op Bekman, of, die over d' unnerbaner³⁴⁵ stund te kieken en vruug: "t Is toch wal goed bij jo, zag ik domnee niet oet jo deur kommen?"

"As 't bij dij zoo goed is," zee Bekman, "dan kan'k tij fileseteeren; wij hebt net 'n jong zeun overwunnen;³⁴⁶ mor doar kwam domnee niet veur, hie wol ies heuren, of 't goed was, dad' tegen d' oavend nog even met 'n koe bij de bol kwam. Gef de krant vandage nog wat bijzunners, Gertien?"

"Och, loop rond, malle kèrl, ij zind niet wies," zee ze.

Ze wol zuk wat niets umdreien, mor kwam an 't zwiemeln,³⁴⁷ raakte de sloffen kwiet en stund op d' hoozen in d' modder.

345 onderhelft van een baanderdeur.

346 jonge zoon overwonnen. Gekregen? Daarna een grap: de dominee vroeg of hij met een koe nog even bij de stier kon komen. Voor het roddelcircuit.

347 draaien, Draaiërig worden. Ze raakte haar sloffen kwijt en stond op kousen in de modder.

Markt en hereniging van Bertus en Annie

We leren marktkooplui kennen en zingen liedjes mee. De drank vloeit rijkelijk. Na een korte vechtpartij vinden Bertus en Annie elkaar in tranen. Liefde overwint alles.

d' Aner dag was 't mark. Er wazzen veul schoap en de handel was willig. De kooplu hadden er wal zin in, en ieder oogenblik kwam 't rood of blauw kriet veur 'n dag, um de verkofte schoap 'n kentiekien te geven. Veur kasselein Giesbers, die dizze handel veur 't hoes had', was 't aaltied 'n beste dag, want hie kreeg flink wat in de la veur zien slechte drank, die in 't verloop van de dag aal mor slapper wuur. In ploas van lepelties, had' in de glassies met suker³⁴⁸ stielties van kalken piepen,³⁴⁹ die van joar tot joar bewaard wuren.³⁵⁰

Unner d' ieken bommen op de brink was de sikkennegosie.³⁵¹ An weerskanten van d' weg stunnen kroamen. Bollen Hinnerk³⁵² veuran met holtwark, slieven, zijen³⁵³ en zoo mèr. Hinnerk verkofst ok zwam;³⁵⁴ kèrl, dat was zuk gemakkel goed; 'n vuurstien, 'n vuurslag en 'n klein stukkien zwam, dan haj de piep zoo in d' braand. 'k Geleuf, dat 't no nargens mèr te kriegen is, net zoo min as die piepen met krom bieter³⁵⁵ en passeleinen kop. Jong, die rookten zoo lekker. Noast Hinnerk was de kroam van Loeksien met koek en krintenstoeties. Doar slugen ze met de rikkerak³⁵⁶ op 't holtblok, dat de koek in 't

348 jonge jenever met suiker.

349 stelen die van pijpen waren afgebroken gebruikt als roerstaafjes.

350 stereotypering van een slechte kroegbaas. Humoristisch.

351 negotie. Geitenhandel.

352 Hinnerk, zoon van Bollen.

353 soeplepels, zeisen.

354 gedroogd mos.

355 kromme steel.

356 Ontleend aan ofr. ricqueracque. Vg. WNT i.v. Rikkerak.

Volgens De Castelein (die het frans hier niet heeft begrepen) zinloos

zand rolde; mor doar steurden ze heur niet an: “Zand schuurt de mage,” zeeden ze.

Bij Loeksien luup ’t nog wal ies op roezie oet over de kwessie of de koek goed deur slagen was, of niet. Wieder haj de pettenkroam, de goldsmid, Jaapie met taai-taai, en stallegies met allerhande snoarderij en snuperij. An d’ aner kaant stund Keep met de pottenwinkel. Keep zung d’ hiele dag mor deur:

“Alles kost ’n dubbeltien,
Pot en pan en schutteltien.
Jongens ga toch wat op zij,
Laat die knappe vrouw er bij.”³⁵⁷

’tWas ’n oarege kèrl, en hie kun met de vrouwlu overweg; ze koften gèrn bij hum.

De malmeul had nog niet veul te doen. Er zatten wat kinner in en ’n stuk of veer saldoaten, die net die dag oet dienst kommen wazzen. Ien er van was Albert Spanning. Hie sluang met arms en bienen, as ’t urgel “Desi Bel”³⁵⁸ of ’n aner lustig moppien speulde. ’tWas aaltied al zon malle, azze mor ’n kroam zag, wazze al dronken. Doed’ met verluf kwam, deed’ net of’ joaren weg west was.

“Als die hooge boomen er niet gestaan hadden,” zeed’, “dan had ik mijn vaders huisje niet terug gevonden.”

De jongs in ’t darp vrugen hum, of’ in dienst ok al ies ’n meid had hadde.

“Daar begin ik niet aan,” zee Albert, “want ’n goeie kan je niet krij, ’n slechte wil je niet hè, en dan heb ik maar liever een broodje met kaas.”

De jongs lachten heur krom, mor Albert vuulde zuk geweldig.

gedicht(je), dbnl.org

Boer kan ‘k je rikkerak wal kriegen? / ‘k Wol toezemoezel wal halen.

rikkerak’: wagen; bij ‘toezemoezel’: hooi. liederenbank.nl

Hier waarschijnlijk een mes, handbijn om repen van de koek te slaan.

357 Variant op een algemeen kermislied: Alles kost een dubbeltje.

<https://geheugen.delpher.nl/nl/geheugen/>

[view?identificer=KBMI01%3A53646](https://geheugen.delpher.nl/nl/geheugen/view?identificer=KBMI01%3A53646)

358 Decibel; aanduiding voor geluidsterkte. Het liedje heb ik niet gevonden.

Zien moeder keek ok met ontzag tegen hum op en zee, dat d' euverste hum met geweld kaproal³⁵⁹ wol maken, mor dat d' jong 't ofslagen had, umdat er niks gien grootsigheid in zat. Harm van d' schepeer, de kammeroad van Albert, was in die verlufdagen ok hielndal unner d' indruk. Er gung wat van de saldoatenglorie op hum over. Hie stapte as 'n stooterse haan³⁶⁰ noast Albert deur 't darp, salueerde beheurlik azze van hum of gung, en zee dan: "sloap pleizeerig saldoat." —

Die veer jongs truffen 't mooi, dat ze er net met dizze dag weer wazzen. Ze keken ok zoo glunder, mor van de malmeul kregen ze d' oarigheid of; dat ding dreide ok mor kleine toerties, ieder keer gung de bel; dan zette de knecht d' hakken in d' grond en stil stund de meul. Het snarpende urgeltien speulde het zielverheffende lietien: "Mien vrouw sprung boven op 'n hobbelende geit,"³⁶¹ doe Albert en zien kornuiten oetstapten en gearmd op d' harbarg an zwaaiden. De jonge wichter, die in lange riegen tusken de kroamen lupen, steuven aal kaanten oet, want saldoaten zind nog al brutoal.

't Gung tegen d' oavend. De schoaphandel was ofgelopen, Keep met de pottenkroam gung an 't inpakken, en de kooplu trukken met groote koppels schoap 't darp oet.

't Wuur ok al donker. Bertus Henning stak in d' vergunning de lampen an, doe Annie veurbij gung, um 'n brief in de bus te doen. Even bleef ze stoan, en heur hart vruug: Kom toch bij mij, Bert, wat is er tusken oes? Zeg het dan toch; ieder is vrolik, er is feest in 't darp, en ik zin zoo ienzaam, zoo verdrietig.

Nee, hij zag Annie niet, mor in gedachten wazze aaltied bij heur. Wat 'n dag was dit ok, hie wol er wal zoo oetloopen. Doar zat no die dronken Rienes Baks an 'n toafeltien met zien vrouw, die hum zo gèrn met hen hoes wol hebben, mor hie wol niet; sluug mor met de voest op toafel, en de vrouw zat stil veur zuk oet te kieken. Wat had die stakker met Rienes al wat

359 overste, korporaal.

360 trots, fier. Stoter: etymologiebank.nl

361 De golfbaan, ook wel hobbelende geit of dierenrups genoemd, is een attractie die al jaren populair is op vele kermissen. Afmeting: Ø 10 meter Capaciteit per rit: 24 personen. Cake-wals?

zien. Was dat no 't huweliksleven? Och, 't gung mangs met 't trouwen ok zoo roar.

Zij was 'n arme boerenmeid, en hij had 'n eigen spillegien,³⁶² mor mus wat deur de vingers zien, umdad' mank³⁶³ was. Zij dee het as meid met Rienes nog al goed, en zoo wazzen ze bij 'n kanner kommen. "Hoe 't ok giet," had Rienes aaltied zegd, "mor 'n wief wi'k toch hebben."³⁶⁴

Bertus wuur beroerd van de misleke proties, die zon dronkenlap tegen zien vrouw had, en de tong sluug hum dubbel: "Och, vlieg op, wief, ik goa niet met, en no gien gezanik mèr; ij hebt mij gien rooie cent anbracht, weej dat wal? 't Goed komp almoal van mien kaant, dat moej no ies even goed begriepen."

"Joa," zee ze, "dat wee'k wal, Rienes, dat he'k al zoo vaak moeten heuren."

Rienes vonderde overende, greep 't glassien van toafel en tierde as 'n wilde boven aal 't lawaai oet:

"Wij zuipen zoo lang as 't op is,
En as 't op is, is 't gedaan!"³⁶⁵

Kris, de varver, Bargman en de beide timmerlu, Balting en Zeeman met nog 'n paar man zatten an 'n aner toafel en lachten hum oet. Ze wazzen net an 't wedden, wel of 't leelikste gezicht kun trekken. Kris wun het met glans. Doar had' zon schik van en hie mus zoo lachen, dat zien rossig kinboartien op en deel wupte. Timmerman Balting zat hum ofgunstig an te kieken, want hie had die twie borrels ok gèrn had.

"Zit mor niet zoo te gniesen,"³⁶⁶ zeed', "'t was veur dij niks gien kunst, kèrltien, do ziez' zoo gewoon al 'n deur en deur lèlk mannegien. Nee, stil no ies even, Bargman, lop er wal leeleker kèrltien in d' hiel gemiente as Kris?"³⁶⁷

362 spul. Boerderijtje.

363 Invalide. Met beperking. Ontzien.

364 een wief. Niets van hartstocht... Praktische oplossing voor dagelijkse behoeften.

365 liederenbank.nl geeft 66 treffers voor zuipen.

366 soort van grijnsen.

367 Humoristisch. Lees Keur & Keur. *Diep geworteld*.

Bertus dreide zuk um, mus no toch nog lachen um aal dat gekkemans gedoe, al had 't heufd dan ok vol moezennusten³⁶⁸ over Annie. Hie gung even d' hof in, oet de rook en dranklocht; 't was 'n oogenblik niet zoo drok in d' vergunning,³⁶⁹ hie kun wal 'n toertien mist worden.

En doar stund' doe tegen de bos daliaas. Jongs en wichter sprungen en daansten over d' weg, van d' ien harbarg hen d' aner. Bij de malmeul was 't ok drok. 't Joelde en krioelde er deur 'n kanner en 't urgel speulde: Kom Karlineke, kom Karlineke, kom.³⁷⁰

De boetenlocht dee Bertus goed; d' oogen vullen hum hoast dicht, 't Was ok net of 'stund te dreumen, want hie zag zuk met Annie in d' malmeul, en heurde heur stem.

“Bert,” zee ze, “no is alles weer goed. 't Was overal zoo duuster, mor ik vund je weerum. Kom nou, Bert, ik zin dicht bij je.” Hie schrikte op, had' no echt stoan sloapen? “Ik zin dicht bij je.” Dat was hum toch in 't oor flusterd, mor er was gien mensk. En doe zoo iniens wazze kloar wakker, want hie heurde dicht noa de passerij³⁷¹ toe de stem van Wilm Wessels, de wethollerszeun. Het bloed vleug hum noa 't heufd, doet' begreep, dat de gloeperd³⁷² het tegen Annie had.

“Niet tegenproten, Ant, ik heb je no en loat je niet goan,” zeed', “'k heb al lang genug op je loerd; ij zult 't goed bij mij hebben; toe nou, aj niet goedschiks wilt, dan mor kwoadschiks.”³⁷³ En doe heurde Bertus 'n angstege mor zoo bekende stem, die zien naam ruup: “Bert! Bert!”

As 'n wilde sprung er ien over de weg, er kraakte 'n hek en er smakte ien tegen de grond. Doe was 't weer stil; Wilm had 'n pak ransel had, dat hum nog lang zul heugen. d' Jong, die hum dat bakte,³⁷⁴ stund unner d' ieken bommen en wil weg goan,

368 muizenissen.

369 herberg.

370 Kom karlieneke, kom karlieneke, kom! / Ga mee naar 't Tolhuis toe / daar spelen wij kiekeboe / Ja. Kom karlieneke, kom karlieneke, kom! / Ga mee naar 't Tolhuis meid / Daar heb je aardigheid. liederenbank.nl

371 pastorie.

372 gluiperd (en rivaal).

373 vrouwen als gebruiksvee.

374 leverde, had aangedaan.

mor 'n wicht huld hum tegen. Ze drukte zuk tegen hum an en pakte zien hannen.

“Nee Bert,” zee ze, “goa toch niet weg, blief bij mij, ik verlang zoo noa je, woorum bleef je weg, wat is er tusken oes? Ik heb al zoo lang moeten wachten, en mis je zoo arg.”

Doe brak ze in snikken oet.

“Annie, mien Annie”, zee Bertus, en het jubelde hum in de burst, “Annie, kind, no begriep ik alles, die brief... , die brief... was valsch, was van 'n aner, Goddank!”

“IJ stunnen hier vlak bij,” zee Wilm Wessels tegen d' veldwachter, “ij moet 't zien hebben, dad' mij slagen hef, 't was Bertus Henning. Ik wil hebben, daj er wark van maakt, ij moet jo plicht doen, en mien voader is wetholler, denk er um.”

“Ja, van zuls,”³⁷⁵ zee de Wit, “ik zin jo getuge; en ik moet mien plicht doen, mor ij meugt gien wichter lastig vallen, doar maak ik ok wark van.”

Doar had Wilm zoo gauw niet an dacht, en 't kwam er wat benauwd oet, deed' zee: “A'k dan ies van mien klacht ofzie, de Wit, hoe giet 't dan?”

“Dan giet 't zóó,” zee d' veldwachter, en 't reiten³⁷⁶ stokkien zwiepte Wilm over de schollers dat 't klapte; “en maak no mor daj weg komt, want ij zind hier in hiel slecht gezelschup.” Annie gung die oavend al bijtied noa heur zolderkamertien. Doar stund ze doe met gevollen hannen veur 't venster en keek umhoog noa 't bekende heldere sterregien, doar wied over de kestanjeboom hen, dat weer net tegen heur knipperde as vroeger; mor het twinkelde no in twie traonen van geluk en bliedschup.

375 vanzelf, natuurlijk.

376 rieten.

Kermisjool en filosofie

De kermisvreugde is nog hoog. Drank doet goed mee.
Bertus dwaalt door de omgeving. Hij denkt aan Annie. Bij de pastorie treft hij de vader van Annie. De dominee ontvlucht zijn huis en zijn vrouw. Enige meditatie en bespiegeling wordt ons deel.

De kermisjool was no op zien hoogst; an scheiden wuur nog niet dacht. De jongens slugen op de kop van Jut dat de stukken er of vleugen, en lupen met blinkende medallies op de burst. Wessels wichter³⁷⁷ hullen feest met de beide wachtmeesters. Die wazzen tegen d' oavend eerst op kommen dagen, want de huzaren wazzen 'n paar week eerder dichter noa 't veen trukken.³⁷⁸ Ze hadden met heur veeren eerst 'n hiel toer in de malmeul zeten en wazzen doe bij Giesbers ingoan. De wichter wazzen albei in 't blouw en ze vermaakten heur best; mor in d' loop van d' oavend begunnen de darpsjongs heur 'n beetien te ploagen. Ze zungen mor an ien stuk deur:

“Ik hou van een huzaar,
Met een goed hart;
Hij kent geen leed,
Kent ook geen smart.”³⁷⁹

Doe vunnen ze 't mor beter um achter 't hoes unner de kestanjebommen te goan zitten met 'n flesch koejak³⁸⁰ er bij. Heur breur, Wilm, drunk ok aaltied koejak; dat kwam veur jongs met wit veur mèr met heur stand overien, want 'n glassien koejak kostte 'n dubbeltien en 'n gewone borrel mor vief cent.

't Gung al tegen taptoe, doe Bertus nog even de deur oet gung,

377 Hilliggiën en Dinoa, dochters van de wethouder.

378 om opstandige turfgravers onder controle te houden.

379 bron nog niet gevonden.

380 cognac. Voor wie het kon betalen. Wethouderszoon.

um ies bij d' malmeul te kieken. 't Vrouwgien van Hinnerk Ottens vruug hum, of' heur man ok zien had, ze had hum d' hiel oavend niet kunnen vinnen, zee ze. Hinnerk dee 't mangs ok wal ies roar. No speulde 't urgel ok al van de huzaar met 't goeie hart. 't Gung er nog lustig too, de malmeulboas had niet te klagen. Even achteroet op de brink had' zien woonwagen stoan. 'n Donker wiefien³⁸¹ met felle oogen en lange oorbellen stund boven an 't trappien en Hinnerk Ottens luup um de wagen te figeleeren.³⁸² Unner tegen de trap zat dronken Rienes Baks te sloapen. Zien vrouw stund wat achterof in 'n donker hoekien en kwam even in 't licht, doe ze Bertus veurbij zag goan.

“Ik loat hum doar mor 'n toertien zitten,” zee ze, “zoo kan 'k er toch niet met overweg, 'k Zin aaltied mor bliede, as die dag weer veurbij is; mu da'k zin,³⁸³ 'k heb 't er wal 'n week van in de bienen.

Schuring Wilmtien had d' lamp oet,³⁸⁴ en zat nog schuun achter 't burogien te loeren. Die verteuning met de beide wachtmeesters en Wessels wichter was heur ok niet ontgoan, en ze zee bij zuk zols: “Dat pakt ok nog ies verkeerd oet, die vrouwlue zind joa zoo gek op die twie kèrks as 'n mesk op 'n hoeneri.”³⁸⁵ Schuring zulf was hen bedde goan, hie had' eerst nog 'n teller³⁸⁶ karmelksbrij willen hebben, mor Wilmtien had zegd, dat er gien vreters geboren wuren.³⁸⁷

Bertus wol nog even bij Giesbers³⁸⁸ ingoan, mor doe was 't net sluten.

“Kom an,” zeed', “dan loop ik nog mor 'n entien um.”

Hie gung de stege in, en was nog mor 'n tree of wat weg, doe hum 'n stien langs de bienen koegelde, mor de held, die dat

381 beetje beschrijving van uiterlijk. Van de meesten weten we niet hoe ze eruitzien.

382 figureren. Verbastering.

383 moe dat ik ben.

384 ook: uitgeput.

385 mes? op een kippenei.

386 etensbord.

387 die worden gemaakt (door opvoeding).

388 kroeg.

dee, luut zuk niet zien, doar nam Wilm Wessels zuk wal veur in acht.

Och, wat was 't doar boeten tusken de bossies vredig en rustig, 't Wuur wat lichter, want de moan was opkommen. d' Hond van Wessels luup doar ok nog over de grond te snuffeln. Achter d' elzenbosch in Wessels hof was zacht geproot en gegigel van 'n wicht. Hector kwispelde met de staart en kreup unner 't bosch deur. Er was al 'n vogeltien reur en 'n iegelkoar³⁸⁹ kuierde dwas over d' weg. Bertus sluug rechtsof langs de gresstukken en bleef bij de kamp van Jan Veldman even stoan. 't Bles pèrtien stund te sloapen met d' kop over 't hek; mor tegen de tied dat Jan hum kwam halen, was 't aaltied achterin, zoo wied as 't mor kun. Loos dat zon dier was, slimmer vaak as 'n hoop mensken.

Bertus was tegen de wal goan zitten, met 't gezicht noa 't darp. Over 't veld van de neskaant³⁹⁰ kwam 't gekir van petrize³⁹¹ en um 't darp hen was gejoel en gezang van jongs en wichter, die op hoes an gungen. Hie wol ok wal zingen, of 'n paar keer hard schriewen, want zoo is dat bij 'n mensk, verdriet en bliedschup zuukt 'n oetweg. Mor Bertus kun doar zoo allien in de nacht niet stoan te springen en daansen, dat was te gek. Zien gedachten gungen weer noa Annie en hie mus aal mor denken an die valsche brief.

“Wat gemien toch,” zeed' bij zuk zols, “wel kun dat no doen? Ik denk, da'k 't wal weet, mor 'k zal Annie mien vermoeden niet zeggen, ze hef de léste tied al narigheid genog had. Wat is 't leven no weer mooi, mor wat kan 't je ok deeldrukken,³⁹² daj zulf hoast niet weet, woorum nog wieder met te sukkeln. En 'n Drent verwacht zien verdriet 't liefst zulf, 't hart komp niet gauw op de tong, hie gef zuk niet gèrn bloot.³⁹³ Misschien ziew ok wal wat stroef en op 'n ofstand deur 't harde wruten in de grond, woor de eeltege hannen lang gien vergoeding genog

389 egel.

390 kant van de es (akker).

391 patrijs.

392 naar beneden drukken.

393 Inleiding: Keur & Keur..

veur kriegt, zoodaw oes vuult as stiefkinner.³⁹⁴ Mor al kiek wij ok wat norsch, 't zut er van binnen niet slecht oet, vast niet. Vrumd toch doar van oavend in 't kleine hoffien: "ik zin dicht bij je." As 't no weer donker wordt, Annie, dan kom ik, dan is 't oes feest, al dreit de malmeul ok niet mèr.

Bertus kwam overende, want 't wuur koeler, er kwam 'n kruupneveltien³⁹⁵ over 't veld. Hier en doar kreide 'n haan. Stoaig stak d' olde toren doargin boven 't bosch oet as trouwe wachter over 't stille darp. En doarin de rustege noatuur van zien geboortegrond welde in 't hart van dizze Drentsche jong het diepe verlangen, dad' toch aaltied blieven mug in dit mooie eigen land met zien bluiende heide, zien stille veenties en plassen en zien dennenbossies, die zoo zacht, zoo geheimzinnig kunnen zoezen, of ze van die wondere dingen wollen vertellen oet lang, hiel lang vervleugen dagen.³⁹⁶

Hie luup veur de passერი langs en keek nog even umhoog noa Annie's kamertien. In 't woonvertrek was nog licht en hie heurde 'n schelle vrouwenstem. Doe gung iniens de boetendeur lus en wuur met 'n harde klap weer dichttrukken.

Bertus kun niet mèr wegkommen.

"Waarom ben jij nog zoo laat op de weg," vruug domnee, "jij wordt er toch niet uitgedreven, zooals ik? Kom mee, dan gaan we een eind lopen. 'k Heb de flesch bij me. Wat kan mij de wereld nog schelen. Pak aan, drink eens... wat zeg je, drink... je niet, hou je niet van drank, en dat een kasteleinszoon? Jij houdt meer van Annie, dan van 'n borrel, is 't nie... Gelukkig wel, zeg je. Weet jij wat geluk is? Ik niet meer, al lang vergeten... Je zegt niet veel, Bertus, waar denk je over? Oordeel niet, jonge man, opdat men U niet oordele."

"Ik oordiel niet," zee Bertus, "want ik weet, dat u niet anders wilt, dan wat goed en mooi is in 't leven, en het u ontzettend drukt, de stried tegen het verkeerde ieder keer weer te moeten verliezen. Ik oordeel niet, mor ik dacht an die oavend in de studeerkamer en an de woorden: Ze is mijn kind, en ik wil

394 minderwaardigheid.

395 laaghangende nevel.

396 religieus besef. Inleiding Keur & Keur.

het beste voor haar. Ik dacht an Annie; zij lid er zoo unner, en verdient dat toch niet. Toe domnee, perbeer het dan veur heur geluk.”³⁹⁷

Bertus kreeg gien antwoord. Er stund ’n man noast hum, die er tegen mus vechten um niet in snikken oet te breken, ’n diep bedroefde, die zuk, zunner dat er ’n woord mèr spreuken wuur, tot in de deur van d’ passerij luut brengen.

³⁹⁷ Drents en Nederlands door elkaar.

Paard op hol

Een paard slaat op hol. Onze held springt naar voren en redt de kinderen die op de wagen zaten. Bertus raakt gewond. De huisarts is snel ter plekke. Onvriendelijkheden te over. Zo zijn de dorpsmanieren. Aangeleerd gedrag om overal over te kwaken en te kwekken.

Kinner meugt gern op 'n wagen zitten met 'n echt perd er veur. Aj ze niet an 't zingen kunt kriegen, zet ze dan mor op d' wagen en nim ze met hen zodden³⁹⁸ halen, of hen 't heujland, dan kriej 't iene schoellietien noa 't aner, dat d' ooren je begunt te toeten. Och, wat was er nog mooier in 't Drentsche kinnerleven dan met voader en moeder in d' bollerwagen oet gasten.³⁹⁹ Zulfs de groote jongs en wichter zungen nog wal, dat 't zoo daverde, as ze in 't erpelbouwen⁴⁰⁰ op d' wagen hen d'esch gungen, en dan wazzen ze toch waarachtig niet op weg hen Koevern, hen Middelbiest-Maandag,⁴⁰¹ doar leek 't niks op. Mor ja, 't volk was gauw bliede, umdat 't niet veul gewend was.

By Derk Boering veur d' baner zatten ok 'n paar kinner op d' wagen. Er was wal gien pèrd veur, mor ze vunnen 't zoo ok al mooi; de verbeeldingskracht is bij kinner joa zoo riek; en die toovert dat zoo mor veur 'n kanner as er bij 't speulen wat mug ontbreken.

Derk kwam net met de vos⁴⁰² oet d' stal, en gooide hum de zeel⁴⁰³ over d' kop. Hie wol veur d' scheper 'n voor⁴⁰⁴ turf halen; dat had' al zoo lang beloofd en zoo daags noa de kermis

398 (heide)plaggen voor stal en brandstof.

399 op visite.

400 aardappeloogst.

401 waarschijnlijk in september.

402 slank paard. In tegenstelling tot een Belg (koudbloed).

403 leidsel, tuig.

404 een voer, een kar vol.

had' in aner wark niet veul zin, want hie was nog wat zoezerig ok. Op 't scheiden van de mark wazze weer wied over de streep west.⁴⁰⁵ 'k Had hum die dag al bijtied met 't eerste glassien bij Henning veur de tapkast zien stoan. Hie lachte en knikte er tegen, huid het umhoog en zee: "Do mags wal wat anmaken, mien jong, want 't zal er vandage vol worden."

Derk had 't pèrd veur de wagen, en wol de beide kinner, 'n jonkien van d' burgmeester en 'n wichtien van Evert Snieders en Jaantien, er ofzetten; mor ze wollen zoo gèrn 'n entien met, dad' ze mor even zitten luut. Dat had' niet moeten doen, want de vos was slim schichtig. Hie was er in 't heujen ok al met op de rittel⁴⁰⁶ west.

Bertus Henning zag 't gevoar ankommen, 't perd muuk 'n paar sprongen en dor gung 't hen, kris kras over d' weg. De vos was Derk glad boas; hie kwam zulf al van d' wagen slingern en kreeg 'n bots van 't achterradd. Gejammer en geschriew van vrouwlu over die stakkers van kinner. Bertus dacht niet mèr, hie stund kloar veur de greep. 't Pèrd sturmdede recht op hum of. 't Wicht, dat doar in d' hof van d' passerij stund,⁴⁰⁷ sluing d' hannen veur d' oogen en ruup met 'n stem vol bange schrik: "Bert, goa toch weg, goa toch weg!"

Mor doe was 't al gebeurd. De wagen slingerde op zied en de kinner rolden in 't zand. 't Pèrd lag van de bienen en Bertus was tegen 't hekwark vallen en op de grond zakt. Hie had 'n snee boven de oogen en 't gezicht vol bloed. Even sluing d' oogen nog op en gung er 'n glans over zien gezicht, doe 'n lieve, zachte hand hiel veurzichtig 'n doek um 't gewonde heufd lee. Met 'n paar man wollen ze hum in hoes dragen, mor domnee zee, dat ze eerst de dokter muzzen halen. De kinner wazzen er met 'n schrammegien ofkommen, mor Derk had d' scholler⁴⁰⁸ nog al oarig bezèrd.

d'Ol dokter kwam er al an. De sigaar bommelde hum weer net as aaltied in d' mond; hie had ok gien taand of koeze

405 teveel gedronken.

406 op de loop.

407 Annie.

408 schouder.

mèr. 'tWas 'n ienvoudig plattelandsmannegien, mor⁴⁰⁹ had de naam, dat 't 'n merakel kunnig kèrltien was, al wazze dan ok wat wonderliek. Hie kende de kwaliteit en soort van 't volk oet d' hiele umtrek op 'n prik, en as ze hum ies op 'n ongelegen tied kwammen halen veur ien die niet zoo best bij hum in de pas stund, dan zeed' mor gewoon: "Veur die kèrl zet ik gien voèt dwas, load mor starven, er zind wal beter doodgoan; hie zal wal weer 'n beetien verkollen⁴¹⁰ wezen; d' ondugd hef aaltied al 'n kolde stee in de burst had."

Mor doar miende niks van, want 't was mor even, dan stund 't broen pèrtien⁴¹¹ al veur de sjeeze, as 't 'n zieke boeten 't darp was. Parti zeeden, dad' hardvochtig was, mor dat was er noast, want anern hadden wal ies zien, dat d' oogen hum vochtig weuren, azze machteloos an 'n ziekbedde stund en 't heufd ofwendde, umdat de noabestoanden 't niet zien muggen,⁴¹² want dan was er gien hoop mèr.

Doe d'ol boas Bertus onderzucht had, keek' ies even um zuk hen; hie zag Gèrtien, 't nijsblad van 't darp, dat de modder al weer van d' hoozen⁴¹³ had, vrouw Brinks en Schuring Wilmtien veuran stoan. 'tHoar stund hum die murgen ok niet zoo bijzunner best. Hie nam de sigaar oet d' mond en snauwde: "Wat moet al die wieve hier te snatern? Maak daj weg komt, as de kèrl in hoes komp is er weer niks kloar; no hèj nog weer ies wat te kwekken, hè. Vanoavend zind er drie dooden bij dit ongeluk, mor doar zuj gien oarigheid van hebben; ik maak die jong wal weer kloar. Zuk kèrls zind hier lang niet genug, dat is beter soort as die belhamels van jo, die bij nacht en ontied in 't darp loopt te ontdukten. 't Giet hier nog ies net as met Sodom en Gemorrha

Nee, er is niks kepot, domnee, arm oet 't lid en 'n schram boven d' oogen, 'n beetien doezlig ok; 'n uur of wat rust en 'n zenuwdrankien. Zon jong mus 'n medallie hebben, eerder as die olde gepensionneerde koddebeier, die hier rond lop met

409 impliciete veronderstelling: platteland en kundig gaat niet samen.

410 verkouden.

411 bruine paardje.

412 nee, dat mag niemand zien; tranen, ontroering.

413 kousen.

zon kopern penning an 'n lintien, gien mensk wet, woor of' die veur kregen hef.⁴¹⁴ A'k hum zie, denk ik aaltied, dad' regelrecht van 'n bollenkeuring⁴¹⁵ of tentoonstelling komp. Hie giet er ok met hen bedde, dan hef' dat ding op d' hemdrok hangen."

Bertus kwam al gauw weer wat bij. Hie lag op 't ledikant in 't kleine kamertien en sluup rustig. Doed' wakker wuur, kwam zien moeder met 'n hiele bos bloemen binnen.

"Die hef Annie loaten brengen," zee ze, "'t is goed kind, Bertus, mor woor mot dat met jo beiden op oetloopen?"⁴¹⁶

"'k Weet 't niet," zeed', "misschien op veul teleurstelling en verdriet, of 't geluk mot met oes wezen."

Snieders Jaantien kwam geliek met d' burgmeester en d' vrouw um Bertus te bedanken, dad' heur en de kinner veur dizze dreigende verschrikking had bewaard.

"Jij bent van goed hout gesneden, Henning," zee d' burgmeester, "ik hoop, dat ik je kordaat optreden nog eens kan vergelden."

"Och meneer," zee Bertus, "'t is al voldoening genog, da 'k het argste heb kunnen veurkommen. 't Was mij ok, of ik 't zelf niet dee, net of 'n aner mij op dat oogeblik dreef."⁴¹⁷

"Verzacht het no mor niet," zee Jaantien, "wij hebt oez' kinner meugen hollen, en ik hoop, dat oez' Lieve Heer je doarveur te goede komp, Bertus, want zuls zin 'k te arm um te lachen, kan joa gien stroo kepot bieten, dat wet burgmeester ok wal." Nee, dat vos pèrtien was niet te vertrouwen. In 't heujen had Derk op 'n murgen um 'n uur of veer de vos al veur de wagen zet en was er 't darp met oet goan op de moa⁴¹⁸ an. Op 't veld wazzen Loeks Elmers en nog 'n paar anern bij hum op d' wagen kommen, en doe hadden ze met mekaar nog zoo lacht⁴¹⁹ um Loeks, die 'n gebloemde kussensloop achter oet de boks had bengeln. "Joa," zeed', "doar he'k gien arg in had, 'k zin wat in d' hoast wegkommen." En zoo iniens wazzen ze

414 altijd, overal en over iedereen een mening.

415 stierenkeuring.

416 kind voor de dood weggehaald en dan gelijk dit gezeur.

417 het goede komt altijd van een ander.

418 madelanden, drassig gebied naast stroompje.

419 humoristisch.

almoal achterover buiteld. Misschien was 't pèrd bang worden deur 't opspringen van 'n haze of zoo, mor er was gien hollen mèr an. 't Gung nog goed zoo lang ze in 't wagenspeur bleven, mor doe 't met duvels geweld over hult en bult 't veld op gunk, bleef er gien ledder of plank mèr op d' wagen, en 't duurde mor even, doe laggen ze d' ien noa d' aner met d' bienen umhoog in d' heide.

Loeks Elmers hef de klompen nooit weervunnen. Zunner pet en op d' hoozen kwam' op hoes an, hie was glad op 'n biester⁴²⁰ en sprak mor hooghaarlemmerduuts. Doe ze hum zoo deur 't darp zaggen swanseln en vruigen wat hum overkommen was, stak' de haand op zee: "Ik groet jelui, ik ga naar mijn bedje, vandaag maai ik geen gras, nog geen kruiwagentje vol. Dat vosje van vriend Boering is niet te vertrouwen, heelemaal niet."

420 spoor bijster, in de war.

Humor voor gevorderden

Rond nieuwjaar is er veel aanloop. De visite vraagt nieuwjaarkoeken. De tractaties bestaan uit verhalen over mensen die te grazen zijn genomen. Goedbedoeld. Iedereen kan er om lachen.

Twee vrijers komen in het stookhok terecht, ook als moeder andere plannen met de dochter heeft. Een stoterse haan kraait voor de laatste keer.

'n Kolde noordenwind zwiepte de kale bommen hen en weer. 't Boetenwark was doan; 't vee stund al weer op stal. De winter was in antocht. Och, die hef veur 't boerenbedrief zien goede ziede ok nog wal. 't Volk komp dan wat tot rust, en dat is wal neudig, want het maakt 's zommers lange en harde dagen. Mor de lange winteroavond maakt dat weer goed, en die kan in 'n boerenkeuken ok zoo recht gezellig wezen, as de zware brokken oet 't kleine veentien zoo heller op de plaat stoat te brannen.⁴²¹ Dan kuj 't in d' hoek van d' herd, aj de wind zoo boven in de schusstien heurt bullern, wal ies best noa 't zin hebben, 'n Flinke stobbe holt⁴²² tegen de plaat was ok hiel wat wérd. Wilm Nijsman vertelde met 'n stoalen gezicht, dad' al ies zon dikke klobbe an 't vuur had hadde, dat er noa drie dage nog 'n wezeltien⁴²³ oetkreupen was. Mor ja, Wilm kun geweldig liegen; hie zag ok aaltied veurspoeksels en lochies,⁴²⁴ en dan had 's nachts weer dit of dat hoes glunig⁴²⁵ zien stoan. IJ wuren er kold van, az' goed an de gang was. Mangs muuj hoast

421 open turfvuur. De turven op de plaat.

422 stobbe; deel van boomstam en/of boomwortels.

423 kleine wezel.

424 witte wieven en zwevende lichtjes boven veen en heide. Spoken.

425 gloeiend, opgelicht.

twiefeln of' niet 'n paar op d' loop⁴²⁶ had, want hie huld toch mor vol, dad' 'n groot, zwoor ding met 'n geweldig spiktakel deur d' locht had zien stoeven, en dat er mensken in zeten hadden.⁴²⁷ Dan zee wij in 't darp tegen 'n kanner: "Hie vertelt 't net zoo lang, dad' 't zulf begunt te geleuven."

't Pèrdevolk, dat in 't darp west was, had' ok al joaren veuroet deur 't veld zien jakkern, dat 't zand heur um d'ooren vleug.

"Zurg dan mor, Wilm," zeeden de lu, "daw ze hier niet weer kriegt, want wij wazzen dit spiktakel⁴²⁸ al lang zat."

Het heurde ok niet bij de rustege darpsgemeenschap. Bertus Henning had de huzaren ok met pleizeer zien vertrekken en was bliede, dat alles in 't darp weer op d' olde voet was.⁴²⁹ De verholling met Annie was noa de strubbeling, die ze had hadden nog hechter worden. Ze kwammen no geregeld bij 'n kanner in 't zommerhoesien,⁴³⁰ want 't was in d' hof te kold. Anners gung Bertus ok hoast de deur niet oet. Hie huld van lezen en was ok al 'n hiel toer an de studie. Meester Dammers had hum anspreuken en de road geven, um de schoelkennis bij te hollen en wat wieder te léren, hie wol hum doarbij helpen.

Misschien kwam er nog wal ies kans um hier of door tusken te kommen, en as de gang er mor ienmoal in was, dan was Bertus de man, die 't nog wal wieder kun brengen, doar kende Dammers hum wal veur. In die geest had d' meester met hum proot, en Bertus gung er doadelk dankbaar op in. Meester Dammers kende hum nog wal van de schoelbanken, en wus, dat 't goed an hum besteed was en er zoo gemakkelk bij hum ingung. Vanof die tied luut Bertus gien vrij uurtien onbenut veurbij goan. d' Aner jongs lupen vaak in 't darp en zatten 's winters 's oavens gewoonlik um 't vuur bij klompenmaker Wilms; doar wazzen ze zoowat boas in hoes. Rookten dat 't er dee, ij kunnen 'n kanner mangs hoast niet zien. Evert, de ienege zeun van Wilms, 'n jong van zes-zeuvenentwintig joar, was 'n beetien roar, gek kuj niet zeggen, mor d'r wazzen wal 'n

426 verstand op de loop. Gek geworden.

427 Zeppelin.

428 spektakel.

429 Gelukkig, blijft in de traditie.

430 niet in het stookhok, waar volgens Keur & Keur de jongelui vrijen.

paar op d' loop; en de jongs muken hum mangs zoo ballastig, dad' op d' holboom in d' schusstien gung zitten en er oetzag as 'n neger.⁴³¹ Evert was kammeroad met Tienes Joesten, die ok 'n klap van de meul te pakken had. Hiele gesprekken kunnen die twie over de bibel voeren, en 't ende was altied groote roezie.

Ze hadden ok nog 'n paar keer hen de kezoasie⁴³² goan, mor doar had domnee gauw 'n ende an maakt, want ze stuurden d' hiele boedel in de war.

Domne vruug Evert op 'n keer: "Wilms, vertel mij eens, wat was nu het werk der goede engelen?"

En Evert zee er perdoes bovenop: "Erpelgaren en arften oetzukun, domnee."⁴³³

Gerriet Dekkers, die achter hum zat, had hum dat inbloazen. Van de kezaosie kwam die dag niks terecht.

Domnei dreide zuk um en stuurde ze almoal weg tot d' aner week.

Ja, die Gerriet Dekkers was 'n schuinsmasseerder. As die d'r niet bij was, kun 't feest niet deurgoan Hie beleefde ok aaltied mèr as 'n aner; mor ij muzen op zien verhalen niet te grif ofgoan, want hie bracht er gewoonlik wat kleur an. 't Was 'n gezellege jong, die 't hiele gezelschup kun vermaken, en hie stund bij gien mensk in hooger anzien as bij Brinks Roelfien. Zy en Gerriet hadden moeder Brinks al wat vaak beet had.

"Aj mor wit veur hebt,"⁴³⁴ zee Gerriet, "dan is 't wal in udder; 'k moet mij ok weer ies 'n schoon vellegien pepier anschaffen."

Hie kun net kreien as 'n haan, en er was gien ien, die dat kreien beter begreep as Roelfien.⁴³⁵ Mor ja, Gerriet was niks mèr as 'n gewone arbeider, hie leefde met zien moeder, voader was dood. 'n Klein hoesien met 'n lappien grond, 'n stuk of wat schaop en 'n paar sikken was 't hiele bezit van die twie. En bij Brinks vrouw was 't hiel wat aans, doar hung dik spek

431 de enige neger in deze roman.

432 katechisatie.

433 Waartoe zijn wij op aarde? Om eerappels te krabben en bonen te punten. (Erica 1958)

434 wit befje. Ze gebruikten een wit vel papier achter het vest. Zo leken ze geleerd.

435 samen naar het stookhok. Vrijen.

in de balken. Gerriet gung op daghuur en was ok aaltied 'n dag in de week bij Elmers Wilm en Loeks in 't wark. Hie was er wal ies vies van 't eten, want 't gung er roeg toe bij die twee vrijgezellen, mor 'n arbeider had 't mor te nimmen, zoo 't kam, lieve koekies wuren er niet bakt.⁴³⁶ Van Loeks en Wilm kun' ok hiele stukken vertellen.

“Gisteroavend,” zeed' tegen Roelfien, “zat ik met die beide heeren um 'n groote kom brij; tellers⁴³⁷ gebroekt ze doar niet bij. Doe zee Loeks tegen mij: “Kiek ies, wat ik doar 'n gladde kloet⁴³⁸ op de lepel heb.” “O,” zee Wilm, “as 't aans niet is, die heb ik ok al in d' mond had, doe mor weer in de kom, jong.” Zoo giet 't er doar hère, wicht.”⁴³⁹

“Jasses,” zee ze, “'k heb liever, daj mij die dingen niet vertelt, Gerriet, 'k wor er misselk van.”

As Gerriet 's nachts of 's oavens laat veur Elmers baner langs kwam, bleef' aaltied even stoan en kreide 'n paar keer flink, en dan nam die groote ras-haan van Loeks en Wilm dat doadelk over; die dee dan aal mor deur en schriewde zoo hard, dat aal d' aner hanen in 't darp ok op 't onstuur kwammen. Zoaterdagnacht had zuk dat ok weer ofspeuld, en doe Loeks 's Zundagsmurgens oet d' zieddeur kwam, en Gerriet hum vruug, hoe hum 't weer toe leek, doe zeed': “As ik jo mien verwachting moet zeggen, Gerriet, dan is er zuk grouwlik gemien weer op til, aw in mensken heugnis niet had hebt. Zoo geweldig as toch vannacht die hanen te keer gungen, heb ik 't nog mien leven niet metmaakt. En as er mor ien begunt, dan wet die groote schriewerd van oes van gien ophollen, 'k Heb um zoo te zeggen noa twaalf uur gien ooge mèr dicht doan.”

Dan stund Gerriet inwendig te lachen, dan tintelden zien oogen van schik.⁴⁴⁰

Vrouw Brinks was an 't joskoek⁴⁴¹ bakken, doe Harm in deur

436 mooier konden ze het niet maken.

437 etensborden.

438 kluut.

439 Zie ook Keur & Keur over humor. Inleiding.

440 Dit is pas echt lachen. Humor.

441 nieuwjaarskoeken, wafel, knieperties, rollegies. IJzerkoeken.

kwam. Harm luup met de korf en ventte koek, twijbakken,⁴⁴² koffiebonnen en zoo mèr.

“Gondag vrouw,” zee Harm en teemde⁴⁴³ wieder:

“Geluk in ’t nijjoar,
Zind d’ joskoeken kloar?
’n Zeupien d’r bij,
Da’s goed veur mij.”⁴⁴⁴

“Zoo noa is ’t nog niet, Harm,” zee de vrouw, “’t is nog gien nijjoar.”

“Nee,” zeed’, “mor wij wilt hopen daw ’t beleeft.⁴⁴⁵ Er is aans ’n boel ziek volk; ik heb ’t ok zoo in d’ hoed, alles dut mij zèr, en aaltied zon last met de zenengs.⁴⁴⁶ Doar hef oez’ Wienand no nooit wat met te doen,⁴⁴⁷ dat is toch zon hardkop van ’n kèrl.

Hèz nog wat neudig vandage? ’k Heb mooie twijbakken; ’t beslat aaltied niet evengoed,⁴⁴⁸ da’s vanzuls. En dan he’k ok ’n nij soort Tik Taks-koffiebonnen⁴⁴⁹ van Liefing; doar verkoop ik veul van bij lu die ’t goed doen kunt;⁴⁵⁰ zie zind ’n beetien duurder, mor ok beter vanzuls.”

“Doe mij doar dan ok mor ’n paar pakkies van, Harm,” zee de vrouw.

“Do huufs ’t ok joa nargens um te loaten”, zeed’, “’k geleuve, dat er in d’ hiel gemiente giende is, die tegen dij kan ophoesten,⁴⁵¹ ’k Heb ok nog ’n bosschup veur jo Roelfien.” d’ Vrouw scheuf Harm ’n paar joskoeken toe en zee: “IJ hebt ’t wal bij ’t rechte ende, Harm, y weet wal, hoe zwoor de lu hier weegt; mor Roelfien is er vanmiddag niet, doe mij de bosschup mor, ik zin er wal met op d’ heugte. ’t Is zeker ’t bericht van Gerhard, die jong doar by ’t veen weg, van die neie boerenstee, fiksche lu, nog ’n beetien

442 beschuit.

443 zeurderig spreken.

444 Rijmpje ook nog bekend in 1960.

445 meemaken.

446 zenuwen.

447 die heeft geen zenuwen.

448 de nieuwjaarskoeken kunnen mislukken.

449 Tik Tak uit Groningen.

450 meet je met de rijken.

451 sneeraching. Beetje pesterig. Humor.

familie⁴⁵² van wetholler Wessels. Hie wil Zoaterdagavond zeker kommen, Harm.” “Do begrijs nog al gauw wat,” zee Harm, “do kens ’t klappen van de zweep nog wal.”

“Joa, dat denk ok wal,” zee ze, “zeg hum mor, dat ’t goed is, Roelfien zal er op reken, en doe de kompement weerum.”

Die oavend um ’n uur of zeuven dee ol Brinks de baner op stik en gung in d’ hoek van d’ hèrd zitten. Hie rakkelde met de tang noa ’n kooltien vuur um de piep an te steken. Hilbert, de knecht, wol hum lucifer geven, mor hie dee ’t liever zoo.

“Zie loopt tegenwoordig almoal met zon dusien striekers in de buus,” zeed’, “de tondelduze en vuurstien hebt ze achteroet gooid; ’t jonge geslacht is op ’t gemak gesteld, mor dat lop vast verkeerd. Er is ok gien regel mèr, zooas eertieds, zulfs in de dierenwereld niet, want no is ’t pas acht uur en er kreit al ’n haan. Vroeger kwammen ze eerst in de veurnacht reur; dan was ’t niet zoo vroom mèr en mug y wal maken daj by de meid wegkwammen.”⁴⁵³

“Heur doar zon ol kèrl no ies zitten kwaken,” zee de vrouw, “hoe older, hoe gekker.”

“’t Is ok net,” zee Hilbert, en hie keek schuun noa Roelfien, “’t is ok net, of d’ hanen veul grooter zind as vroeger.”

Roelfien dreide noa dat hanengekrei wat hen en weer en doe zee ze, dat ze nog even hen d’ neister gung um ’t nye buisien⁴⁵⁴ te passen.⁴⁵⁵

“Dat zul ok gien wonder wezen,” zee moeder, “’t is weer donker, mor ik zal er ’n stokkien veur steken, dat beloof ik ty. Dat zul die Gerriet wal willen, twie sikken um acht koeien; mor ik zin er ok nog.”⁴⁵⁶

Roelfien heurde ’t mor half, ze was al oet d’ zieddeur, en ze steurde zuk er toch ok niet an. ’tWas net of aal die tegenkanting heur nog noader tot d’ jong truk.

452 in het dorp is iedereen familie van elkaar. Huwelijken binnen het dorp. Bijna niemand kwam buiten het dorp. In Barger-Oosterveld (mijn moeder is daar in 1919 geboren) verbood de pastoor jongens een bruid in het dorp te zoeken om inteelt te voorkomen. Begin 20e-eeuw.

453 bij de meid wegkwam. Let op verfijnde taal.

454 kokervormig kledigstukje.

455 Ze is de insinuaties zat over haar vrijerij met de hanen-man.

456 een man met twee geiten is geen partij voor een vrouw met acht koeien.

Achter Brinks hoes was 'n brandgat, mor er was gewoonlik mèr modder in dein water, en bij dat brandgat stund Gerriet unner d' iekenboom met 't luibersnust.⁴⁵⁷

“De luibert is er al,” zeed' zachies.

“Ja,' zee Roelfien, “'n luibert die net kreit as 'n haan, malle jong, mien voader begrip 't ok al, doe 't no mor niet weer.”

“Ja, mor ik krei niet veur dien voader,” zeed', “ik krei mor veur ien hennegien⁴⁵⁸ zooas er gien twiede in d' hiele gemiente te vinnen is; kakel do no mor veur die iene haan. 'k Zin niet zoo min mèr, 'k heb no al twee sikken;⁴⁵⁹ 'n gewone arbeider kiek ik gil niet mèr an. Mor wat is er no einlik veur bijzunners, dat ik mij hier zoo middel in de week moet melden?”

“'k Weet nog niet,” zee ze, “woor daj de proties aaltied weghaalt; kom jong, wij goat even in 't stookhok, 't is hier zoo trekkrig.⁴⁶⁰ Moej ies lustern, Gerriet, vanmurgan kwam twijbakken Harm, die dreumert, met de bosschup, dat Gerhard Knegters Zoaterdagoavond kommen wil. Ik was niet in hoes, mor mien moeder dut mor net wat ze wil, en hef bericht weerum doan, dat 't goed was; mor ik wil niet, ik doe 't niet; hoe moe 'k doar no met an, Gerriet? Toe, stoa no niet zoo hen, zeg toch ies wat.”

“Ja, wat moe 'k doar an doen, wicht, is dat die grootspreker van zooveul koenen en pèrde, zulvern lepels en 'n koets op veeren?”

“Joa, toe, bedenk dan toch ies wat, ik wil die gek niet mèr zien, 'k heb mij ien keer loaten beproten, mor no is 't oet, ik doe 't niet, 'k wil bij jo wezen, bij gien ien anners.”

“Stil no mor, wicht, doar huuft gien troanen over vallen; 't komp joa zoo mooi oet; ik wil toch ok bij dij wezen, en bij gien ien anners, Zoaterdagoavond ok. Wees mor gerust, die vrijer giet ongetroost weerum. Nee, doar gebeurt hum niks, mor wij meugt toch wal 'n oarigheid hebben.⁴⁶¹ Ik ken 't hiele stuk al van boeten; en no nog 'n keer hard kreien.”

457 uiber, eiber, ooievaar. Stork.

458 voor jou.

459 sik = koe van de arbeider.

460 we staan op de tocht.

461 te grazen neem; een aardigheid. Humor.

“Nee Gerriet, niet doen,” zee ze, “gien gekke dingen, goa no mor hen.”

Doe Roelfien weer in hoes kwam, zat moeder nog al in de krant te studeeren.

“S.v.p.,” zee ze, “wat betiekt dat, Hilbert?”

“Dat wee ’k niet, zeed’, “mor Gerriet Dekkers zee lést ’s oavens, dat ’t ’n verkurting was van “Sikkenverzekering Plumstaart,” die hier in ’t darp pas opricht is.”⁴⁶²

“Och wat,” zee de vrouw, “die protiesmaker met zien plumstaart, doar hef s.v.p. niks met te maken.”

“Ja,” zee Hilbert, “wat Gerriet zeg, moej ok nog niet zoo grif annimmen, want hie hef er slag van um je wat op d’ nak te doen en um d’ ien of aner, die wal wat verdiend hef, ’n poets te bakken. Hie is duvels bij de hand. Zoo gek kan ’t niet wezen, of Gerriet wet er road op, en as ’t op warken ankomp, as twie anern. Hie hef Dorus Duffel met ’t bolhoetien ok mooi te pakpen had. Derk Beugel had ’n busing⁴⁶³ vangen en doar was Dorus doadelk op of goan um ’t vellegien. Mor ’t ongeluk wol, dad’ op weg hen hoes die busing verleur en hum nargens weer kun vinnen. Dat heurde Gerriet ok, en die vertelde dezulfde oavend an ’t nijsblad, an Eeltien Gèrtien, dat Waterkris, de varver, ’n mooie busing vunnen had, en dad’ die opzetten wol, zooaz’ dat ok wal dee met vogels. Mor Gèrtien mus ’t niet wieder vertellen, zeed’ er bij, want Kris wol ’t gien woord hebben, umdad’ bang was, dat d’ eigenaar er op af kwam.”

“En had Kris die busing warkelk ok vunnen?” vruug Roelfien. “Welnee, wicht,” gung Hilbert wieder, “de man wus van de prins gien kwoad. Nou, doe Gèrtien in ’t geheim was, duurde ’t mor even of Dorus stund al bij Kris an de deur, en dat is doar zon roezie worden, dat Dorus dik unner de rooie menie in hoes kommen is. Of Kris al zee, dad’ nog nooit zon dier zien had’, Dorus huid⁴⁶⁴ mor vol, dad’ zien busing weerum wol hebben. Kris en de vrouw hebt hum op ’t lést, elk gewapend met ’n groote varfkwest, oet d’ baner jagd.

462 geen antwoord geven, maar vernederen. Humor.

463 bunzing.

464 hield.

“No is ’t net liek,” zeg Gerriet Dekkers, “Bertus Henning hef Dorus drie gulden moeten betalen veur die olde voele boks, woor Castor ’n hap in doan hef, en Kris vrag drie gulden schadevergoeding veur de potties varve, die Dorus umloopen hef.”

Ol Brinks wuur met schrik wakker.

“Ik was an ’t dreumen,” zeed’, “daw ’n busing maank d’hoener hadden.”

“IJ dreumt nog, al ziej ok kloar wakker,” zee de vrouw.⁴⁶⁵

“Zoo ken ik er nog ien,” zeed’ ol boas; “do moaz dat boek, — De zun in hoes — woor oez’ wichter no met bezig zind, ies lezen, vrouw.⁴⁶⁶ Koman, ik goa in de koets, allo wichter, barg ’t boek no mor op, ’t is tied; zie kriegt ’n kanner toch wal; wat zeps to, Roelfien?”

“Wij zult ’t mor hopen, voader,” zee ze en dacht bij zuk zols: “k Heb er schik in, dat Hilbert Gerriet zoo umhoog stak, woor moeder bij zat, ’k zal hum murgen ’n half pond tebak toestoppen.”

465 vernederen. Humor.

466 terurpakken.

Post coitum

Een gezellige avond bij boer/brandweerman Jan Veldman en de vrouw. Een begin van emancipatoire mijmeringen door de alwetende verteller. Gerriet Dekkers lokt rivaal Gerhard Knegeters in een brandvijver. De rijke boerenzoon raakt besmeurd. Gerriet Dekkers is gespecialiseerd in hanengekraai. Het stookhok is een goede plek voor kukelekuuu.

Bertus Henning en Gerriet Dekkers zatten zoo 't Zoaterdagsoavens gèrn 'n toertien bij Jan Veldman.⁴⁶⁷ Ze wazzen van schoel of aaltied kammeroad west met heur jong, met Johan, en die had no wal 'n jonge vrouw in hoes haald, zoodat d' umgang tusken de jongs niet mèr was as vroeger, mor evengoed zugten ze Johan nog geregeld weer ies op. 't Was ok 'n beste, degeleke jong, opgeruumd en bestendig van oard. En de jonge vrouw, och man, lachen en proten dat ze kun, doar mus ij schik in hebben.

“k Heb 't er merakel best met truffen,” zee Johan tegen Bertus, “geld⁴⁶⁸ hef ze niet metbracht, mor toch he 'k 'n rieke vrouw.”

Dat zag Bertus ok wal. 't Was 'n bijdehand wicht, zoowal in d' hoesholling as in de boerderij, en goedhartig van oard. Ze had alles veur 'n aner over, as ze wus dat 't goed besteed was. Er wordt wal ies zegd, dat mensken van gelieke anleg niet met 'n kanner overweg kunt, mor bij Veldman in hoes kwam dat niet oet, want moeder en schoondochter kunnen 't best met mekaar vinnen. Veldman zuls kun of en toe wal ies moprig wezen.

⁴⁶⁷ Brandweerman en boer.

⁴⁶⁸ Geld.

As 't bijveurbeeld ies wat lang an ien stuk dreugde of nat was, dan wazze slim zwoortillend.

“Van 't hiele verbouw komp gien snars terecht,” zeed' dan, “de biest verzoept in de moa.”⁴⁶⁹

En dan was 't nog lang zon nood niet. Hie verzette zuk wal tegen die zwartgalligheid, want zien vrouw wol doar niks van weten, mor aj no ienmoal zoo zind, dan raak ij dat zo mor niet kwiet. Och, as 'n mensk zulf nog mor begrip, dad' dit of dat niet goed dut en zuk veurnemp, dat 't anners worden zal, dan is er al veul wunnen.⁴⁷⁰ Mor anners was Jan Veldman 'n kèrltien, woor gien spier kwoad in zat, en zien hiele hart gung oet noa zien hoesholling en zien daagliks wark. De vrouw mus zuk 'n beetien in acht nimmen, ze was wal kras, mor had vaak last van opvlieging noa 't heufd. Vrouwlu kriegt mangs veural in 't boerenbedrief ok lang gien rust genug. 'n Vrouw is einliek nooit kloar in 'n hoesholling. Parti maanlu denkt doar wal ies licht over; zie steekt de voeten mor bij 't vuur en loat heur alles andragen, mor dat mot niet te wied dreven worden.⁴⁷¹ Och, as 't drok was, zooas in die week met 't slachten, dan drilde vrouw Veldman nog wal deur de keuken as zon echt droesk⁴⁷² wiefien, dan wus ze nargens van, mor later kwam dan de trugslag.

Gerriet en Bertus wazzen dan op dizze Zoaterdagavond ok weer bij de familie Veldman. Gerriet vertelde weer allerhande merakels en was zoo an de proot dat hum de tied hoast ontgung.

“k Moet neug weg,” zeed', “want 'k heb nog 'n hiel karwei veur de boeg; wanneer moew de bloedworst kommen keuren, moeder Veldman?”

“Aj no weer komt,” zee ze, “ij zult zat hebben, er is genug.”

't Luup zoo tegen negen uur in d' oavend, en Gerriet gung regelrecht op Roelfien an. 't Was oarig duuster en hie had al

469 madelanden, onland. Drassige oeverlanden.

470 pleidooi voor zelfkennis.

471 pleidooi voor aandacht voor vrouwenrechten.

472 driest.

'n toertien achter Brinks hoes stoan, doe er ien langs de muur schoelde.

“Wel hèn doar?” vruug Gerriet.

De jong, die anspreuken wuur, sprung wed 'n el van de grond.

“Kèrl,” zeed', “wat schrik ik doar, ik zin Gerhard Knegters, dat mij wal weten.”

“IJ komt zeker veur ien van de wichter hier,” zee Gerriet, “dan kuw samen goan, ik wol vanoavend hen Dinoa, mien naam is Gerriet Dekkers.”⁴⁷³

“En ik wol hen Roelfien,” zee Knegters, “k wol eerst de driejoarege veur de koets doan hebben, mor 't weer was goed, ik dacht, veuroet mor.”

“Heb ij 'n koets?” vruug Gerriet, “dat is de muujte wérd, jong, dan zit ij er goed bij, ik dacht 't ok wal zoo half, want ik zie wal, ij hebt wit veur.”⁴⁷⁴

“Ja,” zee Knegters, “t is niet da 'k er groot op goa, mor ik wor versleten veur de riekste boerenzeun oet d' hiele umtrek. Wij hebt 'n groote boerderij, veul land en vee. Ja man, 't is bij oes wat anners as hier in 't schoapen sikkenland. Vanols zin wij ok gien Drenten, mien grootvader was groot-boer in 't Grunningerland. Zit die Brinks hier d'r nog al goed bij, hoe is dat?”

“Hie is deur en deur riek,” zee Gerriet, “en Roelfien hef ok 'n oarege pluk kregen van heur eerste man, mor boetendat, 't hiele darp is zoowat van Brinks. Zoo, kwam ij einlik oet 't Grunningerland? Doar vandoan zind wal mèr dis kaant opkommen, as ze 't op de klei niet best mèr hollen kunnen; mor dat zat er bij jo vanzuls niet tusken,⁴⁷⁵ dat begriep ik wal zoo.”

“O kèrl, loat mij niet lachen,” zee Knegters, “kom, wij kunt nog best even 'n borrel drinken, ik trakteer.”

“Toe dan mor,” zee Gerriet, “t kan beter van 'n stad as van 'n darp. Ik had ok al ies heurd, dat ij doar zon geweldige boerderij hadden, 'k zin bliede da 'k je nog ies zien heb. Kèrl

473 Gerriet komt ook voor Roelfien. Hij gaat Gerhard een streek leveren.

474 wit hemd onder het vest. Elite.

475 steek onder water. Zie ook Auke van der Woud in de inleiding.

nog toe, ik heur wal, ij hebt de boks niet kepot, jong.”

Ze gungen bij Henning in en Knegters wuur bij ieder koejakkien rieker.

“Drink mor ies leeg,” zeed’, “t kan ’n traktoasie lien, as dat wicht er zoo dik veur zit, mor ik wus niet dat ’t ’n wedevrouw⁴⁷⁶ was; niet dat mij dat wat kan schelen, want geld en goed is heufdzaak; ik zal zien, da ’k mien slag sloa.”

“Bah,” zee Gerriet bij zuks zuls, “wat ’n mispunt, en zon vent zul Roelfien hier weghalen, mor dan komp d’ unnerste stien eerst nog boven.”

“Koman,” zeed’, “wij moet opstappen en er nog wal even um denken, dat de jongs in ’t darp oes niet ziet, want zie zind hier niet zoo makkelk, as er vrumde vrijers loopt. En wij moet ok oppassen as ol Brinks met d’ hond boeten komp, want er lop gien kwoajer in d’ hiel umtrek.”

“O kèrl,” zee Knegters, “en ik zin nog wal zoo duvels bang veur honnen.”

“Nou ja, stil mor,” zee Gerriet, “as er gevoar is waarschouw ik wal, mor dan ok de zokken er in, heur, en bij mij blieven, want ’t is duuster, en ik weet hier de weg.”

Even later stunnen ze weer achter Brinks hoes.

“Stil ies even,” zee Gerriet, “joa kèrl, doar kom d’ol boas al met d’ hond, veuroet no as de weerlicht, nee, hier hen, diz’ kaant op.’

En doe an ’t loopen, loop ij niet dan heb ij niet.⁴⁷⁷

Klabats! Knegters kun niet wieder, hie slug met hannen en bienen rond in de modder van ’t brandgat unner d’ iekenboom met ’t luibersnust.⁴⁷⁸

“O deksels, jong,” zee Gerriet, “hoe hèj dat no, ik zeg nog zoo, daj bij mij blieven muzzen, stil toch en schriew niet zoo, hoe kuj no zoo dom en onwies loopen?”

“’k Wus niet dat doar zon gat was,” brabbelde Knegters, “ik zit van unner tot boven in de modder... ’t zwiet... brek mij oet... ’k zin ok ’n schoe kwiet.”

476 weduwe is tweede keus.

477 als je niets doet gebeurt er ook niets.

478 ooievaarsnest.

“Kom op,” zee Gerriet, en truk hum umhoog, “harrejasses, kèrl, ij zind met gien tang an te pakken, wij moet zien, daw jo bij Henning in de vergunning wat ofhemmelt.”⁴⁷⁹

En zoo sabelden⁴⁸⁰ ze weg, bij ieder stap, die Knegters dee, was ’t net of er ien an ’t kaarn⁴⁸¹ was, en ’t was wal ’n mooie vertooning, doe ze bij ’t licht kwammen, kloeties modder, kroos en stroospieren, van allees had um d’ ooren hangen.

Roelfien was d’ hiel oavend onrustig, ’t was al elf uur en ze had nog niks heurd. Zachies luup ze veur d’ pèrdstal langs, um ies even an d’ zieddeur te lustem, mor alles was stil; allien in de veerte wat gezang van jongs en op de deel het stennen⁴⁸² en blaozen van de koenen. De beide pèrde stunnen nog an de reep in ’t heuj te trekken. Ze wol net weer weggoan, doe Hilbert⁴⁸³ er an kwam en zee dat Gerriet boeten stund.

“Zin ij doar, Gerriet?” vruug ze, woor hèj d’ hiel oavend toch west en hoe is ’t met Knegters goan?”

“Bijzunner best, wicht,” zeed’, “hie is al weer op hoes an op ’n klomp en schoe, met ’n ofgedankte jas en boks an van Bertus Henning, zien eigen bundeltien op d’ nak.”

“Wat hèj dan met hum oethaald, Gerriet?”

“Niks wicht, hie is bij ongeluk hier achter ’t hoes in ’t brandgat lopen; ’k geleuf niet, dad’ diz’ kaant zoo gauw weer op komp.”

“Toe no, Gerriet,” zee ze, “schei no ies oet te lachen, vertel ’t dan toch ies.”

“Gerriet, Gerriet,’ zee ze, doet’ heur ’t hiele verhaal doan had’, “’t is toch te slim. Kom, wij goat nog ’n toertien in ’t stookhok,⁴⁸⁴ doar is ’t nog warm. Moeder hef mij wat koejak en joskoek⁴⁸⁵ geven, doar mus ik Knegters op onthalen, zee ze, mor ik trakteer jo er liever op. Die jong hef zuk toch niet zèr doan, Gerriet?”

479 hemmelen is schoonmaken.

480 met grote passen lopen.

481 (boter) karnen. Karnen gaat ook met heftige bewegingen.

482 kreunen en steunen.

483 de knecht.

484 om te vrijen.

485 nieuwjaarskoek.

“Welnee, meid, ’t was almoal zachte modder en mèr van die
schoone smèrlapperij. Mor stil no ies even, Roelfien, de haan,
die ’t gevecht wunnen hef, kreit aaltied ’n paar keer.”⁴⁸⁶

Roelfien huld d’ hannen tegen d’ ooren.

“Foj, foj, Gerriet,” zee ze, “wat ziej toch ’n ballast van ’n jong.”

⁴⁸⁶Post coitum omne animal triste, praeter gallum qui cantat. Na de coitus is elk dier neerslachtig, behalve de haan, die kraait. Seneca.

Nicht hupfalderie

Het vriest dat het knapt. Nog nooit was het zo koud. De jongelui verpozen zich in een Duitse kroeg. Nee, dansen hebben de meiden niet geleerd. En de ouders maar denken, en zeggen, als dat maar goed afloopt. De jeugd van tegenwoordig.

Jonge, jong, wat wuur 't 'n winter.⁴⁸⁷ Oarend Loesman zee, dad' 't nog wal slimmer metmaakt had', mor wol toch wal toegeven, dat 't geweldig kold was. Hie had er nog 'n dikke hemdrok en unnerboks bij an doan, want Oarend was aaltied slim koldrig en dan truk't iene stuk kleer mor over 't aner an. 't Was al ies gebeurd, dad' 'n moand of wat 'n vest kwiet was, dat met 't schoapwasken weer veur 'n dag kwam; 't had unner 't hemd zeten.⁴⁸⁸

Elmers jongs, de twie vrijgezellen, hadden ok aal 't olde goed van d' hilde⁴⁸⁹ trukken, en kunnen hoast gien arm of bien verreuren van de jassen en boksen, die ze an hadden.

Gerriet Dekkers vertelde, dat Loeks met 't garven⁴⁹⁰ ofhalen van d' balken vallen was, mor zuk niks zèr doan had, want hie was net umhoog wupt as 'n kotsbal,⁴⁹¹ 't was hum gil⁴⁹² niet an de botten kommen.

Och, wat 'n winter; allees zat vol ies, water was er in gien sloot of voart mèr; wal 'n el diep was de grond zoo hard as 'n

487 zeer strenge winter 1889-1890.

488 Deze anekdote ken ik van mijn opa Mensen (van moeders kant). Niet een maand, maar een jaar. Opa Boksemgeert droeg soms drie broeken over elkaar. Een nette broek over een werkbroek, als hij op visite ging.

489 (hooi)zolder boven de koeien.

490 korenschoven.

491 kaatsebal.

492 agil, algeheel.

bikkel, en doar kwam 'n dam snij op zoo hoog, daj de kinner, die langs 't paddien lupen, dat noa d' schoel toe graven was, mor even zaggen. En doe mor weer vriezen; bij strak hellere locht zag ij de ieskristallegies umdeel kommen en aj diep oamhulen,⁴⁹³ was 't net of je 'n kolde iejern piep deur de burst gung. De wegen wazzen zoo glad as 'n spiegel, 't volk gung van darp tot darp op scheuvels.

“Ik kan de reis heelemaal op de schaats doen,” zee d' jong van Gerriet Eelting, die veur meester lërde en hen d' normaalschoel⁴⁹⁴ gung, “ik vind die kou wel echt leuk.”

Zien moeder, 't nijsblad van 't darp, mug dat Hollandsch proten van d' jong zoo gèrn heuren. Dan vuulde ze, dat heur Lukas zoo mor gien gewone boerenjong mèr was, mor ien met 'n scharp heufd, ien die wal hooger op kun. Wat keek ze ok met wonderoogen noa hum op, doet' toch zoo mor veur de voest veur heur en Schuring Wilmtien 'n hoop taalregels op zee: de-der-den-de, het-des-het-het, en zoo mor deur.⁴⁹⁵ 't Dee heur goed, en dan schommelde 't dikkertien⁴⁹⁶ nog mèr as anners.

't Was wal hard kold, mor ze wol toch 't darp weer ies in, want de veurege dag wazzen Bertus, die jong van Henning, met dat wicht van domnee en dan Gerriet Dekkers met Brinks Roelfien veurbij goan, alle veer op scheuvels. Schuring Wilmtien wus vast wal woor dat stellegien hen west was.

Gertien was er 's oavens nog 'n hiel toer veur opbleven, um te zien wanneer ze weerum kwammen, mor 't mus wal laat west hebben, want ze had niks ontdekt, en doe had Gerriet, heur man, nog zoo te keer goan, dat ze met zon paar iesbienen op bedde kwam. Nee, ze wol beslist even weg, want Wilmtien had lést ok zegd, dat ze zoo roar tegen Hillegien, ien van Wessels wichter, ankeken had, doar wol ze ok ies wat noader van heuren.

Ja, Wilmtien en Gèrtien wazzen aaltied wal op d' heugte, wat er zoo in 't darp gebeurde, mor ze wuzzen toch niet woor de

493 ademhalen.

494 kweekschool.

495 destijds de naamvallen. Analoog aan Duits.

496 zo stuurt de schrijver de lezer naar vooroordelen.

reize van die veer jonge lu hen west was. Hiel over de grup;⁴⁹⁷ en 'n schik hadden ze had, geweldig. Die Gerriet was toch ok zon lustege jong, en Bertus dee zien best met. Annie had zien oogen nog nooit zoo zien tinteln.

In 'n Wirtschaft,⁴⁹⁸ woor muziek was, gebroekten ze koffie met brood en koek, en Gerriet daanste 'n Schotsch⁴⁹⁹ van ein, zwei, drei met de dikke⁵⁰⁰ kasseleinsvrouw en muuk doar zukke gekke grimassen bij, dat heur de troanen oet d' oogen lupen van 't lachen. En dan was er 'n meneer, die aal mor met Annie en Roelfien wol daansen. Ieder keer, as de muziek speulde, kwam' weer op heur of met: "Bitte Fraulein, bitte." d' Wichter wuren er met verlegen, want ze verstunnen hum niet half. Gerriet dee zien best, um die man an 't verstand te brengen, dat de wichter gien daansen lèrd hadden.

"Mienhier," zeed', "die vrouwluit kan nicht hupfalderie."

En doar sprong' dan bij van de grond um 't goed dudelk te maken.

"Ik ken mien Duuts net zo goed as mien Fransch," zeed' tegen Roelfien, "mor ja, ij moet 't anpakken, dat sprek van zuls."

Doe nam Bertus het van d' wichter over, en die kun waarachtig vlot met die man proten. Doar begrepen ze niks van en ze keken hum verwonderd an.

"Ja," zeed', "ik zin met d' helm geboren⁵⁰¹ en dan ziej 'n aner aaltied 'n slag veur."

Mor met aal die gekheid wazzen ze veul te laat weer op pad kommen en doe kregen ze dicht bij hoes, 'n entien boeten 't darp dat geval nog met die dronken rentenier Bargman. Die zat doar in 't kreupelholt en kun niet mèr overende kommen.

497 over de grens met Duitsland. Grup is de mestgoot achter de koeien.

498 Herberg. Gaststube.

499 Hee-ren! da-mes! geen re-cla-mes, Laat ons thans eens aan het dan-sen gaan; Ja gij al-len, zon-der val-len, Zon-der zelfs eens op te staan. Dan-sen wij dus in den geest, Vat uw da-mes om heur leest En wij dan-sen zeer gra-cieus, Pol-ka, schotsch of wals naar keus. 't Le-ven is, ge-loof mij vrij, Slechts een groo-te Dans-partij. dbnl.org

500 lezers naar een voorstellingsrichting sturen.

501 vliezen om het hoofd bij de geboorte.

Hie was hen Koevern noa de notaris west en mus metien veur de vrouw 'n streng of wat hoozgoaren⁵⁰² met brengen, en doar zad' no zoo in vast, dat 't wal leek of' behekst was.

Ieder keer, as de jongs dachten, dat ze 't lus hadden, zat er toch nog weer 'n slag of wat um de nak of spande 't nog weer um de bienen en doe hullen ze 't mes er mor deur, want 't goaren zat zulfs um de schoegaspels⁵⁰³ en jasknoopen. Doe was 't veur mekaar; de wichter wazzen hen hoes goan, en de beide jongs paktten Bargman elk bij 'n arm. Hie sabelde wal spaansch⁵⁰⁴ met de bienen, mor zat tusken 'n paar stevege knapen, die hum wal boas kunnen. Hie wol nog wat vertellen ok, mor kwam er bij an de snuk.

“As 't niet zoo... hik... glad was,” zeed', “zullen de mensken ...hik... nog denken da'k... hik... da'k te veud had'”

't Vrouwgien van d' sikketaris stak d' neuze nog even oet deur, doe ze veurbij gungen, mor truk zuk gauw trug, doe Bargman begun te zingen:

“O die juffrouw Fikke Gooit steenen naar mijn kippe”.

Hie kwam er nog zon beetien bij an 't daansen, mor doe dee zien vrouw de deur lus, en nam heur schat van Bertus en Gerriet over.

“'t Is wal droevig,” zee Bertus, “dat zon zacht en vrindelik vrouwgien doar heur leven bij mot slieten.”

Ja, en toch, as 't er op an kwam, huid ze heur man aaltied d' hand nog boven 't heufd.

Brinks vrouw en de vrouw van domnee wazzen lang niet gesticht over dat oetstappien van de beide wichter. Roelfiens moeder zee, dat er van de beide floddermedams niks terecht kwam, en dat ze 'n schande⁵⁰⁵ wazzen veur de femilie, um heur zoo met 'n paar jongs beneden heur stand weg te gooien. Mor ja, ij weet aaltied niet, woor 't geluk van je kind lig. Wat goed liekt, valt mangs slecht oet, en ij zult in d'ien of aner 'n zwoor heufd hebben, die je later tot 'n groote troost wordt.⁵⁰⁶

502 breigaren voor sokken/kousen.

503 schoengespun.

504 zwaaiende met de benen als een Spaanse danser.

505 opnieuw schande.

506 steeds vaker komt moraal naar voren.

Toefhen in bed

De strenge winter van 1889/1890 kost veel mensen het leven. Ondanks de ellende gaat het gewone leven zijn gang. Hillegien raakt zwanger van een soldaat. Kippen krijgen een dobbegien in de bedstee om eieren te leggen. Brood ligt soms zwaar op de maag. De lach blijft.

Die harde winter dan had al 'n week of acht anhollen en wuur nog goandeweg feller. Overdag leek 't mangs⁵⁰⁷ of er aner weer in d' locht zat, mor 's oavens knarpten de klompen weer even hard over de snij. Er wol gien ende an kommen; en zooveul mensken as er hen 't kerkhof bracht wuren, doar sluug je de schrik van um 't hart. Gien dag of er wuur wal ien verlud.⁵⁰⁸ Mensken op leeftied en anern, die niet zoo stark van inhold wazzen, kunnen 't niet volhollen, 't Kwam an met hoesten, en dan was 't al gauw longontsteking; hoast gien hoesholling of er was rouw. De dokters stunnen met d' hannen in 't hoar en wazzen 't ok niet met 'n kanner iens. De ien schreef koejak veur en d' aner wol doar niks van weten, 't Grafgraven was ok zoo muujlik, 'n halve mansheugte mus er met de biel⁵⁰⁹ warkt worden, eer dat de schoffel er an te pas kun kommen, 'n Hiel naar geval dee zuk doar nog bij veur met 'n jonggetrouwde man; hie glee oet en vul in 't graf, en hoe ze 't hum ok oet 't heufd wollen proten, hie zag er 't veurtieken in,⁵¹⁰ dat ok zien dage geteld wazzen. Het kwam oet. 'n Dag of veertien later drugen ze hum weg. Ja, het leven is zuut, en hij hechtte er ok

507 soms.

508 verluid, de klok geluid tijdens de reis naar het graf.

509 met de bijl in bevroren aarde hakken.

510 bijgeloof.

zoo bijzunner an, wol zoo gèrn bij vrouw en kind blieven, mor 't mug niet zoo wezen.

Er zind noa die tied al zon vieftig joar hengoan, mor hiel vaak wordt die winter nog anhaald,⁵¹¹ en dan zeg 't jonge geslacht:

“Wacht even jongs, doar komp voader ok weer andragen met de winter van achttienhonderd negentig.”

Mor ik hol vol, dat 't 'n geweldege lange en harde kolde was. In 't lést van Mei laggen er hier en doar achter 'n wal, woor niet veul zun bij kun kommen, toch nog brokken ies en snij. Erpel wazzen er mor hiel weinig goed bleven, 't was in 't veurjoar zulf 'n hiele toer um voldoende poters⁵¹² bij 'n kanner te kriegen.

Schuring Wilmtien had wal goed zien, 't was met Wessels Hilliggien niet zoo 't heurde.⁵¹³ Gèrtien, 't nijsblad, schommelde van hoes tot hoes, um 't geval wereldkunnig te maken, 't Water luup heur d'r van um de tannen, want dit gaf nog nog weer ies wat prikkel an 't gewone sleurleven.

“Alles eigenschuld,” zee ze, “had ze heur mor niet met zon saldoat, met zon vrumde kèrl of moeten geven, foj, foj, wat 'n schande.”

Wilmtien van bode Schuring dee de rest, en zoo muken ze 't leven van Hilliggien, 't wicht, dat zuk nargens mèr dus te vertoonen, tot 'n ondraagleke last. Bertus Henning had nooit veul met Wessels wichter op had, mor had oprecht met Hilliggien te doen en zul niks liever doan hebben, dan aal die Gèrties en Wilmties 'n lik um d' ooren te geven. Hie was bliede, dat Annie hiel anners was as dat soort, dat gruide in anermans verdriet.

“Och,” zee ze tegen Bertus, “wat he 'k toch 'n mêelieden met dat wicht, 'k wol daw mor wat veur heur doen kunnen.”

En Gerriet Dekkers zee: „A'k dat dikkertien⁵¹⁴ nog ies 'n poets kan bakken, zal 't er van lusten, dat smeugel.”

511 De winter van 1889–1890 was de op één na koudste winter in Nederland en België in de 19e eeuw en – op die van 1838 na – de koudste sinds de revolutiewinter van 1789. De winter verkreeg mede bekendheid door het boek van Herman de Man, *De barre winter van negentig*.

512 pootaardappelen.

513 Hilliggien was zwanger?

514 Gèrtien.

Gerriet en Bertus gungen dat veurjoar weer alle dage hen 't kleine veentien, dat ze van Henning herschup in huur hadden; en doar graven ze hiel wat turf, zoo zwoor as stien. In de Harfst muken ze doar 'n oarege cent oet, want die brokken gungen bij de burgerlu in d' umtrek vlot van d' hand, er zat hette in en ze laggen lang.

"'k Wol daw mor wat geld lus kunnen kriegen," zee Bertus op 'n murgen, doe ze er weer op ofgungen, "want hie wil 't veen wal verkoopen. 'k Heb al tegen hum zegd, dat er niet veul wèrde mèr in zit, umdat 't gauw ofgelopen was met de turfgraverij."⁵¹⁵

"Och kèrl," zee Gerriet, "er zit nog veur joaren en joaren in."

"Ja, 'k weet 't wal," lachte Bertus, "'t was ok mor 'n beetien ondugterij."⁵¹⁶

"IJ proot doar van ondugterij, Bertus, mien moeder hef mij ok al veur 'n ondugd oetmaakt; moej ies heuren, nee, gien gekheid, ij denkt weer, da 'k met 'n fabeltien ankom. Mor no moe 'k je eerst even inleiden. Het stuk speelt bij Evert Snieders en Jaantien. Evert was 'n dag of wat leen wat oet udder⁵¹⁷ en was op bedde kreupen, zunner dat Jaantien dat markt had. No giet dat doar zóó: as Jaantien 'n hen heurt kakeln, dan gooit ze die gauw even achter d' beddeurties.⁵¹⁸ Heur hoener weet dat al persies, die maakt 'n dobbegien⁵¹⁹ in 't bedde, en 't ei is er zoo. Doe Evert nó zoo half in dommel was, kwam Jaantien met twee hoener anzetten, 'n toefhen en 'n oelvoer,⁵²⁰ en dat was roef⁵²¹ op bedde. O kèrl, kèrl; Evert hef 't joa aaltied over de duvel, en doe kreeg' doar zoo iniens 'n stuk of wat van die scharpe pinnen op d' neuze. Hie mot half wild west hebben. Jaantien zee, hie was met 't bedde en d' hoener de keuken in rold, en de toefhen had er nog 'n poot bij breuken. Nou, doar wuur 'n hartig woord over spreuken, dat begriep ij, Evert is

515 Steenkool nam de plaats in van turf. Crisis in de venen. A. van der Woud.
516 ondeugd. Deugniet. Afwijken van de traditie.

517 een dag of wat geleden niet in orde,

518 kippen die op het punt staan een ei te leggen zette ze in de bedstee.

519 kuiltje.

520 kuifhen en een uilhen?

521 in een vlotte beweging.

toch zoo kurt van stof. Mor no kom ik an mien ondugterij. Evert warkt tegenwoordig in 't veen en mot doar 's murgens al bijtied wezen, mor zie versloapt heur geregeld en dan gef d' ien d' aner de schuld. Nee, stil no, no moej ies heuren. 'n Paar oavens leen, doar komp Evert over oez' deel stappen, en hie keek toch zoo zwart.

“Gonoavend,” zeed', “'k wol jo wekker wal ies lienen, 't wief verslap zuk ieder keer.” Ik zeg, „ja Evert, vrouwlu zind niet veul wérd.”⁵²²

“O zoo,” zeed', “ij zind er ok achter, no moej mij ies wiezen hoe dat giet met zon wekker, 'k heb er niks gien verstand van.” En dat he 'k hum doe veurdoan en oetlegd. “Schei mor oet,' zeed', “'k weet 't al, 'k zal zien, da 'k zulk ok zon rappelding kriege.”

Hie dee de vinger deur 't ringien van de wekker en gung er met op hoes an; mor loat no dat ding veur de glaze van Elmers jongs ofloopen, en doar schrikt mij dat kèrtien toch zoo geweldig, dad' 't hiele zakien bij Loeks en Wilm deur d' roeten gooit. Doe haj de poppen an 't daansen. Wilm met de bessemstok hen boeten, Loeks er achteran, en die kreeg de stok zoo ongelukkig tusken de bienen, dad' met d' klompen umhoog in d' brannettels kwam te liggen. Doe zul Evert er dan van langs hebben, mor dat is nog goed goan, zie hebt 't bijlegd. En no zeg mien moeder: “'t Is niks as ondugterij van oez' Gerriet.”⁵²³

“Doar kim je moeder wal ies geliek in hebben,” zee Bertus, “koman, jong, wij moet an 't wark.”

“Ja, wacht ies even,” zee Gerriet, “ik heb je dat spiktakel van gisteroavend nog niet verteld; moej ies lustern. IJ weet wal, Evert kan zo geweldig eten, hè.”

“En snauwen,” zee Bertus, „az' wat tegen je zeg, is 't net of je bieten wil.”

“No ja,” gung Gerriet wieder, “hie zeurde⁵²⁴ Jaantien aaltied

522 de ander krijgt de schuld.

523 Humor, zoals beschreven door Keur & Keur. Zie inleiding,

524 snauwen, bieten, zeuren.

um d' ooren, dad' bakkersstoet⁵²⁵ met hen 't wark wol hebben. Dat dee ze ok wal ies 'n enkele keer, mor kèrl nog toe, hie at zon hiele stoet op, want dat bakkersspil⁵²⁶ hold joa niet in de mage. Mor no had Jaantien dan zuls bakt, en zoo hiel best was dat niet oetvallen. Niet te gaar en 'n zwarte rand er deur, mor de smaak gung wal, zee Evert, en hie is dan gistermurgen met 'n flinke bezending⁵²⁷ van die stoet hen 't veen goan. Zit wij gisteroavend zoo bij toafel mien moeder en ik, en doar komp Jaantien op oez' hoes an draven, gien mus⁵²⁸ op, gien buisien⁵²⁹ an. Ik dacht, wat zul er no te doen wezen, ze luup de deur hoast in.⁵³⁰

“O mensken, mensken,” zee ze, “ij moet doadelk met mij goan, oez' Evert is toch zoo kepot, ik kan er-gien woord mèr van kriegien, 'k zin toch zoo doodverlegen.”

Nou, dat was mor even, doe stun wij, met 'n man of zes buurlu bij Evert in d' keuken. Hie lag langoet achterover op de vloer met 'n kussen unner 't heufd; d' ooggen dicht, mor 'n klein spletien wit was nog te zien. 't Leek oes niet zoo mooi toe⁵³¹ en wij zeeden tegen mekaar, dat er mor doadelk ien hen dokter en domnee mus. Jaantien was glad overstuur en jammerde: “No zeg oez' Evert ok nog, dat 't van die slimme stoet komp.”

“Dut 't ok!” snauwde Evert er bovenop. Och man, wij sprangen wal 'n tree op zied. Oarend Loesman was de eerste die weer tot bezinning kwam.

“Wij kunt wal weggoan, jongs,” zeed', “k heb 't wal ies veul slimmer metmaakt.”

Bertus lag langoet in d' heide van 't lachen.

“Gerriet, Gerriet,” zeed', “wat zin ij 'n man, mor ij overdriefft weer.”

“Overdrieven?”, zee Gerriet, “as 't niet woar is, za 'k nog grooter aap worden. Ij doet al net as Roelfien; die zeg aaltied, da 'k liegen kan, of 't gedrukt is.”⁵³²

525 in plaats van eigen gebakken brood.

526 spul.

527 hoeveelheid.

528 muts.

529 buisje, kokerjasje.

530 bijna tegen de deur aan, zo'n haast.

531 beroerd.

532 humor.

Achter de gordijnen

De oude huisarts moppert voor zonsopkomst op zijn personeel. De meiden liggen te lang in bed. Gerriet Dekkers maakt een vroege wandeling. Hij geniet van de Drentse natuur. Plots ziet hij een schim in het veen. Hilleggien Wessels doet een poging zich van het leven te beroven. Uitzichtloos, inzichtloos en gepest. Gerriet redt de meid van haar gekozen verdrinkingsdood. Niemand mag iets weten

d'Ol dokter was weer wat op 't onstuur. 't Was nog wied veur zun⁵³³ en hie stund al drok te redeneeren in d' hof veur de kamer woor de meiden slupen. As d'ol pil opstund, umdad' niet mèr in sloap kun kommen, dan wol' de meiden d'r oet hebben um koffie te zetten; mor die steurden heur niet an zien kuren. En dan gung de boas zóó te wark: al was er ok nog gien starfling op de weg, hie dee net of er al hiel wat volk boeten luup, en met die denkbeeldege lu wazze dan an de proot, en wal zoo hard, dat de meiden 't goed kunnen heuren. Zoo gung 't no ok weer:

“Zoo Wilm, stap ij al weer op 't wark of?”

“Joa dokter, 't mot wezen, 't is niet zoo vro mèr.”

“Nee, net niet, mor oez' meiden trek ij er met gien pèrd oet, 'k heb nog nooit zuk lui volk zien.”

“Veur zukke jonge vrouwlu wal 'n beetien schandalig, dokter.”

“Is 't dat niet? Mor zie goat weg, 'k wil die luilakken niet hollen, ik betaal ze toch goed.”

Dan dreiden de wichter heur nog ies um en dachten: “Toe mor, ol boas, wij doet er nog 'n paar bij.”⁵³⁴

533 ver voor zonsopkomst. Bijna Gronings; zin zonder lidwoorden.
534 paar uur slaap.

Gerriet Dekkers⁵³⁵ was ok al bijtied oet de veeren. Hie had 'n heujstukkien van 'n half dagwark⁵³⁶ in huur, en had bericht kregen, dat Albert Krabbe zien biest⁵³⁷ er in lupen. Dat kèrltien had er aaltied wal 'n paar snupers⁵³⁸ bij.

“t Vee is net as de boas,” zeeden de mensken,” die kik ok zoo nauw niet.”

Gerriet stapte langs 't padtien, dat over de brink op de weg anluup. 't Was 'n wonder zachte veurjoarsmurgen. 't Darp lag nog in dommel. Dikke dauwdruppels tikkelden van de bommen, en er hung 'n zute geur in d' locht van d' appelen proemenblussem. De zwalfies schèrden al weer um d'ol toren, en in de linbommen veur Hennings glaze zatten 'n paar doeven te koeren. Gerriet keek zoo ies um zuk hen, bleef in bewondering even stoan en zee bij zuk zuls: “Och, wat 'n schillerij, overal bloem en blad en doar tusken aal die vredege, olde boerderijgies, schief en schuun deur 'n kanner, net of ze doar zoo oet d' locht deel zakt zind, mor wat vurmt dat met mekaar toch evengood 'n innig, vertrouwelik gehiel, woor niks an veranerd mag worden, umdat 't dan niet mèr zul wezen het mooie Drentsche darp.”⁵³⁹

Doe stund zoo iniens d'ol dokter achter hum te mopperen.

“Ik kan oez' meiden niet oet 't nust kriegen, Gerriet, perbeer ij 't mor ies, sloa de roeten mor in, ik geef je permissie, woor woj hen?”

“k Wol even hen de moa, dokter, is er misschien 'n zieke in 't darp?”

“IJ moet vraogen of er 'n gezonde is,” zeed', “de mooiste tied van de dag likt ze achter de gedienen in 'n dompege bedstee, met de deurties liefst nog dicht; die nog niet ziek zind, zult 't wal gauw worden.”

As d'olde zon bui had, was er niet met hum te proten,

535 vrijer van Roelfien.

536 ook oppervlaktemaat. Stuk land dat in een halve dag te bewerken was.

537 beesten, koeien.

538 stropers.

539 romantiek. Terwijl in die jaren (1880) heel Nederland op de schop ging. Zie *Het landschap de mensen Nederland 1850-1940* van Auke van der Woud. Inleiding van dit boek.

doarum gung Gerriet mor gauw weg, en was 'n oogenblik later al boeten 't darp op de grune weg, die deur 't veld luup. 't Was doar boeten 't darp boven de veenties en plassen al 'n hiele bedrievigheid van allerhande vogels. Doar buitelde de kievit en zat de griet achter de kreien, die te dicht boven zien nust kwammen, en hoog in de lucht stund doar as 'n klein stippien de leeuwerik te tureluren van bliedschup, want doar unner hum zat zien vrouwgien met vief kinnerties noa hum te lustern* 't Zwoormoedege fluiten van 'n paar wulpen dee Gerriet opkieken; hie had wat loopen zoezen en dreumen over de toekomst met Roelfien. 'n Ende veur hum oet luup ok al ien. 't Leek wal 'n wicht. Ze gung recht op 't kleine veentien an, wat wol zon wicht doar dan? Kiek, no was ze zoo iniens weg, en 't was doar joa vol diepe koelen en gaten. Gerriet gooide de klompen achteroet, nog nooit had' zoo hard loopen.

“Hier was 't,” zeed', “hier zag ik heur stoan,” en 'n benauwde schriew kwam hum oet de burst, want doar unner 't broene veenwater martelde 'n vrouw, 'n wicht in doodsnoed, 't Zwiët brak hum oet, en benauwd klunk zien hulpgeroep over 't wiede veld, mor er was gien mensk. Doe luud' zuk met gevoar veur eigen leven umdeel glien en zakte dieper en dieper,... nee... Goddank, hie vuulde vaste grond en met ontzettende inspanning kreg'e 't wicht op de rand van de koel. 't Was Hilleggien Wessels. Gerriet behandelde heur noa zien beste weten en ze kwam bij. Ze keek hum an met doffe oogen, onduudlik stamelde ze 'n paar woorden, mor hij verstund heur.

“Gerriet... woorum luut ij mij niet goan? ... 'k Wol zoo... gèrn weg, ... 'k Heb zon verdriet, Gerriet ... da 'k noa de... dood verlang. Achter de gedienen... kiekte ze mij noa,... in hoes he 'k gien leven, ... en die vrouwlu, Eelting Gèrtien,... en Schuring Wilmtien,... zie ploagt mij zoo... In sloap heur ik ze... nog lachen... Ik vuul mij zoo allien... en verstooten... zoo benauwd... Zin ik dan zoo slecht... Gerriet?”

“Nee Wicht, gien sproake van, kiek die onduugten, die niet aans dan ellende en verdriet zeit, gerust in d' oogen. Er zind gelukkig nog die hooger stoat en dij d' hannen boven 't heufd

wilt hollen. Vertrouw doar dan op en beloof mij, dat dit nooit weer gebeurt, Hilliggien, nooit mèr.”

“Dank je, Gerriet... ik wil... mien best doen.”⁵⁴⁰

Doe kregen de zenuwen d' overhand, en Gerriet luut heur mor stil oetsnikken. Even later sukkelden ze over 't veld op hoes an, en het gelukke Gerriet heur binnen te kriegen, zunner dat ien oet 't darp hum met 't wicht zien had.

Hilliggien wuur hard ziek, de gevolgen van d' overspanning bleven niet oet, mor d'ol dokter was 'n kloar kèrltien en hulp heur er wal deur. Gelukkig, zoo was 't ok mor beter. An Roelfien, Bertus en Annie vertelde Gerriet het treurege geval, mor anners wuur er gien mensk wat van gewaar,⁵⁴¹ en met 'n kanner deden ze heur best um Hilliggien 't leven weer draaglik te maken.

“De hemel heb ij met mekaar an mij verdiend,” zee 't wicht later.

⁵⁴⁰ Zo snel is dat opgelost.

⁵⁴¹ niemand mag iets weten. Iedereen weet het.

Pot met geld

Een binnenbrand veroorzaakt door een onoplettende kleppende nieuwsgierige vrouw. De schade valt gelukkig mee. Een sterk verhaal over een bezoek aan de maan.

Dromen zijn bedrog. Niet altijd.

Bertus en Gerriet kopen met geleend geld een stuk veenland. Ze vinden de goudschat die daar verborgen lag. Rijkdom in het verschiet. Alles verandert.

Derk Boering stund bij Snieders Jaantien in d' keuken; hie had heur 'n voor zodden⁵⁴² haald. Jaantien wreef met de doem deur 't glassien en schunk Derk 'n borrel in; unnerwiel vertelde ze, dat Evert hen 'n groeve⁵⁴³ was, 'n oom van heur was onverwacht kommen te overliden. Derk sluug in ien gooi de borrel achterover en zee: "Zoo volgt d' ien, d' aner, Jaantien." Hie zette 't glassien⁵⁴⁴ op toafel en keek d' aner kaant op,⁵⁴⁵ misschien dee ze 't nog wal weer vol, en zoo gebeurde 't ok.

"O wat," zee Derk, "hèz mij er nog weer ien in doan? Dat wo 'k joa volstrekt niet had hebben."

Net had Derk het twiede glassien in d' nak slagen, doe er lud wuur, en even later gung 't boerhoorn⁵⁴⁶ ok al. Er was braand bij Gerriet Eelting en Gèrtien. Schommel Gèrtien en de buurvrouw, die bij 'n glassien branwien met suker de leste nijsberichten bespreuken hadden, wazzen doar zoo deur in beslag nummen, dat ze de spekpan an zien lot overloaten hadden. Doar mus de vlam inslagen wezen, die zien weg wieder

542 een vracht (kar) met heideplaggen voor de stook.

543 begrafenis.

544 traditionele beloning. In de jaren '50 kreeg de boer die turf bracht van mijn vader een pakje sigaretten.

545 lichaamstaal zwijgt nooit.

546 toeter om de boeren bij elkaar te roepen.

vund boven de kamer, woor 't verbouw⁵⁴⁷ zat. Gerriet, die in d' hof an 't graven was, zag 't gevoar nog eerder as de vrouwlu. Hie luup heur albei van de bienen en schriewde: "Donderse kletswieve, wat maak ij oes no te doen."⁵⁴⁸

't Luup met de brand nog al goed of, ze wuren 't vuur boas, mor op de balken was hiel wat scha,⁵⁴⁹ want ze hadden wal zon honderd emmer water deur 't zoad⁵⁵⁰ moeten gooien. Gèrtien luup later nog met 'n zère scholier; doar had ze 'n leege emmer op kregen, die oet 't slop⁵⁵¹ vallen was.

Gerriet Dekkers en Bertus Henning wazzen van de consternasie niks gewaar worden. Ze wazzen in 't kleine veentien bezig met 'n ofwaterings-sloot. De beide jongs hadden de hoek veld woor 't veentien in lag in eigendom kregen en no wollen ze 't ok goed in udder⁵⁵² hebben. De vrouw van Bargman had heur 't geld er veur doan, renteloos, en ze kunnen heur weerum betalen in termienen net noadat 't best gelegen kwam.

"Wel zul dat dacht hebben," zee Gerriet, "daw nog grondeigenaren wuren, en 't is niet duur, jong; wij haalt 't er wal twintig moal oet."

"k Weet niet," zee Bertus, "'t kan tegenvallen."

"Och man," sputterde Gerriet, "ij zind no zoo loos in aal dingen, mor dit zie ik toch veul beter. Wa 'k vroagen wol, wat zin ij einlik van plan, Bertus, met aal je studeeren?"⁵⁵³

"k Wil 't jo wal zeggen, Gerriet, want ij vertelt 't niet wieder. Kom, loaw er even bij goan zitten, dat slootgraven is nog 'n zwoor wark. Moej ies heuren, meester Dammers wil met geweld da 'k mettertied eksoam zal doen veur unnerwiezer. Mor 't liekt mij zoo gek toe, doar moej toch van meet of an met begunnen, net as Lukas Eelting. Ik zin bang, dat ze mij wat oelacht, wat denk ij er van, Gerriet?"

"Doar denk ik van, Bertus, daj je hollen moet an meester

547 oogst, voedselopslag.

548 Verwijten. Dus geen bezorgdheid.

549 schade.

550 graan, zaaizaad.

551 opening, gat, steeg. Etymologiebank.nl

552 in orde.

553 waar is opleiding goed voor?

Dammers, die zit in 't vak en kan 't weten; nee, wees mor gerust, ik proot er tegen gien mensk van.⁵⁵⁴ Mor no nog ies weer over dit veld, Wilm Duuts vertelde mij, dat er hiel, hiel vroeger 'n heerenhoes op stoan hef. Zien grootvoader had dat weer bij overlevering van 'n veurege grootvoader, 'k weet niet woor 't ende was. Volgens Wilm mot 't kremeniel riek volk west hebben, die doar in dat hoes woonde; mor zunner veul geluk, want man en vrouw hadden heur beide van kant maakt.⁵⁵⁵ Familie was er nooit op kommen dagen en zodoende was 't geld en goed an 't land vervallen, 't Volk oet die dagen had nog 'n hoop zuken en graven doan, want er wuur zegd, dat er nog 'n dikke poet geld in de grond mus zitten.”

“Kuj Ellert en Brammert⁵⁵⁶ er ok nog niet bijhalen?” vruug Gerriet.

“IJ denkt aaltied mor,” zee Gerriet, “da 'k zulf mor wat verhalen veur 'n dag toover; ik doe d'r wal ies wat bij, dat za 'k niet ontkennen, mor 't mieste is aaltied wal woar. Hej die Wilm Duuts wal ies goed an de proot heurd, Bertus? Da 's de muujte wérd, jong. Van die twie oet dat heerenhoes zeed': „d' Ien hef hum ophangen en d' aner hef hum d' hals oet sneen.” Hie vertelde mij ok, dad' die roodbonte koe verkoft had; moes ies heuren hoe Wilm dat zee, 'k zal 't je woordelik weergeven: “k Heb er honderdviefendartig gulden veur had. Die koopman zee, hie wol hebben, zeed, ik mus hum veur honderdendartig loaten, zeed'. Mor ik zeg tegen hum, ik zeg, doar moet ij van zeggen, zee 'k, ik zeg, dan zuj heuren, zeg ik, wat ik zeg, zee 'k.”

“Jonge, jong,” zee Bertus, “doar kriej de tong joa hoast bij in de knoop. Koman, jong, nog 'n toertien stug deurwarken en gien dreumerij mèr over geld in de grond en koenenhandel.”

“IJ proot doar van dreumerij,” zee Gerriet, “Wilm Duuts zeg, dat dreumen ontstoat deur 'n verkeerde stand van de planiten.

“Gerriet,” zeedlést tegen mij, “as die noordster mor 'n hoartien te wied noa d' Oostzee-kaant zit, dan zin 'k al geregeld op 'n

554 zwijgcultuur.

555 traditie. Drenthe had lange tijd hoogste aantal zelfdodingen in NL.

556 mythologische heidereuzen uit Schoonloo.

biester.⁵⁵⁷ Vannacht was ik op weg hen de moan, jong, en doe 'k zoowat halfweg was, Gerriet, kwam mij 'n geweldig groote gaanze achterop vliegen, en sprak mij an. "Allo, die meneer Wilm," zeed', "pak mij mor an de staart, want ik begriep wal," zeed', "ij zind op weg hen de moan."

"Ik zeg tegen die gaanze, ik zeg, no meneer, zeg ik, doar wi 'k niks um hen proten, zee 'k, mor ik wil 't veur mien vrouw gien woord hebben, zeg ik."

"Och, meneer Wilm,' zeed', "loat je niet unner kriegen deur die wieve, dan ziej niks mèr," zeed', "doar moej met 'n trouwen doadelk al 'n stokkien veur steken, dat heb ik ok doan," zeed', "en no zin 'k mien eigen boas; stap no mor of," zeed', "wij zind er. IJ moet oppassen," zeed', "daj niet an 't glien komt en umdeel valt, want de moan is rond, Wilm, en slim glad."

"Doar stund ik doe, Gerriet, nargens, gien kunnig mensk te zien. Ik stampte wat met de bienen, en waarachtig, jong, doar gung 'n deurtien lus. Ik dacht, pas op, zoo metien komp 't kèrltien oet de moan veur 'n dag, en joa heur, doar kwam 't al hen boeten."

"Allo, Wilm," zee 't mannegien, "ij zind ok nog laat op de weg, kom er mor in, dan kuw ies wat proten."

Zien vrouw was ok 'n hiel vrendlik mensk, dat kan 'k niet aans zeggen, wat woar is, is woar, en ze had 't er ok goed schier in hoes. 'k Heb er koffie drunken en 'n stukkien eten, mor ik zee op 't lést, ik zeg, joa meneer, zeg ik, 'k heb 't hier wal goed, zee 'k, mor hoe kom ik weer umdeel?"⁵⁵⁸

"O, dat wil genog," zeed', "aj je koppien leeg hebt, veraner ik jo in 'n spinnekop, en dan loat ij jo mor zakken," zéed'.

"Doe hèw nog 'n toertien zitten proten over olde bekenden, en kwam wij waarachtig nog zoo wied, dat zien vrouw en oez' Hinnerkien in de veerte nog familie wazzen. En doe hef dat moanmannegien mij zon beetien behekst; 'k weet niet hoeveul bienen da 'k iniens wal had. Hie muuk dat zakien vast an 't deurtien van 't zwienhok, en doar gung 't hen, Gerriet.

"As 't niet mèr wil," ruup 't kèrltien mij nog noa, "dan mor

⁵⁵⁷ bijster, in dew ar.

⁵⁵⁸ naar beneden. Hoe kom ik terug naar de aarde?

slim drukken, Wilm, en met de bienen sloan, heur!”

“O Gerriet, Gerriet, wat ha ’k ’t benauwd, want ik bengelde nog wal zon tachtig el boven Oarend Loesman zien mesbult, en doe ha ’k gien goaren mèr. Hoe ’k ok drukte en met de bienen sluug, ik bleef doar mor hangen. En doe muuk de vrouw mij wakker. Kèrl, kèrl, Gerriet, wat ’n toestand, ik had d’ hiele beddeplank leeg slagen en ’t hoar stund mij recht overende.”⁵⁵⁹ “Gerriet, schei oet,” zee Bertus, “de burst dut mij zèr van ’t lachen, ’k wil doargin bij de veenkoel even drinken, no moej ophollen, heur, ’t is ok zoo oavend.”

Bertus keerde d’ oogen even noa d’ol toren, en dacht: “Die stund doar misschien al, doe de veurege grootvaders van Duuts nog leefde. Wat ’n geslachten hebt doar d’ oogen al niet op gericht had, as ze in ’t veld of in de moa wazzen, want vlak bij die grieze wachter stund het olderliek hoes, woor moeder of en anluup. Wat lig de geboortegrond ’n mensk toch noa. A’k hier weg mus, dan bleef die trouwe toren mij toch aaltied veur d’ oogen, hoe wied da ’k ok weg was.”⁵⁶⁰ Wilm Duuts op de moan, hoe krig die Gerriet de verhalen aaltied bij ’n kanner.⁵⁶¹ ’t Is toch zon ballerboks, heur hum no weer ies te keer goan.”

Gerriet lag veurover in d’ sloot, en schriewen dad’ dee.

“Kom hier, Bertus, doar zit ’n pot, wij zind riek, schatriek, niks as geld, ’t is van oes, wij hebt ’t veld koft; Bertus, kom dan toch en help mij!”

Bertus kwam op ’n draffien anloopen. Hie had eerst nog dacht, dat ’t weer ’n grap van Gerriet was, mor no kun’ zien oogen hoast niet geleuven. ’t Was gold en zulver, old geld van hooge wèrde misschien, ’t Was ’n soort put, woor ’t geld in zat.

559 Mijn vader vertelde een analoog verhaal. Ome Geert, die apart was, droomde dat hij dood was gegaan en bij Petrus in de hemel kwam. Petrus gaf aan dat Geert te vroeg was. ‘Hoe kom ik terug op aarde,’ vroeg Geert. Petrus. ‘Druk stevig. Uit je kont komt een touw. Ik bind dat touw aan het hemelbalkon. Je kunt aan het touw naar beneden. Blijf drukken.’ En oom Geert poepte in bed. Ik meen dat ik een variant ook in *De Avonden* van Gerard Reve heb gelezen. Zeker weten doe ik dat niet. Reve schrijft wel over stromt.

560 romantiek.

561 goed luisteren naar volksverhalen.

'n Oogenblik stunnen de jongs as versuft, en doe trukken ze de pot veurzichtig umhoog; mor in de modder lag ok nog zoo veul.

“Veur vannacht stop wij 't hier weg,” zee Bertus, “en murgen zuuk wij alles bij 'n kanner, want 't begunt al te donkern.” “Ik duur hier niet weg,” zee Gerriet, “want die veurege grootvader van Wilm Duuts kun er wal ies op ofkommen. Wat hef 'n mensk met geld toch 'n zurgen, jong. No doe 'k Zoaterdagoavond wit veur,⁵⁶² Bertus, echt wit; wij kunt 't no wal doen.” “Wij moet wal ies even prakkezeeren,” zee Bertus, “hoe daw dat no in 't vat moet gieten met aal dat geld. Veurloopig blif 't strikt unner oes beide, in hoes veureerst ok niks zeggen. En dan zuuk wy 'n vertrouwde deskundege, um te heuren wat wèrde of die munten hebt, dan kunt ze oes niet bij de bok doen en bedriegen, en dan moew, dunkt mij, alles mor te gelde maken.”

“Dat lik my hiel best toe,” zee Gerriet, “dat denk y, Bertus, hoeveel zul 't by 'n kanner wezen?”

“Dat is op gien honderd of wat te schatten,” zeed', “'t is in hoofdzaak goldgeld, 't kan best tegen de achtdoezend gulden loopen, murgen by 't tellen hew doar mèr gezicht op.”

Doe gooide Gerriet de klompen wal dartig tree veur zuk oet. Ze stopten de pot, die 't ieder oogenblik wol begeven, op 'n ofgelegen plekkien weg en gungen doe in d' schemer over d' heide op 't darp an, mor keken ieder keer nog weer ies um noa 't veentien.

Van sloopen kwam er veur de beide jongs die nacht niet veul. Um veer uur 'smurgens stund Gerriet al by Bertus an 't glas te tikken.

“'k Wuur ieder oogenblik van schrik wakker,” zeed', “en mor dreumen, jong; 't hiele veentien luup vol met ol kèrlties, almoal 'n iezern pot op de kop.”

562 witte bef.

Lot uit de loterij

De vrouw van de dominee jaagt Bertus uit het tuinhuisje. Ze wil Bertus niet als vrijer voor Annie.

Gerriet koopt loten, zo kunnen ze hun rijkdom verklaren zonder over de goudschat te praten.

Annie en Roelfien begrepen er niks van. De beide jongs wazzen mor geregeld an 't reizen en de wichter wuzzen toch te goed, dat ze albei aaltied schroal by kas wazzen. Op 'n oavend wol Roelfien er mèr van weten, en doe muuk Gerriet heur wies, dat hy en Bertus veur zes joar tiekend hadden as keloniaal,⁵⁶³ en dat ze no bezig wazzen um 't handgeld op te maken, veur ze hen d' Oost gungen. Hie had doadelk al berouw van dat verhaal, want 't wicht raakte glad overstuur en hie kun 't heur hoast niet weer oet 't heufd proten.

“Vroeger gung ij toch nooit weg, Bert,” zee Annie, doe ze op 'n oavend in 't zommerhoessien zatten, dat middel in d' hof van d' passeriej stund.

“Nee,” zee Bertus, “mor 't was no umdat Gerriet 'n klein pèrtien wol koopen, 'n kidde bijveurbeeld, mor dat giet over en no is 't reizen ok ofgelopen.”

“Hef Gerriet doar dan geld veur?” vruug ze.

“Dat schient zoo,” zee Bertus. Hie gooide 't mor gauw over 'n aner boeg en zee: “De goldsmid had d' oorbellegies zoo weer kloar, Annie, stop 't dusien mor weg, er zind gien kosten op. 't Is al weer tien uur, ik stap op, anners is 't hoes weer mis, wicht.”

“Blief no nog even,” zee ze, “wij zind no nog bij mekaar, en over drie week zit ik in dat groote ziekenhoes as verpleegster,⁵⁶⁴

⁵⁶³ naar Nederlands-Indië.

⁵⁶⁴ Annie gaat in de verpleging. Elders in opleiding.

wied van je weg. Ik zie er toch zoo tegenop, want ik kan je niet missen.”

“Heur ies, Annie,” zee Bertus, “over ’n joar of misschien wat langer kom ik je doar weghalen, veur goed; goa met dat vaste vertrouwen, dat zal oes ’t scheiden lichter maken.”

“Ik zal mien best doen,” zee ze, “mor woorum denk ij dat zoo, verbarg ij wat, da ’k niet weten mag?”

Bertus stund ’n oogenblik in twiefel; wat huid⁵⁶⁵ hum toch tegen, um heur alles te vertellen? Hie begreep ’t zulf niet.

“Nee wicht,” zeed’ doe, “er is gien bijzunnern, mor ik heb in de léste tied het vaste vertrouwen, dat ’t zoo gebeuren zal, en dat er dan betere dagen veur oes zult anbreken.”

Doe wuur met ’n ruk de deur van ’t zomerhoesien lus trukken en stund Annies moeder veur heur.

“Eindelijk tref ik je dan eens, valschaard,” zee ze, “en zal ik je eens leeren achter mijn dochter aan te loopen.”

Metien kreeg Bertus al ’n paar rake tikken. Annie gung bescharmend veur hum stoan, mor de vrouw leek wal deur ’t dollen hen.

“Ga weg, deern,” schriewde ze, “met jou zal ik straks wel afrekenen, en jij d’r uit, schelm, wat denk jij wel?”

“Ik zeg liever niet, wa ’k over je denk,” bracht Bertus er met muujte oet, want ’t was of hum de keel dichtknepen wuur.

“Drief het niet te wied,” zeed’, “en loat mij goan, ik kan toch mien hannen niet noa je oetsteken.”

“Er uit dan, vlegel,” snauwde ze, en gaf hum nog ’n tik over de scholler noa.

Die oavend gung Bertus veur d’ eerste keer bij Annie vandoan deur ’t hekkien veur de passeriej. Hie bleef nog even lustern, mor er gebeurde wieder niks. In Annies kamertien kwam de lamp an. Bij bakker Buring gung de winkelbel nog en bij de smid klapte ’n deur dicht, mor in de passeriej bleef ’t rustig. Bertus was nog mor net op weg, doe Gerriet Dekkers hum tegen kwam.

“Allo Bertus,” zeed’, “ij komt joa zoo recht van domnee, hèj ’n

⁵⁶⁵hield. Misschien in het Drents *huld* en een misser van scannen en tekstherkennen. OCR.

kind angeven veur 't deupen?⁵⁶⁶ Sineer⁵⁶⁷ je mor niet, jong, wij kunt 't no wal doen. 't Is toch wat, Bertus, elk roem viefdoezend gulden oet zon moddersloot. As Roelfiens moeder 't wus, mus ik er vast doadelk op veziet kommen. Alle deuren stoat no veur oes lus, Bertus. Wij wordt lid van de road, wetholler, jaak⁵⁶⁸ en wat zind er nog mèr veur baanties? IJ zekt aal mor niks, wat ziej toch 'n roare man, is er wat, woorum doeje zoo simpel?”

“Ik kan bij jo niet an 't woord kommen, Gerriet; ij doet mor in ien stuk deur,” zee Bertus, “mor heur ies even, ik wol die meneer van 't meseum 'n kistien sigaren sturen, en as ij dan dizze Harfst nog ies 'n haze te pakken kunt kriegen; die man hef oes met alles hulpen, zunner er 'n cent veur te willen hebben, wat dunkt jo?”⁵⁶⁹

“Dat giet deur”, zee Gerriet, “en hier he 'k de lotterijbriefies, bewaar ij ze mor. Bargman hef ze vandage oet Koevern metbracht; hie speelt zulf ok, en dat dikke schommel Gèrtien, 't njsblad, dut ok in d' lotterij. 'k Heb heur nummer opschreven, 1299 hef ze. 't Is 'n staartnummer,⁵⁷⁰ dat duvel mus zulf ok 'n staart hebben. Woorum ziej zoo stil, Bertus, zit je wat verkeerd?”

“Ik heur jo veul te gèrn,” zee Bertus, “wij goat no mor sloapen, Gerriet, en mor kalm an doen, jong; 't geld mag oes niet van de wieze brengen.”⁵⁷¹

“Doar zuw veur oppassen,” zee Gerriet, “mor wa 'k nog zeggen wol, 'k heb Snieders Jaantien hiel in 't geheim verteld, dat wij beiden 'n dikke mop oet d' lotterij trukken hebt, dat is schommel Gertien no al in 't darp an 't rondvertellen. Nou, aju dan en tot murgen.”

Annie was noa dat spiktakel in 't zommerhoesien doadelk hen boven goan, mor ze was niet bestand tegen zooveul spanning. Het heufd zunk op toafel en ze brak in snikken oet. Ze wol 't

566 Is Annie zwanger?

567 geneer.

568 diaken. Wie geld heeft...

569 in natura. Zo gaat het nu nog. Een fles wijn, bonbons, een koek...

570 een van de hoogste nummers.

571 niets vertellen van de gebeurtenis op de pastorie.

wal oetschriewen, mor och, wat hulp dat? Nee, ze wol zuk niet loaten overmeestern. Ze stund weer op en lee 't dusien met d' oorbellegies, dat op d' grond vallen en lus goan was, op toafel. En doe kwam er iniens schittering in de betroande oogen.

Wat zag ze doar... was dat veur heur... 'n gollen ringien... met 'n stientien...?

De hannen beefden heur er van.

“O Bert, Bert, mien beste jong, hoe lang hèn doar wal veur moeten sparen,” zuchtte ze, “ik dank je, dank je doezendmoal.”

Het ringien paste persies, en bleef an de vinger, nooit wol ze 't mer ofdoen. Binnen in stunden de letters A. en B.

Heideromantiek

Bekentenissen op de heide. Hoe geld iedereen gelukkig gaat maken.

En doe was dan d' oavend van scheiden veur Annie en Bertus anbreuken. 'tWas al wat laat in d' Harfst en d'oavens wuren kold; mor ze zatten dicht tegen 'n kanner an achter de wal langs 't dennenbossien met 't gezicht op 't darp, dat doar zoo vredig um d'olde toren lag. De trouwe toren, die scharp tegen d' oavendlocht ofstak en hoog boven alles oetkeek as 'n waker over wat doar unner hum leefde. De oavend was stil ,en stil wazzen ok de twie jonge mensken, die zoo trouw en stark in 'n kanner opgungen. Bertus keek in gedachten veur zuk oet en vruug zuk of, of' Annie no alles mor zul vertellen; en doe kwam iniens het groote geheim van de pot met 't geld er oet.

Annie wus niet of ze wakker was of dreumde. 't Was te mooi um waar te wezen. Met groote verwonderde oogen keek ze Bertus an en zee: "Zeg dan toch, Bert, dat 't gien vertelsel is, ik kan 't mij niet goed indenken, en woorum mug ik dat niet eerder weten?"

"Ik kan 't niet goed unner woorden brengen, Annie, wat mij weerhuld. 'k Had het gevuul, da 'k dan niet mèr dezulfde veur je was. Ik zin toch zon roar instrument,⁵⁷² 't was misschien zelfzucht; mor belooft mij ien ding, Annie, vertel het niet in hoes."

"Dat belooft ik," zee ze; "wat vuul ik mij no toch licht, 't is of er 'n last van mij wegnummen is. Wat kik die goeie olde moan no vrolik, hie licht, ziej wal? 'k Wil ok lachen en zingen, want no is de angst, dat ik je nog ies zul moeten ofstoan, weg. Die schrik vervolgde mij aaltied, al zee ik het ok niet, en ik

⁵⁷² instrument. Verbastering van....?

hoopte zoo op de toekomst met jo. Ja, lach mor, umda 'k wat gek en roar doe; 'k heb nog niet veul geluk kend, en no zin 'k zoo dankbaar, dat je leven no mooier wordt, Bert, want ik zag vaak de zurgen in je oogen, bij je moeder evenzoo, en dat dee mij zèr."

Bertus zag, dat 't no nog op troanen an zul goan; hie nam heur op en druug heur weg tot op 't heidepadien en hand in hand gungen ze doe op 't darp an; hie bracht heur tot an 't hekkien veur de passerij, keek nog ien keer um en doe was 't ofgelopen veur lange tied.

Kindertijd voorbij

Annie gaat naar haar verpleegstersopleiding. Bertus mijmert over het universum. Terug in de Vergunning gooit hij een schuldeiser – met bolhoetien – de deur uit. De rollen van ouders en kind verwisselen.

d' Aner dag bracht Wilm Duuts Annie met pèrd en wagen tot an de voart, en vandoar mus ze met de snik⁵⁷³ hen 't noaste spoorstaatsjon.

Bertus stund op de bovenste beun⁵⁷⁴ van de toren en staarde de wagen noa, totdad' oet 't gezicht was. Unner hum, hiel in de diepte lag de passerij. Domnee luup in d' hof met 'n papier in d' hand. "Misschien de preek veur Zundag," dacht Bertus. Doe vul zien oog op 't zommerhoesien noast de groote appelboom,⁵⁷⁵ en diepe weemoed vervulde hum. Hei vuulde veur 't eerst in zien leven, hoe zèr het scheiden doen kan. Dan gungen d' ooggen weer d' aner kaant op. Wied over de kamp van Jan Veldman lag 't kleine veentien, en dan nog weer 'n hiel ende, doar was de voart, mor schepen zag ij niet, doar was d' ofstand te groot veur. Het bles pèrdtien van Jan luup weer hiel achterin. "Wat is 'n mensk toch mor nietig en klein," dacht Bertus, "en toch 'n verbeelding of alles in die groote wereld um hum dreit. As kind miende ik, dat doargin, woor de locht an de grond komp, de wereld ophuld, dat doar 't ende was, mor wij kunt gien begun en gien ende an dat groote hielal vinnen, met oez' gedachten en verbeeling zulfz niet, en die kunt je toch overal brengen, want ik zie de voart no joa zoo dudelk. Op 't smalle padtien langs de diek lop 'n pèrd an 'n lang touw en

573 boot.

574 trans

575 de boom van goed en kwaad.

trekt het schip aal mor wieder, 'k Heur het water langs de kant schuren en ik zie Annie d' hand noa mij oetsteken.⁵⁷⁶

Zunner dat Bertus 't zulf wus, gung ok zien hand umhoog, as vaarwel⁵⁷⁷ veur hiel lang misschien. Doe gung' weer umdeel en hen hoes. Er was drok geproot in de vergunning. Hie heurde an de stem, dat 't de drankleveransier was, woor ze oarig bij ten achter wazzen. De kèrl schriewde nog harder as anners, en 't bloed vleug Bertus noa 't heufd, doet' zien moeder heurde schreien. Hie gooide de deur lus, lichtte 't kèrltien van de stoel en zette 't mannegien met 'n kwak weer deel.⁵⁷⁸

“Dat vin ij met je jenevertronie zeker moedig,” zeed', “um 'n vrouw in angst te jagen, ij weet toch, dat 't gien onwil mor onmacht is. Hoe groot is de schuld?”

“Twichonderd en twintig gulden,” zee 't mannegien, “mor ik heb toch met jo niks te maken.”

“Mor ik wal met jo,” zee Bertus, “wacht mor even... kiek ies, hier lig je geld,... nee, ofblieven met je vieze vingers,... tieken de kwitansie en hiel gauw, want het begunt mij weer te kiewlen. En no d'r oet, sinjeur; ik maak diz' keer de deur nog veur je lus, mor aj hier nog weer ies in hoes komt, woag ik er 'n raam an.”

De mensken, die toevallig langs kwammen, keken almoal verwonderd noa 'n dik kèrltien, dat op 'n draffien bij Henning oet d' vergunning kwam en met d' hand an 't bolhoetien⁵⁷⁹ aal mor schuun umkeek, net of 't bang was, dat ze hum vangen wollen. Met schrik in d' oogen stund moeder Henning Bertus an te kieken.

“Toe dan,” zee ze, “zeg 't mij no, de hannen beeft mij er van, hoe kom ij an dat geld, jong, 't is toch wal èrliek?”

“Hoe ik an dat geld kom?” zee Bertus, “luster dan mor ies even. Vroeger dee moeder 'n verhaal veur de kinner, mor 't was nooit woar gebeurd. Wat ik no zal vertellen, lik ok wal op 'n sprookien, en toch is 't dat gelukkig niet.”

576 de filosoof ontwaakt.

577 van de kindertijd.

578 Tarzan.

579 verkleinwoorden op een rij.

Man in de overgang

Gezelligheid troef op visite bij Veldman. Roddelverhalen over iedereen en een practical joke voor broodnodig leedvermaak.

Die oavend zatten ze bij Henning gezellig an de sukelo⁵⁸⁰ met koek. Gerriet en Roelfien wazzen er ok. Roelfien had 't mooie brossien⁵⁸¹ veur, dat Gerriet van 'n gollen munt had loaten maken. Gerriet had weer 't hoogste woord over zien belevenissen van de leste dagen; mor Bertus zee niet veul. Hie perbeerde nog wal even op de vioel te speulen, mor had de gedachten er niet bij, die wazzen wied weg.

Vanof die tied was er bij Henning in hoes veul mèr tierigheid.⁵⁸² Het was Bertus 'n groote voldoening, dat de beide ol lu oet de zurgen wazzen. Mor Annie was weg en hie miste heur arg. 's Oavens stund nog wal ies even in 't kleine hoffien, mor op 't bovenkamertien in de passerij was nooit gien lamp mèr op, en dan haalde de boeken mor weer veur 'n dag. 's Zoaterdagsoavens gung aaltied nog met Gerriet hen Jan Veldman. Doar stund op d' esterties⁵⁸³ in d' hèrd 'n kat en 'n hond oetschillerd hiel vreedzaam noast 'n kanner, as tieken van verdraagzaamheid. 't Was doar in hoes ok aaltied vredig en rustig; 't dee je goed met die mensken um te goan; en as Gerriet dan an 't vertellen was, dan was 't er echt gezellig. De beide jongs zatten no ok weer bij Veldman an d' krintenstoet, die d' jonge vrouw zulf bakte, 'k Wil je vertellen, dat ze doar slag van had', en as ze dan zag, dat d' jongs er zoo gretig in haptan, dan had ze schik, dan tintelden d' oogen. Ze zat no

580 chocolademelk.

581 broche.

582 levendigheid, lust.

583 tegeltjes tegen de haardwand?

toch ok weer zoo smaaklik te lachen, want Gerriet dee 'n hiel koddig verhaal over de hoesholling van Elmers jongs. Hie was in d' lêste tied geregeld bij de beide vrijgezellen in 't wark, want Loeks was niet goed in udder, die was hellerweg van de wieze en kun gien slag wark doen. 'n Dokter was er nog niet bij west, want as ze doar hen gungen, dan was 't niet zoo best mèr.

“Wat scheelt Loeks einlik?” vruug vrouw Veldman.

“Dat vruug schommel Gèrtien mij gistern ok,” zee Gerriet, “en doe he 'k heur verteld, dat Loeks an 't knoojen is met d' overgangsjoaren. Ja, moej doar no zoo um lachen? Jonge, jong, zee ze, da 's niet zoo mooi. En doar is Gèrtien doe de buurt met ingoan. Brinks vrouw wus tenminste 's middags ok al woor Loeks an sukkelde. Ja, no zuj wal zeggen, hoe kom ij zoo met Roelfiens moeder in anraking, mor dat kwam zoo. Ik stund veur Elmers baner, en doe zag ik Harm Bütters met 'n groote rooie buusdoek um d' ooren bij Brinks stoan. Ik dacht, dat moe 'k ies even heuren, misschien mot er wal 'n koeze trukken worden, want dat dut d'ol boas wal mèr. No, ij weet almoal wal hoe Harm is, hard schriewen, nargens bang veur en lomp in zien proot.

“O Brinkien, Brinkien,” zeed', “do moaz' mij even 'n koeze oet de bek scheuren,⁵⁸⁴ 'k heb toch zon zèrt.”

“Nou,” zee Brinks, “dat kan gebeuren, mor'dan mot Gerriet mij even helpen, want Hilbert is er niet.”

En zoo gung wij dan in de keuken. Harm op 'n stoel met 't gezicht noa 't raam.

“Dut 't oarig zèr?” vruug Haarm, “loat mij dat ding ies zien, daj doar in d' hannen hebt.”

“Doar is niks an te zien,” zee Brinks, “en zèr doen, ja vanzuls 't dut 'n betien zèr, mor veur 'n kèrl as ij betieKent dat toch niks.”

“O, Brinkien,” zeed', “wat is toch 'n mensk, as 't no mor niet zoo slim zèr dut.”

Mettertied kwam de mond lus; ik had Buters stevig vast, mor net had' de tang op de koeze of hie sprung as 'n wilde overende, de stoel unnerste boven; Harm kwam an 't achteroetloopen,

584 verfiende taal.

jong, en net of 't zoo wezen mus, bats, met 't achterwark in de pot brij, die op de plaat stund, wij laggen alle drie van die bienen.⁵⁸⁵ Ja, no moej ies even ophollen met lachen, want ij denkt weer, da 'k mor zoo wat zit te vertellen; hierzoo, 'k heb de brijspatten nog unner an de boks zitten. Die brij was ok nog gloepens hiet, kèrl, en hie kun er niet gauw genog oet, want dat zakien paste persies, hie mus zuk mor zoo op zied loaten rollen, 't Leek wal of de hiele pan over hum leeg gooid was. En doe op d' loop, loopen, kèrl, hie was al oet d' baner, doe heurden wij hum nog moord roepen. IJ kunnen hum net speuren woor' langs kommen was. Mor wa 'k no zeggen wol, vrouw Brinks was zoo fermiaal⁵⁸⁶ tegen mij.

“Eelting Gèrtien hef mij verteld,” zee ze, “dat 't met Loeks niks anners was as d' overgang, mor ik dacht, dad' die joaren nog niet had’.”

't Ol mensk kun mij vroeger wal doodkieken, mor ze was no zoo oarig. Ze vruug, hoe t' met mien moeder gung, hoe lang mien voader no al dood was, en ik mus mor ies 'n oavend kommen te proten. 'k Was aaltied welkom. Ja, ij moet reken, 'k heb no al twie koenen en mor ien sik mèr. En Snieders Jaantien is an 't umroepen, dat 't op gien doezend gulden noa te zeggen is, hoeveel Bertus en ik oet d' lotterij haald hebt. Van de lotterij gespreuken, eergister stund ik even met Bargman te proten, en zag ik schommel Gèrtien op de knie achter 't stroobultien krupen, um te lustern wat wij te verhandeln hadden. Kèrl, doe kreeg ik zon mooie ingeving. Zij speelt ok in d' lotterij en ik wus wat nummer of ze had. Ik zeg tegen Bargman en wal zoo hard dat Gèrtien 't goed kun heuren: Zoo, zoo, de honderddoezend is er dan einlik oet, op 1299 zeg ij?

Bargman keek mij zoo onneuzel an, mor hie gung er gelukkig niet op in.

No, doe was de boot an, jong; haj moeten zien, hoe Gèrtien achter 't schuurtien langs swanselde um zoo gauw meugelk in hoes te kommen. Gerriet, heur man, was hen knollengruun

585 leedvermaak.

586 familiar.

plukken,⁵⁸⁷ mor binnen vief minuten was er al 'n renbode op pad, um hum oet d' esch te halen, en 'n half uur later zat Gèrtien al noast Gerriet in d' linwagen⁵⁸⁸ op Koevern an noa 't lotterijkantoor.⁵⁸⁹ Doe ha 'k ok al berouw, want Gerriet is wal 'n goed mannegien. 's Oavens laat zind ze weerum kommen, en doe hef 't er in hoes roar umweg goan. Snieders Jaantien mot er net langs kommen wezen, want ze vertelde, dat ze bij Eelting in de léste tied ok niet te best met 'n kanner overweg kunnen. Gerriet had de stoelen tegen 't beschoot gooid en met de voest op toafel slagen, 't Muit mij einliek veur Gerriet, mor dat schommelwiefien hef nog veul mèr van mij tegoe, dat hef al wat onrust in 't darp bracht.”

“Ik denk nog mor al an die pot brij,” zee Jan Veldman, “doar zind ze bij Brinks mor roar ofkommen.”

“Ja jong, die kloet was veul te groot,” zee Gerriet; “wat denk ij, Bertus, moew no mor ies opstappen, hoe giet 't met Annie, hef ze al weer schreven?”

“Gistern he 'k 'n brief had,” zee Bertus, “och, ze kan er wal wezen, mor 't hart hank⁵⁹⁰ noa Drente, noa d' olde omgeving. 'k Wil heur vanoavend nog weerum schrijven, dan kem ze ok nog ies lachen um Harm en de pot brij.”

“Nog mor gauw ies weerkommen, jongs!” ruup vrouw Veldman heur nog noa, doe ze oet de baner gungen.

587 veevoer.

588 (linnen) huifkar.

589 humoristisch leedvermaak. Zie ook Keur & Keur in *Diep geworteld*. Drent als liefhebber van practical joke.

590 hangt naar Drenthe.

Stotteraar op sikkenvergadering

Een spraakgebrek is een bron van vermaak. En na de feestavond van de sikkenvereniging volgt opnieuw leedvermaak.

Mans Gelting had net de board er of doan. 't Vel zat hum zoo strak um de kin, of 't op springen stund, want hie gebroekte grune ziep bij 't schèren. Hie had zuk ok nog even met 't mes raakt, want 't was wat hoastig goan, en Mans mug zuk einlik gil niet drok maken, want dan kun' mangs niet ies goed oet de woorden kommen. Hie kwam no ok al weer an 't haspeln, deurdad de vrouw hum achter de vodden zat, dad' vot mus maken, en 't voele schèrwater kwam over 't kleine toafeltien terecht, doed' zuk iets umdreide en snauwde:⁵⁹¹

“Do ka... do ka... do kaaz'...”

“Ja, wat no, do kaaz'?” vruug de vrouw.

“Do kaaz' noa de duvel loopen,” zee Mans, “do zits aaltied... achter mij an te schet... te schettern, da 'k van... da 'k... van d' led... van d' ledder vallen zien is tien schuld ok.”

Mans mus even hen domnee um 'n kind an te geven veur 't deupen, en dan hen de vergadering van “De Unnerlinge” bij Giesbers in d' harbarg. „d' Unnerlinge” dat was de sikkenverzekering, doar was Mans penningmeester van.

“En hoe gaat het, Mans,” vruug domnee, doed' 't deupboek dicht doan had, “nog pijn van laatst, toen je van de ladder bent gevallen?”

“Nou,” zee Mans, “da dat giet wal oarig, w... wal oarig goed, mor ik heb 't aaltied nog zoo d zoo duvels in de kont, domnee.”

Mans had 'n dag of wat eerder op d' ledder stoon, um de

591 snauwen. Standaardtaal. Omgangsvormen.

wiendroevenbos wat te leiden en doe was de vrouw met 'n groote drokte oet deur kommen, dat de zwienen oet 't hok breuken wasen. Van alteroasie⁵⁹² wazze doe halverwege van d' ledder met 'n oarege smak op de kleine stienties veur de glaze terecht kommen.

Doe Mans op d' vergadering kwam, stund de veurzitter, Kris, de varver, al boven op 'n toafeltien, want hie was klein van postuur, en zoo kunnen de anwezenen hum beter zien en heuren.

"Ik geleuf," zeed', "no Mans doar net ankomp, da 'k de vergadering wal lus kan doen; ik zie gienien, die er niet is, en verzuuk as eerste punt veurlezing van 't joarverslag."

Piet, de jong van Dorus Duffel, 'n groote wiesneuze, haalde zien boekien veur 'n dag, en gaf 'n overzicht van wat er dat joar in de sikkenwereld was gebeurd. Hie had-al ies 'n paar keer noa Mans keken, die unner 't lezen drok an de proot was met 'n aner.

"En no verzuuk ik jo met je gestotter um stil te wezen," zee Piet nog al 'n beetien hard; "ik kan mij zuls niet verstoan."

"Joawal," zee Mans, "da's goed, meneer, mor doar wo'k wal... even over... over proten. Kan 'k niks an doen, an dat st... an dat stottern niet. Ieder mensk hef zoo wal wat, ij net zoo goed, sik... sikkenboekholter.

De hiele sikkenvergadering lachte.⁵⁹³

"No is de penningmeester an de beurt," zeed', "loat mor ies zien, Mans, hoe 't met de kast gesteld is."

"Geef mij dan erst mor ies 'n stoel," zeed', "moe 'k no d' hiel... oavend op 'n... op 'n tunnegin zitten? 't Is hier net as op... 'n boerendeel, gien st... gien stoelen of banken, m... mor... vlegels⁵⁹⁴ genog."

Doe haj 't spiktakel weer goande, mor Mans sluang met de geldbuul op toefel en zee: "Hier woont Lubbe,⁵⁹⁵ jongs, wij stoat er best veur."

592 ophef, opwinding. Verandering.

593 omgangsmanieren.

594 dorsvlegels.

595 wellicht verwijzing naar een rijkaard.

Mans had geliek, er was 'n oarege cent over, want oetkeeringen wazzen er mor 'n paar west. Met algemiene stemmen winner doarum besleuten, um er mor ies 'n vrooleke oavend van te maken, en dat wuur 't dan ok terdege; zie daansten op 't lést um de toafel. Mans had Kris, de varver, op d' nak, en Gerriet Dekkers, die er achter luup, tiekende de kleine veurzitter met 'n stukkien kriete 'n groote sik met horens⁵⁹⁶ op d' jas. Eerst tegen 'n uur of twaalf, doe d' veldwachter um de deur keek en vruug, of er no hoast 'n ende an kwam, brakken ze op en stommelden op hoes an. De kleine varver kreeg in hoes de wind oarig van veuren, want 't vrouwgien⁵⁹⁷ was opleven, en doe ze die groote sik achter op d' jas zag, greep ze 'n olde èrpelzak, die tegen d' hèrd hung te dreugen en zee: "Dar dan, zwadde⁵⁹⁸ van 'n kèrltien, ik zal dij sikkenvergadering léren!"

Gerriet Dekkers en Bertus Henning lupen noa ofloop nog 'n entien 't darp in, mor doe ze veur Eelting glaze⁵⁹⁹ wazzen, bleef Gerriet iniens stoan.

"Wacht ies even, Bertus," zeed', doar schut mij wat in 't zin. Schommel-Gèrtien lop overdag zoo vaak in 't dorp, ze mag 's nachts ok wal ies kuiern. Wubbegien van Albert Krabbe lop in de léste dagen, en Gèrtien is op diz' kaant de noaste buurvrouw."⁶⁰⁰

Gerriet tikte an 't glas en doet' binnen wat gerappel van klompen heurde, zeed' met wat stemverandering: "Gèrtien, ik wol wal gèrn, daz' ies even bij oez' Wubbegien kwams, ik geleuf, dat 't zoo wied is."

"Zin ij doar, Albert?" vruug ze.

"Joa, ik zin 't," zee Gerriet, "ik goa no mor gauw weer hen hoes, do kaas 't wal vinnen."⁶⁰¹

Doe gungen de jongs bij Krabbe achter d' hege zitten en zaggen Gèrtien al gauw ankommen schoffeln. Ze luup um 't hiel hoes hen, mor alle deuren zatten dicht. Doe slug ze met

596 hoorndrager is een overspelige man.

597 verkleinwoord.

598 zwad; snee koren of gras (afgemaaid). etymologiebank.nl

599 ramen, voor het huis.

600 begin van een practical joke. Humor. Leedvermaak.

601 kunt het wel vinden.

d' hand op d' roeten, en ruup: "Ik kan nargens inkomen, Albert; ij hebt joa alles dicht en op stik⁶⁰² zitten."

Albert, die al even lusterd had noa aal dat gerammel an de deuren, sprung oet 't bedde en kwam met 'n ende lat en in d' unnerboks zoo halverwege oet d' kamerdeur. Hie zag doar veur de glaze wal wat bewegen, mor 't was nog al donker. "Wel hèn doar," zeed', "en wat mot er gebeuren?"

"Wat is dat no veur proot," zee Gertien, "hoe kuj dat no vroagen? IJ haalt mij net oet 't bedde veur jo Wubbegien en na proot ij as ien die niet wies is."

"Mien lieve tied," zee Albert, "zies to dat Gèrtien, lops to hier nog te zwalken? Do ziez' glad op 'n biester, mensk, oez' Wubbegien is gil niet in hoes, ze is nog 'n paar dage hen heur volk, dat kun nog net. Mor ik heb dij niet roepen, of ik moet 't in sloap doan hebben, en dat kan 'k mij niet best veurstellen." "Dan begriep ik er niks van," zee Gèrtien, "'t was toch zuver jo stem. Dan goa 'k mor weer hen hoes. Vertel 't mor an gien mensk, Albert, proot er mor niet wieder over, want 't is hier in 't daarp toch aaltied al zon geklets."⁶⁰³

602 afsluitpen.

603 niet verder vertellen, zodat iedereen het weet.

Kolpeteur

Een nieuwe lente een nieuw geluid. Annie komt binnenkort op verlof. Bertus kijkt naar haar uit. Na kindersterfte gaat het leven verder. Als de prijs van koeien en varkens maar goed blijft.

Onze lieve heer heeft een vreemde kostganger naar het dorp gestuurd. We krijgen een kritische bijbeluitleg.

't Was al weer veurjoar in 't land van Drente. De luibert cirkelde boven Brinks hoes en had al ies even op 't olde must in d' iekenboom stoan loeren,⁶⁰⁴ wat er almoal an vertimmerd mus worden. De vogelties wazzen drok in de weer um 't nustien kloar te kriegen, ze vleugen of en an met spierties en stroogies.⁶⁰⁵ Op 't hoogste takkien van de puppeleerenboom⁶⁰⁶ veur de glaze van Jan Veldman, zatten 'n paar sproanen⁶⁰⁷ zoo alleroardigst te fluiten; die wollen d' hoesholling stellig weer opzetten in 't gat van d' olde appelboom. Boven de baner unner de doak hadden de zwalfies⁶⁰⁸ heur leemen hoesien al 'n hiel ende op streek; ze wazzen met 'n beiden ok van de vro murgen tot de late oavend in de weer, um 't met de trouwdag in udder te hebben. De hege um Veldmans hof was al zoo dicht van gruun, daj er niet mèr deur kunnen kieken. In ien woord, 't was er toch weer zoo mooi boeten.

Bertus Henning stund in gedachten tegen 't hoes en keek noa d' hof van de passerij. 't Leek hum net toe, of de bloemen doar niet zoo fleurig stunnen, as doe Annie 't oog er op huid.⁶⁰⁹ Hie

604 kijken.

605 verkleinwoorden.

606 populier

607 spreuwen?

608 zwaluwen.

609 hield.

rekende ies noa, hoelang ze al weg was; en aal de mooie uren, die ze in d' hof bij 'n kanner wazzen, kwammen hum weer veur de geest. Wat wazzen de weken umvleugen, en hoe troag kreupen de dagen no. Hie zag Schuring, de brievenbesteller 't hekkien bij domnee ingoan, en doe kwam' zien kaant oet. Joa, hie zag 't al an d' envelop, 'n brief van Annie, 'n brief met 'n groote verrassing. Ze schreef, dat ze daags veur 't schoelfeest, bij gelegenheid van meester Dammers zien viefentwintigjoarig unnerwiewersambt, 'n dag of zes in hoes kwam, en vruug of Bertus heur dan tegen 'n uur of acht 's oavens van de snik kwam halen, want hij mus d' eerste wezen, die ze weerzag.

No leek de wereld hum joa weer veul mooier toe, no stunnen de oogen weer vrooliek, want as 't hart bliede is, dan lacht het hiele wezen, dan is 't binnen in oes feest. Zoo was 't bij Bertus no ok; en zukke oogenblikken hef 'n mensk ok wal ies neudig, want de zun krup vaak genog weg, verdwient mangs veurgoed, as 't noodlot je 'n knauw gef veur 't hiele leven. Dat wus Dinoa van Sassen Hinnerk ok. Ze keek weemoedig noa 't kleine bloemhoffien veur de glaze, woor heur ienigst jonkien zoo vaak in 't zand lag te speulen.⁶¹⁰ De gatties, die 't kèritien met 't schuppieren in de grond graven had', had Hinnerk veur heur dicht moeten maken, die had ze niet langer kunnen zien.

“O, die kroep toch,” zuchtte ze, “wat 'n verroaderleke, meedoogenlooze ziekte.” “Moetien... moetien... mien hal... sien,”⁶¹¹ had 't stumpertien nog kunnen zeggen, en doe was 't ofgeloopen. Drie dage had 't mor duurd, gien dokter was er bij west; doar had ze ok nog zon berouw van. Mor Hinnerk had zegd, dat 't wal gauw zul ofzakken. Hinnerk was deur en deur zunig en dokters kostten geld. Mor Dinoa had alles wal willen geven, as ze 't jonkien mor had meugen hollen. Och, Hinnerk was wal goed, mor hie leefde mèr op deel met 't vee, as met heur. “As de biest en de bikkies⁶¹² mor op pries blieft,” zeed' aaltied, “doar mot 't van kommen.”

En dat was ok joa zoo, dat begreep Dinoa zulf ok wal.

610 overleden.

611 moedertje, mijn keel...

612 koeien en biggen, biggetjes.

Hinnerk wol veuroet, doarum had no die kostganger ok in hoes haald. Ze zeeden, dat 'n biebelkolpeteur was, mor Dinoa vund 't niks gien oarig mannegien. Aaltied met Hinnerk an 't kibbelen; as 't niet over 't gelove was, dan was 't over 't eten. 'n Paar dage leen was 't bij 't middagmaal ok weer roezie west. Zij en Hinnerk hadden elk 'n klein stukkien wost bij d' erpel en meneer 'n paar plakkies broan spek.⁶¹³ Dat stund hum lang niet an en doar gung' toch zoo over tekeer. Mor doe was Hinnerk hum halfweg kommen. "Heur ies even, boas," zeed', "ij hebt gistern zegd, dat de vrouw je niet mèr met vet van de darmen an mus kommen, doar was ij vies van, en no zeg ik, as meneer 't vet van de darmen niet mag, dan mag meneer ok gien wost,⁶¹⁴ dat sprek vanzuls, want die zit in de darm."

Zoo wazzen ze aaltied met mekaar an 't haspeln.

Op 'n oavend kwammen Gerriet Dekkers en Kris, de varver, bij heur inloopen, um over 't schoelfeest te proten.

"Wij wollen jo gèrn hebben, Hinnerk," zee Gerriet, "as keurmeester bij 't talholtierapen.⁶¹⁵ Wij moet doar lu veur hebben met 'n goed oordiel en strikt onpartiedig en no dacht wij 't allereerst an jo, wat denk ij doar van?"

"Doar wi 'k mij niet an onttrekken," zeed'.⁶¹⁶

Hinnerk glunderde en keek schuun noa d' kolpeteur, of die wal heurde, hoe Gerriet hum doar 'n veer op d' hoed stak; mor doe kwam d' intiekenliet veur 'n dag en doar kun' no ok niet goed veur weg. Hie krabbelde nog wal even met 't potlood, um de vieftig cent in 'n kwartien te veranern, mor doe scheuf Gerriet de liest gauw deur noa d' kolpeteur, die doadelk met anhalingen oet de biebel kwam andragen, en zee, dat feestvieren duvelswark was, veural veur kinner en dat hij zien steun doar niet an wol geven.

"Och meneer," zee Gerriet, "span je mor niet zoo in, wij begriep 't toch wal. De biebel is 'n mooi boek, meneer, te heilig einlik um misbroekt te worden deur mensken die 't niet

613 gebraden spek.

614 worst.

615 oprapen van ... houtjes.

616 via dubbele ontkenning instemmen.

zoo nauw nimt, en er 'n drei an weet te geven. Zoo is 't. Of ik wal ies in de biebel lees? Zeker wal, ik lees bijveurbeeld gèrn, wat Jezus oes hef te zeggen. Jezus was 'n vriend van kinner, meneer. Zien lessen zind mooi en die moej ies goed lezen, a'k je 'n road mag geven.”

“Hou die domme praatjes maar voor je,” zee de kolpeteur, “ik heb van Jezus lessen heel wat meer gelezen dan jij.”

“Dat kan best,” zee Gerriet, “mor 't is met lezen allien niet goed, hèn er ok wat van opsteuken, of giet 't zoo langs je hen? 'n Muuj van mij hef 't ok aaltied oet de biebel. Heur beide jongs moet er dag op dag groote stukken oet veurlezen, want zulf kent ze gien letter zoo groot as 'n koe; mor 'n ondeugd van 'n wiefien dat 't is, doar stoaj versted van. Kris kent heur wal; 't hef geld genug, mor dé beide jongs kregen tot veur kurt gien cent in de buus; rooken muggen ze ok niet. Mor van 't veurjoar op 'n keer was d' olste jong an de beurt um te lezen, en doet' an 't ende van 't hoofdstuk was, zeed' er achteran: “En de, ze kregen ook zakgeld en rookten er ook bij.”

“Stil ies even, Johan,” zee ze doe, “stiet dat er warkelk, mien jong?”

“Joa moeder, 't stiet er net zoo.”

“No jongs, dan krieg ij beide ok aal week wat geld in de buus, en dan moej jo murgen ok mor 'n piepien koopen.”⁶¹⁷

“Kiek, die twie snaken kunt met de biebel ok alle kanten oet en ien er van mot nog wal katekeseermeester⁶¹⁸ worden, die mot dan vandage of murgen an mij en mèn van die domme lu de biebel oetleggen.”

“Kom Gerriet,” zee Krist, “ij zind weer oarig an de proot, en meneer lop al kwoad weg, vooruit, wij moet wieder.”

Hinnerk bracht Gerriet en Kris nog even oet d' baner.

“'t Is toch zon inhalig en ondeugend kèrltien,” zeed', “met al zien gezemel oet d' biebel.”

De beide kollektanten deden nog 'n paar hoeze an en doe luten ze 't er veur die oavend bij. Er wuur flink op de liest tiekend, want ze hadden veur meester Dammers alles over.

617 Humor.

618 katechisatieleraar.

Zwien op ledder

Zwaantje heeft een naaimachine gekregen. Bert gaat naar de snik om Annie af te halen. Wilm Duuts heeft een borsteldragen neergestoken. De voorbereidingen voor het schoolfeest zijn in volle gang.

Doe Annie oet 't darp weggung, had Bertus de vioel achteroet legd, mor no weer veur 'n dag haald. Hie had no weer moed en schik in alles, was nummer ien in de feestkemie, en wus 't zoo te regeln, dat elk 'n baantien kreeg, want doar zind groote mensken bij zon gelegenheid vaak nog blieder met as 'n kind met 'n prent. De jonge lu wazzen 's aovens noa 't wark drok an 't versieren, en er stund al 'n eerepoort, woor met vergulde letters in zul kommen te stoan: "Hulde aan Meester Dammers!"

Meester en de vrouw kregen as andenken elk 'n mooie leuningstoel en Bertus Henning zul bij 't overhandegen 'n toepasselk woord doen. Ze hadden aal mor anhollen, dat hij doar de man veur was, en had op 't lest mor toegeven, mor zag er toch nog wal 'n beetien tegen op, um veur aal die mensken 'n toespraak te hollen. De kinner zullen flink getrakteerd worden op sukelo, koek en stoeties en kregen elk 'n pries of kedoogien bij 't hardopen, koekhappen en zoo mèr. Overal zag ij bliede gezichten, en Bertus stapte ok zo monter deur 't darp de kaant van de voart op. Hie keek nog even bij Zwaantien deur 't glas, dat no veur an de weg zat as neister in 't klein kamertien. Ze had 't bij boer Albers niet langer vol kunnen hollen. Zwaantien zat achter 't twiedehands-mesientien, dat Bertus heur geven had; mor dat bleef unner heur beide, want anners zul er nog hiel wat van dacht worden. Ze zung al weer heur liefste lietien: "k Zal het

zeggen tegen moeder,”⁶¹⁹ mor kwam doadelk hen boeten, doe ze Bertus zag.

“Woor moej no nog hen?” vruug ze, “ij zind joa zoo mooi opdoan.”

“k Wil Annie van d’ snik halen,” zeed’ “mor niks zeggen, heur.⁶²⁰ Schommel-Gèrtien kik mij ok al noa. Hoe giet ’t met ’t wark, Zwaantien?”

“t Giet best,” zee ze, “k heb al mèr te doen dan ’k of kan. Goeie reize, heur, en doe Annie de groeten van mij.”

“Woor mus die jong van Henning nog zoo laat op of, Zwaantien?” vruug Gèrtien, “hie was joa zoo op zien Zundags.”

“Hie wol nog hen Koevern,” zee ze, “Gerriet en Bertus hebt weer ’n oarege pries oet d’ lotterij trukken, de duvel dut ’t aaltied op...⁶²¹ ja hoe zekt ze dat ok weer? ’k Weet ’t niet mèr.”

“Ik begriep ’t er wal um,” zee Gèrtien, “mor ik wol dij al ies eerder vragd hebben, woor hèz’ die neimesien hèr kregen, hef tij doar ien met hulpen of kuus ’t zulf betalen?”

Zwaantien had net op de tong um te zeggen: “Dachts to misschien, da ’k dat ding steulen had?” Mor net luup Gerriet Dekkers zoo hoastig veurbij en die keek zoo ontdoan, dat Gèrtien hum noaruup: “Is er ’t ien of aner gebeurd, Gerriet?”

“Hèj ’t dan nog niet heurd?” zeed’, “Wilm Duuts hef ’n burseldrager⁶²² doodsteuken, ik wol even hen d’ veldwachter.”

Gèrtien kun ’t hoast niet verwarken, ze wiemelde van ’t iene bien op ’t aner. Doe sluug ze d’ hannen in ’n kanner en zee: “t Is joa verschrikkelk, ik heb vanmurgen wal zon kèrltien met bursels, handvegers en bessemties zien loopen, o die Wilm, die Wilm, ’t is ok aaltied al zon helligkop west. Ik goa die kaant ies ’n entien op, Zwaantien, um ies wat mèr te heuren.”

Doe Gerriet weerum kwam, stund Zwaantien hum op te wachten, want ze kende de streken van Gerriet wal zon beetien. “Is ’t no ’n grappien,” vruug ze, “of echt woar?”

“Echt woar,” zeed’, “hie hank al an d’ ledder.⁶²³ ’t Spek begun

619 Ik zal het zeggen tegen moeder / Dat je des avonds laat. liederenbank.nl
620 niets vertellen. Constante in deze roman.

621 de duivel schijnt altijd op dikke bulten. Wie wat heeft krijgt steeds meer.

622 borsteldrager. Grap: een varken doodgestoken.

623 het geslachte varken hangt al aan de ladder. Zwien op ledder. Slachten

bij Wilm wat hoog te hangen,⁶²⁴ en doe mus d' olde bèr d'r an geleuven; is Gèrtien al op slachtveziet? Lach toch niet zoo, wicht, doar is 't geval te ernstig veur, goa mor gauw weer achter 't mesientien.”

aan huis.

624 hij kreeg het hoog in de bol? en het oude bed?

Student op de snik

Annie valt in de armen van haar Bert. Op de snik komt ook een Haagse student mee naar ons dorp. Brutale jongen uit het westen. Nog net geen vechtpartij. Iemand moet het verstandigst zijn.

In 't veurrunner van de snik zat Annie. Ze was wat schroaler worden, mor d' ooggen stunnen zoo heller. Noast heur zatten twie bekenden, Jan van meester Dammers, die unnerwiezer was in Overiesel, 'n hiel oarege jong, en dan 'n Haagsche student, Rengers, 'n neve van de gemientesikketaris, die hum wal ies te lozeeren vruug. 't Was 'n dikke mispunt,⁶²⁵ zooas wij Drenten dat soort nuumt. Hie drung zuk al mèr en mèr bij Annie op, en de proties, died' had', wazzen te misselk um an te heuren.⁶²⁶ Ze was doarum mor bliede, dat de steiger, woor ze mus ofstappen, in 't gezicht kwam. Ze zag Bertus al op de kenoaldiek stoan. Woorum wuren heur d' ooggen no vochtig? Ze had toch zoo sterk noa hum verlangd en no wazze zoo dicht bij. Kiek, hie stak d' hand op. Even later drugen twie stevege armen heur umhoog op de diek. Het schippersvolk lachte er um, en de snikboas⁶²⁷ zee: "Dat is 'n potege snuiter, jongs, wat ik je vertel."

Wat hadden die twie 'n kanner veul te vertellen. Ze hadden er eerst arg in dat Jan en Rengers achter heur lupen, doe ze de studen heurden zeggen: "Die vent bij Annie lijkt wel een zigeuner, zag, is het ook zoo'n zwerver als zijn stamgenoot?"

"Heur mor ies," zee Bertus, "wat veur 'n zwarver er noast je lop, Annie."

625 klier, deugniet. Verachtelijk persoon.

626 stereotypering van Haagse student, een niet-Drent.

627 schipper van de boot.

“Ik luster gil niet noa die onwieze proties,” zee ze, “k zin veul te bliede, da ’k doargin ’t darp weer zie, mor ’t weggoan benauwd mij no al weer.”

“Koman, wicht,” zeed’, “deur de wolken noa de sterren; wij komt er al dichter bij, bij je in hoes giet ’t no zoo goed, dat gef toch vertrouwen, dat alles ten beste keert. Ik verbeel mij ok, dat je moeder niet zoo kwoad mèr noa mij kik. Ze denkt vast, dat ’t veurgoed oet is, en ’t is nog nooit zoo an west. Oez’ tied komp ok wal, met Roelfiens moeder en Gerriet is ’t al koek en ei.”

“Wij moet wat zachter loopen,” zee ze, “dan kunt die beide oes veurbij, en maak je niet driftig, as die gek nog wat zeg, denk er um, heur.”

Rengers luup no dicht tegen Bertus, hie keek hum schuun an en zee zon beetien spottend: “Zag vriend, draag jij nu m’n koffer maar eens, dan doe je ook wat voor de kost.”

Bertus hud d’ hand an ’t oor, en zee: “Ik zin ’n beetien doof, as meneer wat harder wil prooten.”

“Zag Dammers, die knul is nog doof ook,” zee de student, en schiewde: “Je zou m’n koffer drage, versta je ’t nu dan?”

Bertus had hum o zoo gèrn ’n el of wat de heide in gooid, mor huid zuk goed; hie keek Rengers onneuzel an, en zee “Joa, doar hef meneer geliek in, de beschaving lat bij parti mensken nog veul te wenschen over, niet allien bij lu oet d’ stad; mor zie kunt ’t zulf niet helpen, meneer, ’t zit in d’ opvoeding; as voader en moeder brutoal zind, dan wordt de kinner ok onbeschoft, zoo is ’t no ienmoal in de wereld.”

Rengers keek as ’n gek mensk en Jan Dammers stund krom van schik.

“Waar moet jij zoo om lache, Dammers?” vruug de student.

“O kèrl, schei oet,” zee Jan, “zoo lekker he ’k no nog nooit van mien leven ien veur de gek zien hollen, mor ij komt er nog genadig af, kom no mor gauw.”

“Dan zal ik die lummel eens eve op z’n kop tikke,” zee de student.

“Nee, nee,” zee Jan, “want dan moe ’k ok nog met je hen de dokter, hie kan wal veer zukke kèrlties hebben as ij zind, wees mor bliede, dat ’t hier bij blif.”

“Zon wonderleke samenspraak,” lachte Annie, “zal wal niet vaak veurkommen, dat beteuterde gezicht van die kwibus vergeet ik nooit weer; hoe kwam ij doar zoo iniens toch bij?”

“Dat wee ’k zulf niet,” zee Bertus, “mor ’k had hum liever ’n pak rammel geven, de hannen jukt mij nog. Kom mor, loat die student oes d’ hiel oavend no niet bedarven. Wij goat mor deur de stege, doar is ’t rustig. Murgen is ’t feest, Annie. ’t Wordt ’n mooie dag, wedstrieden veur kinner en grooten, ’s oavens optocht met muziek, lampions en fakkels en dan veurdragen um medallies. Ik vroag je al vast veur die dag, wicht, anners kun mij nog wal ies ien veur wezen.”

“k Wil ’t nog even in beroad hollen,” zee ze, “die malle student mug mij nog ies vroagen, en dan was ik al verzegd.”

Feest voor Drents kind

Het afscheidsfeest van meester Dammers geeft een inkijk in de dorpsverhoudingen. Af en toe steekt een filosofische beschouwing de kop op. Liefde, dood, roddel, ziekte, afgunst en plagerijen. Alles en meer nog komt voorbij.

“Nog ien nacht sloapen,” zeeden de kinner, “en dan is ’t feest” Feest, och, dat was joa wat geweldigs, veural in ’t leven van het Drentsche kind. ’t Was al gelukkig met ’n paar nije klompies, en wat betiekende dan niet ’n feest. Moeder bracht ze die oavend wat eerder achter de gedienties,⁶²⁸ um nog ies op heur gemak ’t jurkien en jassien noa te kieken, want elk wil zien kinner toch gèrn heller en knap veur ’n dag loaten kommen bij zon gelegenheid. Ja, as die moeders er niet wazzen, wat zul ’t dan wat wezen in de wereld. Mor ja, dan was er ok gien feest, nargens niet.

Snieders Jaantien had ’t met de kleerties veur heur vief beunhazen⁶²⁹ niet kloar kunnen kriegen. Mor op ’n oavend was Zwaantien, de neister, bij heur kommen en doe kwam ’t veur mekaar. Jaantien wol aal mor weten, wel of doar d’ haand in had’, mor Zwaantien zee, dat ze ’t zulf niet wus. ’t Goed had bij heur op toafel legen, zee ze, met ’n briefien erbij, en doar was ze noa te wark goan. No kuj Jaantiens kinner gerust bekieken; doar gungen ze hen, elk ‘met ’n vlaggien in d’ haand, en zingen dat ze deden.

Gerriet Dekkers had wal geliek, doet’ zee, dat feestvieren op zien tied goed was veur ’n mensk. Nee, die biebelkolpeteur wus er niks van. Die man wol hebben, daw aaltied zeurig en benauwd keken in angst en zurge veur later dingen, die oes

⁶²⁸ van de bedstee.

⁶²⁹ scheldwoord om eigen kroost aan te duiden.

mensken tot nogtoe verburgen bleven, dingen woorvan hij, zooazze zuk zuls wies muuk, de sleutel had. Jammer, dat het leven, woor zooveul moois in is, mor woorin ok nog zooveul is goed te maken, an zukke lu veurbij giet, zunner dat ze 't begriipt.

Evert, Jaantiens man, had zuk veur de feestdag loaten schèren bij ol Rieks, want zien eigen mes was niet zoo scharp mèr, en hie had nog al 'n stugge board, net iezerdroad. Mor Rieks was ok lang gien eerste klas vakman en dan nog slecht ter bien er bij, zoodad' unner 't schèren met lichaam en ziel op je hung um overende te blijven. Evert lupen de troanen oet d' oogen, zoo zèr deed' hum.

“Da 's iens,” zeed' tegen Jaantien, “mor nooit weer, dan he 'k nog liever 'n zak èrpel op d' nak, mor 'k heb hum ies goed de waarheid zegd. Hie was zoo veraltereerd,⁶³⁰ dad' 't kommegien en de kwast geliek met 't voele schèrwater hen boeten gooide.”

“Die man is dat snauwen, wat ij aaltied doet, ok niet gewend,” zee Jaantien, “en schei no mor ies oet over ol Rieks, ij moet je antrekken,⁶³¹ 't wordt tied.”

Doe is Evert hen 't opkamertien goan, en hef d' olde jassen en boksen ien veur iene bekeken, en 't beste, wat er bij was andoan. Hie smèrde de stieve stevels in met wat ruufeulie⁶³² en doe wazze nog al oarig Schier, noa 't hum zulf leek.

Evert was keurmeester bij 't hardloopen en die hum doar zoo over d' weeg op d' schoel an zag goan, kun an hum zien, dad' zuk veur die dag vuulde as 'n man woor reken met hollen mus wodden. Wilm Wessels, de zeun van d' wetholler, was ok al in pontifikaal.⁶³³ Hie had wit veur en d' gollen alozieket⁶³⁴ bried op 'tvest hangen. Mor 't was hum slecht noa 't zin, dad' as keurmeester met Evert Snieders in dezufde ploeg zat en dat Gerriet Dekkers en Bertus Henning op 't feest zoowat d' eerste vioel speulden. Dat heurde zoo niet, vund Wilm, 't vet

630 van de kaart. Verontwaardigd.

631 aankleden.

632 smeerde de stugge laarzen in met raap?olie.

633 als een paus/kardinaal gekleed.

634 wit hemd en gouden horlogeketting.

diende boven te drieven.⁶³⁵ Dan gaf 't ok joa niks mèr, of je naam in dikke letters boven op d' liest stund met 'n rieksdaler d'r achter.

Eelting Gèrtien, 't nijsblad, had zuk op de brink al 'n mooi ploasien oetzugt, um alles goed te kunnen zien. Ze had die murgen anners al 'n hiele roffel⁶³⁶ had. Gèrtien was an 't eierzuken west op d' hilde en er deur zakt. De rokken bleven boven en de bienties bongelden in de stal woor 'n paar ballastege bolkalver⁶³⁷ in lupen te springen. En doar hung ze doe. Ze was allien in hoes, mor Gerriet Dekkers en 'n paar anern hadden bij Eelting op de deel zon erbarmliek spikstakel heurd en Gèrtien oet de klem hulpen.

“k Heb nog nooit zon roar geval zien,” zee Gerriet, “boven de bollegies zag ik 'n paar lappen molton hangen, en doar slugen die kleine kromme bienties van Gèrtien mor in rond. Hoe harder zij sluug, hoe harder die biesties daansten en te keer gungen. De hoener en de zwienen alles was op 't onstuur, en nog 'n hiel karwei um dat dikkertien weer umhoog te kriegen; van 't moltonnen boksien⁶³⁸ is ok gien droad hiel bleven.”

Gèrtien was al wer van de schrik bekommen; ze had 't nij buisien an en 'n mooi knupdoekien⁶³⁹ um, want 't was feest in 't darp, en het weer kun joa niet mooier, 't was 'n lust.

Rienes Baks, Bargman en de beide timmerlu, Balting en Zeeman kuierden al met heur veeren⁶⁴⁰ op de vergunning van Henning an. Rienes sluug Bargman op d' scholier en zee: “Vandage kom wij weer ies van 't waterdrinken of, jong, zalig degene, die van 't drinken durst krig.”

Bekman had de zieden pet op; 't kamnet was nooit mèr op slot. Hie gooide de bol nog wat gres veur⁶⁴¹ en stapte doe op 't feest of. Sassen Hinnerk in de nije striepkoren boks⁶⁴² was 'n entien achter hum.

635 vet drijft op water. Het duurste komt boven.

636 ook: reeks, veel activiteiten.

637 balsturige stierkalveren.

638 heel veel verkleinwoorden. Dikkertie: stereotypering.

639 geknoot hoofddoekje, of omslagdoekje.

640 slenterden met z'n vieren naar de herberg.

641 het stierkalf kreeg gras.

642 corduroy broek.

“Stap wat an, Hinnerk,” zee Bekman, “dan hèn gezelschup; ik heurde je al in de veerte ankommen, zoo giet jo boks te keer,⁶⁴³ ij moet vandage mor noast de muziek loopen.”

De sikketaris en d' vrouw, heur twee ingebeeelde⁶⁴⁴ dochters, albei handwark-unnerwiezeres, en dan de student Rengers, zatten veur 't hoes, en aj ze doar zoo zaggen zitten gniffelen, kreej d' indruk, dat ze aal dat gedoe van 't darpsvolk met meèdliden anzaggen, d'indruk, of ze wollen zeggen: “Wat is dat boerenvolkien toch weinig gewend; veur oes is 't kinnerwark, wij hebt wat mèr zien in de wereld, wij zind einlik het feest, mensken.” Met die familie lupen ze in 't darp niet hard weg. De dochters wazzen al net as de moeder, zelfzuchtig en inhalig, aaltied er over oet um 'n aner, zulfs 'n arm mensk, nog 'n stuver deur de neuze te boren. De sikketaris zulf hadden ze ok niet hoog, want 't was 'n eigenwies en dwas kèrltien, onhebbelk veur de gewone man, mor an d' aner kaant 'n stroepkwastien, ien, die met d' elbogen warkte en zodoende van niks wat worden was.⁶⁴⁵

De student had doar veur 't hoes 't hoogste woord, en alles wad' zee mus wal grappig wezen, want Fientje, de olste dochter, zat mor te giegl'n.

“Jij moet vandaag maar eens flink voordragen en toosten,” zee ze, „dan hooren we tenminste nog eens wat geestigs.”

“k Zal ze wat late hoore, Fientje,” zee Rengers, “ik doe mee aan de voordrachtwedstrijd, en dan zal ik ze er nog eens lekker tussche neme ook, die boertjes, daar leere ze van, zag.”

“Fameus,” zee Fientje, “jij zet natuurlijk dat heele pettenvolkje in de schaduw; de eerste medalje is voor jou, Piet, ik vermaak mij er nu al mee.”

Domnee en de vrouw stunnen met 'n beiden veur in d' hof. Schommel-Gèrtien had er al 'n toertien met verwondering noa keken.

“k Heb ze nog nooit eerder bij 'n kanner zien,” zee ze tegen

643 de ribbels van de stof schuurden langs elkaar. Waarschijnlijk een dikke man met krappe broekspijpen.

644 dochters met verbeelding, hoge eigendunk.

645 Oordeel niet, opdat gij niet geoordeeld wordt.

vrouw Brinks; „’t lik wal, of ’t wat beter bottert met die twie.” “Och,” zee Brinks vrouw, “’t was miest um dat wicht met Bertus, die jong van Henning, doar hebt ze ’n hoop verdriet van had, mor dat is no wal veurgoed an de kaant, of ’t mot no weer ankommen, want hie zul joa oarig oet d’ lotterij trukken hebben, en dan wordt ’t ’n aner geval; ’t leek anners ok joa nargens op.”

“Zie doet bij Henning in de leste tied net wat ze wilt,” zee Gèrtien. “Gerriet Dekkers schient ok dik in ’t geld te zitten; ’t rechte wor ij er niet van gewaar, mor Zwaantien de neister, hef mij verteld, dat Gerriet en Bertus ’n paar dagen leen al weer ’n doezend of wat oet d’ lotterij haald hebt. ’t Mot joa wal, Gerriet hef ’t hiel spillegien van Wilm Duuts koft, en, noa dat ze zekt, botter bij de visch. Wat maakt ze ’n drokte veur die meester Dammers, hè; ’t kun wal wat minner, dunkt mij.”

“Do hals mij de woorden oet d’ mond,” zee vrouw Brinks, “mor no moe ’k tij ies wat vroagen. Oez’ knecht, Hilbert, vertelde mij, do haaz’ vanmurgan ’n hiele rietoer maakt op ’n bollegien. Ja, ik heb doadelk zegd, och wat, niks as proties, Gèrtien is toch nog niet gek worden.”

“Mensken nog toe,” zee Gèrtien, “wat is ’t hier in ’t darp toch wat; foj, foj. Er is niks mèr gebeur, as da ’k deur d’ hilde⁶⁴⁶ zakt zin. Wij hadden ’n hen, die oes d’ eier weglee en doar was ik noa an ’t zuken. Hoe komt ze an die kwakerij? ’t Is joa ’n schande.”

Doe kuierden ze met ’n beiden op meester Dammers an; ze fielisiteerden hum en wenschten hum nog lange joaren.

“Wij hebt alle reden,” zee Gèrtien, “um dizze dag mor ies flink te vieren, ’t is an ’n goeie besteed.”

Dammers was ’n ienvoudege man. Hie trad niet gern op de veurgrond, mor ’t was hum toch ’n groote voldoening, dat old en jong zoo veur hum in de weer was, want ze deden joa almoal heur best, um te loaten zien, hoe goed ze met hum innummen wazzen.

In ’t stookhok van Henning muken de jonge wichter de sukeloa veur d’ kinner kloar, mor doe ze boeten heurden

646 hooizolder.

zingen, luten ze 't stookhok even allien en lupen noa 't schoelplein, woor d' meester deur de twie hoogste klassen 'n toepasselk lied toezungen wuur, dat Bertus Henning, die de zang met de vioel begeleidde, veur dizze gelegenheid maakt had. 't Was moesstil, doe 't lied oet was, en meester Dammers was zoo beweugen, dat 't hum muujte kostte 'n paar woorden te spreken. Hie drukte Bertus d' hand, bedankte de kinner en zee, dad' dit treffende oogenblik nooit zul kunnen vergeten.

“Een heel mooi lied,” zee mevrouw van domnee, “en een passende, zeer leuke melodie, 'n kwieke baas, die jonge Henning.”

Ze had er gien arg in, dat Annie vlak achter heur stund, anners had ze dat misschien niet zegd.

De student en Fientje vunnen, dat er an 't lied en an de zang nog al wat haperde, mor dat 't veur zon gewone onontwikkelde boerenjong nog al zon beetien gung.⁶⁴⁷

Sassen-Hinnerk had unner 't zingen hier en doar zoo ies wat rondneusd en ok bij Henning in 't stookhok um de deur keken.

Doar was de verleiding hum doe te machtig worden. Er laggen stoeties en koek bij de vleet, en Hinnerk dacht bij zuk zuls: “Wat doet zon paar stoeties er toe, die mist ze niet ies.”

En zoo stund Hinnerk met de mond vol gluneger⁶⁴⁸ sukeloas, doe vrouw Henning hum doar verraste. De kom kwam op d' grond terecht en Hinnerk drukte d' hannen op 't lief en had troanen in d' oogen, want hie had die kokende melk⁶⁴⁹ zoo deur moeten sloeken.

“k Wol allien mor ies pruvien, of ze zuut genog was,” zeed'.

Mor doe de wichter later an 't oetdielen gungen, wazzen er vief stoeties en 'n koek te min.⁶⁵⁰

Doe de wedstrieden veur de kinner ofloopen wazzen, wuur er 'n begun maakt met mastklimmen,⁶⁵¹ boegsprietien hardloopen⁶⁵² veur de grooten. Roelfien, Annie en Wessels

647 tegenstelling aandikken. Identiteitspraatjes: wij tegen zij.

648 gloeiende, hete.

649 chocolademelk.

650 opnieuw gezeur.

651 klimmen in met groene zeep ingesmeerde paal.

652 hardlopen met iets? in de handen?

Hilligien keken met schik noa ien van Wilm Duuts zien jongs, die zuk toch zoo inspande um 'n pries oet de gladde mast te halen en ieder keer mor weer umdeel glee.

De student Rengers had al 'n toertien achtere heur stoan, en Annie keek verschrikt op, doet' heur even allien vruug te spreken.

“Juffrouw Annie, zeed’, “je hebt een diepe indruk op me gemaakt, zag, wil je vanavond met mij feesthouwe? Ik zou gaarne nader kennis met je wille make, wat zeg je er van?”

“Doar he 'k 'n hiel beslist antwoord op,” zee ze, “en dat is, nee.”

“Wat zeg je?” vruug Rengers, “wijs je me af. Zit die boereknul er tussche? Maar dat is een beleediging, ik zal met die vent afrekene, ik zal hem spreke.”

“Doe dat,” zee Annie, “mor denk er um, hie is doof en verstiet alles verkeerd.”

De student luup kwoad weg, en Annie zag hum d' hiel dag niet weer veur laat in de middag, doe al de feestgangers in de schoel bij 'n kanner kwammen veur 't anbien van de kedoos.

De leuningstoelen wazzen met 'n laken ofdekt, want het mus 'n verrassing blieven, en Bertus muuk net anstalten um de jubelaris en de vrouw toe te spreken, doe de student Rengers, die van baloorigheid 'n stuk of wat koejakkies dranken had, zoo iniens op 'n stoel sprang, 't Volk stund almoal verwonderd, mor de dochters van d' sikketaris klapten in d' hannen en rapen: “Stil dan toch menschen!”

En veur dat er einlik ien arg in had, was de student an 't woord en schrievde: “Ladies en sjentelmen, het is me een waar genoege op deze dag eenige woorde tot u te spreke. De een kijkt hier maar naar den ander, en geen van de dorpelinge schijnt in staat te zijn een toepasselijk woord te zegge, en die eer had men den jubilaris toch wel moge gunne. Maar ik wil dit met genoege voor jullie goed make. Wij studente zijn gewend in 't openbaar zo voor de vuist te spreke, en ik voel ook wel, dat het voor jullie moeilijk is; ik verzoek daarom den heer Dammers, dit de mensche niet ten kwade te wille duide, want ze meene het misschien goed.”

Wieder kwam de spreker niet, want Hilbert, de knecht van Brinks, beurde hum van de stoel en er gung 'n algemien gelach op.

“Hie is dronken,” rapen ze, “breng hum hen bedde.”

Mor doadelk was de rast weer hersteld en kun Bertus begunnen. Annie vuulde 't bonzen van heur hart, mor Bertus was niet in 't minst van streek, hie stak hiel kalm van wal en zee: “De feestgenooten zult 't almoal wal goed vinnen, da 'k veur dizze gelegenheid⁶⁵³ Hollandsch spreek, dan verstiet de student, meneer Rengers, mij ok beter.

Hooggeachte jubilaris, mevrouw Dammers en familie.

Het was met schroom, dat ik op mij nam, op dezen feestdag een paar woorden tot u te richten, want het is, zooals de zeergeleerde heer Rengers zoeven opmerkte, dat men daarvoor eigenlijk student moet zijn. Het is wel heel jammer, dat hij verhinderd werd zijn talentvolle woorden ten einde te brengen, maar we zijn hem dankbaar, dat hij ons zoo ongevraagd en belangeloos te hulp wilde komen.

Mijnheer en mevrouw Dammers, wij kennen u te goed, om niet te weten, dat een paar eenvoudige Hollandsche, beter Drentsche woorden zoo uit het hart u heel wat liever zijn, dan een “Ladies en sjentelmen” toespraak, en ik kan U wel zeggen, het waren woorden zóó uit het hart, die wij bij de voorbereiding van dit feest in schier elk gezin weer mochten hooren: “Veur meester Dammers en d' vrouw hèw alles over.”

Het kwam zóó uit het hart van ons dorpelingen, dat oud en jong, groot en klein U hun achting wilden toonen, omdat gij en uw vrouw u in al die jaren bij ons bemind hebt gemaakt, en gij, meester Dammers, hebt getoond, een leermeester te zijn bij uitnemendheid, de rechte man op de rechte plaats. Vooral wij jongeren zijn u dankbaar voor het mooie en goede, dat ge ons voor het verdere leven hebt meegegeven. Wij Drenten zijn geen menschen van groote woorden en complimenten, maar als de hooggeleerde heer Rengers zegt: — Ze meenen het misschien goed —, dan kunnen we daar volmondig op antwoorden: ja, mijnheer Rengers, wij meenen het goed, al dringen we ons niet

653 bij elke gelegenheid met enige status.

zoo naar voren, al zetten we ons zelf niet op een voetstuk. Wij verzekeren U, dat onze beste wenschen en gedachten vooral op dezen dag uitgaan naar meester Dammers en de zijnen, en wij allen hopen van harte, hun nog lange jaren in ons midden te mogen houden.

Mijnheer en Mevrouw Dammers, als bewijs van onze groote waardeering, bieden wij U ter herinnering aan uw ambtelijk feest deze twee stoelen⁶⁵⁴ aan met den wensch, dat ge ze lang en in gezondheid moogt gebruiken.

Ik heb hiermee gezegd.”

’n Geweldege bijval brak lus op dizze toespraak en doe Dammers en d’ vrouw noast ’n kanner in de stoelen zatten, klunk het oet volle burst, dat de schoei er van daverde:

— Lang zullen ze leven. In de gloria! —

Noadat d’ burgmeester, domnee en ’n paar kollega’s van Dammers nog an ’t woord west wazzen, dankte de jubilaris, stark unner d’ indruk van dizze veur heur zoo pakkende oogenblikken, veur de harteleke woorden en het mooie kedoo, en doe luup de schoel weer leeg.

“Een dom stelletje,” zee Rengers.

“Echt lomp en onbeschaafd,” zee Fientje.

Domnee en de vrouw kuierden op de passeriej an en ze dachten beide an Annie. Ze hadden wal zien, dat ’t nog ’t zulfde was tusken heur en Bertus, mor ’t was net of de stemming ten aanzien van die verholling wat zachter wuur.

“’t Is jammer,” zee de vrouw, “dat die jongen geen vooruitzichten heeft, hij is anders bij de hand, zoo rustig en bedaard; die Rengers kreeg daar een aardig pak aangemeten.”

“’t Lijkt me ook een heel vervelend kereltje,” zee domnee, “denk ook maar niet, dat Annie van zoo’n druktemaker iets zou moeten hebben. Ze dweept met Bertus en, ik heb het al meer gezegd, ’t is een sympathieke jonge man; maar ja.

Doch alles komt misschien nog wel goed; een van de

⁶⁵⁴jarenlang standaardcadeau bij afscheid van dokter, predikant, leraar... Tuinset.

ouderlingen vertelde mij laatst, dat de financieele zaken zich bij Henning geheel gekeerd hebben, hij zou thans zelfs een man van geld zijn, zei men.”

Bekman, die met Rienes Baks achter heur luup, sluug domnee op scholier en zee: “Jo vrouw is net zoo groot as ij, domnee, ’n flink vrommes. ’k Had de juffer nog niet vaak zien. ’t Giet duvels mooi vandage, hè, hej ’t ok noa ’t zin? Wij kunt nog wal feesten, wat zeg ij? Bokspringen kun ’k aaltied best, woj ’t zien, domnee? Goa ies even krom stoan, Rienes.”

“Nee Bekman, ’t is goed, ik geloof het wel,” zee domnee.

“k Wil ’t je anners wal ies even zien loaten.”

“Bertus Henning hef ’t mooi zegd, hè? Die snoeshaan kreeg de board er oarig of en zunner ziep. ’k Wol da ’k ok zoo redeneeren kun, kèrl, wat ha ’k ’n schik. Aj nog ies ’n Zondag vrij wilt wezen, zet die Bertus dan mor op de preekstoel, hie preekt mor zoo vot, dat wee ’k vast. Kom Rienes, wij goat dwas oet,⁶⁵⁵ ’k heb durst, ’k wil ’n glas bier hebben.”

Derk Boering nam veur domnee en d’ vrouw de pet of. Dat was veur Derk ’n gewoagde toer, want hie had al oarig stoom op en wol no tegen d’ oavend even hen hoes um wat te eten, dan kun’ er weer tegen. Azze goed recht veur zuk oet keek, gung ’t nog net zunner slingern, mor ’t was oppassen, want ieder oogenblik had’ anvechting veur ’n anloopien.⁶⁵⁶ In hoes deed’ de schoenen even oet en gung achter ’n teller èrpel hèr; mor die teller was van unnern wat bol en kwam deur ’t strampelen, dat Derk er in dee, an ’t dreien, hoe langer, hoe harder, en Derk begun er zien best bij te zingen:

“Laat maar draaien, pierewaaaien,⁶⁵⁷

En we gaan nog niet naar bed

Voor de haantjes kraaien.”

Zien moeder keek ies even um d’ waskhoekendeur en zee:

“’t Kan wal ’n beetien minner, Derk.”

“Joawa, moeder,” zeed’, “mor ’k zin niet dronken, ik kan nog

655 wij slaan af (naar de kroeg).

656 de pas versnellen om niet te vallen.

657 Variant op?: Laat ons maar draaie. liederenbank.nl
Ik hou veel van ’n verzetje, / Als het komt op z’n tijd

wal op ien bien stoan, wacht mor, 'k zal de schoenen even an doen.”

Hie had net ien schoe an, doe de kinner met de feestkemie en 't hiele darp er achter in optocht met de muzikanten veurop um d' hoek van d' weg kwammen.

“Muziek!” ruup Derk, en zwaaide de deur oet. Zien moeder wol hum nog an de jasslip vasthollen, mor dat mislukte, en heur roepen gaf ok niet mèr, want hie luup al gearmd met Rienes Baks tusken 't aner volk op ien schoe.

Elmers jongs, Wilm en Loeks, zaggen dat over d' baner zoo ies an. Ze begrepen niet, dat de mensken heur zoo an kunnen stellen. Die twee wazzen zoo vergruid in joarenlange sleur van wruten, messen, voren⁶⁵⁸ en zunig wezen, dat ze alles wat boeten heur eigen bekrumpen wereltdien umgung, met vrumde oogen bekeken. Dan zag ol boas Brinks het leven anners; die zwaaide nog met de pet, doe Roelfien en Gerriet veurbij gungen. Brinks sluug vroeger gien feestien over; doe wazze nog zien eigen boas, mor in zien trouwen had' al gauw gien voet mèr dwas duren zetten, zunner d' vrouw noa d' oogen te zien. Hie prakkezeerde net, hoe of 't in 't vat mus gieten, um er in d' oavend toch even oet te kniepen, doe 't boazege vrouwgien oet d' zieddeur kwam.⁶⁵⁹

“Wat hebt ij doar almoal te koekeloeren,” zee ze, “ij zind weg en blieft weg.”

“Ik stund noa d' optocht te kieken,” zeed', “k zag Roelfien ok nog met Gerriet.”

“Ja, wat woj doar van zeggen,” zee ze, “wat hèn einlik tegen Gerriet? 't Is 'n fikse jong, doar niks op is an te marken.”

“No hef ze de rollen net umkeerd,” zee d'ol boas bij zuk zuls, “ik heb joa nog nooit wat op die jong tegen had.”

“Heur ies,” zee de vrouw, “denk er um, daj' mij wat turf op deel haalt,⁶⁶⁰ ik goa ies even hen de brink, um noa d' oetdieling van de prieze te lustern.’

Och, wat was 't 'n mooi gezicht met aal die lampions doar

658 wroeten, mesten, voeren.

659 Zo wil de traditie dat: de vrouw heeft de broek aan.

660 blijf thuis.

unner d' iekenbommen; 't volk zat er recht gezellig, en d' oavend was ok zoo mooi, zoo zacht. Meester Dammers trakteeerde goed, er wuur wien schunken, en Jan Dammers presenteerde sigaren. Sassen-Hinnerk had er al drie van in d' buus, hie stund ieder keer woor Jan nog niet met 't kistien west was. Wilm Wessels had zuk ansleuten bij de student en had Rengers al twie keer verteld, dat zien voader wetholler was en de hoogstangeslagene⁶⁶¹ in de gemiente. Rienes Baks, Kris, de varver, en consorten lupen met 't binnenste van de jassen boeten. Jonge vrouw Veldman zat mor te lachen, en keek noa Sassen-Hinnerk, die met de tong oet d' mond luup, want hie had bij vergis 't vuurende van de brandende sigaar in d' mond steuken.

“Pas no op veur de daarde keer, Hinnerk,” zee ze, “want wat zuk twijd dat drijd zuk, zeg 't olde Drentsche spreekwoord.”⁶⁶²

Annie had heur net verteld, dad' zoo te pas kommen was met die kokende melk en dad' vief krintenstoeties van d' kinner achter de knoopen had'.

Minoa van de gemientebede, Schuring-Wilmtien en Schommel-Gèrtien zatten zoo, dat ze alles overzien kunnen. Ze hadden 't er net over, dat Snieders Jaantien zon mooi gebloemd buisien an had en daj van parti vrouwlu gien heugte kunnen kriegen, dat 't wal ies wat te denken gaf, want Evert verdiende toch ok niet zoo veul.

“Wat hès to dor 'n mooi jakkien an,” zee Gèrtien, “zon mooi bloempien en zoo heller.”

“Joa,” zee Jaantien, “doar zit niks gien voeligheid an. Wij hebt oet d' lotterij trukken; 'k heb 't geld zulf van Koevern haald. Doar dachten ze eerst nog, dat 'n vergissing was, mor 'k zin niet gek, en goa doar mor niet te pèrd op of, a'k gien vastigheid heb'. Hèj er wal erg in daw' knappe paarties in 't darp hebt, vrouwlu? Kiek doar mor ies zitten, Roelfien en Gerriet, Bertus en Annie, Zwaantien met die jong oet Koevern en dan Wessels Hilliggien. Doar zin 'k no echt bliede um, dat

661 meeste ozb betaler; rijkste.

662 wat tweemaal gebeurt, gebeurt ook een derde keer. Na twee keer is iets een traditie.

Hillgien ok weer 'n jong hef; dat wicht kun 't pleizeer in heur jonge leven tot nog toe wal op, want wij hebben hier in 't darp wieve met 'n bek as 'n schèrmes, lastern en roddeln en ze deugt zulf niet.”

“Mor a'k die paarties goed bekiek,” zee Wilmkien, “dan is er nog gien ien bij, of er is wal wat op an te merken.”

“Persies,” zee Jaantien, “en aw oees zulf ies goed bekiekt, dan slat oes de schrik um 't hart, dan moew bij oes zulf zeggen, daw niet in 'n goed vel zit, niet in 'n heller gebloemd buisien, mor in 'n jakkien met vieze vlekken; kiek, doar lop mien man ok; allo Evert, ik heb al zoo lang noa je oetkeken.”⁶⁶³

“Vrouw,” zee Evert, “vandaag ben ik Snijders, begrijp dat goed.”

“k Zal er um denken, meneer Snijders,” zee ze, “mor dan moej d' hoeken van d' mond ok ies schoon maken, want meneer Snijders kauwt gien tebak.”⁶⁶⁴

De banken zatten vol, Jaantien en vrouw Brinks kunnen gien ploasien mèt winnen, mor Bertus Henning bracht heur elk 'n stoel en doe zatten ze mor ies wat goed.

“Die jong is gien muujte te veul, az' wat veur je doen kan,” zee Jaantien.

“Joa,” zee vrouw Brinks, “k heb wal ies dacht, dat 't 'n misse⁶⁶⁵ was, mor hie valt wal met. Stil no ies even, Jaantien, ik geleuf dat Gerriet an 't woord komp.”

“Gerriet mot de prieze oetdielen,” zee Jaantien, “doar hadden ze gien beter veur kunnen nimmen; az' je ankik, moej al lachen, 't Is mij er ien, mor er lop gien beter in 't hiele darp niet; doar krig jo Roelfien 'n beste man an, ze zind ok gek op 'n kanner.” “Dat zind ze,” zee Brinks vrouw, “wij zult er ok mor niet tegen in goan, 't mot zien beloop mor hebben.”

“Dat mus er nog bijkommen,” zee Jaantien, “wees mor bliede toe, zon jong is veur 'n wicht⁶⁶⁶ joa 'n pries oet d' lotterijj.”

Gerriet stund op 'n bank, en had bij iedere pries 'n toepasselk

663 spottende zelfkennis.

664 pruimtabak.

665 niet deugde. Of?: homoseksueel? Verwijfd en zacht type.

666 weduwe.

woord, en ieder keer gung er 'n groot hoera op.

“Heur ze doar unner de bommen ies te keer goan,” zee ol boas Brinks; hie zat met 'n hiel gezelschup bij Henning um de toafel, en had net 'n mooi stukkien veurdragen. Doar wazze aaltied 'n meester in west, en alles zoo oet 't heufd. Ze wollen hum doar met geweld hollen, mor hie luut zuk niet bepraten.

“Doe mij er nog mor gauw even ien in,” zeed' tegen Henning, “want ik moet weg, 't hoes stiet allien; 'k wol anners nog wal gèrn 'n toertien met doen.”

Hie keek nog even schuun um noa de brink, woor no d' oldleerlingen meester Dammers 'n zanghulde brachten, en gung doe op hoes an. Want de vrouw had zegd, dat mensken van zien leeftied met ien bien in 't graf stunen, en dat 't gien pas gaf, dat die nog veur de vioel gungen.

Hie gung in d' groote stoel zitten en lee 't heufd achterover. In de veerte klunk muziek en zang en vroolikhed en die doar in d' stoel zat, dacht bij zuk zuls: “Aj old wordt, dan giet d' aorigheid van je of, dan kriej mangs 't gevuul, daj te veul zind in d' wereld. De kinner zind groot en goat heur eigen weg; ze kruupt niet mèr bij je op de knie, zoas vroeger, doeje er met op d' nak deur 't hoes drafdén. En toch griep ik nog alle kanten oet, um mij argens an vast te hollen. Einlik mus dat de vrouw wezen, mor 't blif in 'n huwelk wal ies 'n hiel leven deur angetrouwd,⁶⁶⁷ dan hèj wal gezelschup, mor ij zind toch allien.”⁶⁶⁸

Zachies-an kwam' in de dommel.

Sanders Margien, 't jonge wicht, dat al 'n joar sukkelde en op 't ledikant veur 't raam lag, woonde zoo wied achter in 't darp, dat ze van 't feest niks gewaar wuur.

“k Had ok zoo gèrn met willen doen,” zee ze, “wor ik wal weer beter, moeder? 'k Wil toch zoo gèrn bij dij blieven, mor het duurt zoo lang, zoo lang.”

“Wij moet geduld heben, kind,” zee moeder, “en niet zoo gek proten over beter worden, dat is joa vanzuls; over 'n week of

667 aangetrouwden zijn van de koude kant. Nooit eigen.
668 oprechte filosofie.

wat kuier wij weer boeten met zunnig weer. Kiek ies, hier he 'k de lieties van 't feest. Roelfien en Annie hebt ze zoeven bracht, ik wol dij niet wakker maken; en Bertus Henning hef beloofd, dat de fakkeloptocht hier langs komp.

Bertus had de muzikanten verzugt um niet te speulen en zoo gung de optocht met lampions en fakkels hiel stil veur Margiens raam langs, en heur olde schoelkammerod zaggen ieder keer heur magere witte hand groetend umhoog goan. Meester Dammers bleef even stoan, en lachte en knikte heur toe.

“Arm kind,” zeed' bij zuk zuls, “hoe lang nog?”

“O moeder,” zee 't wicht, “wat was dat mooi, mor no zin 'k toch zoo mu.”

Moeder lee 't kussen weer goed, stopte de dekens wat toe en keerde zuk um, want ze kun de troanen niet mèr tegenhollen. Het wuur heur zoo bang um 't hart; nog gien joar was 't leen met heur olste jong, en ze vuulde 't ankommen, 't gung met 't wicht dezulfde weg. Ze drukte 't heufd in 't schoet en snikkend vruug ze: “O Lieve Heer, woorum toch? Ik wol ze zoo gèrn bij mij hollen.”

De muziek en de trom kwammen weer reur, mor er lupen verscheiden in d' optocht die stil wazzen en dachten an dat jonge leven doar achterof veur 't raam, gegrepen deur 't monster, dat in 't olde lantschap zoveul offers vruug.

Annie was noa d' optocht nog even hen hoes goan, en doe ze weer weggung, stunnen domnee en d' vrouw heur deur 't raam noa te kieken, 't Was al donker, mor ze zaggen toch wal, dat 't Bertus was, die ze doar bij 't hekkien zoo opgetogen d' hannen toestak, 't Wuur heur die dag wal dudelk, dat ze 't verzet wal op kunnen geven.

“Koman wicht,” zee Bertus, “wij goat noa de veurdragers. De familie van d' sikketaris zit al veuran; die reket erop, dat de student de eerste medallie haalt.”

“Hie hef in d' schoel anners al 'n mooie blikken medallie⁶⁶⁹ van je had,” zee Annie.

Henning had de ruimte in d' vergunning hiel gerieflik

669 vernedering. Humor.

inricht. An 't ende was 'n kleine verhooging maakt veur de veurdragers. Wilm Wessels en Rengers zatten an de koejak; Wilm was no meneer Wessels. Hie vund Rengers 'n merakel oarege vent.

“Jij bent eigenlijk heelemaal geen Drent en geen boer,” zee de student, “je bent meer iemand voor het stadsleve, je moest eens bij me in de Haag komme, zag.”

Wilm mus er um lachen. “Ik heur wal,” zeed', „daj' 'n goed gezicht op d' mensken hebt.”⁶⁷⁰

En doe begun hum de tong waarachtig ok al zon beetien noa 't Haagsch te stoan: “A'k 't eerlik moet zegge, meneer Rengers, ik weet mien weetje wel, al zeg ik het zelf; maar je hebt hier niet veul aan de mensche, ik laat ze maar prate. Drink ies leeg, we neme nog eentje, meneer Rengers; ik trakteer, geld zat. Dat kunt ze hier allemaal niet zegge; ze kunt tege mij niet op; gien kasseleinszeun en gien passerijjuffer, ik..., ik... versla... ze... al... moal.”

De koejak begun bij Wilm de kop op te steken; in 't drinken wazze tegen de student lang niet opwossen.

“Je bedoelt zeker die zigeuner,” zee Rengers, “ik zou die snurker al lang gekraakt en tegen de wereld gebokst hebbe, want als ik goed los kom, ken ik m'n eige kracht niet, maar het is ver benede me, om met zoo'n boereknul te bakkeleie.”

Gerriet Dekkers druug veur, “'t Nijsblad van 't darp,” of “Wilmtien wet er wal mèt van”; en 't volk zat nog te proesten van. 't lachen, doe de beurt an de student was. De familie van d' sikketaris klapte in d' hannen, en Fientje zee tegen de mensken, die achter heur zatten, dat 't 'n neve van heur was, 'n student oet 'n Haag, 'n eerste kemiek.

“Het stuk, dat ik ga voordrage,” zee Rengers, “is getiteld Het piktonnetje.”⁶⁷¹

't Gung over 'n vrijer, die in 'n duuster kamertien op 'n piktunnegien vastkleefd was. Bertus en Gerriet zatten de veurdrager stief an te kieken, en of hum dat no van de wieze bracht, of dat de koejak er schuld an had, mor de kemiek kwam

670 ironie.

671 nog niet gevonden. Teerton, pek.

glad in de brabbel. Doe de vrijer goed en wal op 't tunnegen zat, was de veurdrager ok vastraakt, hie kun niet wieder, hoe of' er ok in umdreide, en beteuterd as 'n kind keek' um zuk hen.

'n Paar wichter begunnen te zingen:

“Hij is met zijn broek In 't pik blijven kleven,
Falderalderiere!”

en dat vund algemiene bijval.

Wat was dat veural veur Fientje 'n geweldige tegenslag, en dan mus zon brutoale meid, die doar even wieder zat, ok nog flustern: “'k Wol da 'k ok zon neve had.”

Wilm Wessels had er niet veul van begrepen, mor hie sluug Rengers op d' scholier en zee: “Zoo kunt ze 't hier niet, meneer Rengers, ik moet dat stukje ies van je overschrijve.”

'tWas al niet zoo vro mèr, doe Gerriet Dekkers namens al de anwezigen meester Dammers en femilie in heur verder leven het allerbeste wenschte en tot slot verzugt te zingen:

“Zij leven hoog.”

Dammers sprak doarnoa zien groote erkentlikheid oet veur dizze onvergeteleke dag, en doe kwam zachiesan alles in de bien um weg te goan. Rengers en Fientje gungen hen hoes zunner medallie. Zwaantiens jong oet Koevern had d' eerste pries, Jan Dammers de twiede en Gerriet Dekkers de daarde. Derk Boering nam Evert Snieders nog even met hen de tapkast.

“Doe oes er nog ien in um 't of te léren,” zeed', en doe vonderden ze met 'n beiden hen boeten. Achter in d' vergunning, woor Gerriet Dekkers zat, kreide 'n haan.

“Heur ij wal, Rienes,” zee vrouw Baks, “de hanen komt al reur, wordt 't no nog gien tied?”

“Ik loat mij niet kommedeeren,” zee Rienes, “die haan kan basten veur mien part.’

Snieders Jaantien zag Evert over 't brinkien op hoes an kommen. Ze had nog gauw 'n pan èrpel met wat ruufeulie veur hum opwarmd; ze dee de deur lus en zee: “Dag, meneer Snijders, 'k heb je nog wat eten kloar zet, en dan mor gauw hen bedde, jong, want over 'n uur of veer hiet ij weer Evert, hiel gewoon Evert Snieders.’

'n Entien achter Rienes Baks en d' vrouw strampelde Kris, de varver, op hoes an, hie leek no nog kleiner as anners. 't Slimste kwam ok nog veur hum an, want 't wiefien zat hum vanzuls weer op te wachten. Er zul wal weer 'n hiel sermoen kommen, ze had hum bij zon gelegenheid al ies eerder met 'n olde erpelzak um d' ooren slagen. Mor hie kreeg doar zoo iniens 'n prachtege ingeving. Doed' dicht bij hoes was, gung' an 't loopen, wad' mor oet de bienen rekken kun, hie kwam over de deel zetten of er braand was en luup 't vrouwgien in de keuken hoast om.

“Wacht ies even, gekke dronkenlap,” ruup ze, “k zal jo helpen!”

“Hol de mond,” zeed”, “gien woord, de lamp oet en hen bedde, gauw dan, de masseseezen⁶⁷² zit mij noa, gien kik mèr, woj mij in de kast helpen? 'k Heb ien doodslagen.”

Foj, foj, toch, Jannoa wus niet hoe gauw ze de lamp wal oet zul kriegen; hiel veurzichtig dee ze in de duistere keuken d' hoozen oet en 't nachtjakkien an en kreup doodsbenuwd over Kris zien bienen achter in d' bedstee, 't hart bonsde heur in de keel, ze dus zuk niet verreuren; mor Kris sluup as 'n marmot.

Ja, beste olde meester Dammers,'ik kun niet noaloaten, je vijfentwintigjoarig jubelé hier even vast te leggen, want mien gedachten goat nog zoo vaak noa je oet. 't Was 'n mooi feest, mor ij wazzen 't toch ok dubbel wérd, en al is 't ok al hiel lang leen, daj van oes weggungen noa dat wiede, onbekende land, ij blijft bij mij en zooveul anern in dankbre herinnering, totdat ok oez tied veur de groote reize komp.

672 marechaussee

Had ik vleuglen...

Roddel en ‘grappen’ blijven komen. De oude dokter jaagt de bijbelcolporteur het dorp uit. Het dorp heeft geen behoefte aan kletspraat.

Ondertussen doet Bertus Henning examen voor onderwijzer. Niemand weet van zijn studie. Groot is de vreugde als hij slaagt.

Er wazzen noa ’t feest al weer wat weken hen goan. De tied stund niet stil, en dat was mor goed, want hie bemantelde ’n hoop narigheid, die ’t leven gaf te verwarcken. ’t Jonge volk rekende al weer oet, hoelang ’t nog duurde veur dat ’t mark was. Of en toe mus de band ies lus; zooveul ofwisseling was er toch al niet. En as de trouwdag kwam, och, dan was ’t veur de miesten krabben en bieten um er langs te kommen. Dan was er veur oetgoan en pleizeer maken gien ploas mèr, veural niet veur d’ arbeiders, die vandage bij d’ ien en murgen bij d’ aner in ’t stoerste wark zatten veur ’t schamele dagloon van acht of negen stuver met de kost; ’n loon woor ternauwernood de kamerhuur en ’n piep tebak of kun. ’t Was joa gien wonder, daj dizze slovers in d’ oogen kunnen lezen, dat ze alle hoop hadden loaten varen.⁶⁷³ Die lusterden niet mèr, as Roelf Dieks ’t zommers ’s oavens boeten op d’ amonika speulde. Mor Roelf had ok aaltied van die zeurege lieties, um neerslachtig van te worden. Veural ’t jonge volk hef ’n hekel an zuk gezaag;⁶⁷⁴ ’t wil lachen en springen, ’t wil vroolikhaid. Lachen is gezond; dat zee vrouw Veldman ok,

⁶⁷³ binnenlandse migratie en later werkverschaffing. Uitgebreid van een context voorzien in *Het landschap de mensen Nederland 1850-140*. Auke van der Woud. 2020.

⁶⁷⁴ eindeloes gezeur.

doe Gerriet Dekkers 's oavens weer bij heur an 't woord was.

“Moej ies heuren,” zee Gerriet, “Bargman hef 'n dag of wat leen in 't kampien⁶⁷⁵ nog 'n hiel hoek bonnen poot; ja, veul te laat in tied vanzuls, mor afein, doar wazze no gistern aal mor met d' hak van d' schoe in an 't stampen; hie trapte aal die bonnen, die de kop er boven stakken, weer umdeel. Ja, doar lach wij um, mor die man hef aaltied in de stad verkeerd, en wet joa net zooveul van 'n boon as 'n krei van de Zoaterdag.

“Ze likt er ieder keer weer boven”, zeed'. “Ik zeg, ja man, ij hebt ze poot net doe de moan léste keteer⁶⁷⁶ stund, en dan hol ij die snaken met gien geweld in de grond, zie wordt jo glad boas.” “Léste keteer?” zeed', “dat he 'k nooit weten.” En hie keek mij zoo onneuzel an, da 'k mij mor gauw umdreide en weggung. Hie is doadelk met 'n opgestreken zeil hen Hinnerk de gemientebode goan, want die mot hum bij 't poten en planten de weg wiezen. Hinnerk mus zuk dan mor ies verantwoord, dad' hum met die bonnenpoterij niet beter inlicht had, en doe hebt ze met 'n beiden de hoogste roezie kregen over dat léste keteer. Ja jong, twie knappers bij 'n kanner, die bode Hinnerk is ok 'n licht in de nacht, dat wi 'k je vertellen. Hie hef lést as onbezoldigde persesverboal maakt tegen Lamert, umdat Lamert zien sik in d' hof van Duffel Dorus luup, mor de ketonrechter kun an 't relaas gien touw vastknoopen. Hinnerk had alles deur 'n kanner haspel; mor dit stund er dan dudelk in, en doar gung 't ok einlik allen mor um: “De sik van Lamert Ottens vrat in d' erpel van Dorus Duffel.” Nee, nee, ij kiekt mij almoal weer zoo ongeleuvig an, 't stund er woordelik zoo in. Ziezoo, Bertus lacht ok weer ies, die zit mor over dat wicht te prakkezeeren, en zij hef doargin heimwee noa hem; haal ze doar weg, man; is 't niet zoo vrouw Veldman?”

“Ja Gerriet,” zee ze, “dat giet zoo mor niet, er zind nog anern die doar 'n woord in met proot, mor 't komp best veur mekaar; Bertus wacht zien tied of.”

Bertus prakkezeerde over hiel wat anners. Over 'n dag of wat was 't eksoamen. Meester Dammers had mor deurdreven.

675 akkertje, moestuin.

676 maan in het laatste kwartier. Zaaikalender. Humor.

Er wus gien mensk wat van, Annie zulfs niet. Gerriet was in 't geheim, mor die was zoo dicht as 'n pot, al stund hum de mond ok nooit stil. Lukas Eelting mus er ok veur.

“As 't no mor goed mag goan, dan is oez' jong meester,” zee Schommel-Gèrtien.

En doe was de groote dag dan anbreuken. Gèrtien was die murgen toch zoo an 'n knoojen um Lukas 't witte frontien 'n beetien knap veur te doen, mor 't wol mor niet noa heur zin zitten, d' Jong had 'n hiele krage van spelden um d' nak en 't frontien was voelen bevingerd veur dat ze er eindlik vre met had. Ze keek net oet 't glas, hoe 't weer leek, doe veldwachter de Wit veurbij gung met Bertus Henning, Bertus met 't Zundags goed an. “Wat betiekent dat,” dacht 't dikkertien, “de veldwachter met Bertus Henning, zul er wat van die jassendiefstal bij Dorus Duffel oetlekt wezen? Lukas,” zee ze, “goa no mor hen en doe goed dien best, mien jong.” Ze keek hum nog even noa en gung doe doadelk op Schuring Wilmtien of. Ja, Wilmtien had er ok roar van opkeken; ze had Dorus ok al 'n paar keer 't darp in zien goan. “'k Heb Hinnerk, de gemientebode, ok al ies polst,” zee ze, “en die dee zoo roadselachtig. “Wij plietsilu,” zeed', “proot niet veul, wij warkt aaltied in stilte.” En bij zien vrouw, bij Minoa kun 'k ok niks gewaar worden. “Zoo woar a'k hier stoa, Wilmtien,” zee ze, “ik weet niet wat de Wit met Bertus mus; oez' Hinnerk is zon geslepen kèrltien, doar is 't ende van weg, nooit ies wat vertellen, mor er giet in zien koppien wat um, dat wi'k tij vertellen. Hie stiet ok merakel best anschreven bij zien siepeleuren.”⁶⁷⁷

“Joa, dat wi'k ok wal geleuen,” zee Gèrtien, “'t is nog al wat zon onbezolten; dat wiefien hef 'n verbeeling as 'n hond met zeuven staarten, 't hef ok al weer nije gedienen veur d' glaze, ij weet nog niet, woor ze 't van doet.”⁶⁷⁸

Domnee keek ontsteld op, doe de meid met 't verhaal oet 't darp kwam, dat d' veldwachter Bertus metnummen had veur die diefstal bij Dorus Duffel. Hie informeerde direct ies even bij meester Dammers, die net langs d' passerij kwam, en doed'

677 superieuren.

678 wiefien = hond.

heerde met wat doel Bertus die murgen van hoes goan was, kreeg 'n glans van groote voldoening in d' oogen. Hie drukte Dammers opgetogen d' hand, en wenschte hem van harte 'n goeie oetslag.

In 't eksoamengebouw wuur Bertus met verwondering bekeken, want hie was ien apart, gien ien, die hum kende. De twie doar bij de deur nammen hum op van kop tot tienem, en gniffelden zon beetien tegen mekaar, 't Bloed kwam nog even bij hum in opstand, mor net kwam Lukas Eelting binnen, die Bertus met 'n paar groote oogen ankeek en vruug:

“Hoe kom jij hier zoo verzeild, Henning?”

“Ik wol ok eksoam doen,” zee Bertus.

Lukas keek van d' ien op d' aner en truk 'n gezicht of zeggen wol: “Hie is glad gek worden.”

Bertus had slim tegen 't eksoamen opzien, mor doet' ienmoal zat en an 't wark was, truk alle onrust van hum weg, en hie kreeg moed, doe ien van de heeren tegen hum zee: “Bij mij heb je 't best gemaakt, jonge man, ga zoo door.”

Mor ja, 't is 'n koortsig wark dat eksoamen doen, en 'n hiele opluchting as de deur van 't gebouw je weer hen boeten lat; mor doar in de frissche locht kom ij dan mangs eerst tot 't besef, daj 'n hoop domme dingen zegd en doan hebt. Zoo was 't ok met Lukas, de jong van Gèrtien; hie had leeleke bokken en fouten maakt en zee niet veul, doe ze noa ofloop met 'n troepien veur 't gebouw stunnen. Ze keken Bertus noa, die net oet ne deur kwam.

“Die zal er ook wat van gemaakt hebben,” zee Lukas, “'t is iemand bij mij uit 't dorp, en, voor zoover ik weet, heeft hij heelemaal geen opleiding gehad, wat grootdoenerij, denk ik.” Dat was no niet zoo hiel vriendlik van Lukas, mor toch lang zoo arg niet, as de lasterproties van zien moeder en Wilmtien, woor Henning en d' vrouw d' hiele dag kepot van wazzen. Gerriet Dekkers zat die gemiene streek ok oarig dwas, en doet' d' veldwachter 's oavens veurbij zag goan, gung hum even noa.

“Heur ies de Wit,” zeed', “ij muzzen Gèrtien en Wilmtien ies unnerhannen nimmen en vroagen, of ze ok weet, wel of dat protien in de wereld bracht hef, want die twie hebt hier d' hand

weer in. Ij zult ies zien hoe heur 't zwiet oetbrek, as ze jo ziet.”

“Dat ha 'k mij ok al veurnummen,” zee de Wit, “ik zal die beide klapaksters⁶⁷⁹ de bicht of nimmen; mor vanoavend niet mèr, 'k heb 't zoo drok, kèrl, da 'k hoast gien tied heb um ies even in de krage van 't hemd te kieken,⁶⁸⁰ 'k Heb mij ok wat verlaat, want d'ol dokter huid mij zooeven an, en had 'n hiel verhaal over de biebelkolporteur, die w' hier 'n moand of wat leen in 't darp kregen hebt. Hie had hum d' aptiek⁶⁸¹ oetjagd, zeed', want die meneer had hum verweten, dat er an zien pillen en wondereulie niks gelegen was, hie had er gil gien baat bij. No, dat begriep ij, doar wazze net met an 't goeie adres.

“Wat ziej veur 'n kèrl,” zeed' olde, “woor kom ij vandoan en wat doej veur de kost?”

“Ik ben de bijbelcolporteur,” zee 't mannegien.

“Zoo,” zee d' olde, “hier hèj twie kwarties, reiziger in Godsdienst, eet je no mor ies goed zat, woor niet in komp, komp ok niet oet, en maak no daj weg komt, d'r oet, zeg ik, 'k wil je nooit mèr zien.”⁶⁸² Mor no goa 'k vot, Gerriet, d' mensken zult wal denken, wat hebt die twie doar 'n schik, want ij stoat mor te lachen; wat zul ij doar weer 'n mooi verhaal van maken; mor met Gèrtien en Wilmtien komt 't in udder, heur,aju.”

'k Weet niet goed mèr, of 't eksoamen in ien of in twie dage ofloopen was, dat dut er ok niet toe, mor doe Bertus 't er op had zitten, was zien eerste gang noa d' meester.

“Hoe is 't goan, jong?” vruug Dammers.

En doe vertelde Bertus zien wedervaren, “t Is mij niet tegenvallen,” zeed', “mor ja, doarum kan 'k wal wied unner de moat bleven wezen.”

En doe gleeed er 'n dag of wat later met de léste post 'n brief bij meester Dammers in de bus van 'n kennis, die in d' eksoamenkemie zat en hem fielisiteerde, dat zien leerling zon bijzunner goed figuur maakt had en met glans was geslaagd. Op 'n draf luup Dammers 't brinkien over op Henning hoes

679 klapeksters. Klappen betekent ook kleppen, praten.

680 Uitdrukking. Betekenis? Helemaal geen tijd. In de kraag kijken kan immers direct.

681 apotheek.

682 Lees Keur & Keur over religieus besef bij Drenten in Anderen in 1953.

an en ruup al veur dad' nog in de deur was: "Bertus, je bent geslaagd, je bent geslaagd!"

Bij moeder Henning kwammen troanen van bliedschup en Bertus stund beduusd veur zuk oet te kieken, hie kun 't zuk nog niet indenken. Mor meester Dammers zee toch mor zoo niet wat weg. Nee, het was gien dreum, want doar kwam domnee ok al en stak hum d' hand toe. Och, wat was dat 'n gelukkege oavend in Henning hoesholleng. Doe 't donker was, stund de zigeuner nog even in 't kleine hoffien; "Annie," zeed' hiel zachies, "ik kom."

Hiel in de veerte zung 'n hellere jongsstem "O, had ik vleuglen, 'k vloog ver van hier."⁶⁸³ Bertus had no ok wal ies 'n oogeblik vleuglen willen hebben. Hie bracht de sik, die nog in d' hof an 't touw stund, in 't schoaphok, woor 't no roem was, want de schoap laggen in d' hut op 'n stoppelakker van d' scheper. Doar was de veurege oavend nog boervergadering over west, want 't volk was over d' scheper lang niet te spreken. Hie luup d' hiele nacht tusken de schoap um ze in beweging te hollen, want dan luten de woldragers wat mèr vallen, mor kregen zodoende gien uur rust; doar mus 'n ende an kommen.⁶⁸⁴

683 O, had ik vleug'len, ik vloog weldra heen (O, had ik vleugelen) is een vertaling, door Meier Salomon Bromet, van Had I the wings of a dove, I would fly (Far, far away), een lied van Marion Paul Aird (1815-1888). Het wordt gezongen op Long, long ago (melodie) van Thomas Haynes Bayly (1797-1839). kerkliedwiki.nl

684 De bedoeling is dat schapen in de schaapskooi ontlasten, zodat de boeren de mest kunnen gebruiken.

Vreugde

In het dorp heerst vreugde. Ieder lift me op het succes van Bertus. Annie is melancholisch. Ze weet nog van niets. Ze leest het verhaal van haar Bert in de krant. De directeur vertelt Annie dat ze naar Drenthe mag. Morgen al. Oh dierbare geboortegrond. En plots staat haar zigeuner voor haar deur. Oh, Bert.

Och, wat keken ze in 't darp vrumd op, doe ze 'n paar dage later in de krant ladden:

“Onze plaatsgenoot, Albertus Henning, kreeg heden het bericht, dat hij bij het kortgeleden gehouden examen voor onderwijzer was geslaagd. Het mag zeker als een bewijs van kunnen en willen worden aangemerkt, dat deze jonge man, die alleen de avonduren voor studie kon benutten, dit wist te bereiken. Dat hij, zooals wij vernamen, zelfs een bijzonder goed examen deed, moet ook ongetwijfeld mede worden toegeschreven aan de zeer bekwame leiding van het hoofd der school, alhier, de Heer Dammers.”

“Wat is dat toch 'n jong,” zee Brinks Roelfien, “en wat is dat stil toegoan, doar hef Gerriet mij no nooit wat van verteld.

“'t Is bij Henning aaltied fiks volk west,” zee d'ol vrouw, “'k heb al lang weten, dat er wat mèr achter die jong stak.”⁶⁸⁵

Eelting Gèrtien en Schuring Wilmten, stunnen dat vrumde geval ok net te beproten, doe veldwachter de Wit op heur toestapte en nog al wat straf zee: “Wat zeg ij no wal van de jong, die ze nog wal veur dief oet wollen moaken, kun ij beide mij ok anwiesing doen, wel of dat ballegien opgooid hef? Ik wil die zaak grondig unnerzuken, dat moesien krig nog 'n staart. Doe je best ies um doar achter te kommen, want 't is 'n

⁶⁸⁵ Heb ik altijd al gezegd. Iedereen lift mee op succes.

hiel ernstig geval, woor zwore straf op stiet.”

Gèrtien en Wilmtien hadden albei 'n kleur as vuur. Ze zeeden, dat ze 't protien ok van anern heurd hadden en niet wuzzen woor 't hèn kwam.

“Over 'n paar dage proot wij er dan nog wal ies noader over,” zee de Wit en gung wieder.

Gèrtien zag ij d' erste dagen niet. Lukas was er niet deurkommen, en no dit met d' veldwachter er nog bij. Alles scheen zuk tegen heur op te zetten. Met de deupdag was ze met Wilmtien hen d' kerk goan, umdat er dan aaltied nog wat mèr was te kieken as anners, en doe had domnee ok nog zon malle teks had: “Gij zult geen valsche getuigenis spreken tegen uw naaste,” en hie had ieder keer heur kaant oetkeken.⁶⁸⁶

“'n Merakel mooie preek,” zee Gerriet Dekkers. “Bekman had er ok schik in; aj dat zien hadden, Bertus, hie slug nog 'n keer met d' haand op de bank as tieken van instemming; en doe haj hum noa ofloop moeten heuren. “Kèrl domnee,” zeed', “wat hèn 't mooi zegd, mor ij meugt die kletswieve hier de boks nog wal weer ies opbinnen, in ien keer kriej 't niet kloar, want 't zind ondugten, doar moej op reken. Mor wa 'k zeggen wol,” gung Gerriet wieder, hèn Annie de verrassing al schreven?”

“Nee,” zeed', “mor ik denk er over, um heur murgen of overmurgen persoonlik alles te vertellen, hoe liekt je dat toe?”

“O kèrl, mooi, hiel mooi, doe dat,” zee Gerriet, “grooter feest kuj heur niet bereiden, jong.”

Doe de beide jongs doar zoo bij mekaar stunnen te proten, stak lange Leffert, 'n neve van Bertus, dwas over d' weg op heur an; nooit had' zuk vroeger met Bertus inloaten, wol einlik gil niet weten, dat ze familie wazzen, want hie was 'n man met wit veur; mor 't leek wal, of 't no iniens veranern zul. Hie filisiteerde Bertus toch zoo hartelk, wol hum wal hoast um d' hals vallen. En de jonge schoolmeester lachte inwendig, keek hum met ondeugende oogen strak an en zee: “'k Geleuf hoast, daj in de war zind, jong, daj de verkeerde veur hebt, want ik ken je niet, kan mij niet herinneren, da 'k je ooit eerder zien heb.”

686 alles indirect.

Leffert wus niet hoe 't had', mor Gerriet nam hum even apart en zee: "Hie is al 'n dag of wat 't geheugen glad kwiet, jong, hef nargens gien benul van; zag ij niet hoe onneuzel of jo ankeek?"

"Jonge, jong," zee Leffert, "dat is joa arg, mor zoo iniens kommen? En anners zon flinke kèrl, wat kan 'n mensk toch gauw wat kriegien."

"Och kèrl, schei oet," zee Gerriet, "'t is toch zon treurig geval."

Doe kun' zuk niet mèr inhollen en luup mor gauw achter Bertus an, die al 'n entien oet de buurt was.

"Kiek ies even um," zeed', "die lange neve van je stiet net te loeren of 'n loes in 't oor hef."⁶⁸⁷

En Annie wus nog van niks, gien brief van Bertus en gien bericht van hoes, en ze had nog wal zoo dringend vraagd, of ze veurgoed t'rug mug kommen. Ze was in de léste tied stil en in zuk zulf gekeerd en mus neug ies 'n veertien dage de heide op, want ze zag er vermuugd oet; dat was de directeur ok opvallen. Met de bestelling van drie uur⁶⁸⁸ kwam er nog gien brief, allien mor 'n krant, die Roelfien heur stuurde, wat ze anners nooit dee. Even keek ze er in, en doe zag ze iniens dikke potloodstrepen um de naam Albertus Henning. Het schemerde heur veur d' oogen van schrik, die bij 't hoastig lezen overgung in groote bliedschup; mor nog beefden heur d' hannen. Nooit had Bertus doar over spreuken. Ze wus wal, dad' gèrn mug studeeren en hiel goed kun léren, mor dit had ze toch niet kunnen denken. No was 't net of ze in de veerte zien stem heurde, die ruup: "Alles veur jou, Annie, ik wacht op je." Doe schrikte ze op, want iniens stund de directeur noast heur en sprak heur an. "Je moest morgen maar eens gaan kijken, meisje, of de oude toren in dat Drentsche dorp nog op dezelfde plaats staat. We kunnen je wel eenige dagen missen. Een kennis van me moet ook dien kant uit, dan heb je gezelschap.

687 minachting.

688 post kwam soms 3x per dag. Annie Romein-Verschoor in *Omzien in verwondering*.

Hij zal straks wel even kennis met ja komen maken. Ga maar vast een en ander voor de reis in orde maken, hoor.”

Annie stak hum beide hannen toe van bliedschup, d' oogen tintelden en de wangen kregen kleur. No was 't net, of de petretten in 't kamertien tegen heur lachten en even eerder hadden ze nog zoo stoer keken. Och ja, 't was met Annie niet anners as met zooveul anern, die wied van heur geboortegrond, 't olde Drente, leefden en weer ies 'n dag of wat in d' eigen, vertrouwde omgeving de locht van heide en dennen muggen opsnoeven, weer ies 'n oogenblik in gedachten stil kunnen stoan bij d' olde, zoo bekende schoel, of bij de duker, woor ze as kind zoo vaak deurkreupen. Dat wazzen joa feestdagen, al kwam er mangs ok weemoed in 't hart, as ze veur 't raam van 't olderliek hoes niet mèr het olde lieve gezicht van moeder zaggen, dat heur vroeger aaltied lachende in d' muut keek.⁶⁸⁹

Annie haalde 't koffertien veur 'n dag, en terwiel ze zoo hen en weer luup um alles veur de reize in te pakken, zung ze zachies het lietien, dat Bertus aaltied zoo mooi op de vioel speulde: “Boven de wolken daar kleven de sterren.”⁶⁹⁰ En dan keek ze weer ies in de krant, um nog ies dat wonderleke bericht te lezen: “Onze plaatsgenoot, Albertus Henning ”

En unner die bedrieven luup er in de gang van 't ziekenhoes 'n donkere jonge man. Net 'n zigeuner, dacht de zuster, doe ze hum zoo op zied ankeek.

“Dit is haar kamertje,” zee ze, “klop hier maar aan.”

Annie had net de krant weglegd, doe er tikt wuur en de deur hiel veurzichtig lus gung. Het is hiel muujlik zon ontmoeting te beschrieven, doar schiet ij aaltied in te kurt. Mor wij kunt 't oes wal veurstellen. 't Is op zon oogenblik binnen in 'n mensk net of er 'n vogeltien hiel mooi speult. Doar moew' 't mor op hollen, dan huuf ik er wieder niks van te zeggen.

689 tijd voor tranen.

690 Diverse varianten. Weet gij hoeveel sterren kleven is een lied wat in veel tekstvarianten bekend (ook: stralen, schitt'ren) is en vaak als slaapliedje voor en door kinderen werd gezongen. Van oorsprong is het een Duits volksliedje Weißt du, wie viel Sternlein stehen. De tekst is van de evangelische predikant en dichter Wilhelm Hey (1789–1854), die het 1837 voor het eerst publiceerde. De melodie bestaat sinds circa 1818. kerkliederwiki.nl

Oh, oh Den Haag

Familie uit Den Haag komt op bezoek. De Haagse kak krijgt er genadeloos van langs. Alle verbeelding leidt tot een modderbad. Enkel wie zich schikt mag een beetje meedoen.

Siebegien, de vrouw van d' lappieskoopman Dorus Duffel, was nooit wíed van hoes west, mor heur zuster Marie was al met heur achttiende joar as dienstmeid hen 'n Haag goan. Volgens Siebegien was Marie doar in betrekking. Later was ze er trouwd. 'n Enkele keer kwam Marie nog wal ies over, en dan gung Siebegien 't hiele darp met heur deur, um de lu te loaten zien, hoe goed heur zuster 't doar doan had, want Marie was 'n dame, ze druug 'n mantel en 'n hoed met 'n veer. Dat wazzen dan veur Siebegien, mor veural ok veur Marie, gloriédagen, want in 'n Haag was ze 'n hiel gewone vrouw oet 'n volksbuurt, en in 't darp miende ze ien van d' eersten te wezen, woar ze zon beetien de mevrouw oet kun hangen. Dan dee ze heel veurnaam en zee zoo echt Haagsch: "Och, zag, ik vind het hier buite wel leuk, maar voel me toch als stadsdame bij al die stijve, domme menschjes niet zoo op m'n gemak, zag."

Siebegien van Dorus schepte geweldig op over de groote zaken, die heur zwoager en zuster in 'n Haag deden. Mor Snieders Jaantien, die dat ok zoo ies anheurde, zee tegen Siebegien: "'n Neve van mij, die in 'n Haag in dienst lig, hef mij anners verteld, dat ze mor zon klein snertwinkeltien hebt in 'n achterofbuurt, die kèrl van heur dut joa in ol hoener, of he'k dat mis?"

Siebegien was er d' hiel dag van overstuur, want Schommel Gèrtien heurde dat ok, en 't dikkertien gung doadelk op Schuring Wilmtien an.

Riekie, 't jongste wichtien van Dorus en Siebegien lozeerde no 'n veertien dage in 'n Haag.

“Zoo’n kind moet eens wat fatsoen en goede maniere leere,” had tante Marie schreven. Stien de olste dochter van Siebegien, diende er ok al ’n joar of wat, en zul no met de trouwdag van heur breur Piet, de sikkenboekholler, weer ies ’n paar dage overkommen. Siebegien had d’ hiele familie oetneugd en no was er al ’n brief van tante Marie weerum.

“Den hoogedelwelgeboren heer,” stund er op d’ envelop.

“Marie wet wal hoe ’t heurt, zee Siebegien, en begun hardop te lezen:

Beste femilli,

Ik neem de pen in de hand, um Uw enige leter te skrijfe. So melt ik als dat wei noch goet gesont sijn. Uws dogter riki noch huppele als eene ekster aan onse seide. Nu nog al wint en rege aanhouwe, wat hebe wei een praate ofer die bruilooft gepraat en nu knune weil hem gouw belefe. Wei komme allemal behalfe frans, die is kaat op ons en wei heef hem tog geene kaat betoont. Stien breng har gelant mee, daar sal noch wel een plaasje foor wese. Vele beisonder kan ik ferders niet melde,

So groed ik Uw

So noem ik mei

tante Marie.

Siebegien las de brief nog ies over. ’t Heufd gung met de loop van, d’ riegels hen en weer en de lippen prevelden de woorden noa.

“Wat schrif ze toch mooi en dudelk,” zee ze tegen Dorus, “’t is ok wal ’n gave dat briefschrieven. Ik begriep niet, woor ze de woorden almoal vandoan haalt.”

En zoo kwam ’t dan, dat de snik zoo vol zat, doe Bertus en Annie an boord kwammen. d’ Hiele familie van Dores en Siebegien was doar persent en kakelde en kwekte as ’n troep hoener. Stien schriewde ’t hardst en zee ieder keer: “Moet je bij ons in de Haag komme, zag.” En nijsgierig dat ze wazzen. Bertus en Annie hadden heur volle belangstelling, mor ze kunnen die twie niet an ’t proten krieggen. Stien perbeerde ’t

nog ies 'n keer: "Maar U bent toch Henning, meneer Henning?"
vruug ze. "Nee," zee Bertus, "dat is 'n breur van mij."

Annie kreeg er 'n kleur van, mor 't gezeur was oet.

"Kom," zee Bertus, "wij goat ies boven kieken, 't wordt hier
zoo benauwd, en wij zind ok al gauw bij de steiger."

De plank wuur oetlegd en tante Marie zul er 't eerst over,
mor ze kwam an 't zwiemeln en sprung zoo perdoes umdeel.
't Was an de kaant, mor ze zat tot an de knienen in d' modder,
en dat wuur 'n geschriew en spiktakel van belang; mor gien
ien die 'n hand oetstak, ze luten tante mor in de modder
trampeln. Bertus sjerne heur op de diek en kwam er ok niet
schoon of, want 't mensk was met gien tang an te pakken, en
mor jammern over het dure goed, dat ze an had, zooas ze zee.
'n Buurjong van Dores stund op de kenoaldiek met 'n koar
veur de gelant.⁶⁹¹ Siebegien had zegd, 't zul wal 'n koffer of
aner zwoor ding wezen, 't Wuur 'n hiele spraakverwarring;
de jong huid mor vol dad' de gezant op d' koar mus hebben
en 't kèrltien keek verlegen van d' ien noa d' aner; mor doe
dee Bertus hum de bagazie van Annie op d' koar, gaf hum 'n
kwartien en zee: "Krui doar mor met weg, mienjong, de gezant
is niet metkommen."

Zoo sabelde 't hiele stellegien over d' heide, de jong met d'
koar d'r achter, en de lu, die in 't veld an 't wark wazzen, zeeden
tegen 'n kanner: "Kiek doargin ies 'n troep schèrensliepers
langs trekken."

In de veerte stak de olde grieze toren oet 't bosch umhoog.
"Aj er lang noa kiekt," zee Bertus, "dan is 't net of er leven in
komp, net of' zeggen wil: "IJ moet zoo wied niet mèr weggoan,
want wij heurt bij 'n kanner, wij weet, waw' an mekaar hebt."

"Ik zin ok zoo bliede, da 'k niet weer weg huuf," zee Annie,
"ik kan je niet dankbaar genog wezen, Bert, daj dat zoo mooi
veur 'n kanner bracht hebt."⁶⁹²

"'t Hef wal muujte kost," zeed', "je moeder wol niet toegeven.
Ik matigde mij te veul an, zee ze, mor 'k heb volhollen, en ik
kreeg het eindlik zoo wied, dat ze mij toestunnen, je op te

691 gerant, bediende.

692 Nee, nooit meer naar den vreemde.

halen, unner veurwaarde, dat het met goedvinden van de directeur gung, en die hef 't mij hiel gemakkelk maakt. No blief wij bij 'n kanner, wicht, en alles zal no wieder wal terecht kommen. Je voader keek mij an, of' zeggen wol, da 'k 'n groote deurzetter was, mor dad' er toch wal schik in had. En no nog 'n verrassing, Annie, ik kom over 'n dag of wat bij meester Dammers in d' schoei. Hie had al lang hulp moeten hebben, en hef dat met d' burgmeester in udder maakt."

Met stroalende oogen keek ze hum an. "No is 't joa net of 't geluk oes overstelpen wil," zee ze, "of alles iniens komp."

"Joa," zeed', "doar hef 't wal wat van; en no he 'k as 'n echte deurdriever 'n hoespoas koft van Jan Veldman, doar komp 'n woning op met 'n kamer er tegen an, veur twie olde lu,⁶⁹³ en ik hoop, Annie, dat het geluk ok in dit toekomstege nije hoerien met oes mag wezen."

Ze wazzen net in de stege, en Gèrtien, 't schommelwiefien, dat even noa de biesties in 't kampien⁶⁹⁴ keken had, stund heur achter 'n holsbossien noa te loeren. "Foj, foj," zee ze bij zuk zuls, "wat 'n gek merakel van 'n wicht, valt die jong doar mor zoo vlak op de dag um d' hals."

Bij de dwasweg was Tienes Joesten met d' hond 'n koppeltien schoap an 't huun.⁶⁹⁵ De lezer zal zuk Tienes nog wal herinnern as ien van de stumpers unner de mensken, die geestelik heur hiele leven kind blieft. Hie stak d' hand op tegen Bertus en Annie en ruup: "Annie weer hier is..., mij nog wal kent, hè...? Moeder zegd hef, ik psalm van boeten léren moet, Bertus."

Ze begrepen hum wal; zien moeder luut hum zoo of en toe 'n gezang of psalm oet 't heufd léren. Mor och, doar kwam niet veul van terecht. Ze wazzen al 'n entien weg, doe ze hum nog kunnen heuren: "Hijgend hart het jacht ontkommen...,⁶⁹⁶ hèj doar, ol ram, lop weer te snuien op wal!... hijgend hart... schriewt niet starker..., fritse waterslooten..., hier... die deugende schoap..., woor is hontien no? Karro, spreek... op!"

693 inwonend.

694 akkertje, weide.

695 hoeden

696 Hijgend hert der jacht ontkomen is een berijming van Psalm 42 uit de collectie Psalmberijming van 1773.

Moeder Henning keek ieder keer op de klok. “Goa mor ies kieken, of ze er nog niet ankomt,” zee ze tegen Castor, die heur met zien verstandege ooggen mor an stund te loeren, mor metien gung de deur lus en stunnen Annie en Bertus noast heur. Er wuur niet zoo veul zegd, mor ’t was wal te zien, dat die drie ’n kanner hiel noa wazzen.

“Ze zut er vermuujd oet, Bertus,” zee ’t ol mensk, “en mot no mor ies goed oetrusten.”

Domnee en de vrouw stunnen veur ’t raam, doe Bertus veur Annie ’t hekkien lus dee en net um wol keeren, doe domnee hum wenkte um wieder te kommen; en zunner dad’ begreep wat er zul gebeuren, stund al met de pet in d’ hand noast Annie in d’ woonkamer van de passerij. Het zoesde hum in d’ ooren, en hie wus later niet half mèt, wat er almoal zegd was; mor dit had’ goed begrepen, doe domnee ten slotte zee: “Wij hopen dan maar, m’n vrouw en ik, dat het jullie samen heel goed mag gaan in ’t leven.”

Achter in de stege stunnen die oavend twee gelukkege jonge lu hand in hand. In ’t Zuden flokkerde ’t geregeld unner an de locht en even later kuj ’t hiel wied weg heuren dunnern. Of en toe gung er ’n zachte rilling deur de puppeleerenbommen,⁶⁹⁷ en kwammen de blaaties even reur,⁶⁹⁸ mor dan was ’t weer zoo stil of d’ hiele noatuur lusterde. Rust was er no ok eindlik kommen in ’t hart van dizze twee jonge mensken, ze wazzen er stil van. Deur ’t bosch hen kunnen ze zien, dat er bij Sanders nog licht braande. Margien, ’t jonge wicht, dat annerhalf joar op ’t ledikant veur ’t raam legen had, was ’t oavens tegen acht uur overleden.

“Over ’n week of wat kuier wjj weer boeten, kind,” had moeder tegen heur zegd en dat kwam oet, mor ’t was de gang noa ’t kerkhof.

“Wjj zoo gelukkig,” zee Annie, “en doar zon groot verdriet, ik wil veur heur bidden um kracht en berusting.”

Tante Marie en Stien kuierden ies even ’t darp in en Siebegien

697 populieren.

698 beweging.

stund ze an de deur noa te kieken; ze was trotsch op die twee stadsdames. Bekman, die met 't zwienhok an 't oetmessen was, zette de vurk even deel. Hie praanselde gewoonlik zon beetien in zuk zuls en zee: "Wat zind dat no veur 'n paar sprinkhanen, die doar ankomt, is Stien van Dorus Duffel doar niet bij?" Hie stak d' hand op en ruup: "Allo Stien, hèj 't er ok weer ies?"

"Jawel, Bekman," zee ze, "ik ben de groote stad maar weer eens ontvlucht, zag, 't is hier nu zoo heerlijk buite, alles ruikt zoo lekker, zoo echt landelijk, zag."

"Ja, doar hèj geliek an," zeed', "slim landelik, mor mien vrouw hef aal deuren dicht doan, die zeg, dat 't hier stinkt as 'n otter, mor ja, ij zind niet veul gewend, want in de stad hank aaltied 'n bedurven locht." Hie klapte met de vurk 't voor mes⁶⁹⁹ wat dicht, dee 'n spier tebak in d' mond en zee: "Mèr za'k er mor niet opgooien, want dan kan de broen⁷⁰⁰ 't niet trekken."

699 de kar met mest.
700 bruin. Het paard.

Drentsch bloed

Hoe mooi en schoon is de natuur in Drenthe. Hoe fijn daar te leven en te werken. Wien Drentsch bloed door d'ad'ren vloeit.

Uiteindelijk krijgt iedereen elkaar. Veel trouwerijen tegelijk, een nieuw huis, een nieuw begin. De schrijver verlaat de provincie. In zijn hart blijft hij in Drenthe. De lezer blijft achter met anekdotes en met inzicht in de rauwe kanten van de zachtmoedige Drent. Ruwe bolster en een blanke pit.

Over de pit zijn we niet veel wijzer geworden.

In die dagen kenden de mensken doar nog gien stroat; 'n groot verschil bij tegèwoordig. No zind 't almoal harde wegen, woorover d' auto en fiets snort en 'n lietien zingt van jagen en jakkern. Nee, doe was 't op de weg veur de pèrde hiel wat zoerder, en d' mensken kwammen er ok zoo gemakkelk niet, want zulfs groote ofstanden muzzen te voet oflegd worden. Doe wij met 'n man of wat oet de gemiente in dienst gungen, mus wij hen Assen loopen; dat was zon acht uur goans. Vandoar gung ij dan, aj indield wazzen, met 't spoor no jo garnizoen. De mieste lu bij oes zaggen heur hiele leven gien spoor, want dat was joa zon ende de wereld in. Aj ies hen Koevern gungen in 't korbakkien⁷⁰¹ of linwagen,⁷⁰² dan was 't al mooi, en keek ij d' ooggen oet, want Koevern was 'n stad. No ja, 't was er wal modderig en er wazzen mestbakken zo mor an de stroat, mor 't was 'n stad. 't Zal er later wal 'n hop verbeterd wezen, want 't was aaltied 'n kranig veuroetstrevend volkien, die Koeversen, en toch wazzen ze in parti dingen weer niet prakties; ze druncken er, bijveurbeeld, 'n stevege borrel en ij hadden al muujte um

⁷⁰¹ laadbak van de boerenkar.

⁷⁰² huifkar.

nuchter over de hobbelege veldflintenstroat⁷⁰³ te kommen. Ze wollen einlik niet ies goed weten, dat ze Drenten wazzen; as ze hen boeten trukken met koopwaar en zoo, zeeden ze: “Wij goat Drent op.”

Hoe ze dat hadden, is mij niet recht dudelk. Misschien zin 'k wal wat te veul met mij zeis⁷⁰⁴ innummen, mor ik wol 't juist as 'n unnerscheiding anmarken, van Drentsch bloed te wezen. In Zuudloaren hadden ze die Koeverse ziekte ok unner d' leden: “Wij zind gien Drenten,” zeeden ze doar, “wij zind Zuudloars.”

Ze hadden, dunkt mij, beter kunnen zeggen: “Wij zind niet wies.”

Ja, 't was gek. De Drentsche grond mug dan schraal wezen en 't leven van de mensken ienvoudig en sober, umdat 't geld aaltied van heur ofrolde, mor hierin wazzen ze anern 'n hoop veur, dat ze met beide bienen op d' grond bleven, en gien kromme sprongen muken. Zunig en oppassend, stelden ze pries op wat ze hadden, en nooit ontbrak heur de stoere wil um zuk deur 't leven te sloan. Kwammen er ok alle tieden deur gien knappe koppen genog vandoan? Um nog ies even op 't olde stadtien an de grup⁷⁰⁵ trug te kommen, wat truk het met de markdagen in d' Harfst toch 'n volk; veural die Middelbiest-Maandag en 't Gaanzemark. Van wied en zied gungen de jonge lu er in linwagens op of; jong, wat was dat 'n feest, 's Murgens as 't mor even licht wuur al weg en 's oavens hiel laat weerum. Ja, as de linwagen kloar maakt wuur, was er wat bijzunnars op hannen. Wat was 't ok 'n fleurig gezicht, as er met trouwerij zon stuk of vieve 't darp in kwammen jagen vol wichter en jongs. Dan wazzen de pèrde versierd, en was 't linnen van de wagen 'n entien umhoog raid⁷⁰⁶ en met fleurege strikkies an d' hoepen⁷⁰⁷ vastmaakt. Dan zwaaiden de buusdoeken en klunken de olde Drentsche lieties heller op.

703 kinderkopjes. Veldkeien.

704 zels, zelf.

705 grens. Mestgoot achter koeien.

706 rald, gerold.

707 boogstangen van de huifkar.

Mor Gossen Mans hadden ze niet in d' linwagen kunnen kriegen. "Nee," zeed', doar moej mij niet met ankommen. Ik zin einlik al veul te old um te trouwen, mor Grietien zet dat deur. Zij hef al joaren d' hoesholling bij mij doan, en ik mag niet aans zeggen, as goed noa mien zin, mor ze wol 't no ien kaant an hebben. Ze wol trouwen of ze gung weg, zee ze, en zat mij alle dage an d' ooren te toeten; no, wat moej dan? Mor schik he 'k er gil niet in, en proot my niet van linwagens en strikkies; wij woont mor 'n goed keteer boeten 't darp, en wij goat te voet hen 't gemienthoes, 't zul joa te gek wezen."

Mans trouwde op dezulfde dag as Piet van Dorus Duffel, mor doar was 't met die Haagsche familie 'n hiel vertoon, want tante Marie had de leiding. Ze wenschte Mans noa ofloop op 't gemientehoes ok geluk, want zy wus hoe 't heurde.

"Wel gefieliteerd, hoor, Manus!" zee ze.

"Dank tij," zee Mans, "'k wensch tij 't zulfde."

"Kom Grietien," zeed', "wij moet maken daw in hoes komt, anners is d' hiele dag er met gemuid, 'k wil nog 'n voor zodden⁷⁰⁸ halen. Wèz' no wal, dat dat grappien bij 'n kanner mij nog zon vieftien gulden kost hef, en wat is er no veranerd?"

"Doar is 'n hiele boel veranerd, Mans," zee ze, "do lops op de leste bienen, en vandage of murgen had de familie mij d'r oet zet. 't Duurde heur al veul te lang, ze kwammen veur niks niet ieder keer vroagen hoe 't met tij gunk, 't zind nog al mooien. 'k Heb het tij nooit willen vertellen, mor in dien ziekte vleden joar wazzen ze in de kamer al met de klee an 't passen. Ik kwam er onverwacht in, en doe had Jopk dien lakensche jas an. "Mansoom zien goed zit mij best," zeed' tegen 't wiefien, "'t kun wal veur mij maakt wezen." 'k Had hum wal 'n smèr um d' ooren willen geven; brutoal volk, gaf dat no pas?"⁷⁰⁹

"Dan is 't zoo misschien nog mor beter," zee Mans, "ja, ik had wal in d' loer, Grietien, wat tij in de kop speulde, mor op de léste bienen zegs toe, zóó old zin 'k toch nog niet, en ik heb tegenswoorig nooit gien ongemak."

⁷⁰⁸kar met plaggen.

⁷⁰⁹erfenis verdelen voor de betreffende persoon is overleden.

“Nee,” zee ze, “en dat krigs ok niet, az’ dij mor op tied verschoons.”⁷¹⁰

Mans kwam niet gauw oet de plooi, mor no muz’ toch even lachen. “Do ziez’ mij d’r ien,” zeed’⁷¹¹

’s Oavens kregen ze nog wat jongs en wichter, want die hadden heur gauw even ’n versierde boge veur de deur zet, en doar mus op trakteerd worden. De flesch kwam op toafel en ’t gung er nog recht jolig toe; Grietien dee heur best met, doe d’ jonge lu zungen:

“Toen ik op Neerlands bergen stond,
Keek ik het zeegat in.”⁷¹²

Van Mans zien familie was er gien ien, en die kwammen er ok niet mèr.

“’t Is joa ’n schande,” zeeden ze tegen ’n kanner, “wat dut zon mal kèrtien op zien olde dag nog te trouwen, zon loeries, hie had unner voogdij moeten stoan.”

Bij Dorus Duffel wuur ’t later nog ’n hiel spiktakel, want ’n grappenhaker had Schommel-Gèrtien hiel in ’t geheim verteld, dat ’t huwelk tusken Dorus en Siebegien op dezulfde dag dat heur jong trouwde ontbunnen was, umdat ze toch aaltied met ’n kanner overhoop laggen, en dat Dorus al wegtrucken was hen ’n Haag. Doar gung ’t nijsblad vanzuls doadelk ’t darp met in.

“Foj, foj,” zee Gèrtien, “wat is ’t toch wat, wel zul dat no van die beide dacht hebben.”

Mor doe is Siebegien op ’n murgen ies even met ’n boalzak⁷¹³ in d’ hannen bij Gèrtien op deel west, en hef ’t heur over die scheidung goed dudelk maakt. Later zeeden ze, dat Gerriet Dekkers dat verhaal weer oetvunnen had.

“Ja, toe mor,” zee Gerriet die Zoaterdagoavond bij Jan Veldman, “er kan niks mèr gebeuren of Gerriet heft ’t doan. Zie zekt ok al, da ’k dat inhalege wiefien van d’ sikkataris twaalf voele⁷¹⁴ eier verkoft heb, mor doar hef Derk Boering

710 schone, gewassen kleding aantrekt.

711 je bent mij er een.

712 Toen ik op Neerlands bergen stond, Liederensbank.nl

713 aardappelzak, of andere (jute)zak. Mee om de oren geslagen.

714 bedorven.

heur bliede met maakt. Derk had ze unner de brudse hen weghaald, umdat 't te laat in tied was veur kukens. No ja, zij vruug noa goedkoope eier, en Derk wol er 't mieste niet veur hebben, dat was zoo kloar.”

“Net goed,” zee Veldman, “dat schriewertien zul alles veur niks willen hebben, 't Luup hier lést ok geregeld te figeleeren,⁷¹⁵ en dan aaltied 't ooge op oez' perenboom, 'n Paar dage leen ruup ze tegen mij: “Wat heb ij joa 'n hoop stoofperen, die kuj allien lang niet op, ik hol mij anbeveulen.” Ik zeg, nou, doar kuj wal 'n kwart mudde⁷¹⁶ van kriegen, stuur mor ien met 'n zak. O kèrl, mor dat wol ze zoo gèrn en ze knikte zoo vrendlik, doe ze weggung. Dezulfde oavend kwam er al 'n jong. “Ik mus jo veural ten hoogsten bedanken,” zeed', doe 'k hum de peren op d' nak dee. Ik zeg, dat is wal hiel best, mien jong, mor doe de bosschup mor weerum, dat 'n daler⁷¹⁷ is, en niet vergeten, heur. Ik dacht, 'k zal dij wal kriegen, met bedankies koms tot bij mij niet kloar.”

“Mooi zoo,” zee Gerriet, “'k was al bang, daj ze kedoo doan hadden.”

“'t Was nog veul te goedkoop,” zee Bertus.

“Nee, 't was geld genog,” zee Gerriet, steur je mor niet an Bertus; meesters hebt gien snars verstand van handel. Ik heb hier op 't mark ies 'n sik koft van 'n man, dat was ok zon gelèrde as Bertus; wij hadden twie kwarties verschil, ik zeg tegen hum, moew' snien,⁷¹⁸ joa of nee? “O nee, nee,” zeed' met 'n benauwd gezicht, “niet snien, niet snien, dan geef ik je de sik nog liever kedoo!” Nee Bertus, ij begriep dat niet goed, 't wazzen almoal wurmstekege peren, die 't vrouwgien kregen hef, jong. Jan Veldman is ok van zien daarde dag of op de wereld, kiek hum no mor ies zitten lachen. Kom Bertus, wij goat weg, anners hol wij de mensken hier nog van bedde.”

“'t Zit op mij niet vast,” zee Bertus, “'ik heb al even wacht of de spreker hoast oetproot was. Tot anstoande Zoaterdagavond

⁷¹⁵figureren, optreden.

⁷¹⁶mudde; volumemaat. 100 liter

⁷¹⁷daalder.

⁷¹⁸elk de helft, verschil delen. Ook: snijden.

dan. Wij brengt Roelfien en Annie met, want Gerriet en ik wilt trakteeren op de goeie ofloop en er hier dan met mekaar 'n klein feestien van maken.”

“Dan zal ik tegen 't ende van de week 'n eerste klas krintenstoet bakken,” zee d' jonge vrouw.

“Dat wordt zunner stemming annummen,” zee Gerriet, “almoal goeie nacht.”

Bertus kun de grond en de bouwerij met eigen geld betalen, en ongeveer half Mei stund de woning al zoo goed as kloar. 'n Hoffien er veur, 'ii hof er achter, en 't hoes wal niet zoo groot mor heel geriefelk. De nije meester was no al 'n moand of wat in de schoei, tot groote voldoening van olders en kinner, want 't was einlik 'n geboren unnerwiezer, en mooi zingen dat de kinner kunnen, 't was 'n lust um te heuren. Bertus bleef veur de klas aaltied bedaard, en dat wil wat zeggen veur 'n meester, want zie hebt er vaak kinner bij, doar 't met gien stok in te sloan is. Zoo had hij er ok bij. Dat jonkien van Jan Hinnerks, bijveurbeeld, kun no net niks onthollen. Doe ze met de letter a an 't léren wazzen, stund het woord paard op 't bord, en vruug Bertus an 't kèrltien: “Appien, wat zit er no in paard?” Appien prakkezeerde even en zee doe met 'n verrukt gezicht: “'n Vullegien, meester.”

Ja jong, 'n meester stiet mangs wal ies met d' hannen in 't hoar; die lu moet ok zenengs⁷¹⁹ hebben van iezet en stoal. En dan had Bertus klein Keesien nog in de klas, Keesien, 'n naokomertien van Dorus en Siebegien. Dat was ok niet ien van de veursten, mor mangs ok nog weer slim.

“Noem mij eens een kruipend gedierte, Kees,” zee Bertus.

Geen antwoord, Keesien zat op d' nagels te bieten.

“'n Wurm,” zee ien van d' kinner.

“Goed zoo, en verder.”

Doe stak Keesien waarachtig d' vinger op, en zien oogies tintelden van zulfvoldoening, doet' zee: “Nog 'n pier, meester.”

Annie was dageliks bezig in heur toekomstege woning,

719 zenuwen.

en Bertus was 's oavens heur trouwe helper. Wat wazzen ze gelukkig, as ze doar zoo met 'n beiden in dat nije hoesian rondscharrelden.

En doe kwam de groote dag. 'k Weet niet um 'n stuk of wat, hoeveul er die Zoaterdag trouwd zind. Roelfien en Gerriet, Annie en Bertus, Zwaantien, de neister, en dan Hilliggien Wessels. 't Gung boas Brinks best noa 't zin, want er was geregeld wat te pruyen. Op de murgen van de trouwdag stund vrouw Brinks aal mor veur Gerriet te frommeln met 'n frontien. "Vandage moej wit veur hebben," zee ze. Mor Gerriet had' met dat ongewone ding niet veul an de pet, en doe ze doar zoo veur hum stund tee friemeln, begun' iniens met d' armen te klappen, zooas 'n haan met de vleugels dut, en hie kreide zoo hard, dat 't ol mensk zuk van schrik op 'n stoel luut vallen.

"Foj foj," zee ze, "hèj no ooit zon jong zien? 't Heufd dut mij er zèr van."

Net kwam de bode in deur met 'n brief veur Roelfien. Knegters van de boerenstee doar bij 't veen weg wol de kennismaking nog ies hervatten; 't kun hum niet schelen, stund er in de brief, dat ze al ies trouwd west was, 'n goeie wedevrouw was nog zoo slecht niet.

"Hoe komp die malle kèrl er bij," zee moeder, "al eerder trouwd west? Hie is niet wies."

"Dan kan ik 't frontien wal weer ofdoen," zee Gerriet, "want no giet 't met oes toch niet deur, Roelfien."

Bertus kun bij Annies moeder gien kwoad mèr doen; ze was einlik 'n hiel anere vrouw worden, veul toegeefleker veur heur man ok. 't Had wal lang duurd, mor och, 't is toch mooi, as 'n mensk dan in d' léste levensjoaren nog mor wiezer wordt.

Domnee had veur Bertus 'n groote genegenheid en sineerde⁷²⁰ zuk niet um op 'n goeie keer te zeggen: "Jij hebt mij de goede weg gewezen, Bert, op die avond, weet je nog wel? Door het hekje bracht je mij naar huis, daar was mijn plaats; maar wat moet menig mensch in het leven toch worstelen met zich zelf, al wil hij nog zoo gaarne het goede."

720 geneerde.

Gerriet en Bertus bleven ok in heur trouwen de vriendschap goed gestand; Roelfien en Annie evenzoo, en zie vergatten Hilliggien niet.

De beide olde lu, voader en moeder Henning, hebt van de kamer bij Bertus en Annie, woor ze 't zoo gezellig hadden, niet lang meugen profeteeren. Ze gungen kurt noa 'n kanner hen.⁷²¹ Moeder 't eerst. Bertus truk zuk dat slim an. Och, al ziej ok gien kind mèr, 't blif toch ien van de smartelikste dingen in 'n mensken leven, as moeders oogen veurgoed dicht goat. Nee, Bertus had zuk niks te verwieten, hie had heur nooit gien verdriet doan, en dat is veur 'n kind 'n groote voldoening. Mor hoeveul zind er niet, die te laat inziet, wat moeder in heur groote liefde en zurg betiekent en die later met berouw in 't hart zoo gèrn zullen willen goedmaken, wat ze heur te kurt deden; mor dan is 't vaak te laat. Doarum wol ik ieder kind wal op 't hart binnen: wees toch veural lief en goed veur die groote schat.⁷²²

De nije lu, die in de vroegere vergunning van Henning kwammen, deugden niet veur 'n zaak. De man was 'n onbehouwen kèrl en de vrouw was 'n sloddervos. Die huuf de hoozen⁷²³ nooit oet te doen, as ze de nagels nog ies van de tien en wol knippen, want stoppen en lappen dee ze niet. Ze koft nij goed en gooide 't olde half versleten achteroet. Ja, dan ziej aaltied mooi en 't is gemakkelk, mor dat hol ij niet vol. En um kasseleinsvrouw te speulen had ze ok eerst ies wat leiding moeten hebben, want doe d' landmeter oet Assen heur ies 'n paar spiegeleier bestelde, keek 't mensk of ze 't in Keulen heurde dunnern.

“Doar kan 'k je niet an helpen,” zee ze, “wij hebt allien mor hoenereier.”

Derk Boering, Bargman en mèr anern vunnen de glassies bij de nije kasselein ok wied unner de moat. “'t Is doar net 'n

721 stierven. Humor.

722 de preek van de leek.

723 kousen.

aptiek,” zeeden ze, “die kèrl verkoft druppen.”

’k Weet niet, of die zaak lang stand hollen hef, want in die tied zin ’k oet ’t darp weggoan. ’t Was in ’t veurjoar, de kinner zungen die dag:

Hej nog olde wannen,
Die wij Poasken-Maandag brannen,
Hèj nog ’n bossien stroo of riet,
Annens heb wij Poasken-Maandag niet?⁷²⁴

’t Is mij net, ok ’t nog heur. Dat weggoan vul nog niet met, want doe vuulde ik eerst goed, wat ’t olde Drente veur mij betiekende, en wat ze mij almoal wérd wazzen, die ’k achterluut.

Jan Veldman hef mij met pèrd en wagen hen ’t naoste staatsjon bracht, ’k Heb ieder keer nog ies umkeken noa d’ olde toren, totda ’k hum niet mèr zien kun. ’t Is al lange joaren leen, mor nog zoo vaak zie ’k in mien verbeeling de torenkoanen um de spits vliegen, of goa ’k in gedachten ’t hiele darp deur. Dan zie ’k ’t gezin van Jan Veldman um de toafel; ’k zie Bertus en Annie, Gerriet en Roelfien, meester Dammers en nog zooveul anern. Dan zit ’k weer in ’t olderliek hoes op ’t olde ploasien bij ’t vuur; ’k heur hiel bekende stemmen en zie moeder achter ’t wiel.⁷²⁵

De miesten oet die tied zind stellig al lang henbracht achter d’ passerijhof, achter d’ olde toren. Dat ze dan zacht meugt rusten. En die er nog zind, wensch ik ’n sunnege levensoavend.

Landslu, in gedachten druk ik je d’ hand, en ik hoop van harte, dat de benauwde, arme tieden, die oez’ geboorteground, ’t goeie olde Drente, deur mus maken, veurgoed tot het verleden beheurt, ik hoop dat ’t je almoal goed mag goan.

December 1937.

EINDE.

⁷²⁴ *Reis door Drents erfgoed.*
⁷²⁵ spinnewiel.

Verantwoording

Deze analyse heb ik gemaakt uit liefhebberij. Ik werd gedreven door mijn interesse in regiotaal en regioliteratuur. Het eigen verhaal van Drenthe en omgeving levert mij inzichten in mijn eigen aard en mijn gedragingen. Meer begrip van mezelf levert me meer acceptatie van de dingen die ik doe en nalaat. De streek is mijn therapeut. De literatuur is mijn psycholoog.

Graag zou ik meer (streektaal)boeken op deze manier besproken zien. Wie mee wil doen kan contact met me opnemen.

De boeken staat als pdf op mijn website. Ieder kan ermee aan de slag. Wie liever een papieren boek heeft kan contact met me opnemen.

Aanvullingen en correcties hoor ik graag. De correcties komen in de pdf. Pas als de voorraad boeken op is laat ik een herziene druk verschijnen, als daar behoefte aan is.

Voor de voetnoten heb ik veel gebruik gemaakt van:

dbnl.org
etymologiebank.nl
liederenbank.nl
het web

Wie de bronnen wil vinden kan de voetnoot als zoekterm gebruiken.

Van inmiddels in onbruik geraakte Drentse woorden heb ik uit mijn kennis van de taal mijn aanvulling/vertaling genoteerd. Als ik niet zeker was heb ik dat vermeld.

Ik heb het digitale bestand gebruikt. Dit is een bestand uit een gescand boek. Soms staat er een letter i waar een l hoort en omgekeerd. Dening schrijft soms *jj* waar ik *ij* verwachtte. Waar een fout overduidelijk was heb ik dat aangepast. De interpunctie is misschien niet overal correct.

De hoofdstuktitels zijn van mijn hand.

Tellingen deed ik met hulp van de opdracht: zoek. Het programma geeft het aantal treffers.

De trefwoorden heb ik gaandeweg geformuleerd. Andere keuzes zijn mogelijk. Enkele dubbeltellingen zijn niet te vermijden. In dit boek zijn meerdere mannen met de naam Hinnerk. Ook van vader/moeder/kinderen – met dezelfde achternaam – klopt de frequentie soms niet helemaal. Boer is een achternaam, naast boerin, boerenknecht, enz.

De spelling is Albert Dening. Hij houdt zich niet aan de provinciale spellingregels. Hij zou voor deze uitgave geen subsidie ontvangen. Dat hoeft ook niet. Deze uitgave is mogelijk door medewerking van Ter Verpoozing.

Copyright op teksten vervalt 70 jaar na de dood van de schrijver. Wie wil mag wat mijn teksten aangaat daar een voorschot op nemen.

Peize, januari 2021

Gerard Stout (Erica, 1950) schreef tientallen boeken in het Drents en nog meer in het Nederlands.

Zijn Drentse boeken verschenen aanvankelijk bij Het Drentse Boek (nu Huus van de Taol in Beilen) en later bij zijn eigen uitgeverij Ter Verpoozing in Peize.

Bijna al zijn werk is als pdf af te halen, en te beluisteren op zijn website. www.gerardstout.nl

De schrijver en onderzoeker pleit voor een onderzoeksgerichte benadering van verdwijnende minderheidstalen. Dit boek is een voorbeeld van een mogelijke aanpak. Volgens hem raken minderheidstalen zonder interesse van erudiete lezers (nog) sneller in vergetelheid.